

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**İKTİDAR VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI
ÜZERİNDEN RIZA ÜRETİMİ:
BİR SÖYLEM ANALİZİ UYGULAMASI**

GÜLBEN DURMAZ

**KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER DALI**

ARALIK 2015

**İKTİDAR VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI ÜZERİNDEN RIZA
ÜRETİMİ: BİR SÖYLEM ANALİZİ UYGULAMASI**

Gülben DURMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2015

Yüksek Lisans Tezi kabul ve onay sayfası

Gülben DURMAZ tarafından hazırlanan “İktidar ve Kitle İletişim Araçları Üzerinden Rıza Üretimi: Bir Söylem Analizi Uygulaması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Tevfik ERDEM
Kamu Yönetimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum _____

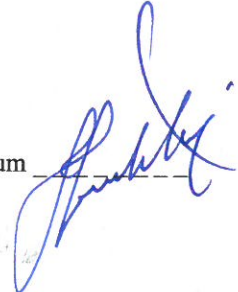
Başkan : Yrd. Doç. Dr. Belma TOKUROĞLU
Kamu Yönetimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum _____

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin TEKİN
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Polis Akademisi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum _____

Tez Savunma Tarihi: 25 / 12 / 2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

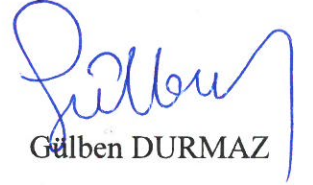
Prof. Dr. Suna BAŞAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gulben DURMAZ

25/12/2015

İKTİDAR VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI ÜZERİNDEN RIZA ÜRETİMİ: BİR SÖYLEM ANALİZİ UYGULAMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Gülben DURMAZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aralık 2015

ÖZET

Bu çalışma kapsamında; 1 Ocak 2014 - 31 Aralık 2014 tarihleri arasında gerçekleşen ve toplumsal açıdan önem arz eden 20 siyasal gündem konusu belirlenmiş ve örneklem olarak seçilen gazetelerde bu konulara ilişkin gerçekleştirilen haber sunumlarının, toplumda rıza üretimi sürecine ne şekilde katkıda bulunduğu medyada yanlılık açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda; beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, çalışmaya yönelik genel bilgilerin yer aldığı giriş bulunmaktadır. Takip eden ikinci bölümde, kavramsal arka planın oluşturulması amacıyla siyaset, iletişim, siyasal iletişim ve ikna kavramları açıklanarak; çalışmanın temelini oluşturan kavramsal zemin ortaya koyulmuştur. Üçüncü bölümde, siyasal iletişimin alt unsurlarından medya, iktidar, ideoloji ve rıza kavramları tanımlanmış ve siyasal iletişim alanıyla ilişkileri kurulmuştur. Ayrıca, yazılı basının siyasal iletişim sürecindeki yeri ve önemine değinilerek, Türkiye’de yazılı basın ve siyaset ilişkisinin tarihçesine yer verilmiştir. Uygulama bölümü olan dördüncü bölümde, yazılı basının siyasal iletişimdeki rolünün tespiti amacıyla, 2014 yılı özelinde 20 adet siyasal gündem konusu belirlenmiş ve bu konuların örneklem olarak seçilen Sabah, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan sunumları medya yanlılık açısından analiz edilmiştir. Son olarak sonuç bölümünde ise, kavramsal açıklamalar ile söylem analizi verileri arasında bağlantı kurulmuş ve Türkiye’de yazılı basın özelinde medyanın yanlılığına ilişkin varsayım analiz verileri ışığında tartışılmış ve çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Bilim Kodu : 1116.2.117
Anahtar : Siyasal iletişim, kitle iletişim araçları, iktidar, rıza, propaganda,
Kelimeler : manipülasyon, siyasal kampanya, siyasal ikna, medyada yanlılık
Sayfa Adedi : 290
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tefvik ERDEM

CONSENT MANUFACTURING THROUGH RULING POWER AND MASS MEDIA: AN ANALYSIS OF CONTENT

(M.Sc. Thesis)

Gülben DURMAZ

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

December 2015

ABSTRACT

This paper examines the effect of political events in Turkey and their press coverage on consent manufacturing in terms of public deception and media bias. Main focus of the paper is the period between 1 January 2014 and 31 December 2014 and the analysis is done using a sample of 20 political events and their coverage by the Turkish press. The rest of the paper is organized as follows: Section 1 provides an introduction and overview of the study. Section 2 briefly explains politics, communication, political communication and consent in order to provide a cognitive background for the study. Section 3 defines media, ruling power, ideology and consent subjects and highlights their relationship to the political communication. Section 4 analyzes the effect of coverage of 20 political events in 2014 by three Turkish newspapers- i.e. Sabah, Hürriyet and Cumhuriyet- in terms of press bias and public deception. Selection 5 summarizes the findings, constructs the relationship between cognitive background and content analysis and provides an assessment of the study in light of the findings on press bias.

Science Code : 1116.2.117

Key Words : Political communication, mass media, ruling power, consent, propaganda, manipulation, political campaign, political consent, media bias

Pare Number : 290

Supervisor : Prof. Dr. Tevfik Erdem

TEŞEKKÜR

Çalışmamın olgunlaşması noktasında önemli katkıları olan Tez Danışmanım Prof. Dr. Tevfik Erdem'e, destek ve sabırları için annem Nezahat Durmaz, babam Necat Durmaz ve kardeşim Göksel Durmaz'a, periyodik motivasyonları ile bana güç veren ve her daim yanımda olduklarını hissettiren dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, gazete arşivlerine ulaşmam konusunda yardımlarını esirgemeyen Milli Kütüphane Başkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi çalışanlarına da teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiv
RESİMLERİN LİSTESİ	xv
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. SİYASET VE İLETİŞİM	8
2.1. Siyaset ve İletişim Kavramları	8
2.2. Siyasal İletişim Kavramı	13
2.2.1. Siyasal iletişim kuramları	21
2.2.1.1. Liberalist – plüralist model	21
2.2.1.2. Kitle manipülasyonu modeli	22
2.2.1.3. Hegemonik model	22
2.3. Siyasal İletişimde Yazılı Basının Yeri	22
2.4. Siyasal Kampanya Süreci.....	25
2.5. Siyasal İletişimin Fonksiyonları.....	28
2.6. Siyasal İletişim Aktörleri	30
2.7. Siyasal İletişimin Gelişim Süreci	31
2.7.1. Siyasal iletişimin Dünyadaki gelişim süreci.....	31

2.7.2. Siyasal iletişimin Türkiye’deki gelişim süreci	33
2.8. Siyasal İletişim Yönetiminde Kullanılan Unsurlar	44
2.8.1. Siyasal iletişim yönetiminde propaganda	44
2.8.2. Siyasal iletişim yönetiminde halkla ilişkiler.....	52
2.8.3. Siyasal iletişim yönetiminde siyasal pazarlama	55
2.8.4. Siyasal iletişim yönetiminde siyasal reklam.....	59
2.8.5. Siyasal iletişim yönetiminde lobicilik	63
2.9. Siyasal İkna	64
2.9.1. Siyasal ikna ve siyasal ikna süreci.....	64
2.9.2. Siyasal ikna stratejileri.....	71
3. MEDYA, İKTİDAR, İDEOLOJİ VE RIZA KAVRAMLARININ “MEDYADA YANLILIK” AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	75
3.1. Medya Kavramı.....	75
3.1.1. Medya kuramları.....	79
3.1.1.1. Otoriter medya kuramı	79
3.1.1.2. Özgürlükçü-liberal medya kuramı	80
3.1.1.3. Sosyal sorumluluk kuramı	80
3.1.1.4. Sovyet-totaliter medya kuramı.....	81
3.1.1.5. Gelişme aracı kuramı	81
3.1.1.6. Katılımcı demokratik medya kuramı	82
3.2. İktidar Kavramı	84
3.3. İdeoloji Kavramı	85
3.4. Rıza Kavramı.....	89
3.5. Medyanın Ekonomi Politigi	90
3.6. Medyada Yanlılık Açısından Medya-Siyaset-İktidar Üçlemi	93

4. MEDYANIN RIZA ÜRETİMİNE İLİŞKİN SÖYLEM ANALİZİ UYGULAMASI	97
4.1. Kavramsal Açıdan Söylem Analizi Tekniği.....	101
4.2. Söylem Analizine Tabi Tutulacak Gazetelerin Mülkiyet Yapısı	105
4.3. Söylem Analizi Kapsamında Ele Alınacak Olaylar	107
4.4. Cumhuriyet Gazetesi.....	112
4.4.1.Manşet / başlıklar	112
4.4.2.Haber girişleri.....	115
4.4.3.Kelime seçimi ve bağlam bilgisi	127
4.4.4.Olay taraflarının değerlendirilmesi	156
4.5. Sabah Gazetesi	163
4.5.1.Manşet / başlıklar	163
4.5.2.Haber girişleri.....	165
4.5.3.Kelime seçimi ve bağlam bilgisi	175
4.5.4.Olay taraflarının değerlendirilmesi	194
4.6. Zaman Gazetesi.....	200
4.6.1.Manşetler / başlıklar	200
4.6.2.Haber girişleri.....	201
4.6.3.Kelime seçimi ve bağlam bilgisi	211
4.6.4.Olay taraflarının değerlendirilmesi.....	237
4.7. Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazetelerinin Karşılaştırmalı Söylem Analizi..	244
5. SONUÇ	257
KAYNAKLAR.....	283
ÖZGEÇMİŞ.....	290

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. İletişim süreci bileşenlerinin sahip olduğu roller.....	21
Çizelge 3.1. Normatif medya kuramları	86
Çizelge 5.1. 2010-2013 yılları itibarıyla yayınlanan yıllık gazetelerin sayısı ve tirajı..	111

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Siyasal iletişimin öğeleri.....	20
Şekil 3.1. McQuail'in medya organizasyon şeması.....	81
Şekil 5.1. 2012 gazete satış rakamlarına göre grupların sektör payları	110

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. 1950 seçimleri Demokrat Parti seçim afişi	40
Resim 2.2. 1954 seçimleri Demokrat Parti seçim afişi	41
Resim 2.3. 1987 seçimleri Sosyaldemokrat Halkçı Parti seçim afişi	44

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AYM	Anayasa Mahkemesi
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DYP	Doğru Yol Partisi
FP	Fazilet Partisi
GP	Genç Parti
HDP	Halkların Demokratik Partisi
HSYK	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurumu
İŞİD	Irak Şam İslam Devleti
KESK	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TİB	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
YSK	Yüksek Seçim Kurumu
YTP	Yeni Türkiye Partisi

1. GİRİŞ

Siyasal iletişimin gelişim süreci, siyasetin var olmaya başladığı dönemlerden günümüze kadar toplumsal hayatta meydana gelen değişmelere paralellik göstermiştir. Her ne kadar o dönemde adı konulmamış olsa da, sürecin başlangıcı gerek uygulama amacı gerekse kullanılan yöntem ve tekniklerin benzerliği bakımından Antik Yunan’a kadar götürülmektedir. Aristoteles’in “retorik” olarak adlandırdığı politik konuşma, kişileri bir şeyi yapmaya ya da yapmamaya iten etkili bir ikna stratejisidir. Bu ikna stratejisi üzerine kurulu siyasal iletişim alanı, tarihsel süreç içerisinde toplumsal hayatın, siyaseti yapan ve yayan kurumların değişmesi ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle kapsamını genişleterek; yalnızca belli dönemlerde belli kesimlere hitap etme nosyonunu her an herkese hitap etme olarak dönüştürmüş ve siyasi aktörlerin yaymak istediği siyasi mesajların yoğun ve sürekli bir iletim mekanizması haline gelmiştir. Bu açıdan, önceki dönemlerde ağırlıklı olarak iktidarın el değiştireceği seçim zamanlarında başvuru olan siyasal iletişim yöntemleri, günümüzde neredeyse her an topluma nüfuz etmekte ve bireyleri yoğun ve sürekli siyasal mesajlara maruz bırakmaktadır.

Bu yoğun ve sürekli mesajların iletimi amacıyla en çok kullanılan yöntemlerden biri kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumsal bir zihin yaratılması sürecidir. Siyasi aktörler topluma mesajlarını aktarırken iletişim tekniklerinden ve ikna becerilerinden beslenirler. Toplumu yönlendirme noktasında iletişimin önemi, iletişim araçlarının çeşitlenmesi ile farklı bir sürece girmiştir. Bu noktada, kitle iletişim araçlarından gerek sözlü gerekse yazılı basın organları söz konusu zihin yaratma sürecinde aktif olarak rol oynamaktadırlar. Kitlelere mesajını hızlı ve etkin bir biçimde aktaramayan, siyasal kampanya sürecini etkili yürütemeyen, çözüm önerilerini hedef kitleye aktarmada başarılı olamayan ve doğru iletişim araçlarını kullanamayan siyasal aktörlerin başarılı olma şansları da azalmaktadır. Bu gerçeklik siyasal aktörlerin siyasal iletişim ve kampanya süreçlerine yönelik ilgilerini artırarak, söz konusu süreçte işin uzmanlarından destek almalarını sağlamıştır. Uzmanlar güdümünde gerçekleştirilen zihin yaratma sürecindeki öncelikli amaç, mevcut durumun hizmet edilen siyasi aktörün lehine olacak ve toplum nezdinde ona destek sağlayacak şekilde sunulmasının sağlanmasıdır. Yazılı basın da bu bağlamda en etkili kitle iletişim

araçlarından biri olup, toplumsal zihin yaratılması hususunda siyasi aktörlerin en yoğun kullandıkları araçların başında gelmektedir.

Yazılı basın organları üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda, aslında tek olan bir gerçekliğin söz konusu organların sahip oldukları perspektif çerçevesinde farklı yorumlamalara tabi tutulduğu görülmektedir. Nitekim, 13. Yüzyılda Mevlana'nın "Karanlıktaki Fil" hikayesi bu noktada aydınlatıcı bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu hikayede insanların karanlıktaki bir file dokunmaları istenmektedir. File dokunanlardan filin hortumuna dokunan kişi bunun bir oluğa benzediğini söylerken, kulağına dokunan kişi bunun bir pervane olduğunu söylemekte; bacağına dokunan bunun bir direk olduğunu söylerken, sırtına dokunan kişi ise bunun bir taht olduğunu söylemektedir.¹ Hikayede bahsi geçen algı ile gerçeklik arasındaki farklılık, yazılı basının haber aktarımı noktasında da söz konusu olup, gerçekliğin farklı algılanması ve yorumlanması sonucu topluma çok farklı siyasi mesajlar iletilmesi noktasında aydınlatıcı olmaktadır. Bu algılama ve yorumlama gelişigüzel bir zihinsel aktivite olmayıp, yazılı basın organlarının referans aldığı haber kaynakları kanalıyla yakın olunan siyasal aktörlerin lehine kullanılan bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitle iletişim araçları siyasi mesajları ve sembolleri topluma iletme hizmeti sunmaktadır. Bu hizmet sunumu esnasında, mesajı yayan araçların objektif ve meslek ahlakı çerçevesinde hareket ettiği varsayılır. Ancak, İnal'a göre, medya sonsuz haber kaynakları arasında sınırsız bir seçim yapmaz. Günlük rutinler içinde "güvenilir" kaynakların, yani akredite kaynakların durum tanımlarına sürekli bağımlı konumdadır. Bu kaynaklar önde gelen siyasetçiler, devlet bürokrasisinin ve özel örgütlerin üst düzey kişileri ve uzman olarak tanımlanan kişi ve kuruluşlardır. Basın, bu kaynaklardan gelen durum tanımlarını aktarmaktadır. Ama bu aktarış asla pasif bir "ayna" konumunda değildir.² Dolayısıyla, haberin farklı kaynaklardan temin edilmesi, kitle iletişim araçlarının sundukları haberlerde söylem farklılıklarına sebep olmakta ve söz konusu söylem farklılıkları da bu kaynakların; siyasi otoritelerin yönlendirdiği doğrultuda bilgi aktarımını sağlamak, belli davranış kodlarını topluma aşılama, belirlenen gündem konularını

¹İnternet: *Körlerin Fil Tarifi*. Web:<http://mevlanadanhikayeler.blogspot.com.tr/2013/01/korlerin-fili-tarifi.html> adresinden 12 Ocak 2015'te alınmıştır.

² İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları, 26.

yaymak, iktidara ilişkin rızanın imalatını sağlamak, toplumsal zihin yaratmak gibi işlevleri yerine getirmekte olduğu algısını desteklemektedir.

Kitle iletişim araçlarının söz konusu işlevleri yerine getirmek amacıyla kullandığı yöntem çoğunlukla propagandadır. Ancak, propagandanın kullanılması siyasi aktörler ve kitle iletişim araçları açısından farklılık arz eder. Siyasi aktörler kendi siyasi reklamlarını açık seçik yapabilirken, kitle iletişim araçlarının propaganda tekniği daha örtük bir görünüm sergiler. Bu doğrultuda kitle iletişim araçları, gerektiği gibi düşünen personelin seçilmesi, kurum politikasıyla eş öncelikleri olan editörlerin istihdam edilmesi gibi sansüre ve baskıya açık bir ortam oluşturmayacak tek sesli bir oluşum resmi çizmektedir. Chomsky bu durumu “*oto sansür*” olarak nitelemektedir. O’na göre oto sansürün uygulayıcıları, kitle iletişim aracının örgütsel yapısına uygun hareket eden muhabirler ve iktidar gruplarının beklentilerini karşılamaya yönelik hareket eden üst düzey yöneticilerdir. Hatta Chomsky bu durumun editörlük departmanları ile reklamcılık departmanları arasındaki sınırın silikleşmesine yol açacak kadar ileri gittiğini belirtmektedir.³

Siyasal iletişim alanına yönelik çalışmaların bir diğer önemli bileşeni ise kararsız seçmenlerdir. Örgütsüz ve dağınık olmalarına karşın, yürütülen siyasal kampanyalar çerçevesinde, söz konusu kitlenin gündemdeki konulara yönelik algısının siyasal aktör lehine yönlendirilmesi sonucu, siyasal aktörü rakiplerinin önüne taşıyabilecek ciddi bir oy kaynağı sağlanmış olacaktır. Bu kararsız kitle, siyasi bir tercih belirtmesi gereken durumlarda çevresel faktörlerden etkilenmekte; grup bağları, psikolojik ve ekonomik koşullar, gündemde yer alan ve toplum için önem arz eden konular bazında tercihlerini gerçekleştirmektedirler. Ancak, kararsız seçmenlerin yönlendirilmesi esnasında, konulardan haberdar edilmesi, konu hakkında önceden birtakım tutum ve düşüncelere sahip olması ve söz konusu siyasal aktöre yönelik olumsuz bir kanaatinin olmaması gibi faktörler sürecin daha sağlıklı işlenmesini sağlayacaktır. Ayrıca, kararsız kitlenin siyasal aktörlerin farklı olduğuna ilişkin bir algısının mevcut olması gerekir. Nitekim, siyasal aktörlerin hepsinin aynı olduğunu, benzer konulardan ve çözüm önerilerinden bahsettiğini düşünen bir hedef kitlenin, söz konusu siyasal aktörün iyi bir alternatif olduğu hususunda ikna edilemeyeceği bir gerçektir.

³Herman, E. S., Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası* (Çev. E. Abadoğlu). İstanbul: bgst Yayınları, 21.

Alana ilişkin çalışmalar, kitle iletişim araçlarının yalnızca haber aktaran kaynaklar olmadığını; aynı zamanda, siyasal sistemin içinde aktif olarak yer aldıklarını da göstermektedir. Ancak halen konuya oy verip vermeme ya da partiye bağlılık açısından yaklaşılması ve ağırlıklı olarak seçim dönemlerinde gerçekleştirilen faaliyetleri ele alan araştırmaların yürütülmesi, siyasal iletişim disiplinini çok sınırlı bir çerçeveden sunmaktadır. Söz konusu çalışmaların genellikle seçim sürecini kapsayan kısa dönemli siyasal kampanyaların ya da propaganda stratejilerinin incelenmesi üzerine şekillendiği görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda; kamusal habercilik anlayışı çerçevesinde, kitle iletişim araçlarınca habere verilen değer irdelenerek, haber sunma faaliyetinin salt ticari meta algısından uzaklaştırılması ve öncelikli olarak kamuoyunun bilgilendirilmesi amacına yönelik haberciliğin gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu genel kanıya paralel olarak söz konusu çalışmaların temel savunusu, gerek yazılı gerekse görsel haber kaynaklarının toplumsal sorumluluk bilincine sahip çoğulcu bir bakış açısı ile haber sunumlarını gerçekleştirmeleri olmaktadır.

Tüm bu açıklamalar ışığında, Türkiye’deki kitle iletişim araçlarının gerçekleştirdiği haber sunumlarının, hem mevcut durumda gündemde bulunan basın özgürlüğü tartışmaları hem de Türk toplumunun doğru haber alma hakkı çerçevesinde uygulamalı bir analiz ile değerlendirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında, Türkiye’de yazılı basın organları özelinden kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim yöntemlerini kullanarak, yakın bulundukları siyasal aktörler lehine toplumsal zihin oluşturma misyonu yüklenip yüklenmediklerinin nitel söylem analizi tekniği ile tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Aziz’in yapmış olduğu tanıma göre söylem; “*dilbilimsel ve dilsel olmayan etkinliklerin, özelliklerin bir arada oluşturduğu anlamlandırma ve sınıflandırma dizgesi*”⁴ dir. Söylem ile birlikte kullanılan tüm öğeler düz anlamları, yan anlamları ve farklı anlamlarıyla karmaşık bir yapı oluşturmaktadırlar. Söylem analizi ise yine Aziz’e göre “*yazımlanmış durumda olan söylemin, karmaşık yapısı içerisinde dilbilgisel özellikler dikkate alınarak, niteliksel olarak ve kuramsal biçimlemelerle çözümlenmesi*”⁵ olarak

⁴ Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri ve Yöntemleri* (Dördüncü Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 137.

⁵ Aziz, A. a.g.e., 137

nitelendirilmektedir. Son 20-25 yıllık periyotta kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması sonucu söylem analizi yaygın bir araştırma tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem üzerinden niteliksel bir analiz gerçekleştirilerek, iletilen mesajların altında yatan örtük anlamın ne olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Söylem analizi ile ard arda gelen sözcükler ve tümceler anlambilimsel açıdan bir yorumlamaya tabi tutulmaktadır. Söylem içerisindeki bütünlük gereği, kullanılan sözcüklerin, kavramların ya da tümcelerin anlamı ya da yaptığı göndermeler bir önceki tümceye ya da tümcelere bağlı olmaktadır. Söz konusu bağlantı ile mesajların iletim süreci ve toplum üzerindeki etkisi incelenmektedir. Sözcüklerin ya da tümcelerin hangi anlamda kullanıldıklarına yönelik tespit, söylem analizi ile ortaya çıkmaktadır.⁶

Araştırmada nitel söylem analizi tekniği kullanılacak olup, örneklem olarak seçilen gazetelerden toplanan veriler bu teknik çerçevesinde değerlendirilecektir. Nitel söylem analizi tekniğiyle yapılmak istenen, haber metinlerinde yer alan göstergelerden hareket edilerek, doğrudan gözlemlenemeyen ancak örtük olarak topluma aktarılan mesajlara yönelik bir yorumun geliştirilmesidir.

Anılan teknik çerçevesinde yürütülecek araştırmanın evreni, siyasal iletişim alanı içerisinde faaliyet gösteren tüm kitle iletişim araçları olup; çalışmanın örneklemine oluşturacak gazetelerin seçilmesi noktasında, evreni temsil edebilecek çeşitliliğin sağlanması göz önünde bulundurulmuştur. Örneklem olarak seçilen gazetelerin farklı medya gruplarına ait olması ve topluma yoğun bir etkiyle nüfuz etmesi açısından yüksek tirajlı gazetelerden oluşması dikkat edilen bir diğer kriter olmuştur. Ancak, seçilen gazeteler dışında pek çok yazılı basın organının bulunması ve bunların çok çeşitli ideolojik grupları temsil ediyor olmasına karşın, az sayıda gazetenin incelenecek olması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Çalışmanın çıkış noktası, kitle iletişim araçlarının toplumun tutum ve düşüncelerini kendi sahip oldukları ideolojiler doğrultusunda yönlendirebilmek maksadıyla, haberleri kamuoyuna objektiflikten uzak bir habercilik anlayışıyla sundukları varsayımdır. Çalışmanın alt varsayımları ise; iktidar yanlısı gazetelerin iktidar dışı siyasal örgütlerin

⁶ Aziz, A. a.g.e., 137-139

eleştirel iddialarına pek fazla yer vermediği, iktidar yanlısı gazetelerin iktidarın eylemlerine yönelik haberleri propaganda aracı olarak kullanarak bir nevi iktidar partisinin siyasal reklamını yaptığı, muhalif kesime yakın olan gazetelerin ise iktidarın toplum üzerinde olumlu intiba bırakabileceği eylemlerine yönelik daha sade bir dille dar bir alanda haber sunumu gerçekleştirdiği şeklinde sıralanmaktadır.

Bu varsayımlar çerçevesinde, örneklem olarak seçilen üç gazetede 2014 yılı boyunca iktidarın iktidar dışı kesime oranla nasıl ve ne şekilde haber konusu yapıldığı sorusuna nitel söylem analizi tekniği ile cevap aranacaktır. Bu doğrultuda, gazetelerin yanlılığı varsayımının analizi aşamasında tek tek haberleri izleyecek mikro bir yaklaşım benimsenecek olup, kitle iletişim araçlarının işleyişi ile kavramsal çerçeve arasındaki bağı kurabilmek adına da makro bir bakış geliştirilecektir. Yapılacak söylem analizi ile gazetelerde yer alan haberlerin medya kuruluşlarının maddi ve siyasi çıkarları doğrultusunda yönlendirildiği ve gazete haberlerinin yanlı olarak sunulduğu sonucuna ulaşılması beklenmektedir.

Çalışmanın genel çerçevesi, siyasal iletişim, kitle iletişim araçları ve propaganda ile ilgili yayınların taranması, 2014 yılına ilişkin incelenecek gündem konularının belirlenmesi, yazılı basından bir grup gazetenin örneklem olarak seçilmesi ve seçilen bu gazetelerde ilgili gündem konularının manşet / başlıklarında yer alan haber sunumlarının belirlenen gündem konuları bağlamında söylem analizi ile değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda yürütülen çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü izleyen ikinci ve üçüncü bölümde literatür taraması yöntemiyle elde edilen bilgilerden hareketle, çalışmanın kavramsal ve teorik çerçevesi oluşturulacaktır. İkinci bölümde, çalışmanın kavramsal arka planını oluşturmak amacıyla siyaset, iletişim, siyasal iletişim ve ikna kavramları açıklanacaktır. Üçüncü bölümde, siyasal iletişimin bileşen unsurlarından medya, iktidar, ideoloji ve rıza kavramları tanımlanarak siyasal iletişim alanıyla ilişkileri kurulacak ve çalışmanın inceleme alanını oluşturan yazılı basının siyasal iletişim sürecindeki rolünün rıza üretilmesi noktasındaki yerine değinilecektir. Çalışmanın uygulama kısmını oluşturan dördüncü bölüme geçildiğinde ise, 2014 yılı boyunca günlük olarak yayımlanan, farklı yayın gruplarını temsil eden ve yüksek tirajlı üç gazetenin,

belirlenen gündem konularına ilişkin gerçekleştirmiş oldukları haber sunumları söylem analizi yöntemiyle karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu kapsamda, 1 Ocak 2014 - 31 Aralık 2014 tarihleri arasında toplumsal açıdan önem arz eden yirmi adet siyasi gündem konusu belirlenecek ve bu gündem konularının örneklem olarak seçilen gazetelerdeki sunumlarının toplumda rıza üretiminin sağlanması amacına yönelik olup olmadıkları, kitle iletişim araçlarında yanlışlık açısından analiz edilecek ve analiz verilerinin karşılaştırılması üzerine bir değerlendirme gerçekleştirilecektir. Sonuç bölümünde ise, söylem analizi ile elde edilen veriler önceki bölümlerde yer alan kavramsal açıklamalar ile sentezlenecek ve Türkiye’de yazılı basın özelinden kitle iletişim araçlarının yanlışlığı ve kamusal senaryo üretim süreci ile toplumsal zihin ve rıza yaratılmasına yönelik habercilik yapıp yapmadıklarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılacaktır.

2. SİYASET VE İLETİŞİM

2.1. Siyaset ve İletişim Kavramları

En basit anlamıyla siyaset, toplumu yönetme sanatıdır. İnsanların toplu halde yaşamaya başlamaları ile birlikte düzenleme ve yönetim ihtiyacının doğması, siyasetin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Siyasetin doğuşu ve gelişiminde birçok düşünürün katkısı olmakla birlikte; Aristoteles'in Politika'sı, İbn-i Haldun'un devlet ve iktidar kavramlarını incelemesi, Machiavelli'nin Prens'i, Montesquieu'nun güçler ayrımı ilkesi, sosyolojinin kurucusu sayılan Aguste Comte'un toplum bilimler kavramı ve Max Weber'in bürokrasi kavramı siyaset biliminin gelişmesinde kilometre taşı olmuştur.⁷

Siyasete ilişkin çok fazla tanımın var olması, onun kamusal bir olgu olmasından ve toplumların onu anlamlandırma ve uygulama biçimlerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Tanıma ilişkin farklı fikirlerin dile getirilmesi ise, siyasete ilişkin tek bir tanımın yapılabilmesini engellemektedir. Nitekim, Max Weber'e göre siyasal topluluk ve siyaset belli bir toprak parçası üzerinde, gerektiğinde fiziki zora başvurma olanağı olan ve yönetsel bir örgüt tarafından verdiği emirleri uygulatabilen egemen gruba işaret etmekteyken; G. Almond'a göre siyasetin belirleyici niteliği, meşru fiziki zorlamaya başvurma tekelleşmesidir. R. Dahl ise siyasal sistemi güç, rol veya otorite ile ilgili insan ilişkilerini içeren bir sistem olarak tanımlamıştır. P. Merkl'e göre siyaset, insanın içinde yaşadığı topluma kendi toplumsal görüşleri doğrultusunda bir düzen verme süreciyken; Lasswell siyaseti güç, otorite ve etkili sosyal denetim sürecinin belirleyici nitelikleri olarak görmektedir. Siyasetin çıkış noktasını sosyal gerçeklik olarak gören M. Duverger ise siyaseti, insanların istek ve gereksinimlerini karşılayabilmek için, çeşitli büyüklüklerdeki gruplar halinde bir araya gelmeleri sonucu oluşan örgütlü güç, yetki ve denetim kurumları olarak tanımlamıştır.⁸ Siyaset bilimci Van Dyke'nin yaptığı tanıma göre de siyaset *"kamuyu ilgilendiren sorunlarda kendi tercihlerini kabul ettirmek, uygulamak, başkalarının tercihlerinin gerçekleşmesini engellemek üzere çeşitli aktörlerin yürüttükleri"*

⁷ Kışlalı, A. T. (2011). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: İmge Kitabevi. 22-28.

⁸ Çam, E. (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları. 22- 23.

mücadele” iken, David Easton’a göre “*maddi ve manevi değerlerin otoriteye göre dağıtılması süreci*”dir.⁹

Kılıçarslan ise, siyasetin tanımına etimolojik olarak yaklaşmış ve siyaset ile siyaset yerine kullanılan politika kavramlarının günlük hayatta attettiklerimizden farklı anlamlara sahip olduğunu vurgulamıştır. Siyasetin Arapça kökenli bir kelime olduğunu ve “*at eğitimi, at talimi*” anlamına geldiğini; Osmanlı’da kullanımının “*ceza*” ve özellikle “*ölüm cezası*” anlamına geldiğini; Yunan siyasal yaşamında ise polise ve devlete ait etkinlikler olarak tanındığını ve “*poli*” çok ile “*tika*” yüz anlamına gelen köklerin birleşmesiyle oluştuğunu belirtmiştir.¹⁰ Günümüz siyasal hayatında hem Arapça’dan alınan siyaset sözcüğü hem de Batı’dan alınan politika sözcüğü kullanılmaktadır.

Yöneten-yönetilen ilişkisinin söz konusu olduğu her alanda siyasetten bahsetmek mümkündür. Bu iki grubun yönetsel gücü elde tutmak amacıyla giriştiği çıkar çatışmasına ilişkin Heywood; “*Siyasetin temel özelliği, genellikle rakip görüşlerin ve birbirleriyle rekabet halindeki çıkarların uzlaştırıldığı bir çatışmayı çözme süreci olarak tasvir edilmesidir. Ancak siyaset, tüm çatışmaların çözüme kavuşturulduğu veya kavuşturulabildiği faaliyet olarak değil, bunun başarılmasından çok, bir çatışma çözme arayışı olarak düşünülebilir.*” görüşünü savunmaktadır.¹¹

Siyasetin tarih içerisindeki gelişimi inceleyen Kongar ise, Aydınlanma ile Sanayi Devrimi’ni siyaset tarihi için kırılma noktası olarak almaktadır. Şöyle ki; önceden siyasetin en güçlü aşiretin, ailenin, dinin, mezhebin, ırkın, milletin, sınıfın, grubun iktidara gelmesi ve iktidarda kalması olarak algılandığını belirten düşünür, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi’nden sonra gelişen insan hakları ve demokrasi çerçevesinde siyasetin; toplumdaki farklı çıkarları uzlaştırma, üretimi arttırma, gelir ve serveti adil paylaşırma, can ve mal güvenliği içinde herkesi mutlu yaşatma sanatı olarak tanımlanmaya başladığını ifade etmektedir.¹²

⁹ Özkan, A. (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: Tasam Yayınları. 13-14.

¹⁰ Kılıçarslan, E. Ç. (2011). *Siyasal İletişim İdeoloji ve Medya İlişkisi* (İkinci Basım). İstanbul: Kriter Yayınevi, 8.

¹¹ Heywood, A. (2007). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları, 2.

¹² İnternet: Kongar, E. (2010), Aydınlanma: Böyle Demokrasi de Olmaz Böyle Siyaset de.

Web: http://www.kongar.org/aydinlanma/2010/979_Boyle_Demokrasi_de_Boyle_Siyaset_de_Olmaz.phpadresinden 15 Ocak 2015 tarihinde alınmıştır.

Siyasetin kurumsallaşması sonucu oluşan siyasal sistemin işlerlik kazanabilmesi için, toplum tarafından talep edilmesi ve toplumdan destek görmesi gerekmektedir. Söz konusu talep ve desteğin gerçekleşebilmesi için ise, siyasetin iletişimden beslenmesi şarttır. Bu beslenme demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde halkla ilişkiler, reklam ve pazarlama yöntemlerinin iç içe geçtiği ikna mekanizmalarıyla gerçekleşmektedir. Siyasetin toplumu etkileme, egemenlik kurma gibi işlevleri olduğu düşünüldüğünde, yöneten ile yönetilen arasındaki aktarım mekanizmasını kuracak olan kanalın iletişim olduğu görülmektedir. Bu nedenle aktarılan mesajların istenilen etkiyi yaratabilmesi için siyasetçilerin iletişim tekniklerine de hakim olmaları gerekmektedir.

İnsanların toplu halde yaşamaya başlamaları üzerine üretim faaliyetine geçmeleri, onları iletişim kurmak zorunda bırakmıştır. İletişim ise; sözlü, sözsüz, kelimeler ya da semboller yoluyla duygu ve düşüncelerin ifadesi olarak tanımlanabilir. İletişim vasıtasıyla iki birim arasında mesaj alışverişi gerçekleşebilmekte ya da bir kişiden diğerine bilgi, fikir ve tutum iletelebilmektedir. Böylece, kişiler hem kendilerini hem de toplumsal ilişkilerini yeniden üretebilme ve bir anlam yaratabilme imkanı bulmuşlardır.¹³

Başka bir tanımda ise, iletişimin Latince'deki commune, de communis, communicare gibi kelimelerden yola çıkarak bir ortaklığı, toplumsallaşmış olmayı, birlikteliği kapsadığı ifade edilmekte ve iletişim süreci birey ile diğerleri arasında yapılan anlam yüklü simge gönderimi ya da alımı süreci olarak ifade edilmektedir. Bir diğer tanım gereği iletişim; enformasyon, düşünce, bilgi ve tutumların anlaşabilmek adına ortak bir dilin geliştirilmesi ve bunların toplum içerisinde ve toplumlar arasında aktarılmasını gerçekleştiren dinamik bir süreç olarak nitelenmektedir.¹⁴

İletişimin öznesi insanlar ya da gruplardır. İletişimi gerçekleştirecek olan bu öznelerin amacı sosyal bir çerçevede bilgi vermek, olay aktarmak, ikna etmek ya da hitap etmektir. İletişim sürecinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için tüm unsurların bir arada bulunması ve işlevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle gönderilecek bir mesaj, mesaj ya da iletiyi gönderecek bir kaynak, bu mesaj ya da iletinin gideceği bir alıcı ve

¹³ Yaylagül, L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları*. (Üçüncü Basım). Ankara: Dipnot Yayınları, 12-13.

¹⁴Akt: Kalender, A. (2005). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri* (İkinci Basım). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 77-78.

kaynak ile alıcı arasındaki iletimi sağlayacak kanal gerekmektedir. İletişimin gerçekleşmesi için bu dört unsurun bulunması elzem olup, herhangi birinin bulunmaması ya da işlevini yerine getirmemesi durumunda iletişim gerçekleşmeyecektir. Nitekim, Bektaş “İletişim süreci, iletiyi aktaran birey, ileti ve iletinin alıcısı bireyden oluşan çift yönlü bir yapıdadır. Ancak, insanların bir ileti kaynağı oluşturabilmeleri, bunu diğer bireylerin anlayabileceği simge ve sözcüklerle kurgulamalarına, bir ileti alıcısı olmaları da iletideki simgeleri çözümleyebilmelerine bağlı bulunmaktadır.”¹⁵ ifadesiyle, gönderilen mesajların belli anlam koduna sahip olması gerektiğini belirtmekte ve alıcının kaynak tarafından gönderilen simgeyi ya da simgeleri çözümleyebilmesinin iletişimi oluşturduğunu ifade etmektedir.

İletişim bilgi aktarımı fonksiyonuna sahip olmasına karşın, enformasyon kavramından farklılık arz eder. Nitekim, enformasyon tek yönlü bilgi iletimi iken, iletişim “communication”dan kaynaklanan iki yönlü bir bilgi aktarım sürecini kapsar. Dolayısıyla, iletişim kişiler ya da toplumlar arası karşılıklı mesaj aktarım sürecine işaret etmekte olduğundan, enformasyon kavramından ayrılmaktadır.

Bir anlam aktarımı olan iletişimin farklı gerçekleşme şekilleri bulunmaktadır. İnsanın sosyalleşmesiyle var olan iletişim ilk zamanlarda yüz yüze sözlü olarak gerçekleşmiştir. Bu süreçte güzel ve etkili konuşabilme, ses tonunu etkili kullanabilme gibi detaylar siyasal iletişim faaliyeti çerçevesinde oldukça etkili olmuştur. İlerleyen süreçte yazılı iletişime geçilmiş, günümüzde ise teknolojinin gelişmesi sonucu iletişim süreci kitle iletişimi olarak boyut değiştirmiştir. Dolayısıyla, iletişim şekilleri zamanla kullandıkları yöntemleri değiştirerek, kendilerini yenilemiştir. Toplumsal bağ içerisinde iletişimin gerçekleşmesini sağlayan her türlü araç iletişim aracı olarak tanımlanmakta olup, yalnızca söylem veya yazı değil; beden dili, mimik, kıyafet, koku da birer iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir.

Kişilerin yüz yüze iletişim kurmalarından ziyade, kitlesel düzeyde iletişim kurabilmeye ve iletilerin anında aktarımına imkan veren araçlara kitle iletişim araçları denilmektedir. Gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi araçlar kitle iletişimini sağlayan araçlar olarak nitelendirilmektedir. Kişiler arası iletişim sürecinde bulunan mesaj,

¹⁵Bektaş, A. (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 100.

kaynak, kanal ve alıcı unsurlarının kitle iletişiminde de bulunmasına karşın; kitle iletişiminde kullanılan araç, mesaj içeriği ve alıcı yönünden farklılıklar bulunmaktadır. En genel ifadeyle kitle iletişimi, kaynağın alıcı kitlesine kitle iletişim araçları kullanarak ulaşması olarak tanımlanmaktadır.

Kitle iletişimi, iletilmek istenen mesajın çeşitli araçlar kullanılarak geniş kitlelere eş zamanlı ulaştırılmasıdır. Kitle iletişim yöntemiyle, uzaktaki olaylar yazılı ve görsel basın aracılığıyla kısa zamanda geniş kitlelere aktarılmakta; kişiler üzerinde çeşitli yorumlama ve sunuş biçimleri ile kanaatlerin yönlendirilmesi amacıyla kullanılabilir. Kitle iletişiminde dikkat edilmesi gereken husus, kitle iletişiminin kitleler arası karşılıklı iletişimi değil, bir kişi ya da gruptan kitleye mesaj transferini ifade etmesidir. Söz konusu iletişim yöntemi vasıtasıyla, sayısal azınlığın, çoğunluğa yoğun bir mesaj gönderimi gerçekleştirilmektedir. Kişiler kitle iletişim araçlarıyla kendilerine verilen bu mesajları kendi deneyimleri çerçevesinde anlamlandırmaktadırlar.

Kitle iletişimi gelişim sürecini incelediğimizde ise, başlangıcın Sanayi Devrimi'ne tekabül ettiğini söylemek mümkündür. Üretimde yeni tekniklerin ortaya çıkması ve fabrikalaşma toplumsal hayatı ve toplumu bağlayan iletişim sürecini de doğrudan etkilemiş ve özellikle baskı makinelerinin gelişimi, gazete ve kitaplar açısından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. İlerleyen dönemlerde kitle iletişim araçlarının gelişim seyri, teknolojinin gelişimiyle paralellik göstermiş ve hızla yenilenen teknoloji kitle iletişim sürecinde büyük dönüşümleri de beraberinde getirmiştir.

Her bir kitle iletişim aracının farklı fonksiyonu bulunmaktadır. McQuail'e göre bu fonksiyonlar beş ana bölüme ayrılmakta ve enformasyon, korelasyon, devamlılık, eğlence ve seferberlik olarak tasnif edilmektedir. Bu kapsamda, kitle iletişim araçları enformasyon fonksiyonu gereği toplum ve dünyada olan olaylar hakkında bilgi sağlarken; korelasyon fonksiyonu gereği olay ve bilgilerin anlamını açıklayıp yorumlamak, kurulu otorite ve normlar için destek sağlamak görevini yerine getirmektedir. Devamlılık fonksiyonu gereği hakim kültürü ifade etmek ve değerlerin yaygınlığını ilerletmek fonksiyonunu yerine getirmekte iken; eğlence fonksiyonu gereği de zevk, oyalama ve rahatlama sağlayarak sosyal tansiyonu düşürme görevini yerine getirmektedir. Son olarak seferberlik fonksiyonu ile de siyaset, ekonomi, gelişme ya da din gibi alanlarda belirlenen toplumsal hedefler için

savaşmayı ifade etmektedir. McQuail bu sınıflandırmayı kitle iletişim araçları özelinde gerçekleştirirken; benzer bir sınıflandırmayı da, kitle iletişim araçlarının bireyler için fonksiyonuna ilişkin yapmıştır. Buna göre, kitle iletişim araçları bireyler açısından enformasyon, kişisel kimlik, entegrasyon ve sosyal etkileşim ile eğlence fonksiyonlarına hizmet etmektedir. Bu fonksiyonlar aracılığıyla bireyler; dünyaya ilişkin bilgi edinme, merak ve ilgiyi tatmin etme, kendini eğitme, bireysel değerleri pekiştirme, sosyal empati ve etkileşim, rahatlama, sorunlardan kaçma, zaman doldurma gibi ihtiyaçlarını gidermektedirler.¹⁶

Harrop ve Miller, kitle iletişim araçlarının seçmen tercihlerini nasıl etkilediğini dört unsur üzerinden ortaya koymuştur. Bu bağlamda, öncelikle kitle iletişim araçlarının parti bağlılığının zayıfladığı durumlarda seçmen tercihleri üzerinde çok daha etkili olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak, kitle iletişim araçlarının yeni konulara değindiğinde bireyler üzerinde daha etkili olduğu saptanmıştır. Üçüncü olarak, kitle iletişim araçlarının güvenilirliğinin seçmen üzerinde doğrudan etkili olduğunu belirten düşünürler, son olarak da kitle iletişim araçlarının politikaya ilişkin tartışma konularını gündeme getirdiği zamanlarda bireyler açısından daha önemli hale geldiklerini tespit etmiştir.¹⁷

2.2. Siyasal İletişim Kavramı

İletişim kavramı bir şemsiye kavram olup, siyasal iletişim onun altında yer alan disiplinlerden sadece birisidir. Siyasal iletişim alanına dair kavramsal çerçeve siyaset bilimi ve iletişim alanlarına ilişkin akademik verilerden hareketle oluşturulmaya çalışılmış ve yürütülen akademik çalışmalarda iki alan arasında köprü kurulması sonucu olgunlaşmıştır. Söz konusu çalışmalar vesilesiyle iletişim alanı içerisinde ufak atıflar yapılan siyasal iletişim alanı, siyaset bilimi ve iletişim alanlarından doğan bir alt disiplin haline gelmiştir. Nitekim, siyasal iletişimin siyaset ile ilgisi amacından kaynaklanırken, iletişim ile ilgisi yönteminden kaynaklanmaktadır.

Siyasal iletişim, sosyal bir olgu olan iletişim sürecinin siyasal amaçlı kullanımının incelendiği alandır. Aziz bu alanı; “*siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını,*

¹⁶ Akt: Kalender, A. a.g.e., 108.

¹⁷ Akt: Kalender, A. a.g.e., 121.

politikalarını belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerini kullanmaları”¹⁸ olarak tanımlamaktadır.

Siyasal iletişim, ortak semboller oluşturma ve bu semboller üzerinden yorumlama ve tartışma yoluyla bir anlaşma zemininde uzlaşmayı ifade etmektedir. Gerçekleştirilen işler siyaset vasıtasıyla icra edilirken, siyaset de iletişim vasıtasıyla yürütülmektedir.¹⁹

Siyasal iletişimin amacı; egemenlik kurmak, iktidarı ele geçirmek, yönetimde söz sahibi olmak olarak sayılabilir. Dolayısıyla, siyasal iletişimin gönderdiği mesajlar siyasal söylemlidir. Bu bağlamda, siyasal iletişim sürecini iletişim sürecinden ayıran en önemli nokta, mesajı gönderen kaynağın siyasi bir kimliğe sahip olmasıdır.

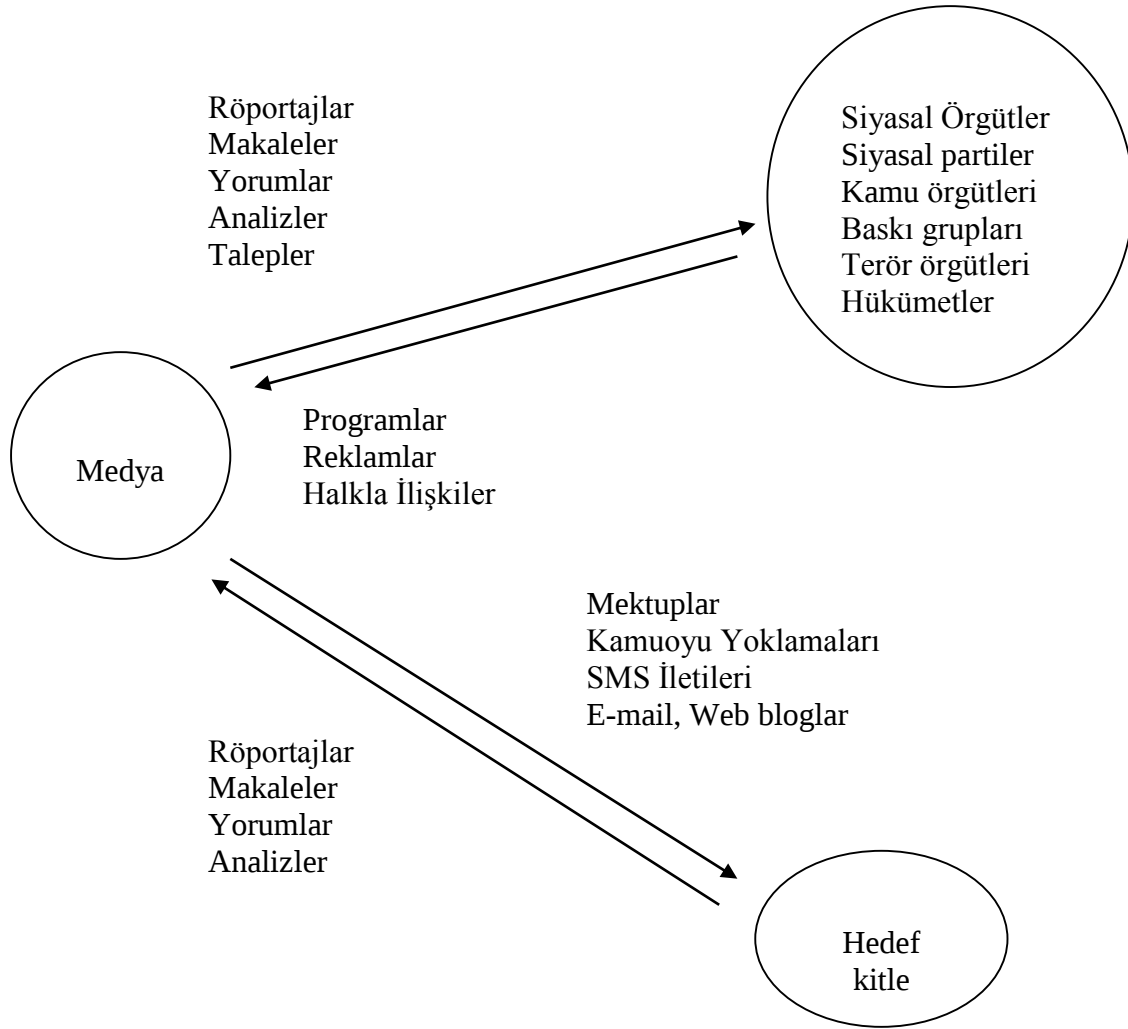
İktidar amacı güden siyasal aktörlerin kitleyi etkileyebilmek için onlarla iletişim kurması gerekmektedir. Bir iletişim süreci olan siyasal iletişim sürecinde öncelikli amaç, hedef kitleye aktörün siyasal söylemli mesajlarının gönderilmesidir. Siyasal söylemli bu mesajlar toplumun sahip olduğu değerlere göre belirlenmektedir. Siyasal iletişim aktörlerince mesajın kodlanması ve bu kodlama ile yaratılmak istenen etki, hedef kitlenin parçası olduğu toplumsal kabuller doğrultusunda oluşturulmalıdır.

Ancak, siyasal aktörlerin siyasal amaçlarına ulaşabilmek adına hedef kitleyi ikna etmesi ve kamuoyu yaratabilmesi için etkili iletişim yöntemlerini kullanması gerekmektedir. Söz konusu iletişim yöntemleri ile amaçlanan, siyasal aktörün gönderdiği siyasal mesajların hedef kitle tarafından aktörün istediği şekilde algılanmasının sağlanmasıdır. Bu kapsamda hedef kitleyi etkilemeye yönelik yürütülen iletişim stratejileri kimi zaman örtük bir biçimde iletilirken, kimi zaman da toplumda değer gören kanaat önderleri ya da akil kişiler tarafından direkt olarak iletilmektedir.

Siyasal iletişim sürecinde kullanılan öğeler ve öğeler arası ilişkiler Şekil 2.1.’de gösterilmektedir.

¹⁸ Aziz, A. a.g.e., 3.

¹⁹Akt: Oktay, M. (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*. İstanbul: Derin Yayınları, 7.

Şekil 2.1. Siyasal iletişimin öğeleri²⁰

Hazırlanan siyasal söylemli mesajlar, Şekil 2.1’de gösterilen öğeler ve öğeler arası ilişkilerin yönü doğrultusunda bir iletişim akışı gerçekleştirmektedir. Siyasal söylemli mesajlar kaynak durumundaki siyasal aktörler tarafından, alıcı konumundaki hedef kitleyi etkileyebilmek adına kitle iletişim araçları kullanılarak iletilmektedir. Nitekim, siyasal aktörler iletişim vasıtasıyla mesajlarını hedef kitleye iletirler ve bu sayede iktidarı elde edebilirler ya da mevcut durumundaki iktidarlarını devam ettirebilirler.

Siyasal aktörler ile hedef kitle arasında sürekli bir bilgi akışı mevcuttur. Bu durum, gerek siyasal aktörlerin hedef kitlenin talep ve beklentilerini tespit etmesi gerekse kişilerin siyasal aktörleri denetlemesi aşamasında elzem bir rol üstlenmektedir. Söz konusu sürecin işlemlerini sağlayan iletişim akışı kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu noktada kitle iletişim araçları salt haber aktarımı suretiyle toplumu bilgilendirme

²⁰ Tokgöz, O. (2014). *Siyasal İletişimi Anlamak* (İkinci Basım). İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 288.

işlevine ek olarak, siyasal aktörlerin kamusal denetimlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde de etkin rol oynamaktadır. Oktay kitle iletişim araçlarının görevlerini; siyasal sosyalleşme fonksiyonu çerçevesinde toplumun politik konular hakkında bilgi edinmesi, demokratik kültürel değerlerin özendirilmesi, kamusal sorunlar üzerine halkın dikkati çekilerek ilgi uyandırılması, demokratik tartışma ortamının teşvik edilmesi, seçimlere katılımın sağlanması, halkın olumlu yönde politize edilmesi, her türlü demokratik katılım mekanizmalarının özendirilmesi olarak belirtmektedir. Yine, Oktay kitle iletişim araçlarının bu görevleri; her türlü politik haber, yorum, köşe yazısı, siyasi konuşma ve demeç, fotoğraf, idari makamların savunma ve açıklamaları, meclis tutanakları, meclisten yapılan yayınlar, açık oturumlar, siyasi propaganda konuşmaları ve filmleri, siyasal reklamlar, siyasal parti programları, broşürleri ve el ilanları, politik danışmanların yürüttüğü her türlü tanıtım programı, siyasal partilerin ve adayların halkla ilişkiler faaliyetleri ile yerine getirdiğini ifade etmektedir.²¹

Siyasal iletişimin izleyici/hedef kitle, siyasal aktör/politikacı ve kitle iletişim araçları/medya bileşenleri iletişim süreci boyunca mevcut kanaat ve tutumları doğrultusunda farklı roller üstlenmektedirler. Oktay'ın söz konusu bileşenler ve rollere ilişkin tasnifi Çizelge 2.1.'de yer almaktadır.

Çizelge 2.1. İletişim süreci bileşenlerinin sahip olduğu roller²²

İZLEYİCİLER / HEDEF KİTLE	KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI / MEDYA	SİYASAL AKTÖR / POLİTİKACI
Partizan rol	Editöryal yönlendirme	Gladyatör rolü
Liberal Vatandaş rolü	İlimli aracı rolü	Rasyonel iknacı rolü
Denetleyici rolü	Bekçi köpeği rolü	Bilgi sağlayıcı rolü
Seyirci rolü	Eğlendirici rolü	Aktör/oyuncu rolü

Oktay, Çizelge 2.1.'de yer alan siyasal iletişim bileşenleri ve bu bileşenlerin rollerini;

“Medya sistemlerinin yüksek derecede politik özerkliğe sahip olduğu sistemlerde, medya mensuplarının çeşitli rol kimliklerini benimseme özgürlükleri bulunmaktadır. Bu durumda politikacıların, medya mensuplarına karşı

²¹ Oktay, M. a.g.e., 9-10.

²² Oktay, M, a.g.e., 13.

*benimsedikleri rollerde dikkatli olmaları ve aktör/oyuncu rolünü üstlenmeleri zorunluluğu vardır. (...) Medya örgütlerinin kamusal çıkarları koruma rolünü üstlendiği medya sistemlerinde ise, medya mensupları politik sistemi denetleyen 'bekçi köpekliği'ne, izleyiciler 'denetçi rolü'ne, baskı altında kalacak politik kadrolar ise hesap veren 'bilgi sağlayıcı rolü'ne soyunacaklardır. Daha ticari ağırlıklı bir medya sisteminde ise, iletişim araçları 'eğlendirici rolü'nü, politikacılar ise 'aktör/oyuncu rolü'nü benimseyeceklerdir. Politik partilerin medyayı sıkı biçimde denetlediği otoriter sistemlerde, gazeteciler 'partizan rolleri' kabul edeceklerdir.'*²³

ifadeleri ile açıklamıştır.

Kitle iletişim araçları; sahipleri, toplum ve siyasal aktörler için oldukça farklı anlamlar ifade etmektedir. Hedef kitle olan toplum için kitle iletişim araçları bilgi ve eğlence kaynağı işlevi de görmekte iken; sahipleri için kar getirecek sermaye yatırımları ve siyasal aktörler içinse kitleleri önceden tasarlanmış bir biçimde düşünmeye ve hareket etmeye yöneltecek etkileme ve ikna etme aracı işlevi görmektedir.²⁴

Toplumun farklı kesimleri tarafından sıkça kullanılan siyasal iletişim kavramı şüphesiz her kesim için farklı anlamlar barındırmaktadır. Nitekim söz konusu kavram bir siyasal aktör için iktidar çalışmalarını, reklamcılar için pazar/piyasa stratejilerinin siyasete uygulanmasını ve toplum için ise siyasal aktörler tarafından maruz bırakıldıkları siyasal mesajlar silsilesini ifade etmektedir. Tokgöz'e göre siyasal aktörler, gazeteciler ve diğer medya kuruluşları siyasal iletişim kavramının kendisinden ziyade, bu kavram çerçevesinde iletişim ile ne yapıldığı, söz konusu iletişim yöntemleri ile hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının tespiti ile ilgilenmektedirler.²⁵

Siyasal iletişim çalışmalarının temel olarak iki farklı perspektif çerçevesinde ele alındığı görülür. Bunlardan ilki Anglo-Amerikan mantığı çerçevesinde, ikincisi ise Eleştirel Kuram çerçevesinde geliştirilen paradigmalardır. Anglo-Amerikan mantığı çerçevesinde siyasal iletişim kavramı, hem siyaset hem de iletişim alanı üzerine gerçekleştirilen ayrı çalışmalardan elde edilen kuramsal görüşler itibarıyla oluşturulmuşken, Eleştirel Kuramda Frankfurt Okulu öncülüğünde geliştirilen kültürel çalışmalar, Neo-Marksist ekonomi-politik analizler, yapısalcı-semiotik görüşler ve

²³ Oktay, M. a.g.e., 13-15.

²⁴ Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 58.

²⁵ Tokgöz, O. a.g.e., 76.

ideolojik eleştiriler ile kendine alan yaratmıştır. Konuyu kuramsal çerçeveden ele alan başka yaklaşımlar da bulunmakla birlikte; ana akım söz konusu iki yaklaşım olduğundan, çalışma kapsamı bu kuramlar üzerinden şekillenecektir.

Her iki kuramsal yaklaşım için de siyasal iletişim kavramı oldukça önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Ancak, alana ilişkin yürütülen çalışmalarda kullanılan temel kavramlar farklılık arz etmekte olup; Anglo-Amerikan perspektifinde siyasal sistem, siyasal iletişim, medya ve demokrasi, bilinç endüstrisi, medya toplumu, tele demokrasi, medyakrasi gibi kavramlar alana ilişkin literatürü oluştururken; Eleştirel Kuram açısından kamusal alan, özel alan, kültür endüstrisi gibi kavramlar alan literatürünü nitelemektedir.²⁶

Son dönemde yürütülen çalışmalar neticesinde, siyasal iletişime ilişkin literatürün bu denli gelişmesine karşın, toplum genelinde halen alan üzerine yürütülen çalışmaların seçim dönemlerini nitelediğine ilişkin genel bir algı söz konusudur. Ancak, siyasal iletişim belli periyotlarla düzenlenen seçim süreçlerinde kullanılmaktan çok daha öte bir misyona sahiptir. Siyasal aktörler seçim süreçleri dışında da toplumu etkilemek, gelecek seçim döneminde iktidarı ele geçirebilmek ya da mevcut iktidar durumunu bir sonraki seçim döneminde de sürdürebilmek adına, seçim dışı dönemlerde de kitlelere sürekli siyasal mesajlar göndermekte ve siyasal iletişim yöntemlerini yoğun bir biçimde kullanmaya devam etmektedir. Dolayısıyla siyasal iletişim; seçim süreçlerinin yönetimi, seçim propagandaları, siyasal tutumlar ya da oy verme davranışı gibi alanları incelemekle beraber, seçim dışı dönemlerde de toplumsal hayata ilişkin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlara ilişkin faaliyet göstermektedir.

Siyasal iletişimin tarihsel gelişimi incelendiğinde, alan üzerine yürütülen çalışmaların II. Dünya Savaşı sonrasında başladığı görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında; kitlelerle iletişim kurmak amacıyla I. Dünya Savaşı'nda radyonun, II. Dünya Savaşı'nda ise televizyonun siyasal iletişim amacıyla kullanılmaya başlaması ve giderek yaygınlaşması etkili olmuştur.

²⁶ Tokgöz, O. a.g.e., 73-76.

On dokuzuncu yüzyıldan sonra başlayan modernleşme hareketiyle birlikte, kitle iletişim araçları ile kültürel ve siyasal egemenlik kurulması, siyasal aktörlerin bu araçlar vasıtasıyla ideolojilerini yaymaları olağan bir durum haline gelmiştir. Bu dönem nispeten istikrarlı ve güçlü siyasal kurumlarla yürütülen, parti yanlısı düşünce ve tutumların dile getirildiği bir süreç olup, siyasal iletişimin ilk dönemini oluşturmaktadır. Günümüzde ise, kitle medyasının yaygınlaşmasıyla birlikte; iletişim araçlarının çeşitlenmesi, iletişim hızının artması ve siyasal mesajların her yere ulaştırılabilmesi sonucu iletişim zenginliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, önceki dönemlerde iktidarı ele geçirmek için kullanılan silahlar, günümüzde boyut değiştirerek siyasal iletişim formuna bürünmüştür.²⁷ Bu noktada, siyasal iletişimin gelişim sürecinin kitle iletişim araçlarının gelişim süreci ile paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Modern demokratik toplumlarda, toplumsal ve siyasal pratiklerin inşasında kullanılan araçlar “zora, şiddete dayalı araçlar” olmaktan çıkarak, bireysel hak ve özgürlüklerin sınırları çerçevesinde “rızaı üreten barışıl nitelikteki araçlar”a doğru bir dönüşüm geçirmiştir. Toplumsal ve siyasal konulara ilişkin rıza üretimini sağlayan kitle iletişim araçları, devlet örgütünü oluşturan ve tanımlayan birer öge konumundadır. Kitlelerin yönlendirilmesi amacıyla toplumsal ve siyasal örgütlerin ürettiği bu süreçte, kitle iletişim araçları rıza üretimi için bir toplumsallaşma aracı olarak kabul görmektedir.²⁸

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla siyasal meşruiyetin sağlanmasına yönelik söylemsel alan oluşturulmakta ve propaganda süreciyle rıza üretiminin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Kullanılan dil ve propagandanın sık sık tekrar edilmesi sonucu, toplum yoğun siyasal mesaj iletimine maruz bırakılmaktadır.²⁹ Toplumun ikna edilmesi ve rızasının sağlanması amacıyla bilinçli bir faaliyet yönetimi gerçekleştirilerek; yönetenlerin, yönetilenler üzerindeki iktidarının dirençle karşılaşmasının önüne geçilmek istenmektedir. Chomsky söz konusu rıza üretimi sürecinin öncelikli hedefinin; topluluğun daha düşünceli üyeleri, entelektüeller ya da kanaat önderleri olduğunu belirtmektedir. O’na göre önemli olan elit kesimi seferber ederek, halkı bu kimseler vasıtasıyla harekete geçirmektir.³⁰ Zira,

²⁷ Kılıçarslan, E.Ç. a.g.e., 13-14.

²⁸ Uslu, Z.K., Bilgili, C. (Editörler). (2009). *Bilinç Endüstrisinin İktidar ve Siyaset Pratikleri*. İstanbul: Beta Yayınları, 54-55.

²⁹ Kılıçarslan, E.Ç. a.g.e., 127-128.

³⁰ Chomsky, N. (2015). *Medya Gerçeği*. (Çev. A. Yılmaz, O. Akınhay). İstanbul: Everest Yayınları, 71.

toplum kitle iletişim araçları vasıtasıyla görünmeyen otoriteye rıza göstermektedir. Eric From bu durumu; *“Eğer otorite belirli ise ona her zaman baş kaldırılır ve yıkma amacı güdülür. Ama otorite anonim ise size ne yapmanız ve nasıl davranmanız gerektiğini söylüyor ama belirsiz ise ona rıza gösterilir işte bu rıza gösterilen anonim otorite kitle iletişim araçlarıdır.”* şeklinde ifade etmektedir.³¹

Çok farklı siyasal iletişim aracı olmakla birlikte, bu araçlar temelde iki iletişim yöntemi çerçevesinde kullanılmaktadır. Kılıçarslan’ın yaptığı bu tasnife göre, bunlar yüz yüze siyasal iletişim ve kitle iletişim araçları ile yapılan siyasal iletişimdir. Yüz yüze siyasal iletişimde, siyasal aktör mesajını ileteceği hedef kitle ile doğrudan iletişim kurmakta olup; söz konusu iletişim formel ve informal olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Bu ayrımında, iletişimin gerçekleşme ortamı referans kriter olarak ele alınmaktadır. Nitekim, konferans, kongre, seminer, sempozyum, sergi gibi ortamlarda gerçekleştirilenler formel olarak kabul edilirken; hastane ziyaretleri, kahvehane sohbetleri, düğün, nişan, sünnet gibi organizasyonlarda gerçekleştirilenler informal olarak kabul edilmektedir. Informel siyasal iletişim ortamının daha çok 1950-1980 yılları arasında kullanıldığı görülmektedir. Hem formel hem de informal ortamlarda siyasal aktör ile hedef kitle doğrudan bir arada bulunduğu için gerçekleştirilen iletişim daha etkili olmakta, hedef kitleden geri bildirim daha çabuk ve sağlıklı alınmaktadır. İkinci yöntem ise, kitle iletişim araçları ile yapılan siyasal iletişimdir. Bu yöntemde siyasal aktör ile hedef kitle doğrudan bir arada olmayıp, siyasal aktörün mesajlarını kitle iletişim araçları vasıtasıyla aktarması söz konusudur. Söz konusu yöntemde geri bildirimin hemen alınamaması nedeniyle, mesajın etkililiğinin tespiti siyasal aktör açısından yüz yüze iletişime nazaran daha zayıf olmaktadır. Kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilen siyasal iletişimde, hedef kitlenin hangi iletişim aracına ulaşabileceği ve hangi iletişim aracını kullanabileceği belirlenerek, o araçların tercih edilmesi mesajın daha çok kitleye ulaşması açısından önemlidir.³²

Demokratik sistemlerde, hedef kitlenin kitle iletişim araçlarının yürüttüğü tutarsız ve yanlış habercilik faaliyetlerine yönelik bir tür ihtiyati veto edici gücünün olduğu kabul edilmektedir. Ancak, hedef kitle siyasal iletişim sürecinin en kalabalık kesimini oluşturmasına karşın, diğer iki bileşen kadar örgütlü olamaması gerekçesiyle uygulamada

³¹ Akt: Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 118.

³² Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 33-34.

en güçsüz bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç, siyasal aktörler ve kitle iletişim aracı sahipleri arasında çıkara dayalı uzlaşma ilişkileri üzerine kurulduğundan, toplumun beklentileri ya da kaygıları çok fazla dikkate alınmamaktadır. Toplum, izlenme oranlarını hazırlayan kuruluşların ve pazar araştırmacılarının ürettiği istatistiksel toplamlardan öteye gidememekte ve dolayısıyla toplum beklentilerini göz önünde bulundurmeyen bir yayıncılık anlayışı gerçekleştirilmektedir.³³

2.2.1. Siyasal iletişim kuramları

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleştirilen siyasal iletişim modellerine ilişkin 3 kuramsal yaklaşım söz konusudur. Bunlar; liberalist-plüralist model, kitle manipülasyonu modeli ve hegemonik modeldir.³⁴

2.2.1.1. Liberalist – plüralist model

İdeoloji olarak liberalizmi benimseyen ülkelerde, iletişim de dahil olmak üzere temel hak ve özgürlükler kanuni güvence ile koruma altına alınmıştır. Çoğulculuk ve serbest rekabet koşulları ile kendi kendini düzelten bir sürecin işlerliğine inanılarak, iletişim araçları arasında bir kalite kontrolünün varlığı savunulmuştur. “*İyi gazete kötü gazeteyi kovar.*” mantığı çerçevesinde, toplumun çıkarlarına uymayan kitle iletişim araçlarının kendiliğinden piyasadan silineceği varsayımı hakimdir. Model, alanın rekabete açık olması sonucu toplumun çok yönlü bilgi bombardımanına maruz kalacağını; ancak, bu bombardıman altında dahi hangisinin kendi lehine olduğuna karar vererek onu tercih edeceğini ve dolayısıyla zamanla piyasada iyilerin kalarak dengenin sağlanacağı ön kabulü üzerine şekillenmektedir. Bu rasyonel düşünme ve karar alma süreci, toplumun denetleyici ve karar verici rolünü yansıtmaktadır. Söz konusu kuramda kitle iletişim araçlarının doğru, tarafsız ve şeffaf habercilik anlayışı çerçevesinde hareket ettiği kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçları; haberleri, idarenin icraatlarını, toplumun talep ve beklentilerini karşılıklı olarak iletmek suretiyle iki grup arasındaki etkileşimi sağlayan kanaldır. Böylece, siyasal aktörler toplumun denetleyici rolüne maruz kalacakları için daha etkili çalışacak; hedef

³³ Oktay, M. a.g.e., 39.

³⁴ Oktay, M. a.g.e., 28.

kitle toplum ise, siyasal aktörlerin kendilerini temsil yeteneklerini görerek, rasyonel seçimler gerçekleştirecektir.³⁵

2.2.1.2. Kitle manipülasyonu modeli

Bu modelde, liberal – plüralist modelin tam tersi bir anlayış söz konusu olup; izleyici konumundaki hedef kitlenin, kitle iletişim araçlarını ve siyasal aktörleri denetlemesinden ziyade, bu araçların hedef kitle üzerinde bir yönlendirmesi olduğu savunulmaktadır. Marksist sistemde öngörülen bu iletişim modeli, toplumsal zihin yaratılması ve propaganda sürecine dayanmaktadır. Söz konusu ideolojik çerçevede kitle iletişim araçları, siyasal aktörün amaçları ve sistemin öncelikleri doğrultusunda toplumu yönlendirmeye çalışmaktadır. Kitle iletişim araçları, siyasal aktörün kendi siyasal hedefleri doğrultusunda toplumu eğitebileceği bir vasıta olarak görülmektedir.³⁶

2.2.1.3. Hegemonik model

Uç görüşleri teşkil eden diğer iki modelin aksine hegemonik modelde, kitle iletişim araçları hem toplumun mevcut görüşlerini yansıtan hem de toplumda fikir birliği oluşmasını sağlayan bir rol üstlenmektedir. Model, kitle iletişim araçlarında bilinçli bir manipülasyonun olmayacağını; ancak, mesleki sistem ve bunun oluşturduğu profesyonel tutumlardan kaynaklı bir yanlılık olabileceğini öne sürmektedir. Ancak, model kapsamında kitle iletişim araçları sahiplerinin toplumdaki hakim değerler sistemini besleyen ve yayan bir yayıncılık anlayışına sahip olması durumunda dahi, haberi yapan çalışanlar ve yöneticilerin nispeten daha özerk ve kurumsallaşmış bir habercilik anlayışına sahip olduğu savunulmaktadır.³⁷

2.3. Siyasal İletişimde Yazılı Basının Yeri

İktidar, ideoloji, meşruluk gibi kavramlar ile medya arasında ilişki kurmaya yönelik çalışmaların pek çoğu haber metinleri üzerine odaklanmaktadır. Metin şeklindeki haberler

³⁵ Oktay, M. a.g.e., 28.

³⁶ Oktay, M. a.g.e., 29.

³⁷ Oktay, M. a.g.e., 29.

kalıcılığının daha fazla olması ve alan ya da süre yetersizliği gibi kısıtlarının olmaması nedeniyle, siyasal aktörler tarafından yoğun biçimde kullanılmaktadır.

Yazılı basının tarihsel arka planına bakıldığında, kapitalizmin ortaya çıkışıyla yazılı basının gelişime döneminin paralellik arz ettiği görülmektedir. Basın, başlangıçta ticari çıkarların bir gereği olarak ortaya çıkmış ve takip eden gelişim sürecinde de kapitalizm ekseninde seyretmiştir. Başlangıçta, hem devlet hem de gelişen sermaye haberin kamusallaşmasını istememiş; ancak, izleyen demokratik gelişmeler sonucu basın kamusal bir kurum haline gelerek, kamuoyunun sözcüsü olma vasfına erişmiştir.

Erken kapitalist dönem uzun mesafeli ticari mal ve haber dolaşımını ortaya çıkarmıştır. Pazardan kaynaklanan ticari muhasebe ihtiyacı, ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte uzaktaki gelişmeler hakkında daha sık ve doğru bilgiyi gerekli hale getirmiştir. Bu sebeple önceden ticari mektup dolaşımı şeklinde yürütülen haberleşme sistemi, 14. yüzyıldan sonra daha profesyonel bir nitelik kazanmıştır. Belirli günlerde yollanan postalar şeklinde başlayan yeni sistem, bir süre sonra tüccarların da kendi aralarında örgütlenmeleriyle birlikte, en az mal ve kıymetli evrak dolaşımı kadar önemli bir hale gelmiştir. Önceden ticari faaliyetleri ile anılan büyük şehirler, artık haber dolaşımının merkezi misyonunu da yüklenir olmuştur. Haber dolaşımının yaygınlaşmasına karşın, haberin kamusal bir nitelik arz etmemesi gerektiği tüccarların üzerinde fikir birliğine vardığı bir nokta olmuştur. Ancak yaşanan siyasal gelişmeler akabinde, 17. yüzyılın sonuna doğru haberin kamusal bir nitelik kazanması kaçınılmaz hale gelmiş ve bu gelişmeyle birlikte, basının tam anlamıyla varlığından söz edilmeye başlanmıştır. Yaşanan bu değişimin ardından, artık haber dolaşımı yalnızca mal dolaşımı ihtiyaçlarından kaynaklanmamış, haberin kendisi mal niteliği sergilemeye başlamıştır.³⁸

Yazılı basın özelinde gazetenin geçmişine bakıldığında ise, gazetelerin seçkinler topluluğuna hitap eden pahalı ve sınırlı bir ürün olduğu görülmektedir. Sınırlı ve ağır bir üretim sürecine tabi olan gazetenin kaderi telgraf ve demiryolunun kullanılmaya başlanmasıyla değişmiştir. Haberin süratli bir şekilde iletmeye başlamasıyla enformasyon ajanslar tarafından satılan ticari bir mal haline gelmiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte

³⁸Demir, V. a.g.e., 10.

basım ve üretim maliyetlerinin düşmesi daha çok gazete basılmasına olanak tanırken, ilan ve reklam gibi gazeteye ek gelir getiren unsurların kullanılmaya başlanması da gazete fiyatlarını düşürerek, daha çok kişinin gazeteye ulaşabilmesine imkan sağlamıştır.³⁹

Uztuğ, haberlerin de kitleye yönelik üretilen her mal gibi belli özelliklerin gözetilmesi suretiyle rutin bir şekilde üretildiğini ve hedef kitlelere enformasyon nakletmekten ziyade, ticari meta gibi pazarlandığını ifade etmektedir. Kitle iletişim araçlarında gündemi belirleyen ve “eşik bekçileri” olarak adlandırılan kesim, kamuoyunun oluşturulması sürecinde stratejik bir öneme sahiptir. Habere konu olayların topluma aktarılması sonucu beklenen tepki ya da rızanın biçimi, bu kimseler tarafından planlanmaktadır. Bu planlama haberin içeriğine, konu ve sunumların biçimine, hangi haberlerin ne oranda ve hangi derinlikte işleneceğine ilişkin karar vermeyi kapsamaktadır.⁴⁰

Yazılı medya organlarının diğerleri ile kıyaslandığında birtakım avantajlara sahip olduğu görülmektedir. Öncelikle diğer medya organlarında daha kısa başlıklar halinde sunulan haberler ya da mesajlar, yazılı medya organlarında daha ayrıntılı ve kalıcı sunulmaktadır. Seçim dönemleri gibi siyasal aktörlerce kitle iletişim araçlarına talebin yoğun olduğu dönemlerde, diğer medya organlarında kiralanacak boş zaman kuşaklarının bulunması noktasında zorluk yaşanabilmekte iken; başta gazeteler olmak üzere, yazılı medya organlarında böyle bir kısıt yoktur. Ayrıca, yerel ekler basan gazeteler vasıtasıyla, siyasal aktörler her bölgenin seçmenine o yörenin öncelikleri bağlamında seslenme imkanına erişmektedir.⁴¹

Devran da benzer bir tasnifleme yaparak gazetenin; diğer kitle iletişim araçlarına göre daha kalıcı ve ucuz olması, sürekli reklam yeri bulunabilmesi ve belli bölgelere yönelik verilecek reklamlar için önemli bir imkana sahip olması açısından daha avantajlı olduğunu öne sürmektedir.⁴² Aynı konuda Karadeniz’in de bir tasnifleme mevcut olup, gazetelerin günlük haberlerin detaylı bir biçimde öğrenilmesine olanak tanımasını birincil avantaj olarak nitelemektedir. Yine Karadeniz gazetesinin diğer kitle iletişim araçlarına göre daha çok tercih edilmesini; farklı hedef kitlelere ulaşmada kolaylık sağlaması, daha iyi bir pazar

³⁹Demir, V. (2007). *Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi*. İstanbul: Beta Yayınları, 11.

⁴⁰Uztuğ, F. (2004). *Siyasal İletişim Yönetimi*. İstanbul: Mediacat Kitapları, 267-272.

⁴¹Oktay, M. a.g.e., 156-158.

⁴²Demir, V. a.g.e., 235-236.

bölümlemesine imkan tanıyarak, hedef kitle üzerinde medyanın amaçlarına daha etkin bir şekilde ulaşmasını sağlaması ve günlük yayınlanması sebebiyle iletilecek mesajın sık yayınlanmasına, yani tekrarlanmasına imkan tanımasına bağlamaktadır.⁴³

2.4. Siyasal Kampanya Süreci

Siyasal kampanya, en geniş anlamıyla siyasal iletişim sürecinde hedef kitlenin yönlendirilmesi ve toplumsal rızanın siyasal aktör lehine yaratılabilmesi amacıyla yürütülen sistemli etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Uztuğ, siyasal kampanya sürecini kitle iletişim araçları vasıtasıyla önceden belirlenmiş ikna edici mesajların belli bir hedef kitleye aktarılması faaliyetleri olarak tanımlamaktadır. Hedef kitleye ulaşılabilmesi açısından kitle iletişim araçlarının önemine dikkat çeken Uztuğ, siyasal kampanyaların gerçek anlamlarını kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile kazandıklarını belirtmektedir. Siyasal kampanya sürecinin siyasal aktörün tanınırlığı, vaatleri, toplum zihninde olumlu konumlandırılması gibi unsurlar üzerine temellendirildiği görülmektedir.⁴⁴

Söz konusu terim savaş dönemlerinde belli amaçlara ulaşmak için yürütülen bir dizi faaliyeti ifade etmekteyken, zamanla siyasal alana nüfuz etmiş ve siyasal reklam ya da pazarlama kampanyalarıyla toplumsal yönlendirme faaliyeti görünümünü almıştır. Ancak, hedef kitlede beklenen etkinin yaratılabilmesi için yürütülen siyasal kampanya faaliyetinin birtakım özellikleri taşıyor olması gerekmektedir. Bu özellikler; amaç ile yürütülen faaliyetlerin uyumlu olması, en fazla desteği sağlayabilmek adına hedef kitle kapsamının geniş tutulması, kampanya sürecine ilişkin programlama yapılması ve belli zaman aralıklarına yönelik hedefler konulması ile kampanya sürecinin örgütlenmiş bir dizi iletişim faaliyetleri üzerinden yürütülmesi olarak gösterilmektedir.⁴⁵

Siyasal kampanya süreci; iletişim yöntemlerinin tüm olanaklarından faydalanarak, kampanya sahibi siyasal aktörün benimsenmesi ve tercih edilmesini sağlamayı amaçlar. Siyasal rekabetin olduğu demokratik sistemlerde, siyasal kampanya sürecini başarılı

⁴³ Karadeniz, M. (2010). *Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Rolü ve Önemi*. İstanbul: Beta Yayınları, 94.

⁴⁴ Uztuğ, F. a.g.e., 84-85.

⁴⁵ Uztuğ, F. a.g.e., 84-85.

şekilde oluşturan ve yürüten siyasal aktörlerin iktidarı elde etme açısından diğer adaylara nazaran daha avantajlı olduğu bir gerçektir.

Günümüzde siyasal kampanyalar kitle iletişim araçlarının sunduğu olanaklar çerçevesinde şekillenmektedir. Kampanyaların söylemini oluşturan zengin unsurlar, kamuoyunun tüm dikkatini siyasal aktöre çekmeyi hedeflemektedir. Oktay, siyasal kampanyaların fonksiyon ve amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Kampanyalar, seçmelerin mevcut siyasal tercihlerini pekiştirmeyi ya da rakip adayları tercih edenlerin tutumlarını değiştirmeyi amaçlar.
- Kampanyalar, siyasal aktörlerin görüşlerinin tartışılmasını ve seçmenlerce aktörlere ilişkin bilgi edinilmesini sağlar.
- Kampanyalar, yeni liderleri tanıtarak onları meşrulaştırır.
- Kampanyalar, demokratik kültürün yaygınlaşmasını sağlar.
- Kampanyalar, adayların özelliklerinin, farklılıklarının ve politik duruşları ile üsluplarının seçmenlere tanıtılmasını sağlar.⁴⁶

Siyasal kampanyalar titiz bir planlama süreci sonunda oluşturularak, sınırlı olan zaman ve kaynağın etkin kullanılmasına yardımcı olmaktadır. Siyasal kampanyanın planlama aşamaları; gerekli bilgilerin toplandığı ve araştırmaların yapıldığı “*hazırlık aşaması*”, konum, vaat gibi kampanyanın yaratıcı stratejisini oluşturan “*stratejinin geliştirilmesi aşaması*” ve oluşturulan stratejinin yürütülmesini ifade eden “*örgütlenme ve siyasal kampanya iletişimi aşaması*” olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır.⁴⁷

Seçim kampanyalarında yürütülen stratejiler siyasal aktörün iktidar konumuna göre şekillenmekte olup; iktidarı elinde bulunduran siyasal aktörlerin kampanya stratejileri iktidar dönemlerindeki başarılarını sergilemeye odaklanırken, muhalif konumdaki siyasal aktörlerin siyasal kampanyaları mevcut otoritenin başarısız olduğuna ve söz konusu başarısızlıkları ancak kendilerinin çözebileceklerine yönelik ikna propagandası çerçevesinde şekillenmektedir. İktidarı elinde bulunduran siyasal aktörlerin yürüttüğü kampanyalarda kullanılan argümanlar, diğer aktörlerinkine nazaran daha kuvvetli

⁴⁶ Oktay, M. a.g.e., 144-145.

⁴⁷ Uztuğ, F. a.g.e., 88.

olmaktadır. Nitekim, bu kişilerin iktidarı dolayısıyla ülke içinde yönlendirme yapabilmesi daha kolay olmakta ve gerek kamu kurum ve kuruluşlarından gerekse kitle iletişim araçlarından daha kolay destek sağlanmaktadır. Oktay bu durumu, “*iktidar tarafından ülkenin gül bahçesi olarak görüldüğü*” şeklinde izah etmektedir. İktidar olmanın gerektirdiği stratejilerden bahseden Oktay, bu stratejileri; iktidar olmanın sembolik avantajlarının kullanılması, daha önce seçilmiş olmanın verdiği meşruluk avantajının rakip adaylar aleyhine sunulması, yeterlilik ve ehil olma imajının ikna faaliyetlerinde öne çıkarılması, mevkiinin getirmiş olduğu karizma ile seçmenlerin etkilenmesi ile devlet imkanlarını kullanarak geliştirilen pragmatik stratejilerin aktör lehine uygulanması şeklinde sıralamıştır.⁴⁸

Söz konusu avantajlara sahip olmayan muhalif kesimin görevi bu noktada daha zor olmakta ve öncelikle hedef kitleyi değişimin gerekliliğine ikna etmek zorunda kalmaktadır. Keza, kitlelere değişimin gerekliliğine yönelik inancın pompalanmasının ardından; ikinci ikna evresini oluşturan yalnızca kendilerinin söz konusu değişiklikleri yapabileceğine ilişkin ikna faaliyetinin yürütülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, muhalefet stratejileri genel olarak iktidara ve iktidarın icraatlarına saldırı temelinde oluşturulmaktadır. Oktay, meydan okuma üzerine kampanya faaliyeti yürüten muhalefet partilerinin geliştirdiği stratejileri ise; rakiplere ilişkin saldırı veya karalama politikası izleme, ülke sorunlarına aktif bir tavır takınma, değişim isteğini güçlü ve sürekli bir şekilde dile getirme, geleceğe yönelik ülke refahını arttıracak, aydınlık vaatler sunma olarak izah etmektedir.⁴⁹

Siyasal aktörün iktidar konumuna göre şekillendirilen kampanya sürecinin hedefinde, partilerin kendi partizan seçmenleri ile parti bağları zayıf veya başka partilere yönelebilecek seçmenler bulunmaktadır. Kampanyanın öncelikli amacı siyasal aktörün kendi partizan seçmen kitlesini korunması ve buna ek olarak yüzen oyların da olabildiğince siyasal aktör lehine yönlendirilmesinin sağlanmasıdır. Kampanya süresince seçmenlerin kampanya mesajlarına direnç gösterebilecekleri göz önünde bulundurularak, mesajların içeriği ve aktarım kanallarının etkili bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Ayrıca, hedef kitlenin yakın olduğu siyasal aktörlerden gelen mesajları almaya daha açık oldukları, onları daha partizan duygularla takip ettikleri de bir gerçektir. Bu sebeple, rakip

⁴⁸ Oktay, M. a.g.e., 144-148.

⁴⁹ Oktay, M. a.g.e., 144-148.

aktörlerden gelen mesajlara kapalı bulunan bu seçmenlerin, kampanyayı yürüten aktör lehine tutum ve davranış geliştirebilmesi amacıyla, aktörün yürüttüğü kampanya daha kapsamlı ve çoğulcu kampanya stratejileri ile desteklenmelidir.⁵⁰

Siyasal kampanyalar yandaş seçmenlerin siyasal aktöre bağlılıklarını sağlamlaştırırken, siyasete yabancılaşmış ya da kararsız seçmenlerin siyasal aktör lehine tutum ve kanaat oluşturmalarını hedefler. Kendi oyunu, seçimleri ya da tüm siyasal aktörleri değersiz bularak siyasete yabancılaşmış ya da kararsız kalmış bu seçmenlere yönelik temelde iki farklı kampanya stratejisi yürütülmektedir. Bunlar hedef kitle ve kampanya mesajlarının belirlenmesi boyutlarını içeren “*kampanya yaratıcı stratejisi*” ile iletişim ve medya araçlarının planlanmasını kapsayan “*iletişim stratejisi*”dir. Kampanya yaratıcı strateji çerçevesinde, siyasal kampanya süresince neyin, kime, nasıl söyleneceği planlanmaktadır. İletişim hedeflerinin tanımlanması suretiyle, uygun pazarlama yöntemlerinin seçimi gerçekleştirilir. İkinci strateji olan iletişim stratejisinde ise, kişisel iletişi ile kitle iletişimi, reklam, halkla ilişkiler, bütçe ve zaman planlaması gibi etkenler dikkate alınarak, medya planlaması gerçekleştirilmektedir.⁵¹

Söz konusu stratejiler ile temellendirilen siyasal kampanya süreçleri; kampanya gündemini oluşturarak rakipleri ve kitle iletişim araçlarını tepkisel bir havaya sokma, seçmenlerin aktörler ve güncel konular hakkında bilgi düzeyini arttırma, elde edilmiş olan seçmen tavrını pekiştirme, rakipleri destekleyen seçmenlerde şüphe uyandırma, aktörü avantajlı bir konuma taşıyarak uygun ve geçerli aday imajını oluşturma gibi hedefler çerçevesinde belirlenmektedir.⁵² Bu belirlenimler ise, hedef kitleyi etkileyebilecek vaatlerin ve diğer siyasal aktörleri dezavantajlı duruma getirecek siyasal argümanların oluşturulması aşamasında kullanılmaktadır.

2.5. Siyasal İletişimin Fonksiyonları

Buraya kadar kavramsal çerçevesi çizilen siyasal iletişimin yerine getirdiği birtakım fonksiyonlar vardır. Literatürde siyasal iletişime ilişkin farklı fonksiyon tasnifleri

⁵⁰ Devran, Y. (2003). *Siyasal Kampanya Yönetimi*. İstanbul: And Yayınları, 8-9.

⁵¹ Uztuğ, F. a.g.e., 221-222.

⁵² Uztuğ, F. a.g.e., 224.

gerçekleştirilmiştir. Bir görüşe göre, siyasal iletişimin üç temel fonksiyonundan söz edilmektedir. Bunlardan ilki, siyasal problemlerin tanınmasına yardımcı olmaktır. İlk fonksiyon için siyasal aktörler ve kitle iletişim araçları aktif olarak rol almaktadır. İkinci fonksiyon, tanıtılan siyasal problemlere ilişkin meşru bir tartışma ortamının sağlanmasıdır. Burada çeşitli organlar tarafından düzenlenen kamuoyu anketleri oldukça aydınlatıcı olmakta, yürütülen siyasal uygulamalara ilişkin siyasal aktörlere geri bildirim sağlanmaktadır. Son olarak üçüncü fonksiyon ise, gündem belirleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Gündem belirlemede, kitle iletişim araçlarının siyasal hayata ilişkin gündemi oluşturmak adına kimi konuların ön plana çıkarılırken, kimi konulardan hiç söz edilmeyerek onların gündeme taşınmasının engellenmesi söz konusudur. Bu fonksiyon aracılığıyla, kitle iletişim araçları ele aldıkları ya da kapsam dışına çıkardıkları konularla kamusal gündemi belirlemektedirler.⁵³

Yine, Çobanoğlu yukarıda sayılanlarla aynı çerçevede kalacak daha somut fonksiyonlar sıralamıştır. Bu doğrultuda siyasal iletişimin fonksiyonları:

- Haber, bilgi ve kültürün topluma iletilmesini sağlamak,
- Siyasetin taşıyıcılığı ve desteğini oluşturmak,
- Toplumsal değerlerin iletilmesine araç olmak,
- Yönlendirmek ve ikna etmek,
- İktidarın denetlenmesine yardımcı olmak,
- Kimi durumlarda muhalefetin taleplerinin gerçekleşmesine engel olmak,
- Siyasal katılımın artmasına katkıda bulunmak,
- Yönlendirme ve yalana açık propagandalara karşı önlem oluşturmak,
- Toplumda benzeşme ve bütünlük yaratmak,
- Bazı durumlarda ayrışım noktalarını körüklemek,
- İstenilmeyen konuları gündemden düşürmek,
- Kamuoyu beklentilerini saptamaktır.⁵⁴

⁵³ Akt: Çobanoğlu, Ş. (2007). *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları, 45-51.

⁵⁴ Çobanoğlu, Ş. a.g.e., 45.

2.6. Siyasal İletişim Aktörleri

Siyasal iletişim süreci, siyasal hedefler çerçevesinde pek çok aktörü ortak paydada buluşturmaktadır. İktidar, muhalefet, bürokrasi, baskı grupları ve seçmenler bu sürecin aktif bileşenleridir. Siyasal iletişim sürecinin birincil aktörü olan iktidar partisi, toplumun tüm kesimlerinin ortak çıkarlarının kollanması noktasında belli birtakım yükümlülükleri yerine getirmekle mükelleftir. İktidar partisi, süreç içerisinde kamu hizmetleri piyasasının lider işletmesi konumunda olup; bu gücünü, kamu yararına kullanma sorumluluğu taşımaktadır. İkincil bileşen olan muhalefet partisi ya da partileri, iktidarı ele geçirmek amacıyla belli bir program çerçevesinde bir araya gelen kişilerin oluşturduğu örgüt olarak karşımıza çıkmaktadır. İktidar olabilecek gücü bulamamalarına karşın, toplumun belli bir kesiminin sempatisini kazanan ve onları temsil eden muhalefet partileri, iktidar üzerinde temsil ettikleri grupların ve genel kamu yararının sağlanması noktasında etkili olabilmeyi amaçlamaktadır. Siyasal iletişim sürecinin üçüncü aktörü olan bürokrasi, kamu yönetiminde görev yüklenmiş kadroların genel adıdır. İlgili siyasal otoritenin aldığı kararların eyleme dönüştürülmesi noktasında uygulayıcı rol üstlenmektedir. Siyasal süreç içerisinde bürokrasi, siyasal iktidarın sunduğu hizmetleri bürokratik örgüt ve elemanlarıyla halka dağıtırken, hizmet alanlarca da siyasal iktidarın tanınmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bürokrasi, siyasal aktörler ile toplum arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bir diğer aktör olan baskı grupları, birtakım ortak çıkarlar etrafında toplanmış ve işbirliği içerisinde resmi kurumlarla temas kuran örgüt yapılarıdır. Bu temaslar sayesinde görüş ve isteklerinin gerçekleşmesine yönelik daha olumlu sonuç alabileceğine inanan grup, iktidar üzerinde kendi menfaatleri doğrultusunda etkinlik sağlamaya çalışır. Baskı gruplarının profesyonel ve yoğun olarak yürütülmesi sonucu lobi oluşumu ile karşılaşmaktadır. Siyasal iletişim aktörlerinden sonuncusu ise, seçmenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm sürecin seçmen rızasının kazanılması üzerine temellendirildiği düşünülürse; esas olanın siyasal aktörce gerçekleştirilen faaliyetlerden ziyade, seçmenin tutum ve kanaatleri olduğu görülmektedir. Sistemin en güçlü bileşenlerinden biri olan seçmen, siyasal iletişim sürecinde siyasal mesajların hedefindeki alıcı grubu teşkil etmekte olup, tüm süreç seçmenin tutum ve kanaatlerinin ilgili siyasal aktör lehine yönlendirilmesi üzerine şekillenmektedir.⁵⁵

⁵⁵ Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*. İstanbul: Papatya Yayıncılık, 124-131.

2.7. Siyasal İletişimin Gelişim Süreci

2.7.1. Siyasal iletişimin Dünyadaki gelişim süreci

Her ne kadar adı konulmamış olsa da, siyasal iletişimin insanların bir arada yaşamaya başladıklarından beri var olduğu kabul edilmektedir. Tarımsal hayatın başlaması, hayvancılığın gelişmesi, yazının bulunması ve toplum yaşamında savunma ve düzeni sağlama etkinlikleri ile güç ve iktidar ilişkilerinin ön plana çıkması siyasal iletişimin önem kazanmasını sağlamıştır. İlk siyasal iletişim uygulamaları; toplum yaşamında kişinin kendini savunması, toplum düzeninin sağlanması, inanç ve inanca ilişkin kutsal söylemlerin oluşması, ticarete ilişkin kayıt tutulmaya başlanması ve paranın kullanılması gibi kültürel etkileşimlerin sonucunda oluşmuştur.⁵⁶

Siyasal iletişim alanına yönelik çalışmalarda, Antik Yunan kent devletlerinin hüküm sürdüğü dönem milat olarak kabul edilmektedir. Nitekim, bu dönemde Aristoteles'in Retorik adlı eseri ve Seneca'nın birçok metni siyasal iletişim alanına ilişkin önemli örnekleri teşkil etmektedir. İkna edici konuşma olarak adlandırılan retorik, hiçbir zaman içi boş ve karşı tarafı kandırmaya yönelik konuşma olarak tanımlanmamış; aksine, önemli politikacıların toplumu ikna etme gücü olarak tanımlanmıştır.⁵⁷

Aziz'e göre, siyasal iletişimin tarihsel gelişimine ilişkin makro bir bakış açısı geliştirildiğinde; Antik Yunan, Ortaçağ, Yeniçağ ve günümüz siyasal iletişim olgu ve sürecinin birbirlerinden oldukça farklı olduğu görülmektedir.⁵⁸ Bu farklılıkların temel nedeni, hem toplumun kendisinin hem de toplumun gerçekleştirdiği iletişimin durağan bir yapıda olmaması olarak açıklanmaktadır. Nitekim, Antik Yunan'da retorik en işlevsel siyasal iletişim biçimi iken, günümüzde hedef kitle kapsamının çok geniş olması dolayısıyla daha fazla kişiye ulaşabilecek siyasal iletişim yöntemleri popülerlik kazanmıştır.

⁵⁶ Tokgöz, O. a.g.e., 21-22.

⁵⁷ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 12.

⁵⁸ Aziz, A. a.g.e., 4.

Antik Yunan döneminin ardından gelen köle imparatorlukları dönemine bakıldığında, devletin baskın ve otoriter rolü dikkat çekmektedir. Bu dönemde devlet yapısında uygulanan siyasal iletişim yöntemlerinin, diğer dönemlere göre daha baskın olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, söz konusu dönemde devletin, halkın tüm kesimlerinin temsilcisi niteliğinde bir örgütlenme formunda olmamasıdır. Ortaçağ'a gelindiğinde ise, siyasal iletişim kilise ve feodal beylerin denetimine geçmiş ve halk üzerinde oldukça yoğun ve baskıcı bir biçimde uygulanmıştır.⁵⁹

Siyasal hedeflere ulaşmada kitle iletişim araçlarının önemi, bu araçların kullanılmaya başlandığı dönemlerden beri kendini göstermiştir. Çok geniş bir kesime ulaşabilen kitle iletişim araçlarının kullanılması, siyasal ve toplumsal yapıya ilişkin pek çok konuyu sorgulanabilir hale getirmiştir. 17. Yüzyılda gerçekleşen bu uyanış sonucunda Rönesans ve Reform hareketleri doğmuştur. O zamana kadar topluma ilişkin her konuda söz sahibi olan krallıklar, prenslikler, kilise gibi güç grupları, yeni iletişim araçları olarak ortaya çıkan kitap, gazete ve dergiyi denetim altına alabilmek için oldukça yoğun bir çaba göstermiştir. Akabinde patlak veren Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Fransız Devrimi gibi tarihin gidişatını değiştiren olaylar, demokrasinin kabulünü zorunlu hale getirmiştir. Sanayi Devriminin ardından burjuvazi, feodalitenin yerini almıştır. Ekonomik, siyasal ve toplumsal hayata egemen olan yeni sistem, kendi siyasal iletişim literatürünü oluşturmuştur. Bu doğrultuda, yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesine olanak tanınarak; kitle iletişimi kolaylaştırılmış ve kitle iletişimime imkan tanıyan araçlar, egemen burjuva otoritesi güdümünde şekillendirilmiştir.⁶⁰

Toplumsal yapının hızla değişmesi ve bilimsel alanda yürütülen çalışmalar, teknik ilerlemeyi de beraberinde getirmiş ve haberleşme alanında yeni araçlar ve yöntemlerin gelişmesine imkan tanımıştır. Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda, Almanya ve İtalya faşist politikalarını yaymak amacıyla yeni propaganda teknikleri kullanmaya başlamıştır. Keza, Almanya ilk kez bir Propaganda Bakanlığı kurarak, süreci kurumsal bir yapılanmaya taşımıştır.⁶¹

⁵⁹ Kılıçarslan, E.Ç. a.g.e., 12-13.

⁶⁰ Tokgöz, O. a.g.e., 40.

⁶¹ Özkan, N. (2014). *Seçim Kazandıran Kampanyalar* (Dördüncü Basım). İstanbul: MediaCat Kitapları, 20-21.

Siyasal iletişim üzerine yoğun ve sistemli çalışmaların başlaması II. Dünya Savaşı sonrasına rastlamakta olup; bu dönem, güçlü siyasal kurumlarla bağlantılı olması ve parti yanlısı tutumların yansıtılması dolayısıyla siyasal iletişimin ilk dönemini oluşturmaktadır. Ardından, televizyon yayınlarına başlanması süreci farklı bir boyuta taşımıştır.⁶² Takip eden süreçte siyasal iletişim alanına ilişkin araçların çeşitlenmesi, siyasal aktörler arasındaki rekabeti daha da körükleyerek, aktörleri hedef kitleyi ikna etmek için farklı yollar aramaya yöneltmiştir. Türkoğlu'na göre, iktidar sahiplerinin kitle iletişim araçları üzerindeki egemenliği bu şekilde başlamıştır.⁶³

Çağdaş anlamda medya yönetimine ilişkin ilk örneğin, 1960 yılında Nixon ve Kennedy arasında yaşanan meşhur televizyon tartışması olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu açık oturumun yapılan seçim sonuçlarını etkilediği kabul edilmiş ve bu tür televizyon tartışmaları seçim öncesi dönemlerde siyasal aktörler tarafından başvurulmuş bir yöntem haline gelmiştir.⁶⁴

Seçim öncesi dönemde, siyasal aktörlerin tartışma programlarına katılmalarının yanı sıra, siyasal reklam uygulamalarının başlaması da televizyonu siyasal aktörler için cazip bir siyasal iletişim aracı haline getirmiştir. Süreç içerisinde, siyasal iletişim sadece seçim dönemlerinde yapılan reklam ve ikna faaliyeti olmaktan çıkarak; radyo, televizyon, gazete, reklam panoları gibi farklı araçlarla hedef kitleyi yoğun bir etki altına almaya başlamıştır. Sürecin pek çok farklı kanalı içermeye başlaması ve profesyonelleşmenin önemli hale gelmesi ile alana ilişkin yürütülen bilimsel araştırmaların sonuçlarından yola çıkılarak; seçim öncesi ve sonrası dönemlerde, hedef kitleyi iyi analiz edebilen ve siyasal iletişim araçlarının her birinden en yüksek verimi alabilen bir siyasal pazarlama kültürü geliştirilmesinin önemi ortaya koyulmuştur.

2.7.2. Siyasal iletişimin Türkiye'deki gelişim süreci

Kurtuluş Savaşı'nın ardından ülkenin tek siyasi partisi konumunda olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin önceliği, yeni kurulan Cumhuriyet rejiminin ideolojik

⁶² Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e.,13.

⁶³ Türkoğlu, N. (2007). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim*. İstanbul: Kalemus Yayınları, 71.

⁶⁴ Oktay, M. a.g.e.,81.

yapılanmasının oluşturulması olmuştur. Cumhuriyetin ilanının ardından, ülkenin kurumsal yapısını oluşturmak adına yürütülen devrim çalışmaları, planlı bir siyasal iletişim faaliyetini elzem kılmıştır. Atatürk tarafından yürütülen söz konusu çalışmalar daha çok propaganda yöntemi kullanılarak topluma duyurulmaya çalışılmıştır. Atatürk, yürüttüğü siyasal iletişim stratejisinde, gerçekleştirilen toplumsal dönüşümün propagandasını yaparak, toplumsal uyumun en kısa zamanda ve istenilen doğrultuda gerçekleşmesi için çalışmıştır. Profesyonel bir siyasal iletişim sürecinden bahsedilemese de, bu dönemde her türlü adım tek bir merkezden planlanmış ve uygulanmıştır. Bu çalışmalar, Cumhuriyet tarihinin ilk planlı siyasal iletişim çalışmaları olarak kabul edilmektedir.⁶⁵

Toplumu ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan yapılandırma çalışmalarına girişen CHP'liler, savaşın yarattığı ekonomik çöküntüden dolayı oldukça zorlanmıştır. Bu nedenle, siyasal ve sosyal politikalar ekonomik koşullar çerçevesinde şekillendirilmiştir. Ülke kendi iç ekonomisini düzenlemeye çalışırken; Avrupa'da başlayan II. Dünya Savaşı, CHP iktidarının siyasal ve ekonomik politikalarını ciddi biçimde etkilemiştir. Geçmişten gelen olumsuz koşulların telafisi için uğraşılmış; ancak, konjonktürel ortam nedeniyle hedeflenen iyileşmeler gerçekleştirilememiştir. Mevcut durum, alternatif çözümler için çok partili hayata geçilmesini zorunlu hale getirmiştir.⁶⁶

Alternatifi olmaması sebebiyle tek parti döneminde CHP hükümetince siyasal reklam uygulamasına gidilmemiş ve siyasal iletişim yöntemlerine pek fazla başvurulmamıştır. Buna karşın bu süreçte, daha çok geniş çaplı bir kalkınma ve yapılandırma çabası içerisine girilmiştir. Dönemin seçmene ulaşılması açısından en önemli uygulaması propaganda çalışmalarıdır. Propagandalar kurumsal yapılarda vücut bulmuş ve Köy Enstitüleri, Halk Evleri, Türk Ocakları gibi örgütlenmeler bunun önemli örneklerini teşkil etmiştir. Bu örgütlenmeler, devletin ideolojisinin yerleştirilmesi ve pekiştirilmesi açısından etkili araçlar olarak kabul edilmektedir. Çok partili hayata geçilmesiyle birlikte, siyasal iletişim yöntemleri profesyonel olarak uygulanmaya başlanmıştır. Dönemin iktidarı Demokrat Parti (DP), halkla ilişkiler tekniklerini siyasal propagandalarında oldukça etkili bir biçimde kullanmış ve seçim dönemlerinde radyo propagandaları ile afişlerden yoğun bir şekilde

⁶⁵ Özkan, N. a.g.e., 33-34.

⁶⁶ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 52.

faaydalanmıştır.⁶⁷ Özkan'ın ifadesiyle; “Gerçek anlamda ilk çok partili özgür ve adil seçimler 1950 yılında yapılmış, ülkemizdeki seçim kampanyaları da ancak, 1950 genel seçimlerinde ‘kampanya’ denebilecek düzeye gelebilmiştir.”⁶⁸

Demokrat Parti'nin mitingleri oldukça coşkulu geçmiş ve toplum üzerinde müthiş bir heyecan yaratmıştır. Özkan bu durumu; “O güne kadar fikri pek sorulmayan, yönetime karıştırılmayan, CHP'nin seçkin aydın ve asker kadroları tarafından neredeyse adam yerine konulmayan kasabalı ve köylü ‘çarıklı erkan’ yönetime gelmenin kokusunu almış, iktidara yaklaşmanın o karşı konulmaz heyecanı içindedir.”⁶⁹ sözleri ile aktarmıştır. Demokrat Parti'nin ülke genelinde gerçekleştirdiği etkili iletişim çalışmaları, kişisel temaslar, başarıyla yürütölen propaganda çalışmaları ve “Yeter söz milletindir!” gibi Türk halkının uzunca bir süredir özlemini çektiği söylemlerle yola çıkması, 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'yi CHP karşısında ezici bir üstönlökle iktidara taşımıştır. Demokrat Parti'nin ilgili sloganının yer aldığı seçim afişinde, slogana dik duran bir el işaretinin eşlik etmesi, Parti'nin kararlılığını ortaya koyan bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

⁶⁷ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 52-58.

⁶⁸ Özkan, N. a.g.e, 25-29.

⁶⁹ Özkan, N. a.g.e., 37-38.

Resim 2.1. 1950 seçimleri Demokrat Parti seçim afişi

Demokrat Parti'nin söz konusu stratejileri, Türkiye'de siyasal iletişim alanının gelişmesinin de temelini oluşturmuştur. 23 yıl süren tek parti iktidarının sona ermesi ülkenin siyasal hayatında köklü değişikliklere yol açmıştır. DP'nin tek parti dönemini kapatmasına ek olarak, radyoyu propaganda aracı olarak kullanmaya başlaması ve başarılı afiş çalışmaları, Türkiye'de siyasal iletişim mekanizmalarının kullanılmaya başlanmasına vesile olmuştur. 1950 seçimleri ile iktidara gelen DP, 1954 seçimlerinde iktidarını koruyarak, 1960 yılına kadar baskın bir şekilde iktidarını sürdürmüştür.

Resim 2.2. 1954 seçimleri Demokrat Parti seçim afişi

1954-1960 arası dönemde DP tarafından muhalefete yönelik ciddi baskıcı tutumlar geliştirilmiş, muhalefetin radyo yayınları üzerinden siyasal propaganda yapması engellenmiştir. Bu baskıcı ortamın seyrinin değişmesi adına gerçekleştirilen 1961 darbesi ile siyasal hayatın işleyişi çok farklı boyutlara taşınmıştır.⁷⁰

Söz konusu baskı ortamının kaldırılması amacıyla, darbe yönetimi tarafından daha demokratik ve özgürlükçü anayasa oluşturulması çalışmalarına başlanılmıştır. Bu doğrultuda, radyo ve televizyonun tarafsız olması amacıyla özerk bir kurum statüsünde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) kurulmuş ve ilgili organların yayın politikaları kurumsal bir çatı altında toplanmıştır. Nitekim, böyle bir kurumsal yapının tesis

⁷⁰ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 55-59.

edilmesinde, DP'nin iktidarı döneminde yürütmüş olduğu kitle iletişim araçları üzerindeki siyasal tahakkümün etkisi büyüktür.⁷¹

1960'lı ve 1970'li yıllarda gerçekleştirilen seçimlerde ise, radyoya ek olarak gazetelerin de siyasal kampanya faaliyetleri kapsamında kullanıldığı görülmektedir. Bu süreçte gazeteler, siyasal aktörlerin miting ve gezilerini izleyerek, adayları hedef kitleye tanıtmış ve adayların siyasal tutum ve davranışlarını hedef kitleye iletmişlerdir. Söz konusu durum, gazetelerin siyasal iletişim alanında önem arz eden bir kitle iletişim aracı konumuna gelmesini sağlamıştır.⁷²

Ancak, 1968 yılında ilk televizyon yayınının başlamasıyla, siyasal aktörler propagandalarının iletilmesine hizmet edecek yeni bir kitle iletişim aracına kavuşmuşlardır. Televizyon 1970'li yıllarda yaygınlaşmaya başlamış olsa da, siyasal kampanyalarda araç olarak kullanılması, 1990 yılından sonra özel televizyonların kurulması ile gerçekleşmiştir. Özel televizyonların devreye girmesiyle, TRT tekeli kırılmaya başlamış ve televizyon aracılığıyla siyasal rekabeti gündeme gelmiştir.⁷³

Seçim kampanyalarının ülkemizdeki gelişim süreci incelendiğinde ise, ilk profesyonel seçim kampanyasının 1977 seçimlerinde Cen Ajans tarafından Adalet Partisi (AP) için yürütüldüğü görülmektedir. Söz konusu kampanya ile ilk defa bir reklam ajansı profesyonel anlamda görevlendirilmiştir. Yine, aynı yıl Hürriyet gazetesinde seçimlere ilişkin ilk ilan basılmış ve seçim gününe kadar her gün bir ilan olmak üzere toplamda 21 ilan yayımlanmıştır.⁷⁴ 19 Mayıs günü aynı gazetede Adalet Partisi'nin "*Canım Anacığım*" başlıklı ve "*Oğlun*" imzalı, mektup şeklindeki ilanı yayınlanmıştır. Anılan ilanda memleketinden ayrılıp, büyük bir şehre okumaya giden ve Adalet Partili olduğu anlaşılan bir üniversite öğrencisinin annesine yazdığı mektup konu edilmiştir.⁷⁵

Ancak, 1980 Darbesi ile birlikte Türk siyasi hayatının dinamikleri yeniden değişmiş ve toplumsal ve siyasal alana yönelik politikalar yeniden belirlenmiştir. Ordunun baş

⁷¹ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 52-58.

⁷² Uztuğ, F. a.g.e., 28.

⁷³ Özkan, A. a.g.e., 222-223.

⁷⁴ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 55-56.

⁷⁵ Özkan, N. a.g.e., 60.

siyasal aktör olduğu bu dönem 1983 seçimlerine kadar sürmüş ve 1983 seçimlerini Anavatan Partisi (ANAP)’nin kazanmasıyla bu süreç sona ermiştir. 1980’li yıllarda siyasal propaganda alanında yeni bir uygulama başlatılmış ve siyasal partilerin gazetelerde ücretli olarak ilan yayınlatmalarının önü açılmıştır. 1983 yılında gerçekleştirilen yasal düzenleme ile siyasal partilere gazetelerde paralı ilan yayınlatma hakkının verilmesi, Türk siyasal iletişim tarihinde dikkat çeken bir yeniliktir. Söz konusu yasal düzenleme ile gazetelerden yer satın alarak siyasal reklam yapılması uygulaması yasal zemine oturtulmuştur. Ayrıca bu yıllar, akademik açıdan siyasal iletişim çalışmalarının da başladığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1983 seçimlerinin galibi ANAP olmuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasında ANAP’ın yürütmüş olduğu profesyonel seçim kampanyalarının etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca, ANAP lideri Turgut Özal’ın uzmanlaşmaya önem veren bakış açısı seçim sonucunda iktidarı kazanmasını sağlamıştır. ANAP bu seçimlerde Man Ajans ile çalışarak, hedef kitlenin sıkıntıları ve beklentileri üzerinden politik söylem üretmiş ve kampanya stratejisi geliştirmiştir. Bununla birlikte, partinin seçim afişlerinde sık sık lider Turgut Özal’ın fotoğraflarının kullanılması da bir seçim stratejisi olarak kendini göstermektedir.⁷⁶

Ardından, 1987 seçimlerinde Yorum Ajans tarafından Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP)’nin “Limon Kampanyası” yürütülmüştür. Söz konusu kampanya oluşturulurken kamuoyu yoklamaları yapılarak, seçmenin tutum ve beklentileri saptanmış ve kampanya bu saptama sonuçları doğrultusunda oluşturulmuştur. “*Beş yıl daha limon gibi sıkılmaya gücünüz var mı?*” sorusuyla vücut bulan bu kampanya ile SHP kamuoyunda geniş yankı yaratmış ve hedef kitlenin dikkatini çekebilmeyi başarmıştır.⁷⁷

⁷⁶ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 63-65.

⁷⁷ Çankaya, E. (2008). *İktidar Bu Kapağın Altındadır*. İstanbul: Boyut Kitapları, 191-192.

Resim 2.3. 1987 seçimleri Sosyaldemokrat Halkçı Parti seçim afişi

1987 yılında seçimlerinde, siyasal aktörlerin televizyonu siyasal reklam aracı olarak kullanabilmelerinin önü açılmıştır. ANAP ve SHP bu fırsatı değerlendirmiş ve Türk siyasal tarihinin ilk siyasi söylemli televizyon reklamlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu dönemde yürütülen seçim kampanyaları incelendiğinde, seçim döneminin çok yoğun geçmesine karşın, yürütülen kampanyaların ve kullanılan sloganların oldukça renkli olduğu dikkat çekmektedir.⁷⁸

1990'lı yıllara gelindiğinde ise, siyasal iletişim çalışmalarının çok daha profesyonel yürütülmeye başladığı göze çarpmaktadır. Söz konusu dönemde, siyasal partilerce gerçekleştirilen kampanyalarda parti kimliğinden öte, parti liderinin ön plana çıkarılması suretiyle imaj yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir. 80'li yıllarda olduğu gibi terör olaylarının gündemde olması siyasal mesajlara yön vermiş ve partilerin yürüttüğü siyasal

⁷⁸ Özkan, N. a.g.e., 96.

kampanyaların önemli argümanlarından birini oluşturmuştur. Bu dönemde neredeyse tüm siyasal partiler profesyonel siyasal iletişim çalışmasına yönelmiş ve seçim dönemlerinde reklam ajansları ile birlikte çalışmışlardır.⁷⁹

1990'lı yıllardan sonra ise, Türkiye'de siyasi parti liderlerini ön plana çıkaran Amerikanvari siyasal iletişim kampanyaları uygulanmaya başlanmış ve bu uygulama takip eden yıllarda siyasal kampanya yönetiminin en önemli unsuru haline gelmiştir. Söz konusu dönemde yürütülen siyasal iletişim kampanyalarının temel düsturu, parti yerine lideri, ideoloji yerine de imajı öne çıkarmak olmuştur. Kampanya sürecinin hedef kitle üzerinde daha etkili olabilmesi içinse kanaat önderleri, ses/sinema sanatçıları ya da akademisyenler kampanya sürecine dahil edilmiştir.⁸⁰

ANAP, 1991 seçimlerinde Fransız reklamcı Jaques Segula ve ajansı RSCG'nin Türkiye temsilcisi Ena İletişim ile çalışmıştır. Bu durum, ilk defa bir yabancı reklamcının bir siyasi partiye her yönüyle danışmanlık yapması nedeniyle ülkemiz siyasal iletişim çalışmaları açısından önemlidir. Ayrıca, yine bu seçim döneminde tüm siyasal partiler ilk defa profesyonel reklam ajansları ile çalışmıştır. Partilerin profesyonelleşmeye olan ilgisi büyük bütçeli siyasal kampanyalar yürütülmesine sebep olmuş; bu süreçte afişler, gazete ilanları, el ilanları, radyo, televizyon gibi kullanılabilecek her türlü kitle iletişim aracı devreye sokulmuştur. Söz konusu seçimlere kadar profesyonel reklamcılarla çalışan siyasal aktörler olsa dahi; ANAP, siyasal iletişim konusunda ilk kez bir uzmanla çalışan parti olmuştur. Segula, Mesut Yılmaz ve ekibine “10 Altın öğüt” vermiş ve ANAP'ın siyasal kampanya faaliyetleri kapsamında sadece medya planlaması yapmamış; Mesut Yılmaz için yurtdışından özel fotoğrafçılar getirterek, seçim kampanyasını görsel unsurlarla da desteklemiştir.⁸¹

Segula'nın dönemin başbakanı Mesut Yılmaz'a seçimlerle ilgili verdiği “10 altın öğüt” şunlardır:

- Seçimleri ideoloji değil, lider kazanır.

⁷⁹ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 73.

⁸⁰ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 73.

⁸¹ Özkan, N. a.g.e., 130-133.

- Seçimlerde geçmiş için değil, gelecek için oy verilir.
- Oy, umut için verilir, program için değil.
- Seçim siyasal olmaktan öte psikolojik bir olaydır.
- Devlet adamı olmak isteyen her siyasetçi kendi efsanesini geliştirmelidir.
- Lider, bağımsız kişiliğini vurgulamalıdır.
- Devlet adamı, ilkesinin yapısını yansıtmalı, bugünden yarını temsil etmelidir.
- Lider, ülke içi imajı kadar dış imajına da önem vermeli ve onu geliştirmelidir.
- Seçimi Lider kazanır, ama yalnız olmadığını unutmamalıdır. Politika dışı ilişkilerine de önem vermelidir.
- Zamana zaman tanımak gerekir. Lider orta ve uzun vadeli düşünmeli ve bunları yansıtabilmelidir.⁸²

Takip eden süreçte; merkezdeki partilerin apolitikleşmesi, liderlerin kutuplaşması, yolsuzluk ve hortumlamaya ilişkin haberlerin yoğunlaşması Refah Partisi'nin lehine olmuş ve söz konusu parti, ezilen kitleler için makul alternatif konumuna yükselmiştir. Refah Partisi'nin 1995 seçimlerine yönelik yürüttüğü kampanya faaliyetleri çerçevesinde “*Adil Düzen*” sloganı toplum tarafından benimsenmiştir. Aynı dönemde CHP'nin İngiliz İşçi Partisi'nin sloganından etkilenecek “*Dünya’da Yeni Sol, Türkiye’de Yeni CHP*” sloganı, Doğru Yol Partisi (DYP)'nin ise “*Haydi Türkiyem İleri*” sloganlarını kullandığı görülmektedir.⁸³

Yine, bu dönemde hedef kitlenin oy verme davranışını etkileyen en önemli unsurlardan biri ekonomik performans olmuş ve rakip partiler tarafından iletişim stratejisi olarak etkili bir biçimde kullanılmıştır. Muhalefet aktörlerinin temel propaganda söylemi, hükümetin ekonomik performansının eleştirilmesi ve iktidara geldikleri takdirde ekonomik açıdan sağlayacakları iyileşmeler üzerinden şekillenmiştir.

1999 yılında terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması sonucu toplumda hassasiyetin yükselmiş ve bu durum Demokratik Sol Parti (DSP)'ye yaramıştır. Nitekim, söz konusu parti geçerli oyların yüzde 22,19'unu alarak sandıktan birinci parti olarak

⁸² Özkan, N. a.g.e., 132-133.

⁸³ Özkan, N. a.g.e., 169-228.

çıkmayı başarmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ikinci parti olurken, CHP yüzde 8,71 oy alarak barajı geçememiş ve meclise girememiştir. Seçim sonuçları oldukça şaşırtıcı olurken; Çiller, Baykal, Yılmaz gibi parti liderlerinin konumları sorgulanmaya başlanmıştır. Bu durum, 80'lerden itibaren siyasal kampanyalarda yoğun bir şekilde uygulanan imaj unsurunun da sorgulanmasına yol açmıştır.⁸⁴

1999 seçimlerinin mutfağına bakıldığında; ANAP'ın Lowe Adam'la, CHP'nin Alfa Reklam Üssü ve Cenajans/Grey'le, Fazilet Partisi (FP)'nin İroni Plus'la, DYP'nin Arter Reklam'la, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin ise, R/S/M Ajans'la çalıştığı görülmektedir. Ancak, seçimden birinci parti olarak çıkan DSP, herhangi bir profesyonel reklam ajansından danışmanlık almamış, seçim sürecini kendi bünyesinde organize etmiştir. Dolayısıyla, 1999 seçimleri ile birlikte, sadece reklamın ya da imajın iktidarı getirmeyeceği gerçeği görülmüş olup; siyasal iletişim stratejilerinin partiye ya da lidere olan güvenin azalması durumunda yetersiz kalabileceği, geçmişte çok tercih edilmeyen bir partinin bile lider ya da vizyon değiştirmesi durumunda iktidara gelebileceği sonucuna ulaşılmıştır.⁸⁵

1999 seçimleri sonrasında büyük umutlarla iktidara gelen DSP ve MHP toplumda hayal kırıklığı yaratmıştır. İşsizlik, hayat pahalılığı ve ekonomik istikrarsızlık sorunlarını çözmeyen bu partilere muhalif olan yeni partiler hayat bulmuştur. Bunlara örnek olarak 2001 yılında Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), DSP'den istifa eden 63 milletvekili ile İsmail Cem'in liderliğinde 2002 yılında kurulan Yeni Türkiye Partisi (YTP) ve yine 2002 yılında kurulan Cem Uzan başkanlığındaki Genç Parti (GP) gösterilebilir.⁸⁶

2002 seçimlerine gelindiğinde ise, AKP'nin yüzde 43 gibi yüksek bir oyla iktidara gelmesi, Türk siyasi hayatının yeni bir döneme girdiğinin habercisi olmuştur. ANAP ya da DYP gibi merkez sağ partilerin oylarının AKP'ye gitmesi, ülkedeki merkez parti politikalarının artık seçmenin ilgisini çekmediğini göstermiştir.⁸⁷

⁸⁴ Çankaya, E. a.g.e.,287-298.

⁸⁵ Özkan, N. a.g.e., 259-296.

⁸⁶ Çankaya, E. a.g.e.,302-310.

⁸⁷ Özsoy, O. (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. İstanbul: Pozitif Yayınları, 62.

2007 seçimlerinde gelindiğinde, rekabet açısından eşit şartlar taşımayan bir seçim ortamının var olduğu görülmektedir. Bazı partiler kanuni engellerden dolayı televizyonlarda reklam filmi yayınlayamazken; televizyon sahibi olan siyasal partiler kendi kanallarında parti reklamları yayınlamıştır. Söz konusu eşitsizliğe medyanın kullandığı söylem de eklendiğinde, partiler arası kutuplaşma ve çatışma siyaseti daha da tırmanmıştır. Bu süreçte AKP “*Beş Yılı Kaybetme, Yine Kazan*” sloganıyla seçim kampanyasını yürütürken, CHP “*Şimdi CHP Zamanı*”, MHP ise “*Dünyaya Bir Tek Cevap Yeter!*” sloganlarıyla seçim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.⁸⁸

2000’li yıllarda da seçim sürecinde profesyonel reklam desteği alma eğilimi devam etmiş ve liderler reklam ajanslarından adeta birer mucize beklemişlerdir. Siyasal kampanya yürüten ajanslara ek olarak; internet, sosyal medya gibi mecraların da siyasal aktörler tarafından yoğun bir biçimde kullanılmaya başlaması, siyasal iletişim stratejilerinin çeşitlenmesi sonucunu doğurmuştur.

2.8. Siyasal İletişim Yönetiminde Kullanılan Unsurlar

2.8.1. Siyasal iletişim yönetiminde propaganda

18. Yüzyıla kadar kilise tarafından kullanılan propaganda kavramı, bu tarihten sonra kilise tekelinden çıkarak genel kullanıma açılmıştır. Öncesinde siyasal bir anlam ihtiva etmeyen kavrama, Fransız Devrimi’nden sonra siyasal bir misyon yüklenmiştir. Söz konusu misyon Batı’nın ekonomik, sosyal ve siyasi iktidar mücadelesini kazanabilmek için diğer devletleri eleştirmesinde somutlaşmış ve bu bağlamda gerçekleştirilen kendi görüşlerini yayma çalışmaları toplumsal çatışma sürecinin bir parçası haline gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı’nda propaganda tekniklerine yönelik çalışmalara duyulan ilgi artarken; İkinci Dünya Savaşı’na gelindiğinde, propaganda artık müttefik kazanma, düşmanı zayıf düşürme, diğer ülkelerle iyi ilişkiler kurma aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁸⁹

⁸⁸ Devran, Y. (2011). *Siyasal İktidar-TRT İlişkisinin Dünü*. İstanbul: Başlık Yayınları, 130-162.

⁸⁹ Bektaş, A. a.g.e., 146-148.

Domenach propagandayı “*toplumun görüş ve davranışını, kişilerin belirli bir görüşü, belirli bir davranışı benimsemelerini sağlayacak biçimde etkileme çabası*” olarak tanımlamaktadır.⁹⁰ Kişilerin belli bir davranışı benimsemeleri noktasında idrakin manipüle edilmesi söz konusu olup, önyargılı düşünceler abartı ya da küçümseme suretiyle nakledilmektedir. Ancak kavramın önyargıdan besleniyor olması, her önyargının bir propaganda olarak nitelenmesini gerektirmemektedir.

Kılıçaslan ise propaganda için “*bir düşünceyi ya da bir inancı tek taraflı bir şekilde ve sistemli bir biçimde yaygınlaştırarak yandaş sağlamayı amaçlayan bir alan*” tanımlamasını geliştirmiştir. Propaganda bir amacı yaymak, hedef kitleye siyasal aktörün fikirlerini kabul ettirmek, karşı tarafın düşüncesini aktör lehine yönlendirmek olarak ifade edilebilir. Bu nedenle propaganda gelişigüzel değil, teşkilatlı ve devamlı bir biçimde yürütülen bir faaliyettir.⁹¹

Propagandaya ilişkin çok farklı tanımlamalar yapılmakla birlikte; her tanımın halkla ilişkiler, reklam, eğitim ve tanıtma kavramları üzerine şekillendiği görülmektedir. Söz konusu farklılıklardan yola çıkan Qualter ise propagandayı “*bir bireyin ya da grubun veya grupların tutumlarını belirleyip biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için haberleşme araçlarından yararlanarak ve bireylerin veya grupların belirli bir durum veya konumdaki tepkilerinin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bilinçli faaliyet*” olarak tanımlamaktadır.⁹² Esas amacı kişileri veya grupları çeşitli yöntemlerle etkilemek olan kavrama ilişkin tüm tanımlarda bilinçli çabaya işaret edilmektedir.

Propaganda ile mesajlar yoğun bir şekilde ve tek taraflı olarak hedef kitleye aktarılmaktadır. Propagandanın en önemli unsuru kamuoyu olup; kamuoyu oluşturmak adına hedef kitleye verilen mesajlar tartışılmaz ve yorumlanamaz niteliktedir. Burada, gönderilen siyasal mesajların; olduğu gibi, verildiği biçim ve söylemde kabul edilmesi ve belirtilen hususlar doğrultusunda hedef kitlenin tutum ve davranışlarını değiştirmesi

⁹⁰ Domenach, J. M. (1969). *Politika ve Propaganda* (Çev. T. Yücel). İstanbul: Varlık Yayınları, 7.

⁹¹ Kılıçaslan, E. Ç. a.g.e., 17-18.

⁹² Kalender, A. a.g.e., 79.

beklenir. Nitekim, Özkan bu durumu “*Propaganda, iman etmiş kitlelerle yetinmez. Amaç, kitlelerin sorgusuz inanarak, harekete geçmesini sağlamaktır.*”⁹³ şeklinde ifade etmektedir.

Propaganda faaliyetleri uygulandıkları ülkenin siyasal, ekonomik, felsefi ideolojilerine ve mevcut ekonomik ve teknolojik güç seviyelerine göre şekillenmekte ve yürütüldüğü alanlar çerçevesinde sınıflandırılmaktadır. Propaganda türlerinden ilki kışkırtıcı-yönlendirici propagandadır. Burada amaç, hedef kitlenin belli konularda tahrik suretiyle yönlendirilmesi ve bu sayede önemli değişimlerin gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. İkinci tür olan bütünleştirici propagandada ise, daha pasif bir kitle yaratmak adına kabullenici ve meydan okumayan bir propaganda sürecinin yürütülmesi esastır.⁹⁴

Propagandanın üslubu gereği yapılan bu tasnife ek olarak, propagandanın kaynağının bilinebilirliği ve sunulan bilginin doğruluğu çerçevesinde yapılan ayrı bir tasnif de mevcuttur. Söz konusu tasnif propagandayı üç farklı türde ele almakta ve bu türleri siyah propaganda, beyaz propaganda ve gri propaganda olarak adlandırmaktadır. Siyah propagandada, siyasal aktör ya da propaganda sürecini yürüten kişi asılsız bir kaynağa dayanarak; yalan, uydurma ve hile yöntemlerinin kullanılması suretiyle asparagas bilgiler üretmektedir. Bu propaganda türünün yürütülmesi esnasında kaynak gizli tutularak, mesaj her zaman başka bir kaynaktan iletiliyormuş gibi aktarılır. Kaynağı gizlemek ve mesajın herhangi bir kaynaktan gelebileceği imajını yaratmak için gayri meşru yollar da dahil olmak üzere tüm yollara başvurulmaktadır. Nitekim, bu propaganda türünde kaynağın gizliliği korunduğu ölçüde başarı artmaktadır. Söz konusu propaganda türünün etkililiği, hedef kitlenin propaganda kaynağına olan güveni ya da kaynağın güvenilirliğini kabullenme düzeyine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Beyaz propaganda ise, kaynakların resmi ve güvenilir olması açısından siyah propagandanın zıttı niteliğindedir. İletilen mesajların kaynakları kolaylıkla tespit edilebilecek niteliktedir. Ancak, beyaz propaganda yürütülmesi esnasında aktörlerin oldukça dikkatli olması gerekmektedir. Nitekim, mesajların doğruluğuna ilişkin bir şüphe ya da güvensizlik durumu tüm propaganda sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olacaktır. Hedef kitle beyaz propaganda vasıtasıyla iletilen siyasal mesajların doğruluğuna inanmaktadır. Propaganda sürecinde görev alan aktörlerin hedef kitlenin kültürel, siyasal ve toplumsal hassasiyetleri

⁹³ Özkan, N. a.g.e., 23.

⁹⁴ Bektaş, A. a.g.e., 35-37.

ile uyumlu bir mesaj oluşturması propaganda sürecinin daha verimli geçmesini sağlayacaktır. Gri propaganda incelendiğinde ise, bu türde haber kaynağının bazı durumlarda açıkça ortaya konulmasına karşın, bazı durumlarda gizli tutulduğu görülmektedir. Bu nedenle beyaz propagandaya nazaran güvenilirliği hedef kitle tarafından sorgulanabilir hale gelmektedir. Mesajların oluşumu sırasında gerçekler ve rivayetler bir arada kullanılarak; salt doğrudan ziyade, dedikodu formatında bir mesaj iletim süreci söz konusudur. Olayların sunumunda abartı ve çarpıtma gibi stratejiler kullanılarak, sürecin daha etkili hale gelmesi amaçlanır. Propaganda sürecinin yönetimi çerçevesinde gerekli durumlarda gündem çarpıtılarak, hedef kitlenin dikkati siyasal aktörün istediği noktaya çekilmeye çalışılmaktadır.⁹⁵

Propaganda sürecine yönelik çalışmalarda hedef kitle ağırlıklı olarak kararsız seçmenler olmaktadır. Nitekim, örgütsüz ve dağınık olmalarına karşın, yürütülen siyasal kampanyalar çerçevesinde bu kitlenin gündemdeki konulara ilişkin algısının siyasal aktör lehine yönlendirilmesi ile siyasal aktörü rakiplerinin önüne taşıyabilecek ciddi bir oy kaynağı sağlanmış olacaktır. Bektaş kararsız seçmenlere yönelik *“bölünmüş bir görüşü olan, yani bağlı oldukları değişik kesimleri başkasına göre bir o yana bir bu yana kayan kişiler”* tanımlamasını yaparak; kararsız seçmenlerin ilgisiz olmamalarına karşın, siyasal tercihlerinin belirsiz olduğunu ortaya koymaktadır.⁹⁶ Bu kararsız kitle, siyasi bir tercih belirtmesi gereken durumlarda çevresel faktörlerden etkilenmekte; grup bağları, psikolojik ve ekonomik koşullar ile gündemde yer alan ve toplum için önem arz eden konular bazında tercihlerini gerçekleştirmektedirler. Ancak, kararsız seçmenlerin yönlendirilmesi esnasında; konulardan haberdar edilmesi, konu hakkında önceden birtakım tutum ve düşüncelere sahip olması ve söz konusu siyasal aktöre yönelik olumsuz bir kanaatinin olmaması gibi faktörler sürecin daha sağlıklı işlemesini sağlayacaktır. Ayrıca, partiye bağlılığın düşük olduğu ya da olmadığı kişilerde siyasal aktörlerin ve bu aktörlerin vaatlerinin arasında farklılık bulunmadığı kanısı yaygındır. Söz konusu kesimin siyasal aktör lehine yönlendirilebilmesi için, propaganda kampanyasının iyi bir gündem konusu üzerinden yürütülmesi gerekmektedir. Nitekim, siyasal aktörlerin hepsinin aynı olduğunu, benzer konulardan ve çözüm önerilerinden bahsettiğini düşünen bir hedef kitlenin, adına

⁹⁵ Bektaş, A. a.g.e., 35-37.

⁹⁶ Bektaş, A. a.g.e., 61.

kampanya faaliyeti yürütülen siyasal aktörün iyi bir alternatif olduğu hususunda ikna edilebilmesi mümkün olmayacaktır.

Bununla birlikte, kararsız seçmenleri etkileme konusunda önemli katkılar sağlayan propaganda süreci, aynı görüşü paylaşanlar arasında da siyasal görüş bağlılığının oluşmasını ve güçlenmesini sağlamaktadır. Hedef kitleler iktidarın el değiştireceği dönemlerde propaganda aracılığıyla gerekli enformasyonu sağlamakta ve önceki siyasal süreç ile geleceğe ilişkin vaat edilen siyasal süreç arasında bağlantı kurabilmektedir.⁹⁷ Bu nedenle, propaganda diğer siyasal iletişim yöntemlerine nazaran daha önemli bir rol üstlenmektedir. Zira, siyasal aktörlerin başarılı çalışmaları ya da gerçekçi vaatleri propaganda ile hedef kitleye aktarılmadıkça, hedef kitlenin siyasal aktör lehine ikna edilmesi sağlanamayacak ve siyasal aktörün iktidarı ele geçirebilmesi mümkün olmayacaktır.

Propagandanın kurumsal bir boyut kazanmasında şüphesiz en önemli aktörlerden biri Adolf Hitler olmuştur. Hitler, önceki dönemlerde Lenin'in propagandaya ilişkin uygulamalarını oldukça farklılaştırarak, propagandanın devlet eliyle sistematik bir biçimde yürütülmesi için girişimlerde bulunmuştur. Leninci anlayışta, propaganda taktiğin çevirisidir. Propagandada amaçlar taktiksel yöntemlerle uygulanmasına karşın, gerçeklik üzerine inşa edilmiştir. Lenin, iktidarı döneminde gerçekleştirdiği propagandalarında “*toprak ve barış*” sloganını kullanırken; gerçekten toprakları paylaştırmak ve barışı imzalamak amacını gütmüştür. Ancak, Hitlerci anlayışta propagandanın bir gerçekliği ifade etmesi koşulu aranmaz. Bu anlayışta propaganda, kitleleri seferber etmek üzere kullanılan, elverişli kalıplardan öte bir anlam ifade etmemektedir. Hitler propagandanın etkisini daha da yoğunlaştırmak amacıyla Propaganda Bakanlığı kurmuş ve propagandayı iktidarını korumak ve sürdürmek amacıyla sistematik bir biçimde kullanmıştır. Hitler propagandanın amacını, örgüt için kitlelerin dikkatini çekmek suretiyle taraftar toplamak olarak belirtmiştir. Hitler'in Propaganda Bakanı Joseph Goebbles ise “*Propaganda yapmak, her yerde, hatta tramvayda bile düşüncelerden söz etmektir. Bir şey söylemek için değil, belli bir etki sağlamak için konuşulur.*” sözleriyle iktidarın ne denli yoğun bir propaganda politikası yürüttüğünü gözler önüne sermiştir. Bu dönemde iktidar aleyhine

⁹⁷ Bektaş, A. a.g.e., 80.

hiçbir eleştirel yayına izin verilmeyerek, halk iktidarın olumlandığı propaganda unsurlarınca yoğun bir etkiye maruz bırakılmıştır. Hitler ve Goebbles Leninci propaganda anlayışını değiştirerek, onu her türlü amaca ulaşılabilmek için kullanılan bir silah haline getirmişleridir. Artık propaganda bir ilerleme taktiğinden öte; kendi başına taktik ve yasaları bulunan, diplomasi veya ordu gibi kullanılan özel bir uzmanlık alanı olmuştur. Bu alana ilişkin yürütülen çalışmalar esnasında düşüncenin önemi göz ardı edilerek, söylenen sözün amaca ulaşması öncelikli hedef olarak belirlenmiş ve bu sözler bir psikolojik topçuluk olarak kullanılmıştır.⁹⁸

Siyasal iletişimin seçim dönemlerinde gerçekleştirildiğine yönelik algı nedeniyle, propaganda ile siyasal iletişim kavramları arasındaki sınır gittikçe silikleşmiştir. Hem siyasal iletişimin hem de propagandanın siyasal arenada aktörler tarafından sık sık kullanılması da söz konusu benzerlik algısını iyice körüklemiştir. Halbuki, siyasal aktörün hedef kitle üzerinde bilinçli bir yönlendirme çabası olarak nitelenebilecek propagandada karşılıklı bir etkileşim söz konusu değildir. Bu nedenle propaganda bir iletişimden ziyade, bir iletim mekanizmasıdır. Propagandada siyasal aktörden hedef kitleye yoğun ve etkili bir mesaj iletimi söz konusu olmakla beraber, kısa vadede sonuç almak üzere bir kullanım söz konusudur. Propaganda sürecinde verilen mesajların hedef kitlece hemen uygulamaya geçirilmesi için sistemli, anlaşılması kolay ve tekrar eden bir iletim stratejisi kullanılır. Böylece hedef kitlenin kamuoyu haline gelmesi ve toplumsal rızanın üretilebilmesi için öncelikli koşul olan ikna gerçekleşmiş olur. Ayrıca, propaganda ile siyasal iletişimi aynı olarak nitelemek, propaganda dışındaki siyasal iletişim yöntemlerinin reddi anlamına gelmektedir. Zira siyasal iletişim yöntemlerinin bu denli çeşitli ve yoğun olduğu bir dönemde, yalnızca propaganda ile hedef kitle üzerinde istenilen etkinin yaratılması da mümkün değildir.

Propaganda tek yönlü iletişim modeli olması ile de siyasal iletişimden ayrılmaktadır. Siyasal iletişimde hedef kitleden kısa ya da uzun vadede geri bildirim alınmakta ve sonraki süreçler bu geri bildirim çerçevesinde şekillendirilmekte olup, propagandada geri bildirim söz konusu değildir. Diğer bir ifadeyle, siyasal iletişimde karşılıklı etkileşime dayalı bir süreç işlemekte; buna karşın, propagandada belli toplulukların belli düşünceleri sorgusuz

⁹⁸ Domenach, J. M. a.g.e., 41-57.

bir şekilde kabul ederek, bunlara uygun davranmaları beklenmektedir. Nitekim Aziz de söz konusu farklılığa başka bir açıdan yaklaşarak “*Propagandada kullanılan dil farklıdır. Ve ‘düş’ yaratmaya yöneliktir.*” diyerek, siyasal iletişim ve propagandanın kullanılan dil bakımından da farklılık arz ettiğini ortaya koymuş ve söz konusu kavramlarda kullanılan dilin hedef kitle üzerindeki etkisinin farklı olduğuna dikkat çekmiştir.⁹⁹

Özsoy’a göre başarılı propaganda sürecine ilişkin üzerinde durulması gereken bazı noktalar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Propaganda planlı olmalıdır, süreç işbirliği ve koordinasyon ile yürütülmelidir. Farklı kanallardan yapılacak propagandalar birbirine ters düşmemeli, kullanılan ifadeler birbirleriyle çelişmemelidir.
- Propagandanın üzerine oturtulduğu planlama çalışmaları esnek olmalı, gerek görülen durumlarda ilgili bölümler revize edilerek, mevcut durumlara uyum sağlanmalıdır.
- Propaganda sürecinde zaman önemli bir unsur olup, propagandanın yürütülmesi esnasında hangi zamanlarda hangi hamlelerin gerçekleştirileceği önceden planlanmalıdır.
- Propaganda bir toplumsal zihin yaratılması aracı olduğundan hedef kitleyi inandırma ve ikna edebilme yeterliliklerine sahip olmalıdır.
- Propaganda stratejisinin uzun zaman dilimi doğrultusunda oluşturulması, siyasal aktörlerin daha verimli sonuçlar almasını sağlayacaktır. Bu nedenle, propaganda zamana yayılmalı ve tedrici surette yapılmalıdır.
- Propagandanın yöneltileceği hedef kitlenin kültürel yapısı önceden tespit edilerek, bu doğrultuda bir strateji oluşturulmalıdır.
- Propaganda konusu ticari nitelikte olmayıp ülke menfaatlerine yönelikse ve sürece idari birimlerin yetkililerinin dahil edilebilmesi söz konusuysa, bu yetkililerden de faydalanılmalıdır. Nitekim, bu durum propaganda ile iletilen mesajların güvenilirliğini arttıracaktır.¹⁰⁰

⁹⁹ Aziz, A. a.g.e., 54.

¹⁰⁰ Özsoy, O. (1999). *Politik Propaganda Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları, 13-14.

Yine Özsoy’a göre etkili bir propaganda çalışmasında bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda; propaganda ile mesaj vermek için en uygun zaman belirlenmeli, propaganda kampanyası sürdürülebilir olmalı, yoğun tekrarlar yapılmalı ve propaganda kapsamında ele alın konular yoğun bir şekilde işlenmeli, konu sade bir biçimde aktarılmalı, hedef kitlede sinerji yaratılmalı, siyasal aktörün mesajlarını hatırlatacak simgelerden yararlanılmalı, siyasal aktörlerin kitleler üzerinde olumlu intiba bırakabilecekleri lakaplar kullanılmalı ve siyasal aktörlerin imajlarının hedef kitle tarafından destekleneceği şekilde oluşturulması sağlanmalıdır. Özsoy bu unsurlar doğrultusunda oluşturulan propagandanın başarılı olup olmadığının; hedef kitlenin dikkatini çekebilmesi, hedef kitlenin güvenini kazanabilmesi, hedef kitlenin umut ve beklentileriyle ilgili alternatif sunabilmesi ve bu yollarla toplumu harekete geçirmeye hazır hale getirmesi kriterleri üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁰¹

Propaganda üzerine çalışmalar yürüten bir başka önemli düşünür Chomsky ise, propagandayı “*gözden saklanılanları arayıp bulmak*” olarak nitelemektedir.¹⁰² Kavramı farklı bir perspektiften değerlendiren düşünür, düzgün işleyen bir propaganda sisteminde tartışmaların yasaklanmaması gerektiğini öne sürmektedir. Bu düsturunu ise, doğru sınırlar çerçevesinde yürütülen tartışmaların sistemi pekiştiren bir niteliği olmasına dayandırmakta ve önemli olanın önceden doğru sınırları belirleyerek, söz konusu sınırlar haricine çıkılmaksızın tartışmaların teşviki olduğunu iddia etmektedir.¹⁰³ Nitekim, demokrasilerde insanların zihinleri zorla kontrol edilemeyeceğinden, bu doğrultuda yapılacak hamlelerde hedef kitlenin “*katılımcı*”dan ziyade “*izleyici*” konumuna getirilmesi amacıyla propagandaya başvurulmasının elzem olduğuna dikkat çekilmektedir.¹⁰⁴

Propagandanın oluşturulması aşamasından sonra, ikna etkisinin istenilen düzeyde gerçekleşmesi için siyasal aktör tarafından destekleyici birtakım unsurlara da dikkat edilmesi gerekmektedir. Öncelikle, yürüttüğü kampanyaya inanmış, olaylar karşısında net bir duruş sergileyen, toplumu oluşturan farklı kesimlerin hassasiyetlerini göz önünde bulundurabilen ve kararlı bir imaj sergileyen bir siyasal aktör propagandanın ikna gücünü arttıracak ve beklenen siyasal başarının gelmesini sağlayacaktır. Ayrıca, süreçte

¹⁰¹ Özsoy, O. a.g.e., 75-86.

¹⁰² Chomsky, N. (2014). *Propaganda ve Toplumsal Zihin* (Çev. Z. Atam). İstanbul: İthaki Yayınları, 15.

¹⁰³ Chomsky, N. (2012). *Medya Gerçeği* (Çev. A. Yılmaz, O. Akınhay). İstanbul: Everest Yayınları, 72.

¹⁰⁴ Chomsky, N. a.g.e., 220.

kullanılacak argümanlar toplumun tüm kesimlerine hitap etmeli ve mevcut siyasal ortamın ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmelidir. Ekonomik alana ilişkin iyileştirici çözüm önerileri ile topluma en iyi hizmeti sunma noktasındaki kararlılık, hedef kitlenin siyasal aktör lehine yönlendirilmesini sağlayacak bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, propaganda sürecinin pek çok bileşeni olduğudur. Söz konusu bileşenlerin uyum içinde yürütüldüğü bir propaganda kampanyasının oluşturulması, siyasal aktörün başarıya ulaşması açısından hayati bir öneme sahiptir. Şayet, siyasal aktörler ve propaganda yöneticileri hedef kitlenin kararlarını yönlendirebilmek adına karar sürecinde etkili olabilecek unsurları iyi belirler ve bu çerçevede mesajlarını oluştururlarsa, uygun iletim kanallarının da kullanılması suretiyle hedeflenen başarının elde edilmesi kaçınılmazdır.

2.8.2. Siyasal iletişim yönetiminde halkla ilişkiler

İnsan psikolojisi, bariz bir biçimde gerçekleştirilen yönlendirme çabalarına karşı direnç gösterme eğiliminde olduğundan; siyasal iletişimde, hedef kitlenin kandırılma korkusu yaşamasına yol açmayacak mesaj iletim yöntemleri seçilmelidir. Bu noktada devreye halkla ilişkiler disiplini girmekte ve siyasal aktörün yürüteceği yönlendirme faaliyetlerinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, iletişim alanıyla doğrudan ilgili olan halkla ilişkiler disiplini, kitlenin kandırılma korkusuna kapılmadan aktöre güvenmesini sağlama görevini yerine getirmektedir.

Halkla ilişkilerin amaçları üzerine bir tasnifleme geliştiren Tortop, halkla ilişkiler stratejilerinin temelde şu amaçlar üzerine kurulduğunu ifade etmektedir:

- Toplumu aydınlatmak ve yürütülen çalışmaların toplum nezdinde benimsenmesini sağlamak,
- Hedef kitle üzerinde siyasal aktör lehine olumlu intiba uyandırmak,
- Toplum ile siyasal örgütler arasındaki ilişkileri düzenlemek,
- Sürecin etkililiğine yönelik bir geribildirim alınabilmesi adına hedef kitleden bilgi toplamak,

- Mevcut yasal düzenlemelere uyum açısından toplumun bilgilendirilmesini sağlamak,
- Toplumla işbirliği gerçekleştirecek stratejiler oluşturmak,
- Toplumun talep, beklenti ve şikayetlerine yönelik dinleme mekanizmaları oluşturularak, aksaklıklara yönelik çalışmalar gerçekleştirmek,
- Toplumu oluşturan tüm kesimleri kapsan bir sosyal sorumluluk bilinci oluşturmak.¹⁰⁵

Siyasal iletişim faaliyetlerinin yürütülmesi aşamasında; halkla ilişkiler yönetimi kapsamında siyasal aday kimliğinin yapılandırılması gerçekleştirilmeli, çelişkili haber ve söylemlerin oluşması engellenmeli, medyanın ilgisi çekilerek haber değeri taşıyan olaylar yaratılmalıdır. Halkla ilişkiler uzmanları tarafından yerine getirilen bu işlevlerle, siyasal kampanyayı kuşatan atmosferin, heyecanlı tartışma ortamlarının, düzmece olayların vb. siyasal aktörün lehine olacak şekilde yansıtılması sağlanmalı ve söz konusu amaç doğrultusunda sürecin işlerlik denetimi yapılmalıdır.¹⁰⁶

Siyasal iletişim kampanyaları çerçevesinde siyasal aktörler hedef kitlelere sorumluluk sahibi olduğunu, toplumun mutluluğu ve refahı için çalıştığını anlatmak, yaptığı iyi işleri hedef kitleye duyurmak ve iktidara sahip olabilmek için yetki istemek amacıyla halkla ilişkiler stratejilerinden faydalanmaktadır. Bu noktada halkla ilişkiler stratejilerinden biri olan sosyal sorumluluk imajı devreye girmekte ve siyasal aktör lehine kurumsal ve kişisel itibar sağlama aracı olarak kullanılmaktadır.¹⁰⁷

Halkla ilişkiler disiplini yalnızca siyasal aktör ile hedef kitle arasında önem arz etmemekte; sürecinin uygulayıcıları olan halkla ilişkiler uzmanları ile haber ve medya çalışanları arasında da bir bağımlılık ilişkisi kurmaktadır. Kitle iletişim araçları bilgi ve haber kaynağı olması ve diğer kaynaklara ulaşabilme konusunda aracı olması nedeniyle halkla ilişkiler uzmanlarına bağımlı durumdadırlar. Halkla ilişkiler uzmanları ise hedef kitlelere yönelik mesaj aktarımını gerçekleştirebilmek için kitle iletişim araçlarını kullanmaya mecbur kalmaktadır. Bu nedenle, kitle iletişim araçları ile kurulacak ilişkiler

¹⁰⁵ Tortop, N. (2009). *Halkla İlişkilere Giriş* (Onuncu Basım). Ankara: Nobel Yayınları, 9.

¹⁰⁶ Uztuğ, F. a.g.e., 374-376.

¹⁰⁷ Oktay, M., a.g.e., 5.

her zaman halkla ilişkiler programının bir parçası olarak nitelendirilmektedir.¹⁰⁸ Ancak, halkla ilişkiler uzmanları ile medya mensupları görüşme, bilgi toplama, medyatik kurallara göre haber oluşturma bakımından benzer işler yapsalar da; faaliyet alanı, amaçlar, yöneldikleri hedef kitle ve kullanılan iletişim kanalları farklılık arz etmektedir. Halkla ilişkiler, gazetecilikten çok daha kapsamlı bir çalışma alanına sahiptir. Gazetecilikte haber yapımı başlı başına bir amaç olmasına karşın; halkla ilişkilerde haber toplama ve sunma asıl amaç olmayıp, hedefe ulaşmak için bir yöntem ya da araç olarak kullanılmaktadır. Yine, başka bir farklılık da ikna edilmek istenen hedef kitle ve kullanılan iletişim kanallarına ilişkindir. Halkla ilişkiler alanına yönelik faaliyetlerde amaca uygun tüm kitle iletişim araçları kullanılarak, belirlenmiş özel bir kitleye yönelik faaliyet yürütülürken; medya çalışanları ise, kendi çalıştığı kitle iletişim saracı vasıtasıyla geniş ve anonim bir kitleye yönelik faaliyet gerçekleştirmektedir.¹⁰⁹

Siyasal iletişim yönetiminde uygulanan halkla ilişkiler stratejileri medya yönetimi, imaj yönetimi, parti örgütünün iç iletişimi ve enformasyon yönetimi olmak üzere 4 ana başlık çerçevesinde incelenmektedir. Bunlardan ilki olan medya yönetimi, kitle iletişim araçları ile iyi ilişkiler kurmaktan siyasal amaçlı organizasyonlara dek tüm klasik halkla ilişkiler yöntemlerini ifade etmektedir. İkinci olarak imaj yönetimi olarak adlandırılan strateji, esasında siyasal pazarlama ve reklam yöntemlerini de içermekte olup, siyasal aktörün kişisel ve kurumsal imajı üzerinden süreç yönetiminin gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Üçüncü strateji olan parti iç iletişimi, siyasal aktör ya da partinin kampanya süresince koordineli bir şekilde hareket edebilmesini sağlamak adına siyasal örgüt içi iletişimin sağlanması ve parti içindeki diğer kişilerin talep, eleştiri ve önerilerine ilişkin değerlendirme ve cevaplamaların yapılmasını ifade eder. Son olarak enformasyon yönetimi ise, mesajın siyasal aktörün lehine olacak şekilde çarpıtılması, gizlenmesi, gündemin belirlenmesi ve yönlendirilmesine ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır.¹¹⁰ Söz konusu stratejiler, siyasal aktörün lehine açık ve yoğun bir manipülasyon ve zihin yönlendirmesi faaliyeti yürütmesine karşın, kimi zaman hedef kitle üzerinde beklenen etkiyi yaratamamaktadır. Nitekim, söz konusu mesajların kontrolü siyasal aktör ya da halkla ilişkiler faaliyetini yöneten kimsede olduğu için, yanlışlık ve tarafgirlik akıllara

¹⁰⁸ Akt: Erol, G. (Derleyen). (2007). *Halkla İlişkileri Hedef Kitleye Ulaştırmada Etkili Bir Yol Medya Üzerine Çalışmalar*. İstanbul: Beta Yayınları, 174.

¹⁰⁹ Oktay, M. a.g.e., 69.

¹¹⁰ Oktay, M., a.g.e., 79.

gelebilmekte, bu da ikna sürecinin başarısının tehlikeye atmaktadır. Ancak, kitle iletişim araçları vasıtasıyla yürütülen halkla ilişkiler faaliyetleri nispeten daha objektif kabul edilmekte ve hedef kitle üzerinde tarafsızlık algısının oluşmasını sağlamaktadır. Toplum, siyasal aktörlerin açık oturum, söyleşi, basın toplantısı gibi doğaçlamaya açık ortamlarda verdiği mesajları daha samimi görmekte ve bu durum mesajların inanılabilirlik seviyesini yükseltmektedir. Burada inandırıcılığı arttıran mesajın oluşması sırasındaki doğallık ve doğaçlamadır.¹¹¹

2.8.3. Siyasal iletişim yönetiminde siyasal pazarlama

Pazarlama; yalnızca mal ve hizmetlerin değil, fikirlerin de geliştirilerek hedef kitleye yayılması ve benimsetilmesini kolaylaştıran faaliyetler sistemidir. Bu sistem yalnızca kar amacı güden kuruluşlar tarafından değil, amacına ulaşmak isteyen her türlü kişi ve örgüt tarafından da kullanılabilmektedir.¹¹²

Özkan’a göre siyasal pazarlama; *“Seçmenin ihtiyaç ve beklentilerini gerçekleştirmeye aday kişi ya da partilerin ve onların programlarının seçmene tanıtılması ve tutundurulması ile ilgili her türlü faaliyet”* tir.”¹¹³

Pazarlama olgusuna yönelik yürütülen faaliyetlerin benzerleri siyasal iletişimin gerçekleştirilmesi aşamasında da kullanılmaktadır. Hatta iki disiplin arasındaki ilişki o kadar yoğundur ki, siyasal pazarlama olarak ortak bir alt disiplin doğmuştur. Pazarlama stratejisinde kullanılan bir ürünün, bir hizmetin sunulması ile siyasal iletişim sürecinde siyasal aktöre ait mesajların sunulması benzer yöntemler içerir. Seçim zamanında siyasal aktör için oy talep edilmesi ile hedef kitlenin siyasal aktörün vaat ve mesajlarının rakiplerinininkinden daha üstün olduğuna ikna edilmesi siyasal pazarlama yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmektedir.¹¹⁴

Siyasal pazarlama faaliyetleri kapsamında; siyasal aktörü hedef kitle ile aynı dilden konuşturabilmek, aktörü en geniş hedef kitleye tanıtılabilmek ve rakipleriyle arasında fark

¹¹¹ Oktay, M. a.g.e., 79.

¹¹² Aktaş, H. (2004). *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet*. Konya: Tablet Kitabevi, 50.

¹¹³ Özkan, N. a.g.e., 27.

¹¹⁴ Uztuğ, F. A.g.e., 21-22.

yaratabilmek siyasal kampanyaların tasarlanmasında ve uygulanmasında kullanılan en önemli tekniklerdendir.¹¹⁵ Keza, seçmenlere istedikleri doğrultuda mesaj verebilen, seçmenlerin istediği rolü oynayabilen ve etkili kampanyalar yürütebilen siyasal aktörler daha başarılı olmakta ve iktidara yakın hale gelmektedirler.¹¹⁶ Burada pazarlama konusu ürün ya da hizmetten ziyade; siyasal aktör, mesaj, imaj, fikir veya ideoloji olup, pazarlama konuları siyasal iletişim faaliyetleri kapsamında hedef kitleye sunulmaktadır.

Söz konusu süreç kitlelerin etkilenmesi açısından ele alındığında, siyasal pazarlama ile propagandanın benzer faaliyetler olduğu sonucuna varılabilir. Ancak, her iki faaliyet birbirinden oldukça farklı yapılar barındırmaktadır. Nitekim, propagandada hedef kitlenin beklenti ve istekleri dikkate alınmaksızın, siyasal aktörce verilen mesajların olduğu gibi benimsenmesi ve uygulanması beklenir. Siyasal pazarlamada ise, hedef kitlenin beklenti ve istekleri temel belirleyici unsur olup, kitle ile siyasal aktör arasında bu veriler üzerinden bir etkileşim süreci oluşturulur.

Siyasal pazarlama sürecinde de piyasa sisteminde yaygın olarak kullanılan “marka” ya da markalaşma söz konusudur. Uztuğ’a göre marka “*rekabetçi bir pazarda rakiplerden farklılaşmanın, müşteri, seçmen ya da gönüllülerin sadakatini sağlamanın, rekabetçi saldırılara karşı direnmenin en etkin aracı*”dır. Siyasal bağlamda marka kavramı iki farklı açıdan ele alınmakta olup; ilki siyasal örgütler ya da siyasal partiler iken, ikincisi siyasal aktörlerdir.¹¹⁷

Aktörlerin siyasal rekabet içinde rakiplerinden ayrılmasını sağlayan kavram marka imajıdır. Siyasal aktörlerin bireysel ve kurumsal imajları, lider özellikleri, yönetim kalitesi, sorunlar karşısında ürettiği siyasal çözümler, hedef kitlenin gözündeki değer gibi unsurlar marka imajının oluşması sürecinde kullanılan temel bileşenlerdir. Siyasal partilerin ya da aktörlerin kimliği ise, nasıl tanımlanmak ve algılanmak istedikleri noktasında şekillenmektedir. Bu doğrultuda, siyasal parti ya da aktörün hedefleri, görev tanımlamaları,

¹¹⁵ Uztuğ, F. a.g.e.,24.

¹¹⁶ Kalender, A. a.g.e., 1.

¹¹⁷ Uztuğ, F. a.g.e.,31.

Türkiye'ye ve kendisine ilişkin vizyonu, bu vizyonu gerçekleştirme yolunda benimsenen değerler siyasal aktörün kimliğinin oluşum sürecinde önem arz etmektedir.¹¹⁸

Siyasal pazarlama sürecinde siyasal aktör bir marka olarak görülmekte ve tüm çalışmalar bu perspektif çerçevesinde yürütülmektedir. Markanın oluşumunda önemli olan kimlik ve imaj kavramları, siyasal pazarlamanın da önemli unsurları arasında yer almaktadır. Siyasal aktöre ilişkin yürütülecek pazarlama kampanyasında aktörün bir marka olarak sunulması, hedef kitle üzerinde olumlu intiba bırakacak bir imaj stratejisinin oluşturulması bu noktada önemlidir.

Siyasal pazarlama, siyasal aktörün vaat ve programlarının hedef kitlenin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda oluşturularak kitlelere tanıtılması ve kitlelerin bu doğrultuda ikna edilmesi ile ilgili her türlü faaliyeti kapsamaktadır. Bu bağlamda siyasal pazarlama parti üyelerini, partiye oy verenleri ve hatta partiye oy vermeyenleri hedef kitle olarak nitелеmektedir. Siyasal pazarlamada amaç, üye ve yandaşlara siyasal aktöre ilişkin olumlu tutum kazandırmak; bununla birlikte, siyasal aktöre ilgisiz olan seçmenlerin tutumlarını olumluya, karşı olanların tutumlarını ise en azından nötre çevirmektir. Bu bağlamda, siyasal aktörün gerçekleştirdiği en ufak toplantıdan en büyük mitinge, üyelerin dost sohbetlerinden aktörün kapı kapı gezmesine kadar gerçekleştirilen her türlü faaliyet siyasal pazarlama sürecinde bir girdi olarak kullanılmaktadır. Siyasal pazarlama sürecinde etkinliğin sağlanabilmesi için, siyasal reklamdaki üye davranışına kadar yürütülen tüm faaliyetlerin aynı dili konuşması gerekmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, siyasal pazarlamanın sahip olması gereken ilkeler şu şekilde belirlenmektedir:

- Siyasal pazarlamanın yöneleceği hedef kitlenin belirlenmesi ve tanımlanması gerekmektedir. Bu hedef kitle ise seçmendir.
- Siyasal pazar oluşturulurken ortak ilgi ve beklentiye sahip kesimler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Siyasal pazardaki etkinliğin sağlanabilmesi için pazar bölümlenmesinin iyi ve doğru yapılması gerekmektedir.

¹¹⁸ Uztuğ, F. a.g.e., 35.

- Hedef kitleye ulaşılması sırasında tüm kitle iletişim araçları etkin bir biçimde kullanılmalıdır.
- Siyasal aktörlerin ve partilerin sahip olduğu siyasi fikir farklı bir ürün olarak nitelenmeli ve her ürünün bir ömrünün olduğu kabul edilmelidir.
- Siyasal pazarlama çalışmaları sırasında gönüllü çalışma desteklenmeli ve bağışa dayanan seçim kampanyaları yürütülmelidir.
- Siyasal aktörün hedef kitleye yönelttiği mesajların hedef kitlece kabul edilebilmesi için, söz konusu kitlenin beklentilerini karşılayacak siyasal pazarlama faaliyetleri yürütülmelidir.
- Siyasal pazarlamada iletim ve dağıtım kanalları yürütülen kampanyaya uygun seçilmelidir.
- Siyasal pazarlamada tanıtım faaliyetleri özenle yürütülmelidir.
- Propaganda yöntemi kullanılarak, pazarlama sürecine daha stratejik ve ajitatif bir nitelik kazandırılmalıdır.
- Siyasal reklam siyasal pazarlamanın önemli bir bileşeni olduğundan, pazarlama stratejisine uygun reklamlar oluşturulmalıdır.¹¹⁹

Siyasal pazarlama faaliyeti kapsamında, öncelikle siyasal aktörün kime pazarlanacağına karar verilir. Bu süreçte hedef kitle belirlenerek, hedef kitlenin istek ve beklentilerine göre siyasal aktörün yol haritası çizilmektedir. Ardından, siyasal aktörün bu beklenti ve isteklere cevap verebileceği bir program hazırlanmakta ve uygun iletişim kanalları kullanılarak hedef kitleye iletilmektedir. Siyasal pazarlama kapsamında yürütülen faaliyetlerin öncelikle siyasal aktör tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Zira, siyasal aktör tarafından benimsenmemiş bir siyasal pazarlama süreci, hedef kitle üzerinde beklenen etkiyi doğuramayacak ve aktörün amaçladığı yönlendirme faaliyetini gerçekleştiremeyerek başarısız olacaktır.

Siyasal pazarlama kapsamında görev alan tüm bileşenlerin birbirini destekler nitelikte hareket etmesi, siyasal aktörün mesajını etkili bir biçimde iletmesi ve yinelemesi gerekmektedir. Tüm bileşenlerin uyum ve bütünlük içerisinde çalışması ile siyasal pazarlama faaliyetinin başarıya ulaşma ihtimali yükselmektedir.

¹¹⁹ Kılıçarslan, E.Ç. a.g.e., 29-30.

2.8.4. Siyasal iletişim yönetiminde siyasal reklam

Reklam, bir mal veya hizmete yönelik talep yaratmak amacıyla yürütülen faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Reklam, tüketicinin ilgili ürünü en kısa zamanda satın almasını sağlamak için yürütülen fikir üretimi ve iletimi faaliyetidir. Reklamcılıkta amaç, bir ürün ya da hizmet için en ikna edici satış mesajını mümkün olan en düşük maliyetle tüketiciye sunabilmek ve tüketiciyi söz konusu malı satın almaya yönleltmektir. Reklamcılık ikna temeline dayanan ve kısa vadede sonuca odaklanan bir tanıtım etkinliğidir.¹²⁰

Reklam, kişilerin tercihlerini ve yaşam biçimlerini şekillendiren en önemli kültürel faktörlerden biridir. Pek çok farklı kanaldan toplumu etkisi altına alan reklamlar kelime, resim, ses, görüntü ve simge formunda hedef kitleye iletilmektedir. Yürütülen reklam faaliyeti kapsamında, kitlenin reklamdan etkilenecek tüketime geçmesi beklenmektedir.

Siyasal iletişim ile pazarlama süreçlerinin arasında ortak noktalar mevcut olduğundan, pazarlamanın uygulama alanlarından birini oluşturan reklam ile de siyasal iletişim arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Ürün ya da hizmetin tanıtımı amacıyla yapılan ve kitlelerin tercih ve yaşam biçimlerini değiştirmeyi amaçlayan reklam olgusu, siyasal iletişim çalışmaları sırasında da kullanılarak, hedef kitlenin siyasal görüşlerinin siyasal aktör lehine değiştirilmesi ve kitleler tarafından belli siyasal düşünce formlarının kabul edilerek uygulamaya geçirilmesi noktasında etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Uztuğ'un tanımına göre siyasal reklam; *“Aday ya da parti tarafından medyadan yer ve zaman satın alınarak, seçmenlerin tutum ve davranışlarını söz konusu aday ya da parti lehine oluşturmak amacıyla geliştirilen mesajların hazırlanması ve yayınlanması ile ilgili bir siyasal kampanya iletişimi faaliyeti”*dir.¹²¹

Siyasal reklamların kampanya süreçlerinde kullanım amaçlarını inceleyen Devran'a göre siyasal reklamlar; siyasal tercihini seçime çok yakın zamanda veren ya da seçimlere pek ilgi duymayan seçmenlerin ikna edilmesi, partizan oyların ve taraftar seçmenlerin partiye olan bağlılıklarının daha da kuvvetlendirilmesi, rakip adayı yıpratmaya yönelik

¹²⁰ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 31.

¹²¹ Uztuğ, F. a.g.e., 315.

argümanlar geliştirilmesi, siyasal aktöre yönelik olumlu imaj yaratılması ve bunun hedef kitleye aktarılması amacıyla kullanılmaktadır.¹²²

Siyasal reklam propagandadan sonra siyasal iletişim sürecinde kullanılan en etkili araçların başında gelmektedir. Siyasal aktörlerin kendilerinin ve fikirlerinin hedef kitleye tanıtılması noktasında siyasal reklamlar başat bir rol üstlenmektedir. Kalender'in tespitine göre, özellikle Turgut Özal'la birlikte 1983'lerden sonra renklenen siyasi hayat, farklı iletişim teknikleri ve propagandadan hareketle, reklamcılık uygulamalarının siyasal hayata adapte olmasını sağlamış ve siyasal aktörler bu konuyla ilgili araştırmalara önem vermeye başlamıştır. Artık bir siyasal aktörün başarılı çalışmalar yapması yeterli olmamakta, bunların çeşitli biçimlerde hedef kitlelere duyurulması ve hedef kitlenin siyasal aktörün mesajı doğrultusunda ikna edilmesi bir zorunluluk haline gelmektedir.¹²³ Siyasal reklamın bu denli etkili bir araç olması, seçim süreçlerinde ve seçimler arası dönemde büyük finansal kaynakların kullanılmasına sebep olmaktadır. Her türlü kitle iletişim aracı vasıtasıyla yoğun bir şekilde toplumu etkisi altına alan siyasal reklamlar, siyasal iletişime verilen önemin artmasını ve siyasal iletişimin medyadaki yerinin sağlamlaşmasını sağlamıştır.

Siyasal iletişim sürecinde propaganda ve siyasal reklam en etkili araçlar olmasına karşın, her bir uygulama arasında ciddi farklılıklar vardır. Siyasal reklamda, siyasal pazarlamada olduğu gibi çift yönlü bir iletişim süreci işlemekte; siyasal reklama konu edilen aktör, fikir ya da vaadin hedef kitle tarafından ne şekilde algılandığı, istenilen amaca ulaşıp ulaşılmadığı noktalarında geri bildirim sağlanmaktadır. Nitekim, siyasal reklamın başarılı olabilmesi için öncelikli husus; siyasal reklam konusunun hedef kitle ile karşılıklı iletişim kurabilecek nitelikte tasarlanmış olmasıdır. Ancak, propagandada karşılıklı iletişimden ziyade, otoriter bir üslupla tek yönlü iletim söz konusudur.¹²⁴

Siyasal reklamcılığın gelişmesi, kitle iletişim araçlarının gelişmesine paralel bir seyir izlemiştir. Profesyonelleşmenin de getirileri ile birlikte, siyasal reklamcılık farklı boyutlarda uygulanmaya başlamış ve dört farklı uygulama yöntemi gelişmiştir. Kılıçarslan

¹²² Devran, Y. a.g.e., 19.

¹²³ Kalender, A. a.g.e., 71.

¹²⁴ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 39.

bu yöntemleri; negatif, pozitif, normatif ve karşılaştırmalı siyasal reklamcılık olarak sınıflandırmıştır. Negatif siyasal reklam, rakiplere yoğun saldırı biçiminde oluşturulur ve reklam kapsamında onları kötüleme amacı güdülür. Negatif siyasal reklamcılık faaliyeti yürüten siyasal aktörün hedefi; rakip aktörlere yönelik kafa karışıklığı yaratarak, hedef kitleyi kendi lehine yönlendirmektir. Rakiplerin ağır ithamlarla suçlanması, toplumda şüphe ve endişe yaratılması bu reklam yönteminin öncelikli amacıdır. İkinci yöntem olan pozitif siyasal reklamda, siyasal aktörün doğrudan övülmesi, iyi meziyetlerinin hedef kitle nezdinde vurgulanması söz konusudur. Bu yöntemde, geleceğe yönelik olumlu vaatlerde bulunmakta ve reklama konu siyasal aktörün bu vaatleri gerçekleştirecek kudrete sahip olduğu konusunda hedef kitle ikna edilmeye çalışılmaktadır. Normatif siyasal reklam faaliyetlerinde ise, saldırı ya da övme gibi yöntemlere başvurmaksızın, siyasal aktör kendini tanıtır ve vaatlerinden bahseder. Son yöntem olan karşılaştırmalı siyasal reklam faaliyetinde ise, bir saldırı amacı güdülmeksizin siyasal aktör ile rakipleri karşılaştırılarak, farklılıklar üzerinden bir reklam formatı oluşturulur. Anılan reklamcılık faaliyetlerinden hangisi kullanılırsa kullanılsın, hedef kitlenin demografik özelliklerinin doğru tespit edilmesi ve geri bildirimler çerçevesinde reklam üzerinde düzeltici çalışmalar yapılması durumunda, yürütülen reklam faaliyetinin başarısının artacağı bir gerçektir.¹²⁵

Siyasal reklamcılık konusunda farklı bir tasnif ise Çankaya tarafından yapılmıştır. Çankaya siyasal reklamların yedi farklı kategoride ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu kategoriler aşağıda açıklanmaktadır.

- Partizan Siyasal Reklamlar: Üç farklı uygulama yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan ilki gizli partizan reklamlardır ve bu reklam türünde siyasal aktörün kimliği saklı tutulmaktadır. İkincisi siyasal aktörün kimliğinin açık bir şekilde vurgulandığı açık partizan reklamlardır. Üçüncüsü ise, kararsız kitle ve marjinal grupların siyasal aktör lehine yönlendirilmesini hedefleyen marjinal reklamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Adayları Temel Alan Siyasal Reklamlar: Bu tip reklamcılık faaliyetlerinde, siyasal aktör merkeze alınmakta ve reklama ilişkin tüm argümanlar ilgili aktörün olumlu özellikleri çerçevesinde şekillenmektedir.

¹²⁵ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 39-51.

- İktidara Yönelik Siyasal Reklamlar
- Toplumsal Gruplara Yönelik Siyasal Reklamlar
- Gizli Siyasal Reklamlar: Siyasal bir nitelik arz etmeyen, ancak, kamuoyu araştırma sonuçlarına atıfla ülkenin iyiye gittiğine ilişkin yürütülen reklamcılık türüdür.
- Negatif Siyasal Reklamlar: Bu reklam türünde ise, reklam faaliyetine konu siyasal aktörün rakiplerinin mizah yoluyla yıpratılması ya da rakiplerin hedef kitle nazarında olumsuz algılanmasına yol açacak olaylar gündeme getirilmektedir.
- Sosyal Amaçlı Reklamlar: Bu tür siyasal reklamlar; kamuoyunun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve bu doğrultuda harekete geçirilmesini amaçlamaktadır.¹²⁶

Türkiye’de siyasal reklamcılık uygulamalarının tarihçesine incelendiğinde, sürecin 1977’de Adalet Partisi ile başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak, Adalet Partisi ile başlayan bu süreç; Batı’nın gelişmiş demokrasilerinde yürütülen siyasal reklam kampanyaları ve Amerikan tarzı renkli seçim propagandalarının 1980’li yıllarda Anavatan Partisi’nin lideri Turgut Özal’ın öncülüğünde Türkiye’ye transfer edilmesiyle önem kazanmıştır. Bununla birlikte, Türk siyasal reklamcılığının seyri, 1991 yılında Anavatan Partisi’nin Jacques Segula ile çalışmasıyla birlikte ayrı bir boyuta taşınmıştır. Bu gelişmenin ardından Türkiye’de yürütülen siyasal iletişim ve reklamcılık faaliyetleri farklı bir ivme kazanmış; yalnızca afiş, bayrak ve slogan temelinde yürütülen siyasal kampanyalar, profesyonel reklamcılarının görevlendirildiği ve uzmanlaşmanın önem arz ettiği siyasal kampanyalar formuna bürünmüştür. Bu profesyonelleşme ile birlikte, siyasal reklamcılık olgusunun siyasal iletişim sürecinde yeri ve önemi belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştır.¹²⁷

Siyasal reklamların oluşturulması sürecinde ana metnin içerdiği bilgi yoğunluğu önemlidir. Özellikle seçmenlerin dikkatini çekecek, kısa, anlaşılır ve okunabilir söylemlerin oluşturulması reklamın ikna etme gücünü arttıracaktır. Basılı kanallar vasıtasıyla iletilen siyasal reklamların bilgi taşıyıcı özellikleri daha yüksektir. İyi bir reklam metninde, ana mesaj çarpıcı bir şekilde özetlenmeli, sıkıcı bilgisel metinlerin kullanılmasından kaçınılmalıdır. Reklam kampanyasının beklenen sonucu vermesi amacıyla, iletilen mesajda öne çıkarılacak noktaların iyi tespit edilmesi ve akılcı bir

¹²⁶ Çankaya, E. a.g.e., 48-53.

¹²⁷ Özkan, N. a.g.e., 123-132.

seslenme biçimi kullanılarak, okuyucunun bakış açısına uygun bir üslup geliştirilmesi gerekmektedir. Reklamda sloganların yer alması, hem kısa ve öz olması hem de akılda kalıcı ve dikkat çekici olması nedeniyle reklamın ikna potansiyelini arttırmaktadır. Ayrıca, hedef kitlenin yürütülen siyasal reklam kampanyası doğrultusunda harekete geçmesini sağlamanın en iyi yollarından biri yazı ve görsel öğelerin birlikte kullanılmasıdır. Türk siyasi hayatında bunun pek çok örneği olmakla birlikte; 1987 seçimlerinde SHP'nin yürüttüğü “*Beş yıl daha limon gibi sıkılmaya gücünüz var mı?*” reklam kampanyası, söylemin çarpıcı bir şekilde hedef kitleye sunulması ve etkili bir görselle desteklenmesi sonucu siyasal iletişim sürecinin başarılı yürütülmesinde etkin bir rol oynamıştır.¹²⁸

Siyasal reklamın oy verme davranışı üzerindeki etkileri ile ilgili olarak politik psikoloji konusunu da irdelemek gerekmektedir. Çünkü bir toplumun oy verme davranışı birkaç unsurla açıklanamayacak kadar köklü ve karmaşıktır. Dolayısıyla yalnız başına siyasal reklamın etkili olmasını beklemek yerine, tüm siyasal iletişim öğelerini kullanarak sistematik çalışmalar yapmak daha yararlı olabilmektedir.

2.8.5. Siyasal iletişim yönetiminde lobicilik

Lobicilik faaliyeti; inandırma, ikna ve tanıtma tekniklerini kullanarak karar verme mekanizmaları üzerinde baskı oluşturarak, politik kararların bir ülkenin lehine ya da aleyhine değiştirilmesi çabasıdır. Lobicilik ile siyasal iletişimin amaçları farklı olsa da, her ikisi de “*kitle iletişim araçları vasıtasıyla kamuoyu yaratmayı hedefleme*” ortak paydasında buluşmaktadır. Siyasal iletişim faaliyetinde amaç, siyasal aktörlerin toplum üzerinde hakimiyet kurmak için planlı çalışmalar yürütmek iken; lobicilik, siyasal karar alma mekanizmalarını etkilemeyi amaçlamaktadır.¹²⁹

Siyasal örgütler ve aktörler üzerinde nüfuz sahibi olabilme çabası olarak nitelenebilecek lobicilik faaliyeti; önceki dönemlerde, halkla ilişkiler kapsamına dahil edilmemekte ve etik dışı bir alan olarak nitelenmekteydi. Ancak, son zamanlarda yürütülen halkla ilişkiler çalışmaları çerçevesinde yürütülen lobicilik faaliyeti, etik dışı bir alan olmaktan çıkmış ve meşru bir faaliyet olarak görülmeye başlamıştır.

¹²⁸ Uztuğ, F. a.g.e., 339-341.

¹²⁹ Kılıçarslan, E., Ç. a.g.e., 27.

Lobicilik faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında kitle iletişim araçları hayati bir öneme sahiptir. Nitekim, lobicilik faaliyetinin siyasal aktörler üzerinde kurmayı hedeflediği baskı, kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu bakımdan, lobiciler için yüksek tirajlı gazetelerde yer almak ya da en fazla izlenme oranına sahip televizyon kanallarında görülmek son derece önem arz etmektedir.¹³⁰

2.9. Siyasal İkna

2.9.1. Siyasal ikna ve siyasal ikna süreci

İkna kavramı; kandırma, inandırma gibi anlamlar içermesi nedeniyle, bilimsel çalışmalara konu olmak için fazla ahlaki bir kavram olarak görülebilmektedir. Ancak, siyasal iletişim alanında yürütülen en kurumsal etkinliklerden biri olan halkla ilişkiler faaliyeti, tutum ve davranışların değiştirilmesi için kamuya yönelik ikna olarak ele alınmakta olup; özünde ikna mekanizmasını barındırmaktadır. En genel anlamıyla ikna, insanları belli bir davranışa yönlendirmenin en ekonomik ve en geçerli yoludur. Yukarıda açıklanan halkla ilişkiler tanımları göz önünde bulundurulduğunda, anılan tanımlarda; toplumun sempatisini kazanma, kamuoyunu etkileme ve ondan etkilenme ile hedef kitleyi ikna etmenin vurgulandığı görülmektedir.¹³¹

Bettinghaus iknayı “*bir bireyin mesaj nakli aracılığı ile başka bireylerin ya da birey gruplarının davranışlarını değiştirmeye yönelik bilinçli girişimleri*” olarak tanımlamaktadır. Buradan, iknanın üç temel bileşeninin bulunduğu ve bunların; bireyi harekete geçirmeye yönelik bilinçli niyet, mesaj nakli ve davranış değiştirme olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu tasniflemeye, benzer tanımlarda yer alan motivasyon ve manipülasyon kavramları da dahil edildiğinde, iknayı oluşturan kavramsal çerçeve çizilmiş olmaktadır.¹³²

Siyasal aktörlerin Retorik ile başlayan bilinçli siyasal ikna faaliyetleri, hedef kitle üzerinde istenilen etkinin yaratılması noktasında en etkili siyasal iletişim araçlarından biri

¹³⁰ Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 26.

¹³¹ Anık, C. (2000). *Siyasal İkna*. Ankara: Vadi Yayınları, 31-33.

¹³² Akt: Anık, C. a.g.e., 34.

olmuştur. Aristoteles'in “*belli bir durumda elde var olan inandırma yollarını gözlemleme yetisi*” olarak tanımladığı retorikğin özünde kanıtlarla inandırma sanatı vardır.¹³³ Retorik ile hedeflenen, dilin ikna edici bir şekilde kullanılarak hedef kitlenin coşturulması ve bu coşkuların istenilen doğrultuda yönlendirilmesidir. Nitekim, retorikğin doğru ve yerinde kullanılması halinde, hedef kitle üzerinde etkili olacağı şüphesizdir.

Aristoteles, retorikği kullanan siyasal aktörün hedef kitleyi ikna edebilmek için üç tarza sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bunlardan ilki, siyasal aktörün konuşmasını inandırıcı kılacak bir kişisel karakteri açığa vurma gücünün olması gerekmektedir. Burada, hedef kitlenin etkilenmesi aşamasında, öncelikli olarak siyasal aktörün karakter yapısının etkili olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim, konuşanın inanılacak biri olduğu fikri, hedef kitle üzerinde siyasal aktörün ilettiği mesajların inandırıcılığını arttıracak ve buna bağlı olarak mesajların sorgulanma riskini azaltacaktır. İkinci olarak, siyasal aktörün, hedef kitlenin coşkusunu uyandırma gücünün olması gerekmektedir. Zira, aktörün mesajlarını iletmesi esnasında dinleyici konumundaki hedef kitleyi belli bir ruh haline sokması, aktörün hedef kitleyi istediği şekilde yönlendirebilmesini sağlayacaktır. Üçüncü ve son olarak da, siyasal aktörün, bir hakikati ya da sözde hakikati inandırıcı kanıtlar yoluyla tanıtlama¹³⁴ gücünün olması gerekmektedir. Bu da, konuşmacının kullandığı sözcüklerin sağladığı tanıta bağlı olarak siyasal aktörün inandırıcılığını arttıracaktır.¹³⁵

“*Inandırıcı konuşmanın amacı kararlara götürmektir.*”¹³⁶ diyen Aristoteles, bir şeyin bilindiği zaman onun hakkında karar da verilmiş olduğunu belirterek, üzerine konuşulan herhangi bir şeye dair henüz karar verilmemiş olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada siyasal aktörün hedef kitleyi belli bir karara ikna edebilmesi için konuşması sırasında üç noktaya dikkat etmesi gerekmektedir. Bunlar; inandırma yolu, dil ve konuşmanın uygun düzenlenişidir.¹³⁷ Nitekim, neyin söyleneceğinin önemli olduğu kadar, o şeyin nasıl söyleneceği de hedef kitlenin ikna edilmesi noktasında dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

¹³³ Aristoteles. (2014). *Retorik* (Çev. M. H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 19.

¹³⁴ Kelimenin sözlük anlamı incelendiğinde; 1) tanıtlamak işi, ispatlama ve 2) öne sürülen bir iddianın doğruluğunu mantıksal yöntemle gösterme anlamlarına ulaşılmıştır. İnternet: <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 12 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.

¹³⁵ Aristoteles. a.g.e., 19.

¹³⁶ Aristoteles. a.g.e., 130.

¹³⁷ Aristoteles. a.g.e., 165.

Aristoteles, kıyaslama yoluyla retoriksel kanıtları ilişkilendirmiştir. Özerkan'ın aktarımına göre, Aristoteles iknacının yani siyasal aktörün yaratım ve yönetim gücüyle ilgili olan artistik kanıtlardan bahsetmiş ve söz konusu kanıtları üç bölümde incelemiştir:

- Ethos: İkna sürecindeki ilk ögedir ve çok farklı boyutları vardır. Hedef kitlenin siyasal aktörü tanımasa da iknasında etkili olan fiziği, deneyimi, konuşma biçimi, sözcük seçimi, mizah gücü gibi özellikleri ifade eder.
- Pathos: İkna sürecinde hedef kitlenin duygularının harekete geçirilmesi ile ilgilidir. Hedef kitlenin psikik yapısını bilerek buna uygun mesaj iletiminin gerçekleştirilmesi siyasal aktörün başarısını arttıracaktır. Nitekim, toplumda oluşan belli hassasiyetlerin tespit edilerek, o alana ilişkin çözüm önerilerinin yer aldığı bir metnin hedef kitleye sunulması kitlenin ikna edilmesi noktasında daha faydalı olacaktır.
- Logos: Dinleyici konumundaki hedef kitlenin nasıl bir mantık yürüteceğini önceden tahmin edebilmek anlamına gelmektedir. Bu noktada, mecaza başvurma mesajın kabul edilebilirliğini arttırdığı gerekçesiyle önemli bir yöntem olarak kabul edilmektedir.¹³⁸

Siyasal eğilimi keskin olmayan ya da herhangi bir siyasal eğilimi olmayan ve siyaset biliminde “*kararsız seçmen*” olarak adlandırılan kesimin seçim tercihleri konjonktürel¹³⁹ faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu noktada, kitle iletişim araçlarının seçim öncesi yürüttüğü gündem oluşturma faaliyetleri, hedef kitleye neyi düşüneceğini söylemese bile, ne hakkında düşüneceğini söylemektedir. Belli konuların gündeme alınmasına karşın; belli konuların kasıtlı bir biçimde gündeme alınmaması, kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim sürecindeki gündem oluşturma gücünün somutlaşmış şeklidir. Gündeme getirilen konular vasıtasıyla, hedef kitle üzerinde siyasal manipülasyona yönelik bilinçli faaliyetler yürütülmekte ve kişilere gündem konuları hakkında nasıl düşünmeleri gerektiği noktasında ideolojik bir yönlendirme yapılmaktadır.

Söz konusu yönlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında, hem siyasal aktör ya da ikna sürecini yöneten kimse tarafından hem de haberi sunacak kişi tarafından hedef

¹³⁸ Özerkan, Ş. A. (2001). *Medya, Dil ve İletişim*. İstanbul: Martı Yayınları, 109-110.

¹³⁹ Burada konjonktür ile ifade edilmek istenen, toplum gündeminde yer alan tartışma konularıdır.

kitlenin grup bağıllık ve özdeşliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Keza, toplumsal bağıllıklara ters düşen ya da kişiyi toplum karşısında baskı altına sokabilecek ikna faaliyetlerinin başarılı olma ihtimali son derece düşüktür. Yönlendirme faaliyetleri sonucu kararsız seçmenlerin aktör lehine ikna edilmesi halinde, önemli bir seçmen kitlesi elde edilmiş ve seçime yönelik rakip adaylara karşı önemli bir başarı sağlanmış olacaktır.

İkna iletişim disiplini içerisinde değerlendirildiğinden, ikna süreci de iletişim süreci ile paralellik göstermektedir. İletişim ve ikna arasındaki en önemli fark niyettir. Niyet, iknayı oluşturan çekirdek kavram olup, niyet olmaksızın ikna süreci başlatılamaz. Bu bakımdan, ikna sürecinin ilk aşaması niyete uygun mesaj sunumudur. Mesaj sunumu sırasında hedef kitlenin ilgi ve dikkatinin çekilmesi önem arz etmektedir. Bunun için ise, iletişim sürecinin en önemli ögesi olan kaynağın; hedef kitleden daha bilgili ve bilinçli olması, çabuk kavrayabilmesi, isabetli teşhisler yapabilmesi, düşüncesini hızlı, açık ve etkili ifade edebilmesi gerekmektedir. Ayrıca kaynak, iletişim sürecinde hedef kitleden gelecek geri bildirimlere karşı ikna edici yeni argümanlar geliştirmek suretiyle, ikna stratejisini doğaçlama olarak da sürdürebilmelidir. Ek olarak kaynağın güvenilir olması, mesajın hedef kitlede uyandıracığı dikkat ve ilginin en önemli faktörüdür. Güven hedef kitlenin tutum, kanaat ve davranış değişikliğine gitmesinde birinci derecede rol oynamakta ve güvenilir kaynakların verdiği mesajların hedef kitlece daha çok ciddiye alındığı görülmektedir. Kaynağın güvenilir olmaması durumunda ise, hedef kitle kaynaktan gelen mesaja karşı direnç gösterebilmektedir.¹⁴⁰

Siyasal reklamların ikna etme konusunda çok etkili olamamasının sebebi, örtük bir şekilde ikna etme amacından öte propaganda, yönlendirme yönü ağır basan manipülatif faaliyetler dizisi olmasından kaynaklanmaktadır. Siyasal reklamda bariz bir şekilde siyasal aktörün çıkarları resmedildiğinden, reklamlar toplumsal dirençle karşılaşabilmekte ve beklenen ikna sağlanamamaktadır. Bu sebepten, reklama ek olarak farklı ikna stratejileri de kullanılarak, hedef kitlenin kandırılma korkusundan kaynaklı dirençleri kırılmalıdır.¹⁴¹ Ayrıca, güven duygusunun kişilerin iknaya olan direncini doğrudan etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, ikna amacı güden siyasal parti ya da aktörlerin toplum nazarında

¹⁴⁰ Anık, C. a.g.e., 45.

¹⁴¹ Oktay, M. a.g.e., 76.

güven duyulan organ ya da kişilerce de desteklenmesinin, hedef kitlenin siyasal parti ya da aktör lehine sonuçlar doğuracağı açıktır.

İknaya yönelik siyasal iletişim çalışmaları, dil ve işaretlerin ideolojik anlamları üzerinden şekillenmektedir. Nitekim, kitle iletişim araçları, siyasal iletişim faaliyetlerini dil üzerinden yürütmekte olup; dil üzerinden yeni bir siyasal kültür yaratılmasına vesile olmakta ya da var olan siyasal kültürü değiştirebilmektedir.

Göstergebilim olarak adlandırılan alan, bu konuda siyasal iletişime yardımcı bir disiplin olarak görülmektedir. Alanın önde gelen isimlerinden Saussure, dili yaşayan bir görüngü olarak ele almakta ve iletişimi oluşturan kaynak ile alıcı arasındaki aktarımın beyinlerdeki çağrışım yoluyla meydana geldiğini ifade etmektedir. Düşünür, 1915'te yazdığı dilbilimin temel kavramlarını anlattığı kitabında ilk kez göstergesel süreç ve bileşenlerinden bahsetmiştir. Göstergesel sürecin; gösterge taşıyıcısı, gösterilen, yorumsal bağlam ve yorum olmak üzere dört bileşeni vardır. Bileşenler, birbirlerinin aracılığıyla görülmektedir. Gösterge taşıyıcısı mesajın yüklendiği işaret ya da sinyal; gösterilen, göstergenin kavramsal yanı, işaret edilen özne ya da sembol, o anda orada bulunmayan ancak gösteren aracılığıyla hedef kitlenin zihninde uyandırılan; yorumsal bağlam, yüklenen anlam ve son olarak yorum ise, algılanan anlam biçiminde tanımlanmaktadır.¹⁴²

İkna açısından göstergebilimde yer alan yöntemlerin kullanılması, sürecin başarıyla tamamlanması noktasında önem arz etmektedir. Özellikle mesajların, hedef kitlenin zihninde yer alan kavramlara uyumlu yapılandırılması ve bu doğrultuda iletilmesi, mesajın kavranma oranını yükseltecektir. Nitekim, ikna edici iletişim sırasında kaynak durumundaki siyasal aktör ya da süreci yürüten kişinin mesaja yüklediği anlam ile alıcı durumundaki hedef kitlenin algıladığı anlam arasında ne kadar çok ilmik atılmışsa, mesaj o kadar başarılı olacaktır. Bu çerçevede, ikna etmeye yönelik iletişimin beklenen sonucu verebilmesi için; mesajın en fazla anlamı içerecek şekilde, en kısa kanaldan ve en etkili araçlar vasıtasıyla hedef kitleye ulaştırılması gerekmektedir.¹⁴³

¹⁴² Anık, C. a.g.e., 46-48.

¹⁴³ Anık, C. a.g.e., 48-49.

Alanın bir diğer önemli isimlerinden Ronald Barthes, 1960'lı yıllarda ideolojiyi yönetici sınıfın toplumsal gerçekliği biçimlendirmesi olarak tanımlamış ve kitle iletişim araçlarında yer alan metinleri sorgulayarak, metinlerin farklı bakış açılarıyla ele alınmasını sağlamıştır. Metni parçalayarak, düz ve yan anlam çerçevesinde değerlendiren Barthes, yan anlamın düz anlama yaslandığını ve bu sayede ideolojik olanın görünürlüğü ortadan kaldırdığını ifade etmektedir. Böylelikle, hedef kitle kendisine sunulan mesajın ideolojik amaçlarını göremeyerek, kurulan işaret gerçekliği üzerinden bilinçsizce ideolojik söylemlere maruz kalmaktadır.¹⁴⁴

Anılan işaret gerçekliği, göstergebilimin önemli kavramlarından biri olan kod ile sağlanmakta olup, iletişim sürecinde örtük olarak topluma pompalanmaktadır. Kodlar göstergelerin düzenleme sistemleri olup, iletişimin toplumsal boyutu ya da hedef kitle tarafından sahip olunan kültürel kalıpları ifade etmektedir. Tüm kodlar hem kendi içlerinde anlam taşımakta hem de başka anlamlara gönderme yapan gösterge olma işlevi görmektedir.¹⁴⁵

Buraya kadar kavramsal çerçevesi oluşturulan siyasal ikna, altı farklı aşamada yürütülmektedir. Birinci aşamada, hedef kitlenin dikkatinin çekilebilmesi hedeflenmektedir. Hedef kitlenin dikkatinin çekilmesi gerçekleştiğinde, ikinci aşama olan olabildiğince fazla kişiye ulaşma çalışması başlamaktadır. Bu aşamada, siyasal niyet doğrultusunda oluşturulan mesajın olabildiğince çok kişiye ulaştırılması ve benimsetilmesi amaçlanmaktadır. Mesajın ulaştırılmasına yönelik çok farklı kanallar kullanılmaktadır. Ancak, bu kanallardan en çok tercih edilenin kitle iletişim araçları olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak, mesajın kabul edilmesi sürecinde gazete, dergi, kitap gibi basılı araçların hedef kitleye doğru cevabın bulunması için zaman tanınması gösterilmektedir. Ayrıca, söz konusu yazılı araçlar hedef kitle üzerinde gerek başlık, metin gibi yapısal ve söylemsel açıdan gerekse fotoğraf kullanımı gibi görsel açıdan sürekli ve ısrarlı bir etkileme gücüne sahiptir.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Kılıçarslan, E., Ç. a.g.e., 20.

¹⁴⁵ Türkoğlu, N. (2007). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim*. İstanbul: Kalemus Yayınları, 28.

¹⁴⁶ Anık, C. a.g.e., 61.

Üçüncü aşamada ise, kavrama konusu öne çıkmaktadır. Bu aşamada, hedef kitlenin mesajı siyasal aktörün istediği doğrultuda kavraması beklenmektedir. Bu çerçevede, kaynak durumunda olan siyasal aktörün iletmek istediği mesaj ve kodların, alıcı konumundaki hedef kitlede aynı anlamı uyandırması gerekmektedir. Anlaşılma sağlandıktan sonraki bir diğer önemli husus ise, mesajın hedef kitlenin belleğinde iyice yerleşmesi için tekrarlanması, sunulan diğer fikirlerle mesaj arasında bağ kurulması, geleneksel sembollerin kullanılması gibi yardımcı stratejilerin oluşturulmasıdır.¹⁴⁷

Bir sonraki aşama, mesaj içeriğinin kabulü ya da reddine yöneliktir. İkna sürecinde verilen mesajlarda yer alan kodlar alıcının zihnindeki kavramlarla ne kadar uyumlu olursa, hedef kitlenin içeriği kabul etmeye olan meyli o denli fazla olur. Bu nedenle, siyasal aktör ya da ikna sürecini yürüten kişinin hedef hakkında yeterli bilgiye sahip olması ve onların tanıdığı, bildiği kodları kullanması hedef kitleyi mesajın kabulüne yönleltecek önemli bir faktördür. İletişim sürecinde kullanılan dilin toplumun genel kabul gören değerlerini örtük bir biçimde yansıtmaması da, hedef kitleyi kabul konusunda yönlendirecek bir diğer detay olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁸

Beşinci aşama, dördüncü aşamada verilen içeriğin kabulüne yönelik tutum çerçevesinde yeni bir karar verilmesi ya da kanaat oluşturulmasını ifade ederken; altıncı ve son aşama ise hareket aşaması olup, bu aşamada ikna süreci bir eylem, davranış ya da tepki sonucunu doğurmaktadır. Tüm bu tasnifleme ışığında, ikna sürecine ilişkin temel bileşenlerin ilgi, dikkat, kavrama, kabul ya da ret, kaydetme ya da saklama ve hareket olduğu söylenebilir.¹⁴⁹

Siyasal ikna süreci, ikna mekanizmasının stratejik yapısına uygun bir şekilde oluşturulmalıdır. İlk aşamada iknanın kuramsal çerçevesi kapsamında öngörüler oluşturulmalı, ikinci aşamada kuramsal çerçeve ve oluşturan öngörüler ışığında bir modelleme yapılarak, modelin işlerliği ve uygulanabilirliği test edilmelidir. Üçüncü ve son

¹⁴⁷ Anık, C. a.g.e., 69.

¹⁴⁸ Anık, C. a.g.e., 63-69.

¹⁴⁹ Anık, C. a.g.e., 36-45.

aşamada ise bu modelin hedeflenen ikna sürecine katkılarının neler olabileceği ve model üzerinden geliştirilebilecek ikna stratejileri oluşturulmalıdır.¹⁵⁰

2.9.2. Siyasal ikna stratejileri

Siyasal hayatın her evresinde kendini gösteren ikna faaliyeti, siyasal aktörlerin iktidarı ele geçirebilmeleri için profesyonel kişilerce yürütülmektedir. Siyasal iletişim sürecinde ikna mekanizması kullanılarak, siyasal aktörün lehine toplumsal rızanın üretilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu üretimin gerçekleşebilmesi için ise, mesajların herhangi bir toplumsal dirençle karşılaşmasını önleyecek stratejik yöntemler kullanılmaktadır.

Seçmenleri ikna etme ve harekete geçirme amacıyla yürütülen çalışmaların üç temel amacı vardır. Bu amaçlar; var olan kanaatin kuvvetlendirilmesi, nötr seçmenin siyasal aktör lehine ikna edilmesi ve muhalif seçmenlerin mevcut kanaatlerinin değiştirilmesidir. Kanaatlerin kuvvetlendirilmesi amacıyla, taraftar hedef kitle siyasal parti ya da aktör etrafından birleştirilmeli ve seçimde bu aktöre ya da partiye oy vermeleri garanti altına alınmalıdır. İkna etme stratejisinde, ikna sürecini oluşturan uzmanlar hedef kitle olarak kararsız seçmenleri görmekte ve bu seçmenlerin oylarını ilgili siyasal parti ya da aktör lehine yönlendirmeye ilişkin faaliyet yürütmektedir. Üçüncü strateji türü olan mevcut kanaat ve kararların değiştirilmesi faaliyetlerinde ise, muhalif seçmenlerin söz konusu parti ya da adaya oy vermesi için, mevcut olan karşıt algının kırılması ve siyasal tutum ve davranışların ikna suretiyle siyasal aktör lehine yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut kanaatlerin kuvvetlendirilmesi ya da kararsız seçmenlerin ikna edilmesi, kanaat ve kararları değiştirilmesi gereken muhalif hedef kitleyi ikna etmekten daha kolay bir iştir. Bu bakımdan, hangi ikna stratejisinin uygulanacağı belirlenmeden önce, toplumun siyasal tercihlerine yönelik gerçekçi bir profil yapısı tespit edilerek mevcut eğilimlerin saptanması ve partizan oylar ile kararsız oyların dağılımının belirlenmesi gerekmektedir.¹⁵¹

İkna stratejisinin oluşturulması aşamasında, öncelikle hedef kitlenin ihtiyaçları doğru bir şekilde belirlenmeli ve mesaj sunumu sırasında karşılaşılabilecek davranışlara yönelik ön stratejiler oluşturulmalıdır. Böylelikle, hedef kitlenin olası tepkisel davranışları denetim

¹⁵⁰ Anık, C. a.g.e., 195.

¹⁵¹ Devran, Y. a.g.e., 170.

altında tutularak istenilen doğrultuda tayin edilebilecektir. Ardından, hedef kitlenin kuluçkada yatan ve tahrik bekleyen hassasiyetleri tespit edilerek onları kamçılayacak ve ilgili siyasal aktör lehine harekete geçirecek ikna argümanları kullanılmalıdır.¹⁵²

İkna stratejisini yürüten siyasal aktör; ortak ihtiyaçların tatmin edilmesi temelinde şekillenmiş bir mesaj oluşturmali, tüm kesimlerin hassasiyetlerine dokunmalı ve düşüncelerini paylaşmalıdır. Ancak, bunu yaparken bilgi sunucu olarak görülmeye çalışmamalı, hedef kitleye teklif sunmak yerine kendi kararlarından bahsetmelidir. Nitekim, net bir şekilde iletilen karar, onaylanmak üzere teklif sunulmasından daha etkili sonuçlar doğurmakta ve beklenen cevabın kendiliğinden alınmasını sağlayabilmektedir. Ancak, kararların net bir şekilde belirtilmesi, ikna faaliyetini yürüten kimsenin amacını net bir şekilde ortaya koyması olarak yorumlanmamalıdır. İknacı açık bir karar belirtmiş olsa da, geçek amacını gizlemeye devam etmelidir.¹⁵³

İkna edici iletişimin yürütülmesi sırasında dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de mesaj sunumu ve iknaya yönelik yaklaşımı ifade eden çekiciliktir. Siyasal kampanya sürecinde çekicilik; hedef kitlenin siyasal beklentilerini karşılayabilecek çözüm önerilerini mesajlara yedirerek, söz konusu kitlenin ilgisini kışkırtıcı öge olarak kullanabilme yetisidir. Çekiciliğin bileşenleri ise, oluşturulan kampanya mesajlarının bu doğrultuda geliştirilmesi ve geliştirilen bu mesajların sunumunda hedef kitlenin talep ve beklentilerine ilişkin tahminlere kampanyada yer verilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada hedef kitlenin ilgisini çeken, heyecan ve umut pompalayan, geleceğe yönelik bir seslenme formatına sahip bir kampanya sürecinin yürütülmesi, hedef kitlenin ikna edilmesini de kolaylaştıracaktır.¹⁵⁴

İkna amacıyla yürütülen siyasal iletişim sürecinde kaynak konumunda bulunanlar, uygulanacak strateji ve yöntemleri toplum nezdinde yapılan saha araştırmalarından edinilen veriler ışığında belirlemeli ve atacakları her adımı bu doğrultuda şekillendirmelidir. Süreç aşama aşama belirlenmeli; ancak, belirsizliğin olabileceği

¹⁵² Anık, C. a.g.e., 112-13.

¹⁵³ Bektaş, A. a.g.e., 54.

¹⁵⁴ Uztuğ, F. a.g.e., 239.

durumlar mevcutsa, gerekleŖebilecek senaryolar gözden geçirilerek, kampanya sürecinin siyasal aktörün beklentilerine uygun bir seyir izlemesi sağlanmalıdır.

3. MEDYA, İKTİDAR, İDEOLOJİ VE RIZA KAVRAMLARININ “MEDYADA YANLILIK” AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Medya Kavramı

İngilizce’de “*massmedia*” olarak tanımlanan yazılı, görüntülü ve sözlü basını kapsayan kavram, Türkçe’ye “*kitle iletişim araçları*” olarak çevrilmiştir.¹⁵⁵ Medya, kitleye yönelik kullanılan iletişim araçlarının tümünü ve bu araçları kapsayan etkileşimli bir iletişim ortamını ifade etmektedir. Mora’nın tanımına göre medya, mesaj (ileti) yayan araçlardır.¹⁵⁶

Medya anlatı üzerine şekillendirilmiş başlı başına bir eğlence kültürü olup; müzikten yarışma programlarına, dizi filmlerden haber programlarına medya erkinin bilgi süzgecinden geçmiş, iletme hazır hale getirilmek üzere işlenmiş her türlü enformasyonu kapsamaktadır. Hem toplum hem de birey üzerinde nüfuz sahibi olan medya; bilgi ve haber verme, eğlendirme, eğitme, kamu adına iktidarı denetleme işlevlerini yerine getirirken, kaynak konumundaki siyasal aktörler ile alıcı durumundaki hedef kitle arasında da aracı rolünü ifa etmektedir. Medya organları bu rolü yerine getirirken, salt aktarım yapmayarak, söz konusu enformasyonların süzgeçlenmesi suretiyle işlenmiş bilgi üretimi ve iletimi görevini yerine getirmektedir. Medya, kitle iletişiminde kullanılan mesajın içeriğini ve anlamını sahip olduğu teknolojik alt yapı doğrultusunda değiştiren ve dönüştüren tüm araçları nitelemekte olup, sunulan mesajın önceden belirlenmiş amaçların belli stratejik yöntemler kullanılarak biçimlendirilmesi ve paketlenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan medya; bilgilerin yeniden üretilmesi, yorumlanması, kurgulanması ve bir gerçeklik olarak topluma arz edilmesi noktasında kilit bir rol üstlenmektedir.¹⁵⁷

Liberal politikaların uygulanmaya başlamasıyla birlikte, siyasal hayatı devlet dışında etkileyen başka güçlerin de olduğunun farkına varılmış ve medya söz konusu tartışmaların

¹⁵⁵ Girgin, A. (2000). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik’i*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 47.

¹⁵⁶ İnternet: Mora, N. Haberin Sosyolojik Boyutu: Kamusal Söylemin Üretimi ve Kamuoyu Oluşumu, (Ocak, 2011). Web:<http://www.dorduncukuvvet.com/medya-arastirmalari/2830-haberin-sosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> adresinden 05 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.

¹⁵⁷ Herman, E. S., Chomsky, N. a.g.e., 15.

odak noktası haline gelmiştir. Başlangıçta, gazete ve dergilerle ortaya çıkan basın, ilerleyen süreçte radyo, televizyon ve son olarak da internet ile birlikte nüfuz alanını genişleterek, siyasal iletişim ve kampanya süreçlerinin olmazsa olmaz aktörü haline gelmiştir. Bahsi geçen kitle iletişim araçlarının tamamı medya olarak anılmaya başlamıştır. Öncesinde habere ulaşma ve yayınlama hakkını gazetelere bahşeden “*basın özgürlüğü*” kavramı da, kitle iletişim araçlarının bu denli çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasının ardından tüm araçları kapsayacak şekilde “*iletişim özgürlüğü*”ne dönüşmüştür.¹⁵⁸

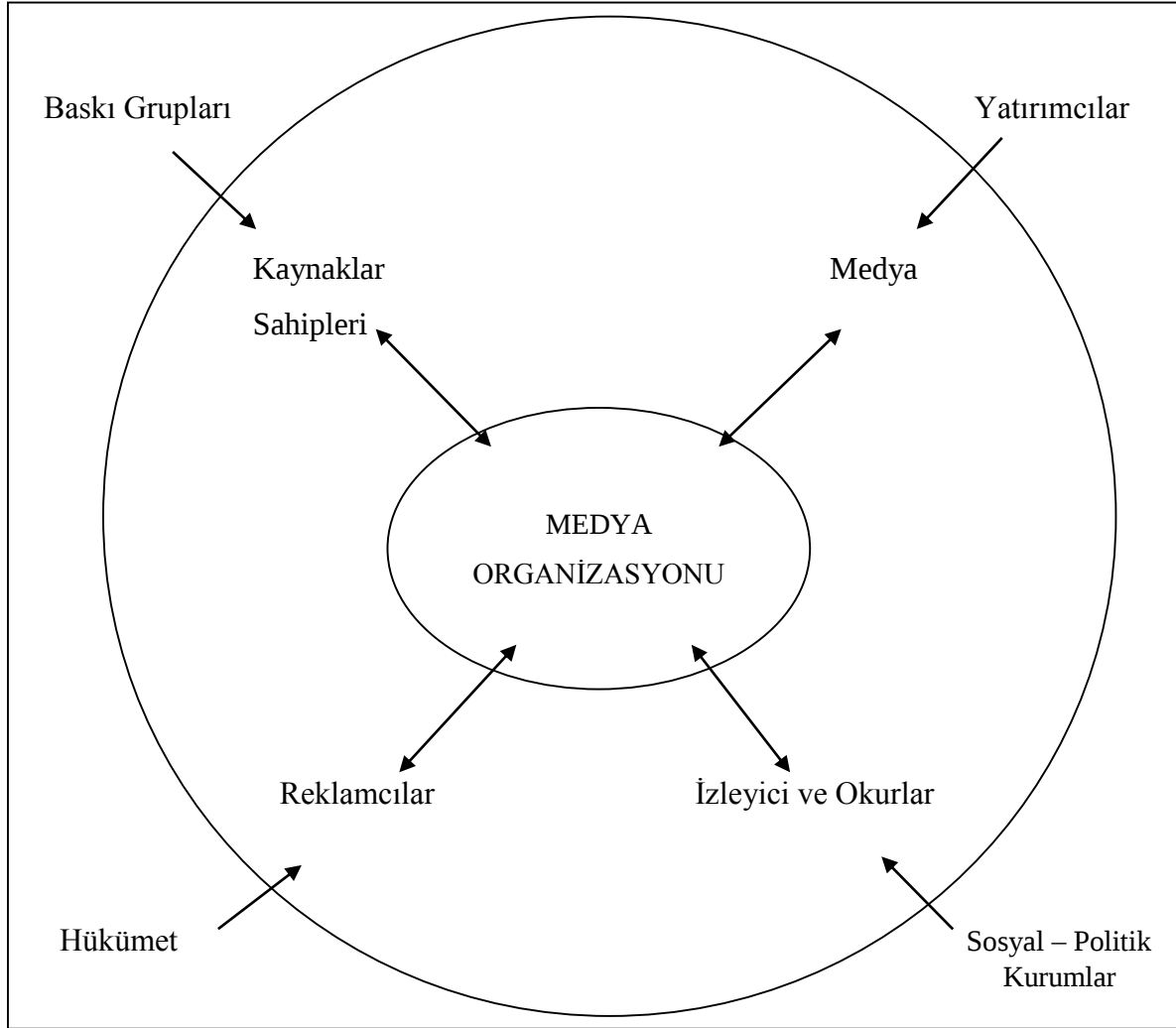
Siyasal aktörlerin toplum desteğine olan ihtiyacı, medyanın toplumu etkileme gücü üzerine odaklanmış ve medyayı siyasal hedeflere ulaşma yolunda vazgeçilmez bir bileşen haline getirmiştir. Mevcut siyasal sistem hangisi olursa olsun, siyasal gündemi belirleyecek en önemli aktörlerin başında medya gelmektedir. Siyasal iletişim sürecinde aracı rolü üstlenen medya, istemesi halinde var olan sistemin sürdürülmesi amacıyla toplum üzerindeki etkileme gücünü yoğun bir şekilde kullanabilme gücüne haizdir. Kılıçarslan, sistemin sürdürülebilirliği noktasında süreçte yer alan aktörlerin görevlerinden bahsederek; siyasal iletişim sürecinde her aktörün belirli bir rolü olduğunu ve aktörlerin rollerini yerine getirmeleri suretiyle sistemin devamlılığını temin ettiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla, herhangi bir aktörün rolünü yerine getirmemesi ya da aktörlerin süreç içerisinde birbirlerini tanımaması halinde, siyasal iletişim sürecinin sekteye uğraması kaçınılmazdır.¹⁵⁹ Mevcut gücü ve bu gücü uygulama pratiği ile medya, siyasal sistemin kıyısında köşesinde durmayacağını, gündeme getirdiği olay ve konularla güncel siyasetin merkezinde yer alacağını göstermektedir.

Siyasal iletişim süreci kapsamında yürütülen faaliyetlerde iktidar, sivil toplum örgütleri, medya, siyasal partiler, toplum, devlet gibi pek çok aktör belirleyici rol oynamaktadır. Ancak, hepsinin sınırlı bir nüfuz alanı olmasına karşın; medyanın zaman ve mekan kısıtını ortadan kaldırma kudretine sahip olması, onu sürecin en önemli ve etkin aktörlerinden biri haline getirmektedir. Medya siyasal hayata ilişkin maddesel ya da kültürel inşa sürecinde, dil yetisini kullanarak kendi gerçekliğine dair her türlü olay hakkında anlamlandırma ve yeniden üretmeye yönelik bilgi oluşturmaktadır. Siyasal iletişim sürecinde aktör - hedef kitle arasındaki ilişkiyi kuran en temel yapı taşı medya

¹⁵⁸ Demir, V. (2007). “*Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi*”. İstanbul: Beta Yayınları, 2.

¹⁵⁹ Kılıçarslan, E.Ç. a.g.e., 16-17.

olup, dil ve dil üzerinden oluşturulan anlam ve kültür kodları ile toplumsal hayatı siyasal iletişim sürecine aktif olarak dahil etmektedir.

Şekil 3.1. McQuail'in medya organizasyon şeması

McQuail'in oluşturduğu şekil, medya organizasyonunu istekler ve sınırlamalar çatışması üzerine temellendirerek, değişkenlerin güçlerini ve etki alanlarını belirlemeye çalışmıştır. Firma sahipleri, reklamcılar, kaynaklar, izleyiciler ve okuyucular medya organizasyonu üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğundan, merkezde yer alırken; yatırımcılar, sosyal kurumlar, hükümet ve baskı gruplarının etkisi nispeten dolaylı olduğundan daha dışarıda gösterilmiştir.¹⁶⁰

¹⁶⁰ McQuail, D. (1992). *Media Performance: Mass Communication and the Public Interest*. London: SAGE Publications Ltd., 82.

Söz konusu durumu farklı bir perspektiften değerlendiren McLuhan ise, enformasyonun artık kendisinin alınıp satılan bir meta haline geldiğini belirtmektedir. Enformasyona ilişkin yaklaşımın değişmesi ve iletişim alanının tümüyle endüstriye dönüşmesi, ekonomik ve siyasal güce sahip kimselerin enformasyon üreten medya kanallarına sahip olmak istemesi sonucunu doğurmuştur. Medyanın etkinlik gösterdiği teknolojik koşulların gelişmesi, hızlı rekabet ortamının uzmanlaşma gerektirmesi, yayıncılık, matbaacılık, haber ajansları, reklamcılık ve bilgi işlem merkezleri gibi alt sektörlerle yoğun etkileşim içinde bulunması, medya organlarını gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde siyasal ve ekonomik hayatın önemli bir bileşeni noktasına taşımıştır.¹⁶¹

Medya organlarının yapısı incelendiğinde; organların işleyiş sistemlerinin, yönetim şekillerinin, ilettiği mesajların ve hedef kitle üzerindeki etkilerinin siyaset ile iç içe bir görünüm sergilediği görülmektedir. Hall'e göre medyanın en önemli işlevi, anlamın toplumsal inşasında üstlendiği ideolojik rolde kendini göstermektedir. O'na göre, anlamlar tamamen toplumsal ilişki ve yapılar da içerilmekte olup, belli kültürel ve siyasal pratikler aracılığıyla toplumsal zihin yaratılması sürecinde etkin olmaktadır. Dolayısıyla, anlamlar toplumsal konulara eklemlenebilme ya da toplumsal özne niteliği sergileyebilme noktasında devreye girmektedir.¹⁶²

Toplumda değişimin gerekli olması ve bu değişimin de siyasal iktidarın egemenliğinde gerçekleşiyor olması; toplumun iç dinamiklerince şekillenmesinden ziyade, siyaset odaklı bir dönüşüm sürecine tabi tutulması anlamına gelmektedir. Söz konusu durum, medya organlarının görevlerinden birisi olan “*değişimin gereklerinin uygun bir şekilde yapılması*” ya da “*yapılacakların uygun nakledilmesi*” noktasından hareketle, medyanın siyaset odaklı bir yayın politikası izleyeceği ön kabulünü daha en başından doğurmaktadır. Dolayısıyla, merkezden yürütülen modern toplum yaratma ülküsü, egemen siyasal aktör ile gazeteciler arasında organik bir bağ kurulması sonucunu doğurmaktadır.¹⁶³ Bu kapsamda medya, egemen siyasal aktörün uygulamalarını meşrulaştırmaya yönelik propaganda temelli habercilik anlayışı çerçevesinde, ilgili aktörün amaç ve eylemlerini

¹⁶¹ Demir, V. a.g.e, 7-8.

¹⁶² Akt: Pazarcı, N. G. (2004). “*Türkiye’de Kitle İletişimi*”. Ankara: Turhan Kitabevi, 21.

¹⁶³ Pazarcı, N. G. a.g.e., 23.

topluma empoze etme işlevi görmektedir. “*Toplum mühendisliği*” olarak adlandırılan geleneksel toplumu modernleşme çalışmaları da, zihniyet kodlarının belirli bir yöne kanalize edilerek, toplum nezdinde siyasal aktör lehine rıza yaratılmasına yönelik söylemsel ve bilişsel bir dönüştürme sürecinin altını çizmektedir.¹⁶⁴

3.1.1. Medya kuramları

Normatif medya kuramları konusunda çalışmış olan Siebert, Peterson ve Scrahham, medya kuramları üzerine dörtlü bir tasnif geliştirmiştir. Otoriter, Özgürlükçü, Sosyal Sorumluluk ve Sovyet-Totaliter Kuram olarak tasniflenen bu kuramlara, sonraki çalışmalarla birlikte, Gelişme Aracı Kuramı ve Katılımcı Demokratik Medya Kuramı da eklenmiştir. Anılan kuramlara ilişkin literatürde yer verilen açıklamalar aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

3.1.1.1. Otoriter medya kuramı

En uzun uygulanma imkanı bulan ve alana ilişkin her türlü yetkinin devleti yöneten gücün elinde bulunduğu, düşünsel temellerinde Platon’dan Machiavelli ve Hobbes’a kadar pek çok farklı düşünürün katkısı olan medya kullanım ve uygulama pratiğidir. Esasında medyanın daima siyasal otoriteye bağlı ve onu destekleyici bir işlev görmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu kuram çerçevesinde medya, siyasal otoriteyi zayıf düşürücü yayın politikasından uzak durmalı, egemen siyasal değer ve pratiklere saldırmamalıdır. Mevcut siyasal otoriteye ya da resmi politikalara ilişkin eleştirel ve saldırgan tutumlar suç olarak nitelendirilmekte ve basının kendisine biçilen “*iktidarın sesi*” ve “*meşruluk aracı*” olma vasfından sapması birtakım müeyyidelere yol açmaktadır. Söz konusu sapmaların gerçekleşmemesi adına sıkı yasal düzenlemelere başvurulması, ağır ekonomik yaptırımlar ya da sansür gibi caydırıcı müeyyidelerin düzenlenmesi söz konusudur. Otoriter Kuram, mutlakiyetçi ya da olağanüstü yönetim dönemlerine has bir gerçeklik olarak görülmemelidir. Nitekim, demokratik sistemlerde teşhisi zor olmakla beraber; baskı ve

¹⁶⁴ Pazarıcı, N. G. a.g.e., 26.

sansürün genel durumu ifade ettiği, medyaya siyasal olarak sürekli bir müdahalenin bulunduğu yönetimlerde, medya otoriter bir görünüme bürünmüş olabilmektedir.¹⁶⁵

3.1.1.2. Özgürlükçü-liberal medya kuramı

Otoriter Kurama tepki olarak doğduğu kabul edilen Liberal Kuram, kapitalist toplumun ve klasik liberal anlayışın temellerinin atıldığı 17. yüzyıla kadar götürülmektedir. Kuram temel olarak *“bireylerin özgürlüklerinin sınırlanmadığı takdirde problemlerini kendilerinin çözebileceği”* varsayımından hareket etmektedir. Kuramın gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte, basının rol ve önemi *“kamuoyunu temsil etme”* ve yasama, yürütme ve yargı erklerine ek bir *“dördüncü güç”* olmasına kadar gelmiştir. Liberal Kuramda basın; tartışmalara forum sağlama, siyasal aktörleri toplumun düşüncelerini dikkate almakla yükümlü kılma ile toplumu bilinçlendirme ve eğitime fonksiyonlarını yerine getirmektedir. Bu bağlamda Kuram kapsamında; medyatik faaliyetlerin önceden izin ya da ruhsat gibi engelleyici birtakım uygulamalara tabi olmaksızın herkese açık bir faaliyet alanı haline getirilmesi, basın mensuplarının yapılan eleştirel haberlerden ötürü cezai müeyyidelere tabi tutulmaması, medyanın dışarıdan baskı altına alınmaması ve buna yönelik yasal bir zemin oluşturulması gibi bazı temel ilkeler belirlenmiştir.¹⁶⁶

3.1.1.3. Sosyal sorumluluk kuramı

Sosyal Sorumluluk Kuramı, Özgürlükçü Kuram içinden ona tepki olarak doğmuştur. Toplumsal temellerin yetersiz olduğu noktasında Liberal Kuramdan ayrılan Sosyal Sorumluluk Kuramı, özgürlük savunusunun muğlak bırakılmaması gerektiğini belirterek; topluma karşı sorumluluk bilinciyle özgürlük alanının kontrol altına alınması gerektiği üzerinde durmaktadır. Kuram’a göre, kitle iletişim araçları *“sorumluluk”* ve *“özgürlük”* kavramlarını, toplumun beklentileri çerçevesinde bağdaştırmalıdır. Medya, topluma karşı yükümlülüklerinin olduğu bilinciyle hareket etmeli ve bu yükümlülüklerini yerine getirirken; bilgi verme, gerçeğe, doğruya, nesnellığe ve dengeye özen gösterme gibi

¹⁶⁵ Işık, M. (2012). *Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri* (Üçüncü Basım). Konya: Eğitim Yayınevi, 15-19.

¹⁶⁶ Işık, M. a.g.e., 19-29.

standartları göz önünde bulundurmalı ve suça, şiddete özendirmeye veya kamu düzenini bozmaya yönelik yayınlardan kaçınmalıdır. Hatta, kamu yararının olduğu durumlarda basının müdahaleyi kabul etmesi gerektiği, Kuram'ın kabul ettiği temel ilkeler arasında yer almaktadır.¹⁶⁷

3.1.1.4. Sovyet-totaliter medya kuramı

1917 Rus Devrimi'nin ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde doğan Kuram; Marks, Engels ve Lenin'in prensipleri doğrultusunda yeni bir yapılanma gerçekleştirmiştir. Otoriter Kuram'dan farkı, medyanın rol ve işlevlerinin daha olumlu ve açık biçimde tanımlanmasıdır. Ayrıca, Otoriter Kuram'da özel mülkiyete konu olabilen ancak, siyasal otoritenin sürekli kontrolünde bulunan medya organları; Sovyet-Totaliter Kuram'da hiçbir şekilde özel mülkiyet konusu edilememekte, komünist ideolojinin yayılması ve kitlelere benimsetilmesi kapsamında Komünist Parti tarafından yönetilmektedir. Medyanın varlık amacını Komünist Parti'nin doğru kabul ettiği şeylerin söylenmesi olarak açıklayan Kuram, medyanın özgürlüğünün devletin yarattığı sınırlar dahilinde var olduğunu ve bu özgürlüğün asla devlete karşı kullanılamayacağını belirtmektedir. Bu çerçevede, medyanın görevi haber ve bilgi vermekten öte, Komünist Parti propagandası yaparak, parti amaçlarına hizmet etmek ve muhalif görüşleri eritmektir.¹⁶⁸

3.1.1.5. Gelişme aracı kuramı

McQuail ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki gelişmeler çerçevesinde, yukarıda aktarılan dört ana kurama eklemeler yapılması gerektiğini savunarak, normatif medya sistemlerini açıklayan iki yeni kuram daha oluşturmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelere yönelik temellendirilen bu yeni kuramsal zeminler, söz konusu ülkelerdeki medyanın konumsal yerleşmesine uygun bir alan yaratmaktadır. Gelişme Aracı Kuramı ile aktarılmak istenen temel düşünce, kitle iletişim araçlarının gelişmekte olan ülkelerde toplumsal gelişme ve kalkınma amacıyla kullanılabileceğidir. Gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş iletişim araçlarının kurumsallaşması toplumsal ve siyasal açıdan mümkün

¹⁶⁷ Işık, M. a.g.e., 29-35.

¹⁶⁸ Işık, M. a.g.e., 35-38.

olamamaktadır. Bunun sebepleri arasında; iletişim alt yapısına ilişkin mesleki bilgi ve becerilerin yetersiz olması, yeterli kültürel kaynakların bulunmaması ve izleyici kitlesinin niteliğinin düşük olması gösterilmektedir. Söz konusu Kuram ile birlikte; kitle iletişim araçlarının ülke potansiyelini harekete geçirmeye yönelik kullanılması ve bu amaçla, medya organlarına ulusal hedeflere ulaşmada katkı sağlayacak olumlu gelişme görevleri biçilmesi savunulmuştur. Dolayısıyla, iletişim araçlarının özgürlüğünün, ülkenin ekonomik ve toplumsal hedefleri doğrultusunda sınırlandırılabilceği kabul edilmiştir.¹⁶⁹

3.1.1.6. Katılımcı demokratik medya kuramı

McQuail tarafından kavramsal çerçevesi oluşturulan Katılımcı Demokratik Medya Kuramı, geri kalan beş kurama bir tepki olarak doğmuş ve Liberal Kuram'ın bir uzantısı olarak gelişmiştir. Kuram, Sosyal Sorumluluk Kuramı'nı aşırı merkeziyetçi ve seçkinci olmakla suçlamış ve beklenenin çoğulcu anlayış perspektifi ile elde edileceğini öne sürmüştür. Siyasal yönetime müdahil olmayı destekleyen Kuram, yukarıdan aşağı bir örgütlenme ve iletişim modelini reddederek; yatay ve aynı düzeyde, eşitlikçi bir iletişim modelini savunmuştur. Toplumun en alt katmanındaki bireylerin de siyasal gündeme katılması ve fikirlerini aktarabilmesi temel prensip olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda, devlet tekelinde bulunan, kalıplaşmış medya pratiklerini uygulayan, fazla profesyonel bir medya anlayışı yerine; küçük ölçekleri de dikkate alan, toplumun tüm kesimini kapsayan, kurumsallaşmamış bir medya oluşumu Kuram'ın çizdiği medya profili olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁷⁰

Tüm bu bilgiler ışığında, ele alınan dört ana akım Kuram karşılaştırmalı olarak aşağıdaki şekilde tablolaştırılabilir:

¹⁶⁹ Işık, M. a.g.e., 38-40.

¹⁷⁰ Işık, M. a.g.e., 40-42.

Çizelge 3.1. Normatif medya kuramları¹⁷¹

	OTORİTER	ÖZGÜRLÜKÇÜ	SOSYAL SORUMLULUK	SOVYET-TOTALİTER
GELİŞMESİ	16. ve 17. Yüzyılda İngiltere’de gelişti. Adapte edilerek bugün hala birçok ülkede uygulanıyor.	1688’den sonra İngiltere ve ABD’den uyarlanmıştır. Etkileri her yerdedir.	20. yüzyılda ABD’de	Naziler ve İtalyanlarca benzer şeyler yapılmakla birlikte Sovyetler Birliği’nde
ÇIKIŞ NOKTASI	Hükümdarın, hükümetin ya da her ikisinin mutlak gücü felsefesi	Milton, Locke ve Mill gibi yazarlar, akılcılık ve doğal haklar	Hutchins Basın Özgürlüğü Komisyonu ve uygulayıcıları	Marksist-Leninist-Stalinist düşünce ile Hegel ve 19. Yüzyıl Rus düşüncesi
ANA HEDEFLERİ	Devlete hizmet etmek, hükümet politikalarını desteklemek ve ilerletmek	Bilgi verme, eğlendirme, satış fakat temel olarak gerçeğin keşfedilmesine yardım etme	Bilgi verme, eğlendirme ve satışın yanı sıra çatışmayı tartışmaya dönüştürme	Sosyalist sistemin başarılı olmasına ve varlığını sürdürmesine katkı sağlamak
MEDYA KULLANIMI	Kralın izin verebileceği herkes	Herkes (ekonomik gücü olan)	Bir şeyler söylemek isteyen herkes	İşveren, sandık ve kesin inançlı parti üyeleri
MEDYA DENETİMİ	Hükümetçe patent vererek, lisanslayarak, sansür ederek	Fikirlerin özgür pazaryerinde kendi gerçeğini arama süreci olarak mahkemeler tarafından	Kamuoyu tüketici eylemleri ve profesyonel etik	Hükümet
YASAKLAR	Siyasal mekanizmanın ve yönetimdeki görevlilerin eleştirisi	İftira, müstehcenlik, hayasızlık, isyana teşvik (savaş zamanında)	Hayati önemdeki sosyal konulara ve özel haklara ciddi tecavüzler	Parti amaçlarını eleştirmek
MEDYA MÜLKİYETİ	Özel veya kamu	İlke olarak özel	Hükümet kamu hizmetini devralmadıkça özel	Kamu

¹⁷¹ Akt: Işık, M. a.g.e., 14.

Çizelge 3.1. (devamı) Normatif medya kuramları¹⁷²

	OTORİTER	ÖZGÜRLÜKÇÜ	SOSYAL SORUMLULUK	SOVYET-TOTALİTER
DİĞERLERİ İLE FARKI	Hükümete ait olma şartı olmamasına rağmen, medya devlet politikasını yürütme aracıdır	Toplumun diğer ihtiyaçlarını karşılama ve hükümeti denetleme aracıdır.	Medyanın sosyal sorumluluğunun olduğunu kabul etmesi, aksi takdirde birinin onu gözlemlemesi	Mülkiyet devletindir ve bu araçlar devletin bir silahı olarak varlığını sürdürmektedir.

3.2. İktidar Kavramı

İktidar kavramının toplumsal ilişkinin var olduğu her alanda bulunması nedeniyle, kavrama ilişkin tek bir tanımlama yapılamamakta; bu da, tanıma ilişkin muğlak açıklamalara sebep olmaktadır. Temelde “*güç*” olarak nitelendirilen kavram, Russell tarafından “*alınması düşünülen sonuçların ürünü*” olarak tanımlanmaktadır. Kavramın nicel bir nitelik sergilediğini belirten Russell, iktidarın farklı kişi ya da gruplarca aynı şeyin istenmesi suretiyle ortaya çıkacağını; nitekim, farklı şeyleri talep eden oluşumlar arasında iktidara ilişkin herhangi bir durumun söz konusu olmayacağını ifade etmektedir.¹⁷³

Siyaset ile medya etkileşiminde önemli bir yer tutan iktidar kavramı birtakım temel özelliklere sahiptir. Küçük’ün yaptığı tasnif doğrultusunda iktidarın altı temel özelliğinden bahsedilmektedir:

- İktidar kişiler, toplumsal gruplar ya da oluşumlar arasındaki ilişkinin bir özelliğidir.
- Bireylerin ya da grupların birbirleriyle etkileşimi çerçevesinde belirlenen iktidar uygulamasında, bir tarafın iktidara yönelik faaliyeti diğerinin eylem özgürlüğünü sınırlamaktadır.
- Toplumsal iktidarın elde edilmesine yönelik uygulamalar genel olarak dolaylıdır ve birey ya da toplum zihninin yeniden yapılandırılması söz konusudur.

¹⁷² Akt: Işık, M. a.g.e., 14.

¹⁷³ Russel, B. (2004). *İktidar* (Çev. G. Zeybek). İzmir: İlya Yayınevi, 27.

- İktidarın ya da iktidara yönelik faaliyetin birey tarafından uygulanması durumunda, bireyin çıkarının o yönde olduğu kabul edilmektedir.
- İktidarı uygulayacak birey ya da grubun, iktidara tabi olacak grup ya da kimselerin zaaflarını, isteklerini, yönelimlerini ya da niyetlerini bilmesi gerekmektedir.
- Toplumsal iktidarın uygulanması ve korunması esnasında, ideolojik bir bakış açısı ile hareket edilmesi gerekmektedir.¹⁷⁴

İktidar olgusu, güç ve rıza kavramlarını içinde barındırmaktadır. İktidarın meşruluğu mevcut siyasal rejimin türüne göre değişmekte olup, rızanın sağlanma şekline göre de rejimin niteliği belirlenmektedir. Rıza gösterilmeyen bir iktidarın zora başvurusu, konumunu korumak için gücünü kullanması muhtemeldir. Böyle bir durum, totaliter yönetim biçimlerinde mevcutken; demokratik sistemlerde, iktidarın meşruluğu rıza temeline dayanmaktadır. Nitekim demokrasilerde, rızanın kazanılması doğrultusunda toplumun ikna edilmesine yönelik faaliyetler yürütülmektedir.¹⁷⁵ Söz konusu faaliyetlerin yürütülmesi kapsamında en çok kitle iletişim araçlarına başvurulmakta olup; toplumsal zihin yaratılması ve buna bağlı olarak rızanın kazanılmasında, bahsi geçen araçların sunduğu tüm olanaklardan faydalanılmaktadır.

3.3. İdeoloji Kavramı

Sözlük anlamı olarak "*siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü*"¹⁷⁶ olarak tanımlanan ideoloji kavramı; tutum ve kanaatlerin kitlesel ifadesi amacıyla, hedef kitlenin üzerinde mutabık olduğu kültürel kodlar, simgeler ya da sembollerle üretilen bir anlamlandırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgibilim olarak Türkçe'ye çevrilen kavram; sistematik fikir, gerçekdışı görüş, politik tavır, dünya görüşü, dinin dünyevi görüşü, yol, beşeri sistem gibi pek çok farklı anlamda da kullanılmaktadır.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Küçük, M. (1994). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınevi, 272-274.

¹⁷⁵ Chomsky, N. (2011). a.g.e., 71.

¹⁷⁶ İnternet: *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. Web: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden 11 Şubat 2015 tarihinde alınmıştır.

¹⁷⁷ Çağan, K. (Editör). (2008). "*İdeoloji*". Ankara: Hece Yayınları, 144.

İlişki ağları temelinden bakılacak olursa, ideoloji kavramını; insanın tüm ilişki ağlarını düzenleyen, yönlendiren ve onları eyleme yönelten fikirlerin, değerlerin ve inançların toplamı olarak nitелеmek mümkündür. İdeolojiler, kendi paradigmaları çerçevesinde tüm sorulara cevap ararken; toplumsal düşünme biçimleri ve kültürel kodlara ilişkin kanaat ve tutum oluşturmaya da çalışmaktadır. Kendi içinde tutarlı bir paradigma oluşturma iddiasında olan kavram, toplumsal hayata ilişkin ürettiği tutum, kanaat, sembol ya da kültürel kodlarla üyelerine bir anlam haritası sunmaktadır.¹⁷⁸ Bu bakımdan kavram, pür bir toplumsal bir mühendislik programı olarak nitelendirilmektedir.¹⁷⁹ Bu nitelendirmeden hareketle, ideolojilerin en önemli özelliği, şemsiyesi altında bulunan bireylere sosyal bir kimlik kazandırma olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, kavram, toplumsal gruplara yönelik bir bilgi kümesi sağladığı kadar, grup üyelerine siyasal bir söylem de sunmaktadır. Bu bakımdan ideolojinin bilgi, toplum ve siyaset üçlemesi temeline oturduğu kabul görmektedir.¹⁸⁰

İdeolojilerin kendini var edebilmesi için siyasete, siyasetin de rotasını belirleyebilmesi için ideolojiye ihtiyacı vardır. Siyasetin temel ihtiyacı olan güç, ideoloji vasıtasıyla elde edilirken; ideolojinin ihtiyacı olan meşruiyet ise, siyaset üzerinden sağlanmaktadır.¹⁸¹ Toplumun potansiyel gücünü belli bir ekseninde toplayabilen ve topladığı bu gücü belli bir yöne kanalizе edebilen ideolojinin toplayıcı kimliği, siyasetin mevcut güç birikimi üzerinden meşruiyetini sağlamaktadır. İdeoloji toplumun değer ve inanışlarından beslenerek, onlara yeni değer ve inanış pompalamaktadır.

İdeoloji, hem anlam hem de iktidar ilişkilerinin üretimini sağlamakta olup; söz konusu ürünler, medya kanalıyla topluma intikal ettirilmektedir. Kitle iletişimi ile ulaşılmaq istenen, iktidarı ele geçirebilmek adına kitlelere ilişkin yönetilebilir bir iletişim sürecinin yürütülmesidir. Kurumsallaşmış, örgütlü bir yapı arz eden kitle iletişim süreci ile; siyasal aktörün mesajlarının iletilmesi, saklanması, kültürel ya da siyasal pratiklerin güçlendirilmesi gibi işlevlerin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

¹⁷⁸ Çağan, K. a.g.e., 25-26.

¹⁷⁹ Çağan, K. a.g.e., 87.

¹⁸⁰ Çağan, K. a.g.e., 147.

¹⁸¹ Çağan, K. a.g.e., 161-162.

Kılıçarslan'ın “*kaygan bir kavram*” olarak nitelediği ideoloji, Fransız Aydınlanma döneminin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Karl Marx'ın siyasal söyleme kazandırdığı kavram, Aydınlanma Dönemi'nde fikir ve düşüncelere genel ve objektif bir yaklaşımı ifade ederken; sonrasında, anlam daralmasına uğrayarak belli bir gruba ait özel çıkarları nitelermeye başlamıştır.¹⁸²

İdeolojiye ilişkin ilk çalışmalar Orta Çağ'a rastlamakta olup, aynı dönem ilk gazetelerin ortaya çıkışı açısından da önem arz etmektedir. Bu dönemde, burjuvaların feodal beyler karşısında güçlenmesi, burjuvaların kendi ideolojilerini oluşturabilmesini ve yaygınlaştırabilmesini sağlamıştır. Burjuvaların ideolojilerini yaygınlaştırma noktasında kullandıkları en önemli araç ise gazete olmuştur. Nitekim, Erdoğan bu durumu “*Kapitalist üretim biçimi o dönemde gazeteler aracılığıyla yaygınlık kazanmıştır. Gazeteler burjuvaların iletişim egemenliğini kurmasında en önemli araçtır.*”¹⁸³ sözleri ile ifade etmiştir.

Kavram, popülerliğini Antoine Destutt de Tracy ile kazanmıştır. Tracy, insani tecrübe alanının tamamen akılla incelenmesi gerektiğini ifade etmiş ve düşünceler bilimi olarak adlandırdığı ideolojiyi, fikirlerin doğal kaynaklarını araştırmakla yükümlü kılmıştır. İdeolojiyi bir bilim olarak ele alan düşünür, ideolojinin konusunun düşünceler, düşüncelerin kanunları ve kaynakları ile kendisini dile getiren işaretler olduğunu öne sürmüştür. Çağan, Tracy'nin ideoloji kavramsallaştırması ile amaçladığı temel düsturu, ideolojinin felsefe ve antropolojiye ilişkin anlamları içerecek ve felsefenin yerini alacak yeni bir alan olarak yaratılması şeklinde ifade etmektedir. Çağan, Tracy 'nin Newton'un fizik bilimine sağladığı otoriteyi örnek aldığını ve ideolojiye de sosyal bilimler içerisinde buna benzer bir otorite kazandırmayı hedeflediğini belirtmiştir.¹⁸⁴

Napoleon Bonaparte'a kadar olumlu bir anlam ihtiva eden ideoloji kavramı, Napoleon'un ideolog olarak nitelenen bir grup aydın ile ters düşmesi neticesinde entelektüel verimsizlik, uygulanamazlık ve soyutluk eleştirileriyle anılmaya başlanmıştır. Böylece, kavram doğuş evresinin hemen ardından itibar kaybetmiştir. Napoleon'dan sonra

¹⁸² Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 29.

¹⁸³ Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayınevi, 150.

¹⁸⁴ Çağan, K. a.g.e., 87.

ideolojinin tarihsel serüvenini belirleyen bir diğer önemli isim Karl Marx olmuştur. Tracy ideolojinin önemini ortaya koyarken, Marx ideolojiye asıl anlamını ve istikametini kazandıran kişi olmuştur. Marx, ideolojinin her tür düşünce içinde barınmadığını ifade ederek; yalnızca, maddi çelişkileri gizleyen düşüncelerin ideolojik olduğunu savunmuştur. O'na göre ideoloji, bir bilinç yanılması ya da gerçeğe buğulu gözlükler arkasından bakmak anlamına gelmektedir. Marksist geleneğin devamında Lenin, Napoloen'dan beri süregelen ideolojinin pejoratif anlamını rafa kaldırarak, kavramı büsbütün olumlu anlama taşımıştır. Lenin ile birlikte olumlanan kavram, 20. yüzyılda daha karmaşık bir hale gelerek, tamamen iktidar merkezli yeni bir bağlama oturtulmuştur. Bu tarihten sonra, ideoloji alanında yürütülen tartışmalar egemenlik ve iktidar çerçevesinde şekillenmiştir. İktidar üzerine yoğun çalışmalar yapan Gramsci de, araştırma konusunun ideoloji kavramı ile olan doğal bağlantısı sonucu, ideolojiyi ele alan çalışmalar yürütmüş; kapitalist devletin zora dayalı iktidarı vurgulamaksızın, bu zoru görünmez kılacak ideolojiler ürettiğine ve uyguladığına dikkat çekmiştir. Gramsci'ye göre iktidar, sadece yasal ya da fiziki baskı ve tahakküm yoluyla değil; dil, ahlak ve kültür yoluyla da kendini var etmektedir. Akabinde anılması gereken bir diğer önemli isim olan Althusser ise, ideolojiyi insanla dünyası arasındaki ilişkinin açıklanması olarak ifade etmiştir.¹⁸⁵ Althusser bu ilişkiyi zorlama ya da ikna etme temelinde açıklamaktadır. Her iki yöntem de ideolojinin kendini gerçekleştirmesinde önemli rol oynamakla birlikte, uygulama biçimlerinde farklılık göstermektedir. Nitekim, zorlama, devletin baskı aygıtlarının gerçekleştirdiği bir yöntem iken; ikna, devletin ideolojik aygıtları aracılığıyla gerçekleştirilen bir süreçtir. Zorlama ya da iknanın seçilmesi ise, toplumdaki iktidar mücadelesini şekillendirmektedir.¹⁸⁶

Tüm ideolojiler bünyelerinde bir yanlılık barındırmaktadır. Ancak, bir kesim için var olan ideolojiler, toplumun geri kalan kesimlerinin karşısında yer almaktadır. Varlığını böyle bir ikilem üzerine şekillendiren kavram, “biz” ve “diğerleri” üzerinden bir düşünce sistemi oluşturmaktadır. Her bir ideolojik paradigma, yumak haline gelmiş siyasal bilgilerden kendi kavramsal yapısını inşa etmekte ve şemsiyesi altında bulunan kimselere yol haritası sunmaktadır.

¹⁸⁵ Çağan, K. a.g.e., 19-24.

¹⁸⁶ Çağan, K. a.g.e., 28.

3.4. Rıza Kavramı

Demokratik sistemlerde, iktidarın sürdürülmesine yönelik desteği sağlamak adına gereken yanılsamalar topluma zorla dayatılamaz. Bu nedenle, toplumun düşünce ve beklentileri referans alınarak, zihinsel dönüşümü gerçekleştirmeye yönelik incelikli ve dolaylı yöntemler kullanılmaktadır.

Rızanın sağlanması noktasında yönetilen grupların otoriteyi doğrudan görmemesi önem arz etmektedir. From bu durumu “*Eğer otorite belirli ise ona her zaman baş kaldırılır ve yıkma amacı güdülür. Ama otorite anonim ise size ne yapmanız ve nasıl davranmanız gerektiğini söylüyor ama belirsiz ise ona rıza gösterilir işte bu rıza gösterilen anonim otorite kitle iletişim araçlarıdır.*”¹⁸⁷ sözleriyle ifade etmiştir.

Totaliter yönetimlerde hakim sınıflar zor kullanma gücüne sahipken; demokratik sistemlerde, toplumsal sınıfların rızasını biçimlendirmek ya da mevcut rızayı siyasal aktör lehine şekillendirmek için birtakım örgütlenmelere girişilmektedir. Söz konusu örgütlenmeler tarafından iktidarın ya da iktidarı ele geçirmeyi hedefleyen aktörün meşruiyetinin sağlanmasının yanı sıra, toplumun belli bir doğrultuda yapılandırılması işlevi de yürütülmektedir. Kitle iletişim araçları, örgütlenmeyi sağlayan hegemonyayı oluşturmakta, var olan hegemonyayı ise güçlendirmektedir. Bu bağlamda, egemen ideoloji bahsi geçen araçlar tarafından desteklenirken; egemen ideoloji dışında kalan düşünce sistemleri ise, yine aynı araçlar tarafından gayri meşru olarak ilan edilmektedir.

Chomsky, toplumun genel kanı ve düşüncelerini değiştirmek için reklam endüstrisi, halkla ilişkiler endüstrisi ya da sorumlu entelektüellerin bir araç olarak kullanıldığını; bu araçların insanları atomize ederek, birbirlerinden yalıtılmaları işlevi gördüğünü belirtmektedir.¹⁸⁸ Nitekim, toplumun yalnızlaştırma suretiyle bireylere dönüştürülmesi, egemen siyasal otorite karşısında örgütlenme potansiyeli taşıyan oluşumların önüne geçerek, mevcut durumun sürekliliğini sağlayacaktır. Örgütlenebilme yeteneğini kaybetmemiş toplumlarda ikna suretiyle rızanın kazanılması çok daha ciddi siyasal başarılar ya ikna teknikleri gerektirirken; toplumsal düşünceden uzak, yalnızlaştırılmış

¹⁸⁷ Akt: Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 108.

¹⁸⁸ Chomsky, N. a.g.e., 50.

bireylerin bir arada bulunduğu bir toplumsal düzende rızanın kazanılması siyasal aktörler açısından çok zor olmayacaktır. Siyasal aktörün hedeflediği iktidarı ele geçirebilmesi noktasında, toplum kitle iletişim araçları vasıtasıyla teklik, farklılık propagandaları kanalıyla örtük bir şekilde atomize edilmekte ve siyasal aktörün iktidara giden yolda önü açılmaktadır. Etkili bir düşünce kontrolünün sağlanması üzerine kurulu bu sürecin, kendisinden beklenen toplumsal rızanın sağlanması noktasında başarısızlığa uğraması ihtimal dahilinde görülmemektedir.

3.5. Medyanın Ekonomi Politikası

Medyanın ekonomi politik duruşunu inceleyen araştırmalar, toplumsal ilişkiler çerçevesinde şekillenen iletişim kuramlarının yapısının ve politikalarının incelenmesi temelinde yürütülmektedir. Ekonomi politik perspektiften yürütülen incelemeler; iletişim sürecinin endüstrileşmesinin altında yatan dinamikleri, bu endüstrilerden çıkan ürünlerin üretim, dağıtım, bölüşüm ve tüketim süreçleri, ortaya çıkan ürünlerin kontrolünün kimler tarafından, nerede ve nasıl gerçekleştirildiği gibi hususları göz önünde bulundurarak, kitle iletişimine yönelik faaliyetlerin medya aracılığıyla tüketim kültürüne dönüşmesini ve bunun toplumsal yapı içerisinde üstlendiği kültürel üretim misyonunu analiz etmeyi hedeflemektedirler. Daha öz bir ifadeyle, sermayeyi sağlayan kaynakların ve sermaye hareketlerinin analizini gerçekleştiren medya ekonomi politikası, medya sektörünün kapitalist sistemin bir ögesi olduğu ön kabulünden hareketle, medya mülkiyetini elinde bulunduran ve medya içeriğini yönlendiren güç odaklarının incelemesini gerçekleştirmektedir. Önemli bir endüstriyel alan olan medya sektöründe, medya organının büyük sermaye birikimine sahip olması, kitle iletişimine yönelik faaliyetlerinin devamlılığı noktasında önem arz etmektedir. Nitekim medya alanında faaliyet gösteren sermaye gruplarının oldukça büyük gelir ölçeklerine sahip oldukları görülmektedir. Küçük grupların söz konusu pazardan pay alması ve alanda faaliyetlerine devam etmesi, büyük medya organlarıyla rekabet koşullarına ayak uyduramamalarından ötürü pek mümkün olamamaktadır. Ayrıca, büyük sermaye gruplarının diğer sektörlere yönelik ekstra faaliyetlere girişmeleri ya da o alanlarda faaliyet gösteren oluşumlarla işbirliğine girmeleriyle birlikte, söz konusu grupların medyadaki konumları daha sağlam hale gelirken, küçük medya oluşumları sistemin direkt dışına itilmektedir.

İletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu manipülasyona daha açık hale geldiği düşünülen kitle iletişim araçlarının habercilik görevini ideal formunda yerine getirmediği yaygın bir kanıdır. Demokratik toplumlarda kitle iletişim araçlarından beklenen, kamusal habercilik anlayışı çerçevesinde haberin emtia olmaktan öte, gerçek bir enformasyon şeklinde sunulmasıdır. Ancak Pazarcı'nın ifade ettiği üzere, medya *“kar elde etmekten çok bir silah olarak kullanılmakta”* ve medya harcamaları askeri harcamalarla benzer özellikler göstermektedir.¹⁸⁹

İnal ise, yanlışlığın kullanılan dil çerçevesinde bariz bir şekilde somutlaştığını iddia ederek, habere konu olayda neyin olumlandığına ya da neyin olumsuzlandığına dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Buna örnek olarak grevleri ve gazetecilere saldırılması olaylarını ele alan İnal, iktidara karşı bir ayaklanma niteliği arz eden grev olaylarının *“yaşamın durması”*, *“hayatın felce uğraması”* gibi pejoratif haber üslubuyla sunulmasına karşın, gazetecilere yönelik herhangi bir saldırı eyleminin *“görevini yapmakta olan gazetecilerin engellenmesi”* gibi ifadelerle mağduriyet, ajitasyon temelli habercilik üslubuyla lanse edildiğinin altını çizmektedir.¹⁹⁰

Haber öncelikle kültürel bir üretilerdir. Sosyal olarak üretilen haber, toplumsal kültür kodları ve değerlerle uyumlu olarak sunulmaktadır.¹⁹¹ Bu noktada Güngör; *“Kitle iletişim ortamında üretilen ve insanlara sunulan bilgi onların beyinlerine, zihinsel süreçlerine işlenir, onların bilinçlerini biçimlendirir, düşünsel birikimlerine eklenerek yaşam deneyim alanlarını oluşturur, algılarını yönlendirir, duyuşsal ve ruhsal davranışlarına etki eder.”*¹⁹² ifadeleriyle, haberin bilinçleri biçimlendirdiğini ve böylece duyuşsal ve ruhsal davranışlar ürettiğini belirtmektedir.

Güngör, medyanın ekonomi politiği ile anlatılmak istenenin; *“kitle iletişim alanında faaliyet gösteren medya kuruluşlarının mülkiyet ve sahiplik yapıları, bu yapılar üzerine inşa edilen medya-iktidar ilişkileri ve söz konusu ilişkilerin medyanın sunduğu haber metinlerinin içeriğine ne şekilde yansıdığının tespiti”*¹⁹³ olduğunu ifade etmektedir. Alana

¹⁸⁹ Pazarcı, N. G. a.g.e., 63.

¹⁹⁰ Akt: Kılıçarslan, E. Ç. a.g.e., 132.

¹⁹¹ Güngör, N. (2013). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar* (İkinci Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi, 273.

¹⁹² Güngör, N. a.g.e., 136.

¹⁹³ Güngör, N. a.g.e., 135.

ilişkin yürütülen çalışmalar kapsamında, faaliyet gösteren medya kuruluşlarının kimlerin mülkiyetinde olduğu, nasıl bir sahiplik örüntüsü içerisinde olduğu, mülkiyet sahiplerinin ve çalışanların toplumun diğer kesimleri ile nasıl ilişkiler kurduğu ve haber metinlerinin hangi ilişkiler çerçevesinde oluşturulduğu hususları mercek altına alınmaktadır.

Konu somut örnekler üzerinden ele alındığında; 1980’li yıllardan sonra, medyanın ekonomi politik yapısı kökten değişmeye başladığı ve sahiplik yapısında da önemli bir yoğunlaşma yaşandığı görülmektedir. Bu yıllarda, medya organlarının pek çoğu çeşitli holdinglerin bünyesine dahil olmuştur. Örneğin, 1983’te ABD’deki kitle iletişim araçları 50 firma tarafından sahiplenilmişken; bu sayı, 1990 yılında 23’e gerilemiştir. Türkiye’deki tablo incelendiğinde ise, TESEV’in 2011 yılında düzenlediği “*Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politikası: Sektör Analizi*” raporu iyi bir referans kaynağı olma niteliği taşımaktadır. Söz konusu Rapor’a göre, Türkiye’deki tüm medya sahipliği on yedi grup tarafından paylaşılmaktadır. Medyanın piyasa sistemi ile daha fazla bütünleşme yönündeki eğilimi; medyanın tekelleşmesini ve en az bir gazete, TV ve radyo kanalına sahip olması anlamına gelen çapraz mülkiyeti artırmıştır. Büyük medya kuruluşları medya dışı alanlarda yatırımlarını artırırken, medya dışı kuruluşlar da medya alanında güçlenmişlerdir. Örneğin, ABD’nin en büyük kuruluşlarından biri olan ve silah üretimi ve nükleer güç alanında da yatırımları bulunan General Electric (GE), ülkenin en önemli medya organlarında birisi olan NBC’yi bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye’de ise bu durum, ülkenin en önemli haber ve finans kanallarından olan NTV ve CNBCE’nin sahibi Doğuş Grubu’nun, aynı zamanda ülkenin en büyük bankalarından biri olan Garanti Bankası’nın da sahibi olması örneğinde somutlaşmaktadır.¹⁹⁴ Söz konusu durum medyanın sosyal sorumluluk çerçevesinde haber sunma misyonunu gölgelemekte ve toplum nezdinde medya organlarının objektif ve güvenilir haber sunma kapasitelerini sorgulanır ve tartışılır hale getirmektedir. Ancak, mevcut durumda medya organlarının ticari faaliyetler yürütmeleri ya da çok yönlü holdinglerle organik bağ içerisinde bulunmaları son derece normalleşmiş ve alışılabilir bir tablo görünümü sergiler olmuştur.

¹⁹⁴ Ongun, Ö. (2013). *Medya Denetimi ve Propaganda Modeli*, Web:<http://www.bianet.org/biamag/medya/143865-medya-denetimi-ve-propaganda-modeli> adresinden 31 Mart 2015 tarihinde alınmıştır.

3.6. Medyada Yanlılık Açısından Medya-Siyaset-İktidar Üçlemi

Medya ve siyaset gündem belirleme konusunda pek çok ortak noktaya sahiptir. Medya, belli siyasal konuları diğerlerinden ayrıştırarak toplum gündemine taşımakta ve o konuyu kamuoyunda öncelikli bir konuma getirmektedir. Medya tarafından sunulan yanlı haberlere makro bir bakış açısıyla yaklaşıldığında; haber olarak sunulan olayların genelde mevcut iktidar kanadına ilişkin olduğu, toplumun başta azınlıklar ya da radikaller olmak üzere diğer kesimlerinin haberlerde pek yansıtılmadığı görülmektedir. Bu durum, toplumun güncel ilişkin bilgisinin yalnızca iktidardakilerle sınırlı kalmasına ve yanlı haber sunumu gerçekleştiren medya organlarının kısır bir program döngüsü içerisinde faaliyet göstermesine neden olmaktadır.

Bununla birlikte, mevcut durumda siyasal hayatı kendi öznel gözlemleri ile algılayamayan toplum yalnızca konu seçimi ile değil, seçilen konuların haber olarak sunumunda kullanılan dil ile de manipüle edilebilmektedir. Medya, kullandığı ideolojik dil ile dilerse egemen siyasal otoritenin her gün tekrar kurulmasını ve kurulduktan sonra da devam etmesini sağlayabilecek kudrete sahiptir. Bu bağlamda, medya organlarının kullandığı dil ideolojik bir arka planı yansıtacağı gibi, haber sunma üslubundaki farklılıklar farklı iktidar ilişkilerini de gün yüzüne çıkaracaktır. Yanlı haber sunumu gerçekleştiren medya organları, oynadığı doğrudan ya da dolaylı roller vasıtasıyla ideolojik yanılsamalara sebep olmakta ve toplumların zihinsel yönlendirilmeleri hususunda kilit rol üstlenmektedir. Bu organlar yalnızca olayların nakledilmesi işlevi görmemekte; toplumun düşünme yetisini de istenen doğrultuda manipüle etmekte ve söz konusu manipülasyon gücü ile kitleleri iktidar karşısında edilginleştirerek, kontrol edilebilir bir toplum yaratılması noktasında aktif görev üstlenmektedirler.

Yanlılığa ilişkin süreç, medyanın olayları yorumlayarak yeniden üretmesi ile başlamaktadır. Bu kapsamda medya organları haber olarak sunulacak olayı egemen dil ile kurgulayarak, topluma enformasyon olarak sunmaktadır. Çok çeşitli enformasyon kaynaklarının nüfuzu altında kalan kitleler, farkında olmaksızın kurgulanmış haberlerle belli bir ideoloji çerçevesinde güdülenmekte ve hem medya hem de siyasal aktörler üzerindeki denetleyici rolünü kaybederek, edilgen bir konuma sürüklenmektedir.

Bahsi geçen yanlışlık faaliyetleri; açıkça çarpıtma, bazı haberleri gereğinden fazla öne çıkarma, bazı olayları abartırken bazı olaylardan hiç bahsetmeme ya da bazı olayları hiç olmamışçasına gündeme taşımama şekillerinde yürütülmektedir. Toplumsal hayata ilişkin önemli olayların mevcut iktidar aleyhine olması durumunda, magazinselleştirilerek içinin boşaltılması ya da iktidar kanadının lehine yorumlanabilecek olayların gereksiz abartılması medyada yanlışlığın somutlaştığı haber sunma tekniklerinden birkaçıdır.

Haberlerin yanlış sunulması, medya ve iktidar oluşumlarını ortak çıkar paydasında birbirlerine bağımlı kılmaktadır. Medya söylem tekniğini kullanarak iktidarı kendine bağımlı hale getirirken, ekonomik olarak da siyasal aktörlere bağlanmış durumdadır. Tarafların birbirlerini desteklemeleri ve ortak bir paydada birleşmeleri durumunda medyanın ekonomik baskılardan, iktidarın ise medya eleştirilerinden bir nebze olsun kurtulacağı anlaşılmıştır. Bu durum medyanın iktidara olan meylini arttırırken, iktidarın medyaya olan bağımlılığını körüklemiştir. Söz konusu bağımlılığa, medya sahiplerinin medya dışı alanlara yönelik girişimleri de eklenince, siyasal aktörler ile medya sahipleri arasında pazarlık temelli ticari ilişki zaruri hale gelmiştir. Sonuç olarak, medya organları ekonomik çıkarları doğrultusunda iktidarla çıkar çatışması yaşamamak adına alternatif söylemlere yer vermekten imtina eder hale gelmiştir. Bu durum, iktidarın söz konusu medya organlarını desteklemesi sonucunu doğurmuş ve birbirini yeniden üreten ve meşruluklarını birbirleri üzerinden sağlayan siyaset-sermaye-medya üçgenini oluşturmuştur.

Medya organlarının manipülasyon gücü, bu organların toplum nezdindeki “*güvenilir olma*” kimliğiyle doğrudan ilintilidir. Nitekim, güvenilir olduğuna inanılan medya organlarının sunduğu haberler, toplum tarafından gerçek olduğu ön kabulüyle karşılanacak ve eleştirel bir süzgeçten geçirilmeyecektir.

Medya kültürünün gerçek kültürün bir yansıması olduğunu savunan İrvan’a göre, medya kültürü bir “*metakültür*”dür ve medya bu kültürü oluşturabilmek için çeşitli alt kültürler arasından seçim yapmaktadır. Yine, medyanın işleyişine ilişkin “*medya mantığı*” tanımını geliştiren İrvan, medya mantığının iletişimin medyadaki düzenleniş biçimi olduğunu vurgulayarak; medya içeriğinin nasıl düzenleneceği, üslubun ne şekilde oluşturulacağı gibi soruların cevabının medya mantığı içerisinde arandığını belirtmektedir.

Ek olarak, söz konusu mantığın toplumsal olaylar üzerinden şekillendiğini, bu olayların tek biçimli olmayarak, çeşitli manipülasyonlara maruz kaldığını ifade etmektedir.¹⁹⁵ Söz konusu manipülasyonlar medyanın kullanacağı içeriği nasıl düzenleyeceği ve hangi üsluba uyduracağı noktasında kendini göstermektedir.

İrvan medyanın ideolojik olduğu noktasında şu sözleri dile getirmektedir:

*“Medyanın ideolojik olduğu iddiası, onun anlamın toplumsal inşası alanında iş gördüğünü söylemektir. Medya, üzerinde insanların kendi dünyalarının bilincine vardıkları alanı sağlar. Temizleyici sibernetik donanımlarıyla, sterilize edilmiş enformasyon terimi, tüm yinelemeleri ve büyüleriyle, medyanın kültürel boyutları içerisindeki temelde kirli, göstergebilimsel, anlambilimsel, söylemsel niteliğini silemez ya da yok edemez. Kısaca, bunu önlemenin bir yolu yoktur.”*¹⁹⁶

Chomsky, medyanın devlet-şirket ortaklığı kurduğunu ve bunun çok çeşitli faktörlerden kaynaklandığını belirtmektedir. Öncelikle, iktidarla ters düşmenin ticari bir kuruluş olan medya organları açısından pahalıya mal olacağını ifade eden Chomsky, sistemin güce hizmet etmek adına yönlendirme, manipüle etme üzerinden iktidara siyasal rant yarattığını ve sistemin rasyonel olarak eleştirilmesi durumunda ise öfkeyle karşılaşıldığını belirtmiştir. İktidar karşısında muhalif bir tutum takınmanın ya da eleştirel argümanlar geliştirmenin şiddetli tepkiler ve yoğun yaptırımlar ile karşılaşacağı üzerinde önemle duran düşünür, “yurtsever bir gündem” ile uyumlu habercilik yapmanın hiçbir yaptırımının olmayacağı gibi, iktidar nezdinden birtakım teşvikler sağlayacağını da altını çizmektedir.¹⁹⁷ Bununla birlikte, Chomsky artık kitle iletişim araçlarının “kaba, net ve doğrudan yöntemler” yerine “ince ve rafine yöntemler” tercih ettiğine de dikkat çekmektedir.¹⁹⁸

Yanlılık “*tarafgir haber sunumu*” şeklinde bariz bir biçimde gerçekleştirilebileceği gibi, daha örtük yöntemlerle de gerçekleştirilebilmektedir. Chomsky, bu hususta Medya Gerçeği isimli kitabında Amerikan medyası için;

¹⁹⁵ İrvan, S. (Derleyen). (2014). *Medya Kültür Siyaset* (Üçüncü Basım). Ankara: Pharmakon Yayınevi, 18-19.

¹⁹⁶ İrvan, S. a.g.e., 91.

¹⁹⁷ Chomsky, N. a.g.e., 13-14.

¹⁹⁸ Chomsky, N. a.g.e., 159.

“(...) medyanın konuları kapsamlı bir biçimde ele almaması olguların seçici biçimde vurgulanması, Amerikan yanlısı haber kaynaklarının görüşlerine eleştirmeksizin yer ayrılmaması, aşırı komünist iddiaların bir bağlama oturtulmaması, Amerika’nın ve yandaşı ülkelerin eylemlerinin olumlu bir biçimde tanımlanması, “terörizm” ve “polis operasyonu” gibi etiketlerin çağrışımlarla yüklü olması ve hatta Amerikan medyasının bazen dosdoğru yalan söylemesi (...)”¹⁹⁹

nitelemelerini yaparak medyada yanlılığı somutlaştırmaktadır.

Aynı konuda Karalı, Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz’ın 2 Ekim tarihli yazısını örnek olarak aktarmaktadır. Söz konusu yazıda Yılmaz; *“Bir gazete editörü olarak hükümetlerin ulusal güvenlik ile ilgili konularda, gerekçelerini açıklayarak ve ikna ederek bazı haberlerin kullanılmasını “rica etmeleri”nde yadırganacak yön göremiyorum. Benzeri durumlarda benim gibi başka birçok Türk meslektaşım da aynı şekilde davranıyor.”* İfadesiyle, iktidarın kitle iletişim araçları üzerindeki manipüle gücünü birinci ağızdan onaylamış olmaktadır.²⁰⁰

Yazılı basın özelinde yanlılık değerlendirmelerinde, haber ya da metin söylemleri üzerinden analizler gerçekleştirilmektedir. Haber aktarımı esnasında; farklı görüşlere dengeli bir biçimde yer verilmesi, yoruma dayalı haber sunum dili yerine olgusal haber sunumunun inşa edilmesi, taraflara eşit ağırlıkta yer verilmesi ya da habere konu olayın çarpıtılmadan yansıtılması haberin objektifliğinin temel göstergelerindendir. Söz konusu göstergelerden hareketle gazete, dergi gibi yazılı medya organlarının haber sunumuna ilişkin pratikleri yanlılık açısından irdelenmektedir.

¹⁹⁹ Chomsky, N. a.g.e., 89.

²⁰⁰ Karalı, H. (2005). *Medya İmparatorluğu*. İstanbul: Truva Yayınları, 17.

4. MEDYANIN RIZA ÜRETİMİNE İLİŞKİN SÖYLEM ANALİZİ UYGULAMASI

Klasik demokrasinin dördüncü gücü olarak adlandırılan kitle iletişim araçları, toplumun siyasal tercih belirteceği dönemlerde sağlıklı karar verebilmesini sağlamaktadır. Artan seçmen sayısı, nüfus yoğunluğunun fazla olması, yerleşim birimlerinin çok büyük ve dağınık olması sebebiyle insanlar kendilerini temsil edebilecek adaylar hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olamamaktadır. İnsanlar görüş ve kanaat oluşturabilmek adına pek çok kitle iletişim aracından farklı konularda haber ya da enformasyon almakta ve hiç tanımadıkları kişiler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Ancak, bu bilgiler başvuru haber kaynağının çizdiği sınırlar dahilinde edinilmektedir. Kitle iletişim araçları bu noktada, toplum ile siyasal yetki talep eden adaylar ya da partiler arasındaki ilişki bağını oluşturmakta; aday ya da partilerin tanıtılması ve bunların ülke ve toplum adına getirecekleri çözüm önerilerinin topluma duyurulması görevini üstlenmektedir.²⁰¹

Kapitalist üretim sürecinin bir parçası olan kitle iletişim araçları arz ve talep dengesi doğrultusunda bir yayın politikası yürütmektedir. Neyin haber olduğu, hangi bilgilerin sunulması gerektiği konusunda seçim yapılmakta ve bu seçimler sırasında da hem metin hem de diğer materyaller birtakım süzgeçlerden geçirilmektedir. Haberin kaynaktan temin edilip, hedef kitleye ulaştırılmasına kadarki süreçte uygulanacak bu süzgeçleme faaliyeti Kurt Lewin'in 1940'lı yıllarda kavramsallaştırdığı “eşik bekçileri”nce yerine getirilmektedir.²⁰²

Süzgeçleme işlevinin doğal bir sonucu olarak, haber sunumunun tamamen ticari amaçlar çerçevesinde şekillendirildiği ve sosyal fonksiyonlarından uzaklaştırıldığına; dolayısıyla, haber söyleminin tüketim söylemine evrildiğine ilişkin yoğun eleştiriler mevcuttur. Klasik liberal sistemin öngördüğü çoğulculuk ilkesinin aksine, medya organlarının kendilerini topluma, toplumu da reklamcılara pazarladıkları noktasında yaygın bir kanı vardır.²⁰³ Medya sahipleri ve mensupları bu kanıdan kurtulabilmek adına haberde objektiflik ve dürüstlük ilkelerinin önemi üzerinde durmakta ve haberin sunulması

²⁰¹ Güz, N. (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*. Ankara: Nobel Yayınları, 26-27.

²⁰² Güz, N. a.g.e., 64

²⁰³ Güz, N. a.g.e., 71.

sürecinde olayların nakledilmesinin öncelikli olduğunu vurgulamaktadır. Güz’e göre kitle iletişim araçları açısından objektiflik veya nesnellik “*özellikle haberlerle ilgili olarak iletişimcilerin olayla öznellikten uzak ilişkileri ve olayı aktarırken öznelliklerini dışlayabilme yetkileri*”dir.²⁰⁴ Ön yargıdan uzak, aklın ön planda tutulduğu bir habercilik anlayışı toplumun kitle iletişim araçlarından öncelikli beklentisidir.

Konuya araç ve mülkiyet ilişkileri bağlamında yaklaşıldığında; kitle iletişim araçlarının pek çoğunun mülkiyet olarak özel teşebbüslere ait olmasına karşın, toplum nezdinde üstlendiği görev ve fonksiyon açısından birer kamu görevi ifa etmekte oldukları dikkat çekmektedir. Bu bakımdan, kitle iletişim araçları ve sundukları haberler, pazarlanabilir meta olmaktan öte sosyal bir mal olarak değerlendirilmektedir.²⁰⁵

Kitle iletişim araçlarınca sunulan haberlerin türü, dili, üslubu, formatı, sunum şekli oldukça titiz bir çalışmanın ürünüdür. Haberin seçiminden sunuşuna kadar, onu yazan veya biçimlendirenin dünya görüşü, kişiliği, tutumu, inancı, tercihi, eğilimi, ilgisi, yeteneği, mesleki formasyonu, mesleki bilgi ve deneyimi etkili olmaktadır. Zira, muhabirin ya da haberi kaleme alan yazarın siyasal, sosyal, kültürel ve psikolojik karakterinden sıyrılarak, hedef kitleye olayı mekanik bir varlık gibi sunabilmesi mümkün değildir.²⁰⁶

Kitle iletişim araçlarının hedef kitleye sunduğu haberler sadece bilgilendirme amacına hizmet etmemekte, aynı zamanda kitleyi ikna etme ve ikna ile birlikte kitleyi belli bir düşünce formuna sokmayı hedeflemektedir. Söz konusu araçların belli birtakım ideolojiler doğrultusunda haber sunumu gerçekleştirdikleri bilinse bile, çoğu zaman okuyucu tarafından haberlerin ardındaki ideolojik perspektif dikkate alınmaz ve sunulan haber enformasyon olarak kabul edilir. Kitle iletişim araçlarınca sunulan haberlerin süzgeçlenmeden enformasyon olarak kabul edilmesi ile de, haber kaynağının hedeflediği manipülasyon ve zihin yaratılması süreci sağlamış olmaktadır. İşte, tam da bu noktada yönlendirme ve haberli yönlendirme kavramları devreye girmektedir. Güz’ün tanımına göre yönlendirme “*çeşitli yöntemler kullanılarak bireyin düşünce, tutum ve davranışlarının değiştirilmesi*” olarak tanımlanmaktadır. Haberli yönlendirme ise, “*kitle iletişim aracının*

²⁰⁴ Güz, N. a.g.e., 76.

²⁰⁵ Güz, N. a.g.e., 76-77.

²⁰⁶ Güz, N. a.g.e., 79.

yöneticileri haberlerin yaratılması, işlenmesi, rafine edilmesi ve bunların önem derecesine göre sıralanmasını sağlayarak hedef kitlenin inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını etkilemeye çalışması” olarak tanımlanmaktadır.²⁰⁷

Haberde kullanılan dil, haberin ileteceği mesaj açısından oldukça önemli olup, hedef kitlenin olayın içerisine çekilmesi konusunda kilit bir rol üstlenmektedir. Haber yazımı sırasında; haberin farklı yönlerinin de okuyucuya sunulması, tüm ana geçerli noktaların belirtilmesi, yorum ile olguların birbirinden ayrılması, yazarın kendi tutum ve yorumunun azaltılması, aykırı, yanlı olma ve öç almaktan kaçınma gibi dikkat edilmesi gereken birtakım ilkeler mevcuttur.²⁰⁸

Oskay kitle iletişim araçlarınca sunulan haber için “*Okuduğumuz her haber, onlarca kişinin belirli bir iş bölümü içinde oluşturduğu bir üründür. Endüstriyel bir üründür. Bilinç endüstrisinin endüstriyel bir ürünüdür.*”²⁰⁹ sözlerini kullanmaktadır. Oskay duruma ilişkin yapmış olduğu nitelermelerle, haberin oluşturulma tarzına göre etkisinin çok farklılaştırılabileceğini belirtmekte; ancak, söz konusu durumda olayın değil olayın ürünleştirilmiş halinin değiştirildiğinin altını çizmektedir. Oskay, toplumsal zihin yaratılması amacıyla gerçekleştirilen yönlendirme faaliyetlerinde değişik yol ve yöntemler kullanıldığını belirtmektedir. Habere esas olayın birtakım dil oyunları ile gerçek formundan uzaklaştırılarak, haber kanalının amaçladığı biçimde sunulması bu yöntemlerden birisidir. Burada, haberin bazı önemli noktalarının atlanması suretiyle, kitle iletişim aracının çıkarlarına hizmet edecek noktaların gereğinden fazla öne çıkarılarak sunulması söz konusudur. Başvurulan yöntemlerden bir diğeri, kamuoyunun gündemindeki olayların geçmişle bağlantısının kurulması ile farklı değerlendirmelere tabi tutularak haberin etkisinin azaltılması ya da artırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, birkaç kişinin görüşünün toplumun görüşü olarak lanse edilmesi, ispatlanamayacak, afaki ifadelerle yer verilmesi, toplumun önem verdiği kimseler hakkında küçük düşürücü ifade ya da görüntülerin kullanılması da yönlendirmenin farklı boyutlarını oluşturmaktadır.²¹⁰

²⁰⁷ Güz, N. a.g.e., 157-160.

²⁰⁸ Güz, N. a.g.e., 83.

²⁰⁹ Oskay, Ü. a.g.e., 53.

²¹⁰ Oskay, Ü. a.g.e., 53-54.

Erdoğan, “İşaretler ve şifreler değer yargıları içerir, yansız değildir. İdeolojik, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal pozisyonlardan bağımsız anlam verme diye bir şey yoktur.” ifadeleri ile kullanılan dil ve işaret sisteminin kültürel bir yük taşıdığı ve bu kültürel yük ile bireylerin bilincinin biçimlendirdiğinin altını çizmektedir. Nitekim, kelimelerin birbirini takip etmesi ile oluşan söz dizimi tesadüfî bir eylem olmayıp, haber kaynağının bilinçli bir faaliyetidir. Örnek vermek gerekirse, “*Terörist şehit oldu*” ifadesi gramer kurallarına uygun olmasına karşın, “*terörist*” olarak nitelenen kimsenin “*şehit*” sıfatına nail olması söz konusu olamaz. Bu nedenle ilgili ifade, haber kanalının bakış açısına göre “*Terörist öldürüldü*” ya da “*Özgürlük savaşçıları şehit oldu.*” olarak kamuoyuna sunulabilecektir. Söz konusu haber sunumunun gerçekleştirilmesi esnasında aynı olaya yönelik “*terörist*”, “*militan*”, “*özgürlük savaşçısı*”, “*şehit oldu*”, “*öldürüldü*”, “*katledildi*”, “*hunharca öldürüldü*” ya da “*ölü yakalandılar*” gibi alternatifler kullanılabilecektir.²¹¹ Çalışma kapsamında da, haberin topluma sunulması sırasında bu alternatiflerin hangi şekilde tercih edildiği ve bu tercihlerin hangi paradigmatik ilişkiyi işaret ettiği incelenenecektir.

Medya ile siyaset arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik çalışmaların çoğunlukla haber metinleri üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna gerekçe olarak, siyasal iktidarın haber metinleri ile meşruiyet kazanması ve bu metinler yoluyla kendi egemen söylemlerini yenilediği gösterilmektedir. Mac Bridge Raporu’na göre haber; bireysel, toplumsal, ulusal ve uluslararası durumları akılcı bir biçimde kavramak ve gerekli kararları alabilmek için zorunlu olan veri, olgu, mesaj, görüş ve yorumların türü olarak tanımlanmaktadır. Habercilik ise, bunların oluşturulması adına yapılan toplama, işleme, dağıtma ve saklama işlemi olarak nitelenmektedir. Medya ham bilgiyi alarak, süzgeçten geçirme ve işleme işlemlerinin ardından onu bir ürün haline getirmektedir.²¹²

²¹¹ Erdoğan, İ. a.g.e., 233-236.

²¹² İnternet: Mora, N. a.g.m. Web:<http://www.dorduncukuvvet.com/medya-arastirmalari/2830-haberin-sosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> adresinden 05/05/2015 tarihinde alınmıştır.

4.1. Kavramsal Açıdan Söylem Analizi Tekniği

Niteliksel veri çözümleme yöntemlerinden biri olan göstergebilim; bir metnin ya da görüntünün belirgin, bariz olan anlamından öte, metnin altında yatan anlamın bulunmasını, anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Anlamaların ne olduğundan çok, anlamaların nasıl yaratıldığı ile ilgilenmekte ve anlamaların eklemlenmiş biçimi ile anlam üretim süreçlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Göstergebilim ile yapılmak istenen, dilsel olarak birbirine eklemlenmiş anlamsal bütünlerden öte; yaşanmış, hissedilmiş ve etkilenilmiş ifadelerin altında yatan dolaysız anlamlandırmaların açıklanmasıdır.²¹³ Alemdar ve Erdoğan göstergebilimsel çözümlemeyi “*yansız ve doğal olarak görünen; fakat gerçekte sistemleşmiş bir ideolojik sürecin bir parçası olan, kültürel pratiklerin içsel yapıları içindeki işaret sistemleridir.*” şeklinde tanımlamaktadır.²¹⁴

Saussure, söz konusu işaret sistemlerini kodlama ve kod açma unsurları üzerinden açıklamaktadır. Kod ile anlatılmak istenen, bir toplum ve kültür içinde öğrenilen, toplum tarafından kabul edilmiş kuralları açıklayan, düzenlenmiş işaretlerden oluşan karmaşık sistemdir. Kodlar, kullanıcılar arasında uzlaşmaya dayanırlar ve anlamın oluşmasını sağlarlar. Saussure’e göre, dili/sistemi bilen bir kişi göstergeler havuzundan uygun seçimler yaparak ve bu seçimleri uygun formlarda birleştirerek düşüncelerini kelimelerle kodlar ve bunu aynı dile sahip başka bir kişiye iletir. Kodun iletildiği kişi ise, bunu deşifre ederek kod açımını gerçekleştirir ve özgün anlama ulaşır.

Göstergebilim üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda kullanılan tekniklerden bir tanesi de söylem analizidir. Sözcüklerin ya da tümcelerinin hangi anlamda kullanıldığına yönelik tespit, söylem analizi ile gerçekleştirilmektedir. Kavramın ortaya çıkışı 1910’lu yıllara rastlamaktadır.²¹⁵ Söylem analizi, dili kelimelerin ve dilsel özelliklerin ötesinde ele alan, dikkatleri dilin kullanım şekline, kullanım amacına ve dilin kullanıldığı sosyal bağlama çeken bir yaklaşımdır. Benzer konularda derlenmiş araştırma materyallerine yönelik tündengelim ya da tümevarım yapabilmek üzere geliştirilmiş çok amaçlı bir araştırma tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır. Analiz, sosyal bilimler kapsamında yürütülen

²¹³ Akt: Geray, H. a.g.e., 164-165.

²¹⁴ Akt: Geray, H. a.g.e., 165.

²¹⁵ Geray, H. (2014). *İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 135-136.

araştırmalar için arşiv, doküman, kitle iletişim aracı gibi kaynaklardan elde edilen ham bilgilerin incelenmesi ve elde edilen bilgilere bir anlam kazandırılması noktasında sistematik bir metodoloji sunmaktadır. Bu araştırma tekniğiyle birlikte, çok sayıdaki metnin içeriğinin ortak yönlerinin saptanması amaçlanmaktadır. Tekniğin kitle iletişim araçları nazarındaki önemi ise, teknikle birlikte haberleşme mesajının nitelik ve nicelik yönünden ayrı ayrı çözümlenebilmesinin sağlanması ve böylece mesajın özelliğine yönelik daha kapsamlı analizler gerçekleştirilebilmesidir.²¹⁶

Aziz'in yapmış olduğu tanıma göre söylem “*dilbilimsel ve dilsel olmayan etkinliklerin, özelliklerin bir arada oluşturduğu anlamlandırma ve sınıflandırma dizgesi*”²¹⁷ olarak açıklanmaktadır. Söylem ile birlikte kullanılan tüm öğeler düz anlamları, yan anlamları ve farklı anlamlarıyla karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Söylem analizi ise, yine Aziz'e göre “*yazımlanmış durumda olan söylemin, karmaşık yapısı içerisinde dilbilgisel özellikler dikkate alınarak, niteliksel olarak ve kuramsal biçimlemelerle çözümlenmesi*”²¹⁸ olarak nitelendirilmektedir.

Söylem üzerinden çözümleme gerçekleştirilerek, iletilen mesajların altında yatan örtük anlamın ne olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Söylem analizi ile ard arda gelen sözcükler ve tümceler anlambilimsel açıdan bir yorumlamaya tabi tutulmaktadır. Söylem içerisindeki bütünlük gereği, kullanılan sözcüklerin, kavramların ya da tümcelerin anlamı ya da yaptığı göndermeler bir önceki tümceye ya da tümcelere bağlı olmaktadır. Söz konusu bağlantı ile mesajların iletim süreci ve toplum üzerindeki etkisi incelenmektedir.²¹⁹

Söylem analizi tekniği, nitel ve nicel olmak üzere iki ana kümeye ayrılmaktadır. Her iki teknikte de, araştırmacı önce problemi belirlemekte ve araştırma sorularını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Nitel söylem analizinde, metin ya da görsel unsurlar belli kategoriler dahilinde analiz edilir.²²⁰ Nitel söylem analizi tekniği ile ulaşılmak istenen

²¹⁶ Böke, K. (Editör). (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Dördüncü Basım). İstanbul: Melisa Matbaacılık, 344-345

²¹⁷ Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri ve Yöntemleri* (Dördüncü Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 137.

²¹⁸ Aziz, A. a.g.e., 137

²¹⁹ Aziz, A. a.g.e., 137-139

²²⁰ Böke, K. a.g.e., 310

amaçlar; iletişimin içeriğindeki eğilimleri tanımlamak, kaynakların bilinen özelliklerini ürettikleri mesajlarla ilişkilendirmek, stili analiz etmek, dinleyicinin bilinen özelliklerini onlar için üretilen mesajlarla ilişkilendirmek, iletişim kalıplarını belirlemek olarak sıralanmaktadır.²²¹

İncelenen materyal ve çalışılan konunun niteliğine göre farklı söylem analizi teknikleri kullanılabilmektedir. Beş ana başlıkta toplanan bu teknikler; frekans analizi, kategorisel analiz, değerlendirici analiz, olumsuzluk ya da ilişki analizi ve diğer analiz teknikleridir. Bu çalışma, değerlendirici söylem analizi tekniği çerçevesinde yürütülecektir. Söz konusu teknikte, incelenen materyal içerisindeki lehte ve aleyhte tutumların ölçülmesi amaçlanmaktadır. İncelenen mesajlarda çalışma konusuna ilişkin sözler analiz edilerek, mesaj kaynağının tutumu belirlenmeye çalışılmaktadır. Mesajın gücü, cümle kalıplarında yer alan zarf tümleci (olağanüstü, inanılmaz, çok sık, çok fazla, hiç, vb.) kelimeleri doğrultusunda belirlenir.²²²

Haber söylemi üzerine çalışan önemli isimlerden biri olan Teun A. Van Dijk ise, okuyucunun haberi anlama, inanç oluşturma gibi süreçlerin haber metninin yapısal oluşumuna bağlı olduğunu ve bu süreçlerin haber üretimini gerçekleştirenler tarafından belirlendiği üzerinde durmuştur. Bu açıdan söylem analizi üzerine çalışmalarını yürüten düşünür; güç, erişim, etki, anlama, model, bilgi, tutum ve ideoloji kavramlarını sıkça vurgulamıştır. Van Dijk geliştirdiği söylem analizi tekniğinde, Avrupa’da yayımlanan haberler üzerinden üretilen ırkçılık ve etnik ön yargının incelenmesi üzerine çalışmıştır. Bu kapsamda haber metinlerini; haber metni analizi, metin anabilimi, yerel ve küresel bütünlük, üstyapılar, üslup ve retorik, sosyokültürel bağlamları inceleyerek tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmasını yürütürken uyguladığı söylem analizi ilkelerini; metin ve bağlam, gramer, söz edimi, mikrodan makro yapılara, üslup ve retorik olarak sıralamıştır. Metin ve bağlam boyutunda söylem, temsil ya da sosyokültürel unsurlar arasında ilişki kurulabilmesi sağlanmaktadır. Gramerde metinlerin ele alınış biçimleri incelenirken, söz ediminde ifadelerin biçimleri ve anlamlarından öte ne şekilde toplumsal eyleme dönüşecekleri üzerinde durulur. Mikro analiz kapsamında sözcük seçimi, cümle yapıları, cümleler arası ilişkiler incelenirken; makro analizde ana başlık, spot başlıklar, haber

²²¹ Akt: Böke, K. a.g.e., 346

²²² Böke, K. a.g.e., 357

girişleri ile haberin şematik ve tematik yapısı incelenir. Seçilen üslubun incelenmesi ile haberi üretenin konuya yaklaşım biçimi değerlendirilir. Retorik ilkesi ile de, haber kapsamında kullanılan tekrar etme, karşılaştırma, kanıt sunma, örnekleme, ironi yapma, kafiye ve ritim oluşturma gibi okuyucunun ikna edilebilmesi amacıyla kullanılan diğer unsurlar değerlendirilir. Dijk'in haberin tarafsızlığını eleştiren ve yadsıyan söylem analizi tekniği, haber metinlerini toplumsal yapıyla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Teknik, söylem kuramına dayanmakta olup, metni anlama ve üretim düzeyi faktörleri üzerinden analiz etmektedir. Bu açıdan haberleri yalnızca metinsel ya da yapısal açıdan incelemeyen Dijk, anlam ve üretim düzeylerine ilişkin de açıklama getirmiştir. “*Haber metinleri oluşturulduğu bağlam içerisinde anlaşılabilir*” görüşünü savunan Dijk'in üzerinde önemle durduğu hususlardan ilki, haber metinlerinin kendine özgü söylemi olduğu iken; ikincisi ise, haberin söyleminin kaynak kişi ve kuruluşların söyleminden ayrı düşünülmemeyeceğidir.²²³

Söylem analizi, yorumlama tekniği üzerine kurulu olduğundan öznel özellikler taşımaktadır. Ancak, bu öznellik yöntemin doğasından kaynaklanmaktadır ve güvenilirliği kanıtlanmaya pek elverişli değildir. Bunun temel gerekçesi; kod açıklama, yorumlama ve değerlendirme süreçlerinin, yorumlama faaliyeti üzerinden inşa edilmesidir. Benzer analizlerin farklı kişilerce yinelenmesi sonucu elde edilen veri yığınlarının karşılaştırılması sonucu güvenilirliği artırılması sağlanabilmekte; ancak bu da, makro düzeyde çıkarımlara ulaşabilmek için araştırmaların yinelenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.²²⁴

Tüm bu açıklamalar ışığında, Türkiye'deki kitle iletişim araçlarının gerçekleştirdiği haber sunumlarının, hem mevcut durumda gündemde bulunan basın özgürlüğü tartışmaları hem de Türk toplumunun doğru haber alma hakkı çerçevesinde uygulamalı bir analiz ile değerlendirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında, Türkiye'de yazılı basın organları özelinden kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim yöntemlerini kullanarak, yakın bulundukları siyasal aktörler lehine toplumsal zihin oluşturma misyonu yüklenip yüklenmediklerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın çıkış noktası ise, kitle iletişim araçlarının toplumun tutum ve düşüncelerini

²²³ İnternet: Mora, N. a.g.m. Web:<http://www.dorduncukuvvet.com/medya-arastirmalari/2830-haberin-sosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> adresinden 05/05/2015 tarihinde alınmıştır.

²²⁴ Akt: Aziz, A. a.g.e., 141-142

kendi sahip oldukları ideolojiler doğrultusunda yönlendirebilmek adına, haberleri objektiflikten uzak bir habercilik anlayışıyla sundukları varsayımdır. Bu kapsamda, 2014 yılına ilişkin toplumsal hayatta önem arz eden yirmi örnek olay seçilerek, ilgili olayların Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazetelerindeki sunuluş biçimleri söylem analizi tekniği ile değerlendirilecektir.

Bu çalışma; Türk toplumunun maruz kaldığı propaganda ve siyasal iletişim öğelerinin tespit edilmesi, toplum içerisindeki sosyal etki sürecinin incelenmesi, kamuoyunun kitle iletişim araçlarınca hangi doğrultuda yönlendirilmek istendiğinin tespit edilmesi problematiğinden yola çıkılarak, ilgili gazete metinlerinin incelenmesi suretiyle sosyo-politik bir tespit yapılması amacıyla gerçekleştirilmektedir.

4.2. Söylem Analizine Tabi Tutulacak Gazetelerin Mülkiyet Yapısı

1980’li yıllara kadar daha çok gazetecilik mesleğinden gelen ailelerin söz sahibi olduğu medya sektörü, değişen teknolojik koşullar ve siyasal otoritelerin tutumları sebebiyle, medya dışı sektörlerde faaliyet gösteren büyük sermaye gruplarının hakimiyetine geçmeye başlamıştır. Ülke genelinde yaşanan ekonomik krizler, sermaye gruplarını farklı alanlara yatırım yapmaya sevk etmiş, böylece medya sektörü farklı alanlarda faaliyet gösteren holdinglerin bünyesine katılır olmuştur.²²⁵ Çalışma kapsamında ele alınan gazetelerin kurumsal yapıları aşağıda yer almaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi, Türkiye’nin en eski günlük gazetelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. 7 Mayıs 1924’te yayın hayatına başlayan Gazete, Yunus Nadi tarafından kurulmuş ve ardından Gazete’nin imtiyaz sahipliği sırasıyla Nazime Nadi, Nadir Nadi, Berin Nadi, İlhan Selçuk ve Orhan Erinç tarafından yürütülmüştür. Gazete 1992 yılından bu yana, Yunus Nadi’nin belirlediği ilkelerin de yer aldığı “Cumhuriyet Vakfı Senedi” doğrultusunda Cumhuriyet Vakfı tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin sahibi Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayın A.Ş. olup, siyaset-ekonomi söylemli yayın

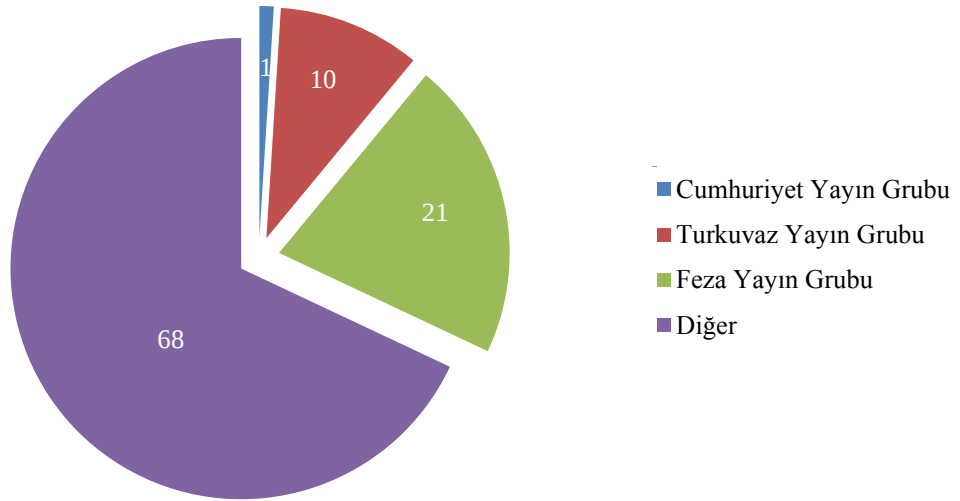
²²⁵ T.C. Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2013). *Bir Bakışta Türk Medyası*. Ankara: T.C. Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayınları, 10.

faaliyeti gerçekleştirmektedir. Gazete slogan olarak ise “*Bu Ülkenin Aydınlik İnsanları Size Cumhuriyet Yakıştır*” ifadesini kullanmaktadır.²²⁶

Sabah Gazetesi, Turkuvaz Medya Grubu tarafından yayınlanmaktadır. Pazar büyüklüğü ve reklam payı açısından Türkiye’nin en büyük iki medya kuruluşundan biri olan Turkuvaz Medya Grubu 22 şirketi bünyesinde barındırmaktadır. 1985 yılından beri yayınlanan Sabah Gazetesi, siyaset-ekonomi-magazin söylemli yayın faaliyeti gerçekleştirmekte olup, “*Türkiye’nin en iyi gazetesi*” sloganını kullanmaktadır.²²⁷

Feza Gazetecilik A.Ş. bünyesinde bulunan Zaman Gazetesi ise, 1986 yılından bu yana yayınlanmaktadır. Siyaset-ekonomi söylemli haberler sunan Gazete, herhangi bir slogan kullanmamaktadır.²²⁸

Araştırmaya konu gazetelerin sektördeki paylarının daha net görülmesi amacıyla, gazetelerin bünyesinde yer aldığı ilgili yayın gruplarının sektör içerisindeki payını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5.1. 2012 gazete satış rakamlarına göre grupların sektör payları²²⁹

²²⁶ A.g.e., 62-63.

²²⁷ A.g.e., 36-37.

²²⁸ A.g.e., 46-47.

²²⁹ A.g.e., 11.

2010-2013 yılları arasında Türkiye genelinde yayınlanan yıllık gazete sayıları ile tirajları Çizelge 5.1.'de gösterilmektedir.

Çizelge 5.1. 2010-2013 yılları itibarıyla yayınlanan yıllık gazete sayısı ve tirajı²³⁰

Yıl	Yayınlanan Yıllık Gazete Sayısı	Yıllık Gazete Tirajı
2010	2.780	2.432.181.300
2011	2.905	2.130.183.241
2012	3.004	2.143.479.869
2013	3.100	2.296.382.004

4.3. Söylem Analizi Kapsamında Ele Alınacak Olaylar

Olay 1: “*MİT Tırlarına operasyon*” 2 Ocak tarihinde Hatay’ın Kırıkhan ilçesinde jandarma tarafından Suriye’ye silah taşıdığı gerekçesiyle bir tırın durdurulması, devletin çeşitli kurumları arasında gerilim yaşanmasına sebep olmuştur. Kırıkhan Savcısının emriyle durdurulan tırda bulunan kişiler MİT mensubu olduklarını ve tırdaki yükün “devlet sırrı” olduğunu ifade etmiştir. İl Jandarma Komutanının tırın bırakılması yönünde verdiği emir, olay yerinde bulunan yüzbaşı tarafından görev yetkisinin savcıda olması gerekçesiyle reddedilmiş ve bunun üzerine Hatay Valiliğinden yazılı emir gelmesi üzerine tır yoluna devam etmiştir. Olay üzerine İçişleri Bakan Efkân Ala, tırdaki yükün Suriye’deki Türkmenlere gönderilen yardım malzemesi olduğunu açıklamıştır.²³¹

Olay 2: “*Tape savaşı*” 30 Mart yerel seçimlerinin arifesinde internete düşen bazı ses kayıtları, siyaset gündeminin başlıca konusu haline gelmiştir. Ses kayıtları ve tapelerde, bir önceki yıl gerçekleştirilen ve “17 Aralık operasyonu” kapsamında dinlenen kişilere ilişkin telefon konuşmalarına yer verilmiştir. İlerleyen günlerde, medya ve bürokraside görev alan kimselerin de ses kayıtları ortaya çıkmıştır. Söz konusu kayıtlardan en çok ses getiren ise, dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan ile oğlu Bilal Erdoğan ve eski İçişleri Bakanı Muammer Güler ile oğlu Barış Güler arasında geçtiği iddia edilen konuşmalar olmuştur. Söz konusu kayıtlar hem Erdoğan hem de Güler tarafından yalanlanmış ve “montaj” olarak

²³⁰ İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). TÜİK 2013 Yazılı Medya İstatistikleri. Web: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/kulturmedyadagitimapp/medya.zul> adresinden 16 Nisan 2015 tarihinde alınmıştır.

²³¹NTV *Almanak 2014* (2014). İstanbul: NTV Yayınları, 18.

nitelenmiştir. TİB kararıyla internet ortamında ilgili ses kayıtlarına erişimin engellenmesi üzerine, Ana Muhalefet Partisi lideri Kemal Kılıçdaroğlu, söz konusu kayıtları partisinin grup toplantısında dinletmiştir.²³²

Olay 3: “*“Berkin Elvan’ın ölümü”* 16 Haziran 2013’te Gezi parkı eylemleri sırasında başından yaralanan Berkin Elvan 11 Mart günü hayatını kaybetmiştir. Olayın ardından dönemin Cumhurbaşkanı Gül taziye mesajı yayınlamış, DİSK ve KESK ise iş bırakma kararı almıştır. Elvan’ın İstanbul’da gerçekleşen cenaze törenine yoğun bir katılım gerçekleşmiş ve ülkenin çeşitli yerlerinde gösteriler düzenlenmiştir.²³³

Olay 4: “*“Twitter’a erişim engeli”* Dışişleri Bakanlığı’nda düzenlenen toplantıya ait ses kayıtlarının Youtube isimli internet sitesinde yayınlanmasının ardından, dönemin Başbakanı Erdoğan “*Gerekirse Twitter’ı ve Youtube’u kapatırız*” açıklamasında bulunmuş ve bunun üzerine 20 Mart tarihinde TİB tarafından Türkiye’den Twitter’a erişim engellenmiştir. Söz konusu yasağa hem yurt içinden hem de yurt dışından şiddetli tepkiler gösterilmiştir. Yurt içindeki kullanıcılar DNS ayarlarını değiştirerek ya da VPN ağ bağlantısı kurarak yasağı delerken, sokaklarda da protesto eylemleri gerçekleştirilmiştir. Yasak, Anayasa Mahkemesi’nin 3 Nisan tarihli “*ifade gürlüğüne engel*” gerekçeli kararıyla kaldırılmıştır.²³⁴

Olay 5: “*“Yerel seçim sonuçları”* 30 Mart’ta Türkiye genelinde gerçekleşen yerel seçimleri AK Parti kazanmıştır. Yüksek Seçim Kurulu (YSK)’nın 6 Mayıs 2014 tarihinde yapmış olduğu resmi açıklamaya göre; AK Parti oyların yüzde 43,39’unu alarak 30’u büyükşehir olmak üzere 800 belediye başkanlığı, CHP oyların yüzde 25,61’ini alarak 6’sı büyükşehir olmak üzere 226 belediye başkanlığı, MHP oyların yüzde 17,62’sini alarak 3’ü büyükşehir olmak üzere 166 belediye başkanlığı ve BDP ise oyların yüzde 4,51’ini alarak 2’si büyükşehir olmak üzere 97 belediye başkanlığı kazanmıştır.²³⁵

Olay 6: “*“Kılıçdaroğlu’na TBMM’de saldırı”* CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu 8 Nisan tarihinde Meclis grup toplantısında yumruklu saldırıya uğramıştır. Uyuşturucu, hırsızlık,

²³² A.g.e., 56.

²³³ A.g.e., 67.

²³⁴ A.g.e., 68.

²³⁵ A.g.e., 73.

banka soygunu gibi suçlardan pek çok sabıkası bulunan 28 yaşındaki saldırgan Orhan Övet olay sonrası gözaltına alınmıştır. Saldırgan Övet, Kılıçdaroğlu'na “*vatan haini olduğunu düşündüğü ve gıcık olduğu için saldırdığını*” ifade etmiştir. Bu kadar kabarık sabıka kaydı olan Övet'in Meclis'e rahatlıkla girmesi güvenlik konusunda tartışmalara yol açmıştır.²³⁶

Olay 7: “*Başbakan'ın Danıştay protestosu*” 10 Mayıs'ta düzenlenen Danıştay'ın 146. yıldönümü töreni, dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu arasındaki gerginlikle gündeme taşınmıştır. Feyzioğlu'nun uzun konuşmasına ve konuşmasının sonunda Van depreminden sonra yapılanları eleştirmesine sinirlenen Erdoğan “*Bir saattir konuşuyorsun. Baştan aşağı yanlış konuşuyorsun; böyle edepsizlik olmaz.*” diyerek tepki göstermiş ve salonu terk etmiştir. Erdoğan'ın salonu terk etmek üzere kapıya yönelmesi üzerine, törende bulunan Cumhurbaşkanı Gül ve Genelkurmay Başkanı Necdet Özel de Başbakanla birlikte salondan ayrılmıştır.²³⁷

Olay 8: “*Soma'da maden faciası*” 13 Mayıs'ta Soma'da Soma Holding şirketine ait kömür ocağında çıkan yangında 301 işçi hayatını kaybetmiş ve kazanın ardından yapılan incelemelerde şirketin ağır ihmalleri olduğu tespit edilmiştir. Öncesinde, kazanın sebebi trafo yangını olarak gösterilse de; ilerleyen günlerde, kömürün içten içe yandığı, karbonmonoksit düzeyinin ve ısının yükselmesine rağmen üretimin sürdürüldüğü ortaya çıkmıştır. İşçilere sağlanan donanımın yetersizliği de can kaybının bu denli yüksek olmasına sebep olmuştur. Yangının çıktığı bölümde yaşam odasının bulunmaması da kazanın boyutunu büyüten bir diğer unsur olmuştur. Soma Holding çalışanları hakkında başlatılan soruşturmada 25 kişi gözaltına alınmış, bunlardan dördü tutuklanmıştır.²³⁸

Olay 9: “*Gezi'nin birinci yıldönümü*” Gezi Parkı olaylarının birinci yıl dönümü dolayısıyla 31 Mayıs'ta Taksim'e çıkmak isteyen gruplara izin verilmemiştir. Meydana çıkan yollar güvenlik güçlerince kapatılmış, metro ve vapur seferleri iptal edilmiştir. Taksim yakınında toplanan gruplara polis biber gazı ve TOMA'larla müdahale ederken, tüm gün süren gösterilerde çok sayıda eylemci gözaltına alınmıştır.²³⁹

²³⁶ A.g.e., 76.

²³⁷ A.g.e., 99.

²³⁸ A.g.e., 100.

²³⁹ A.g.e., 119.

Olay 10: “*Lice’de Türk bayrağının indirilmesi*” Diyarbakır’ın Lice ilçesinde kalekol ve karakol yapımı protesto edilmiş ve olay üzerine göstericiler ile askerler arasında çatışma çıkmıştır. Çatışma esnasında iki gösterici vurularak öldürülmüş ve bunun üzerine bir gösterici Diyarbakır 2. Hava Kuvvetleri Komutanlığı’na girerek Türk bayrağını indirmiştir. Eylemi gerçekleştiren 26 yaşındaki Ö.M. ise, 9 Ağustos’ta Lice’de yakalanmıştır.²⁴⁰

Olay 11: “*IŞİD’in Musul Konsoloslughumuza baskını*” Irak ve Suriye yönetimlerine karşı savaş ilan eden IŞİD isimli örgüt, 10-11 Haziran’da Türkiye’nin Musul Konsoloslughunda görevli 49 kişiyi rehin almıştır. Olay üzerine Ankara’da dönemin Cumhurbaşkanı Gül, Başbakan Erdoğan, Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Genelkurmay Başkanı Necdet Özel ve MİT Müsteşarı Hakan Fidan’ın katıldığı güvenlik zirvesi oluşturulmuştur. IŞİD’in bölgedeki ilerleyişinin bilinmesine karşın herhangi bir önlem alınmaması muhalefet kanadı tarafından eleştirilmiştir. Rehin alınan şoförler 23 gün sonra serbest bırakılırken, Konsolosluk görevlilerinin tutsaklığı 20 Eylül’e kadar sürmüştür.²⁴¹

Olay 12: “*Balyoz Davası’nda tahliye*” Balyoz sanıklarının başvurusu üzerine yeniden değerlendirme yapan Anayasa Mahkemesi, 19 Haziran tarihinde Balyoz davası kapsamında “*hak ihlali olduğuna*” oybirliği ile hükmetmiştir. Karar üzerine 4. Ağır Ceza Mahkemesi “*yargının yenilenmesi ve tahliye*” mütalaalarına uyarak, tüm sanıkların salıverilmesine karar vermiş; ancak, tahliye kararına rağmen davaya ilişkin tepkiler devam etmiştir.²⁴²

Olay 13: “*Emniyette ‘paralel’ operasyonu*” 22 Temmuz’da 17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasında görev alan polisler için yönelik gözaltı operasyonu gerçekleştirilmiştir. Gözaltına alınan polislerin daha önce Ergenekon, Balyoz gibi önemli soruşturmalarda görev almış olmaları dikkat çekmektedir. Gözaltılar, Hükümet’in “paralel yapı” olarak adlandırdığı oluşuma karşı “*casusluk*” ve “*yasadışı dinleme*” suçlamaları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Soruşturma kapsamında 100’den fazla emniyet görevlisi gözaltına alınırken; eski İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı, eski Terörle Mücadele Şube Müdürleri, eski Bilişim Suçları Şube Müdürü gözaltına alınan önemli isimlerden

²⁴⁰ A.g.e., 129.

²⁴¹ A.g.e., 133.

²⁴² A.g.e., 139.

bazılarıdır. Savcılık sorgusunun ardından polislerden 31'i tutuklanırken; 8'i denetimli olmak üzere, 38 polis serbest bırakılmıştır.²⁴³

Olay 14: “*Tayyip Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesi*” Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir ilk olan ve 10 Ağustos tarihinde halk oylaması ile gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimini iktidar partisi adayı Recep Tayyip Erdoğan kazanmıştır. YSK tarafından yapılan 15 Ağustos tarihli açıklamaya göre; Erdoğan oyların yüzde 51,9’unu, CHP ve MHP’nin ortak adayı Ekmeleddin İhsanoğlu yüzde 38,44’ünü, HDP’nin adayı Selahaddin Demirtaş ise yüzde 9,76’sını almıştır.²⁴⁴

Olay 15: “*Yeni Başbakan Davutoğlu*” 27 Ağustos tarihinde gerçekleştirilen AKP’nin 1. Olağanüstü Kongresi’nde Ahmet Davutoğlu yeni genel başkan seçilmiştir. Davutoğlu kongrede 1382 geçerli oyun tamamını alarak, AKP’nin yeni genel başkanı sıfatını kazanmıştır.²⁴⁵

Olay 16: “*IŞİD’in elindeki Konsolosluk çalışanları kurtarıldı*” IŞİD’in 11 Haziran’da gerçekleştirdiği kaçırma eyleminden 101 gün sonra, 49 kişi Konsolosluk görevlisi kurtarılmıştır. 20 Eylül’de gerçekleşen kurtarma operasyonunun ardından Konsolosluk görevlileri ve ailelerinden oluşan rehinerler, Suriye üzerinden Şanlı Urfa’ya, oradan da Davutoğlu’nun uçağı ile Ankara’ya getirilmiştir.²⁴⁶

Olay 17: “*Ermenek maden kazası*” 28 Ekim tarihinde Karaman’ın Ermenek ilçesinde Has Şekerler Madencilik şirketine ait maden ocağını su basmıştır. Su baskınına fark eden 16 işçi kendisini son anda dışarı atarken, 18 işçi madende mahsur kalarak hayatını kaybetmiştir. Kazanın ardından, söz konusu şirketin öğle yemeğinin ocakta yenmesine ilişkin kararı kamuoyu tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Madeni dolduran suyun kömür tozuyla karışması sonucu zeminin balçığa dönüşmesi arama çalışmalarının sonuçsuz kalmasına sebep olmuştur. Kurtarma ekiplerince işçilerden 10’unun cesedine Kasım ayı içerisinde ulaşılabılırken, 8’inin cansız bedenine Aralık ayı başında ulaşılabılmıştır.²⁴⁷

²⁴³ A.g.e., 164.

²⁴⁴ A.g.e., 175.

²⁴⁵ A.g.e., 191.

²⁴⁶ A.g.e., 204.

²⁴⁷ A.g.e., 225.

Olay 18: “*Yırca’da zeytin katliamı*” 7 Kasım’da Manisa’nın Soma ilçesinin Yırca mahallesinde termik santral yapılması planlanan arazide bulunan 6 bin zeytin ağacı dozerlerle sökülüştür. 80 yaşındaki ağaçların iş makineleriyle sökülmesi bölge sakinlerinin ve çevrecilerin yoğun tepkisiyle karşılaşmıştır. Kesimi engellemeye çalışan sakinlerden bazıları şirketin özel güvenlik görevlileri tarafından darp edilirken, bazıları da kelepçelenmiştir. Kelepçelenen vatandaşlar 4 kilometre uzaklıktaki bir barakaya kapatılmış ve bunun üzerine olaya jandarma müdahale etmiştir. Ağaçların kesiminin ardından Danıştay’ın termik santrale ilişkin yürütmeyi durdurma kararı gelmiştir.²⁴⁸

Olay 19: “*Papa’nın Türkiye ziyareti*” Katolik dünyasının ruhani lideri ve aynı zamanda Vatikan Devlet Başkanı Papa Francis 28 Kasım’da Türkiye’ye resmi ziyaret düzenlemiş ve 3 günlük ziyaret programı kapsamında Anıtkabir, Cumhurbaşkanlığı Sarayı gibi önemli durakları gezmiştir.²⁴⁹

Olay 20: “*Zaman Gazetesi Operasyonu*” 14 Aralık’ta düzenlenen bir operasyon ile Samanyolu Yayın Grubu Genel Müdürü Hidayet Karaca ve Zaman Gazetesi Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı’nın da aralarında bulunduğu 27 kişi gözaltına alınmıştır. İlgili gözaltı sonrasında Ekrem Karaca dahil dört kişi tutuklanmıştır.²⁵⁰

4.4. Cumhuriyet Gazetesi

4.4.1. Manşet / başlıklar

Manşet / Başlık 1: Hatay valisi ‘silah yüklü’ olduğu belirtilen aracın aranmasına izin vermedi O TIR MİT’İN (3 Ocak 2014)

Manşet / Başlık 2: Kılıçdaroğlu, AKP’nin kirli çamaşırlarını Meclis’te ortaya koydu: Guinness’lik Yolsuzluklar (5 Şubat 2014), ‘Dünyada hiçbir lider bu reziller gibi koltukta kalamaz’ diyen Kılıçdaroğlu yeni kayıt açıkladı ‘Oğlum kaç para var? Çok az baba, 1

²⁴⁸ A.g.e., 233.

²⁴⁹ A.g.e., 244.

²⁵⁰ İnternet:2014’te Türkiye’de neler oldu?,

Web: http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141229_turkiye_2014_ adresinden 04 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır.

trilyon' (12 Şubat 2014), Muhalefet 'Kaset montaj' diyen Erdoğan'a 'Kendine güveniyorsan incelet' çağrısı yaptı Ya ispat ya istifa (26 Şubat 2014)

Manşet / Başlık 3: Kara kaşlı kara gözlü çocuğu yitirdik Sen büyüyeceksin onlar küçülecek (12 Mart 2014)

Manşet / Başlık 4: Dünyadan tepki yağın Twitter yasağını Köşk dahil milyonlarca kullanıcı deldi 'Kuş'a yenildi (22 Mart 2014)

Manşet / Başlık 5: Gerilim kazandı (31 Mart 2014)

Manşet / Başlık 6: Meclis çatısı altında bu da oldu. Kılıçdaroğlu'na sabıkası kabarık bir kişi saldırdı Demokrasiye yumruk (9 Nisan 2014)

Manşet / Başlık 7: Feyzioğlu'nun konuşmasına kızan Erdoğan, 'edepsizlik' diyerek kürsüye yürüdü. Salonu terk ederken Gül'ü de beraberinde götüren Başbakan, protokol kurallarını da hiçe saydı Skandal yarattı (11 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 8: Soma'daki maden faciasında yüzlerce işçi mahsur kaldı Canlarımız yerin altında (14 Mayıs 2014), Soma'da yüzlerce emekçinin ölümünden, 'bunlar olağan' diyen iktidar, kar hırsı güden ve önlem almayan işverenler ile sarı sendikalar sorumlu Masalı bırakın KATLETTİNİZ (15 Mayıs 2014), Başbakan'dan dayak –Hukukçular 'deliller karatılıyor' derken acılı ailelerin bekleyişi isyana dönüştü Oğlumu verin artık (18 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 9: Baskıya 'dur' diyen, özgürlük ve umudu yeşerten Gezi'nin 1. Yılında meydanlara çağrı Çocuklarımız için (31 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 10: AKP'nin Köşk, PKK'nin 'ödün koparma' hesabı ülkeyi sıkıntılı dönemin eşiğine getirdi Süreç provokasyon ve seçim kışkıracında (10 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 11: Hükümetin izlediği dış politikanın bedeli ağırlaşıyor. IŞİD, Musul Konsoloslugu'nu işgal etti. Diplomatlar, çocuklar ve özel hareketçilerin da aralarında bulunduğu 49 kişi rehin alındı Türkiye'ye saldırı (12 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 12: Anayasa Mahkemesi, oybirliğiyle 230 sanığın haklarının ihlal edildiğine hükmetti Balyoz kararı çöktü (19 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 13: AKP-Gülen kavgasında iktidar en büyük hamlesini yaptı. 100 polis gözaltında 17 Aralık rövanşı (23 Temmuz 2014)

Manşet / Başlık 14: Erdoğan adaletsiz seçim süreci ardından halkın seçtiği ilk cumhurbaşkanı oldu. 15 milyon kişi sandığa gitmedi. Çatı formülü tutmadı. Demirtaş oylarını katladı Köşk'e oturmadan Gül kavgası başladı (11 Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 15: Erdoğan aklında cemaat, yargı ve AKP'ni parçalanacağı endişesiyle Çankaya'da Korkarak bıraktı (29 Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 16: IŞİD elindeki Türkiyeli rehinelere hemen her gün kafa kesme görüntüleri izletti 101 karanlık gün (21 Eylül 2014)

Manşet / Başlık 17: Eski maden su doldu, galerileri daha önce 2 kez su bastı, pompa sistemi kurulmadı, müfettişler 'göz atıp gitti'. Çocuklarının nafakası için madene inen 18 işçi yerin 350 metre altını basan suyun altında kaldı Bu da mı fitrat? (29 Ekim 2014)

Manşet / Başlık 18: Zeytini için direnen köylüleri dövdüren Kolin, Danıştay'ın durdurma kararı duyulmadan sabaha karşı 5 bin ağacı söktü Hem ağaca hem hukuka kıydılar (8 Kasım 2014)

Manşet / Başlık 19: Sisi ile görüşmesine gönderme yaptı Erdoğan Papa'yı sitemle karşıladı (29 Kasım 2014)

Manşet / Başlık 20: 17 Aralık'ın yıldönümünde gazete binası basıldı, gazeteciler, senaristler gözaltına alındı Susturma bakını (15 Aralık 2014)

4.4.2. Haber girişleri

Olay 1: 3 Ocak tarihli baskıda “*Hatay valisi ‘silah yüklü’ olduğu belirtilen aracın aranmasına izin vermedi O TIR MİT’İN*” manşetiyle, Hatay Kırıkhan’da jandarma güçleri tarafından durdurulan tırın MİT’e ait olduğu kesin bir üslupla sunulmuştur. “*Hayat valisi ‘silah yüklü’ olduğu belirtilen aracın aranmasına izin vermedi*” ifadesiyle devam eden haberde, Hatay Valisi’nin özel yetkili savcıya söz konusu tırda arama yapılmaması ve tırdaki MİT mensuplarının serbest bırakılmasına ilişkin gönderdiği resmi yazının görseline de yer verilerek tespitin gerçekliği kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Ana Muhalefet Partisi vekillerinin “*Tırda silah yoksa neden aranmadı?*”, “*Tırda olduğu iddia edilen çok sayıda silah, mühimmat ve füze başlığı Suriyeli muhaliflere mi götürülüyordu?*” sorularına da haberin giriş kısmında yer verilmiştir.

Olay 2: 5 Şubat tarihli baskıda haberin “*Kılıçdaroğlu AKP’nin kirli çamaşırlarını Meclis’te ortaya koydu: Guinness’lik yolsuzluklar*” manşetiyle sunulduğu ve haber girişinin de “*CHP Genel Başkanının bazı bakan ve işadamlarının adının karıştığı ihale ve rüşvet çarkını ortaya koyan telefon dinleme kayıtlarını Meclis grup toplantısında açıkladı.*” ifadesiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. “*TRT yayını kesti*” ve “*Para havuzu*” satırbaşlarıyla devam eden haber içeriğinde, TRT’nin söz konusu konuşmanın yayınlanmaması adına yayını kestiği belirtilmiş ve bir diğer paragrafta konuşmada geçen “*ATV-Sabah Gazetesi satışının usulsüzlüklerinin adeta bir “para havuzu” niteliği sergilediği*” iddiası okuyucuya aktarılmıştır. Aynı konu gazetenin 12 Şubat tarihli baskısında da manşete taşınmış ve söz konusu baskı “*“Dünyada hiçbir lider bu reziller gibi koltukta kalamaz” diyen Kılıçdaroğlu yeni kayıt açıkladı ‘Oğlum kaç para var? Çok az baba, 1 trilyon’*” ifadeleriyle kamuoyuna sunulmuştur. CHP Genel Başkanının “*Dünya’da hiçbir lider bu reziller gibi koltukta kalamaz.*” sözünün alt başlık olarak yer aldığı haberde, bazı bakanlar ile çocukları arasında geçen telefon konuşmalarına ilişkin ses kayıtlarından bahsedilmiştir. Yine, aynı baskıda “*ERDOĞAN HABERTÜRK’E TALİMATI İTİRAF ETTİ*” alt başlığıyla sunulan bölümde, “*Başbakan Erdoğan, Gezi olayları sırasında MHP lideri Bahçeli’nin sözlerinin yer aldığı altyazıya sansür için Habertürk TV’yi aradığını, zaman zaman başka basın kuruluşlarını da aradıklarını itiraf etti.*” ifadesine yer vermiştir. Gazete 26 Şubat tarihli baskısında da aynı konuyu işlemiş ve “*Muhalefet ‘Kaset montaj’ diyen Erdoğan’a ‘Kendine güveniyorsan incelet’ çağrısı yaptı Ya ispat ya istifa*”

manşetini kullanmıştır. Kasetlerin “*Ağrı Dağı kadar gerçek*” olduğunu belirten Ana Muhalefet Partisi liderinin konuşması esnasında, hem Meclis TV’nin hem de ulusal kanalların yayınlarını kestiği haber kapsamında okuyucuya aktarılmıştır. Diğer muhalefet liderleri Bahçeli ve Demirtaş’ın ise “*Başbakan’ın ‘komplo, montaj’ diyerek yolsuzluktan kurtulamayacağı*”na yönelik söylemlerine de haber kapsamında yer verilmiştir. Haberde ayrıca, Başbakan ve oğlu Bilal Erdoğan’ın arasında geçtiği iddia edilen diyaloglara tarih ve saat detaylarıyla birlikte yer verilmiştir.

Olay 3: 12 Mart tarihli baskıda “*Kara kaşlı kara gözlü çocuğu yitirdik. Katilini tanıyoruz. Sen büyüyeceksin onlar küçülecek*” manşetiyle sunulan haberin tam sayfa verildiği görülmektedir. İki paragraftan oluşan haber girişinde, “*Umudun çocuğu 9 ay direndi*” ve “*Kuzumu Tayyip Erdoğan aldı*” alt başlıkları kullanılmıştır. Yine giriş bölümünde, Berkin Elvan’ın annesinin “*Benim kuzumu Allah almadı. Tayyip Erdoğan aldı.*” sözlerine yer verilerek, “*Türkiye ayakta*” ve “*Polis terörü gece boyu sürdü. 4 yurttaş ağır yaralı*” alt başlıkları tercih edilmiştir. “*Berkin için hastaneye gelenleri vuran polis ‘bir çocuğu öldüren zihniyet’e isyan edenleri de plastik mermi, gaz, su ve cop yağmuruna tuttu.*” ifadesiyle haber girişine devam edildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise “*269 gün sonra yaşamını yitirdi, isyan eden annesi ‘Kuzumu Erdoğan aldı’ dedi Berkin için ağlıyoruz*” başlığıyla karşılaşılmakta ve “*Sorumlu emri veren*” alt başlığıyla haberin detayları kamuoyuna sunulmaktadır.

Olay 4: 22 Mart tarihli Gazete olayı “*Dünyadan tepki yağan Twitter yasağını Köşk dahil milyonlarca kullanıcı deldi Kuş’a yenildi*” manşeti ile vermiştir. Haber girişinde ise “*AKP’YE İNAT TWITTER’A DAVET*”, “*Erdoğan neden korkuyor?*”, “*Hukuk da şaşkın*” ve “*‘Yasak ödleğe’*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde “*Twitter mwitter kökünü kazıyacağız*” diyen Erdoğan sonunda Türkiye’yi 3. Dünya ligine soktu.”, “*Cumhurbaşkanı Gül de yasağı delerek Twitter hesabına ‘Kapatma tasvip edilemez’ diye yazdı.*” ifadeleri ile TÜSİAD’ın “*Orantısız ve özgürlüklere aykırı bu tür yasaklamaların temelsiz korkuların göstergesi olduğu ve demokrasiye hizmet etmediği açıktır.*” açıklamasına yer verilmiştir. Ayrıca, Bilişim derneklerinin “*Kapatmak akıl yoksunluğu ve çaresizliktir.*” yorumları da gazetenin ilk sayfasından kamuoyuna duyurulmuştur. Olayla ilgili Dünya basınında yer alan söylemlere de değinilen haberde, Avrupa Komisyonu dijital

stratejilerden sorumlu başkan yardımcısının “yersiz, anlamsız ve ödleke” değerlendirmesine yer verildiği görülmektedir.

Olay 5: 30 Mart tarihli baskısında “*OYUNA SAHİP ÇIK*” manşetiyle kitleleri oy vermeye davet eden Gazete, 31 Mart tarihli baskısında “*Gerilim kazandı*” manşetini kullanmıştır. Haber detayının aktarılması amacıyla da “*Yerel seçimleri AKP önde bitirdi*”, “*3 büyük ilin 2’sini CHP aldı*”, “*Elektrikler kesildi hile iddiası yağdı*” ve “*Erdoğan’ın mesajı hesaplaşma oldu*” alt başlıklarına yer vermiştir. “*CHP HEDEFE ULAŞAMADI*” satırbaşıyla başlayan haberin devamında “*Yolsuzlukların damga vurduğu ve gergin geçen yerel seçim sürecinin sonucunda AKP yine birinci parti çıktı.*” ifadesi kullanılmıştır. “*ÇANKAYA SENARYOLARI*” satırbaşıyla sunulan bölümde “*Seçimleri yolsuzlukların aklanması olarak gören AKP’nin yeni bir hesaplaşmanın içine gireceği yorumları ağırlık kazandı. Türkiye’deki gerilimin daha da artacağı vurgulandı.*” girişine yer verildiği görülmektedir. “*En karanlık seçim*” başlığıyla sunulan bir diğer bölümde ise, “*Oy verme işlemi sürerken usulsüzlük yapıldığına dair 1000’in üzerinde tutanak tutuldu. Hile kuşkusu sonuçlar açıklanınca yerini şüpheye bıraktı. Oy sayımı sırasında yaklaşık 40 ilde yer yer elektrikler kesildi. AKP’nin önde olduğu yerlerde kesinti yaşanmazken bu durum fırtınaya bağlandı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberın devamında “*Ankara 20 yıl sonra el değiştirdi. İstanbul ve İzmir’de gelenek bozulmadı BAŞKENT CHP’nin*” başlığıyla verilen haberde, “*Ankara’da AKP’li Gökçek ile CHP’li Yavaş arasındaki yarış kıran kırana geçti. İki parti de % 44 oranında oy aldı. Yavaş 27 bin oy öne geçtiği sırada seçim sistemine girişler durdu. CHP’nin güçlü olduğu ilçelerdeki 170 sandık gazetemiz baskıya girdiğinde açılmamıştı.*” açıklamaları yer almıştır. Haberın detayına geçildiğinde “*Her yerde hile iddiası*” başlığının ve “*Bazı merkezlerde AKP damgalı hazır pusulaların bulunduğu, sandık görevlilerinin pusulaları evlerinde mühürlediği ve Suriyelilerin oy kullandığı öne sürüldü.*” girişinin tercih edildiği görülmektedir. Devamında “*Usulsüzlükler*” alt başlığıyla Türkiye genelinde tutulan tutanakların bir derlemesi sunulmuş ve “*Sahte pusulalar*”, “*Tutanaklar sosyal medyada*”, “*AKP’li taşıdılar*”, “*Suriyeliler sandıkta*”, “*Sandıklara müdahale*” ve “*Twitter’da uyarı*” alt başlıklarıyla, oy verme işlemleri sırasında ülke genelinde yaşandığı iddia edilen usulsüzlüklerden söz edilmiştir.

Olay 6: 9 Nisan tarihli baskıda “*Meclis çatısı altında bu da oldu. Kılıçdaroğlu’na sabıkası kabarık bir kişi saldırdı Demokrasiye yumruk*” manşetinin kullanıldığı

görülmektedir. “GÜL VE ERDOĞAN ARADI Kınama ve tepki yağdı” alt başlığına da yer verilen haberde, olay anına ilişkin görseller de kullanılmıştır.

Olay 7: Gazetenin 11 Mayıs tarihli baskısında “Feyzioğlu’nun konuşmasına kızan Erdoğan ‘edepsizlik’ diyerek kürsüye yürüdü. Salonu terk ederken Gül’ü de beraberinde götüren Başbakan, protokol kurallarını da hiçe saydı Skandal yarattı” manşetiyle sunulan haberde, “GÜL’E DE TEPKİ YAĞDI: Makamı küçülttü”, “‘Tiyatro yapıyor’” ve “Cumhurbaşkanını peşine taktı” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. “Bağırarak ayağa kalktı” ve “Gül sakinleştiremedi” satırbaşlarının kullanıldığı haberin devamında, “Danıştay’ın kuruluş yıldönümü töreni Başbakan Erdoğan’ın öfke patlamasıyla tarihe geçti. Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu’nun konuşmasını uzun ve siyasi bulan Erdoğan bağırarak tepki gösterdi. ‘Edepsizlik yapıyorsun.’” ifadelerine yer verilmiştir. İlerleyen bölümlerde ise, “Erdoğan ile birlikte Cumhurbaşkanı Gül ve Genelkurmay Başkanı Necdet Özel de salonu terk etti. Erdoğan’ın bu sırada protokol kurallarını çiğneyerek Gül’ün önünden yürümesi dikkat çekti.” değerlendirmesi yapılmış ve “Feyzioğlu’nu ‘tiyatro yapmakla’ suçlayan Erdoğan ‘Senden bir şey olmaz, istediğin kadar profesör ol. Siyaseti çok seviyorsan çıkar cüppeni siyaset meydanında kendini ispat et.’ diye konuştu.” ifadeleri kullanılmıştır. Konu ile ilgili söylemlere de yer verilen haberde “CHP lideri Kılıçdaroğlu, Erdoğan’ın tavrını ‘Devlet yönetme ehliyetini kaybetmiş birinin tutumu’ sözleriyle değerlendirdi. İstanbul Barosu da Erdoğan’ın davranışının tahammülsüzlüğün ötesinde ‘saldırı, taciz ve saygısızlık’ olduğunu savundu.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde, “Danıştay töreninde Feyzioğlu’nun konuşmasına tahammül edemeyen Erdoğan salonu terk etti Sinirlendi, bağırdı ve gitti” başlığının tercih edildiği ve “Feyzioğlu konuşmasını bitirmeye hazırlanırken Erdoğan kendini tutamadı ‘Edepsizlik yapıyorsun’”, “Gül’ün çabası yetersiz kaldı”, “Protokolü dağıttı” ve “Çıkmak yasak” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber sunumunda Erdoğan’ın salonu terk ettiği sıradaki görseline de yer verilmiş ve “Anayasa Mahkemesi’nin kuruluş yıldönümünde Haşim Kılıç’ın konuşmasına sinirlenen, Kılıç’ı alkışlamadan ve resepsiyona katılmadan salondan ayrılan Erdoğan, bu kez de sinirlerine hakim olamadı.” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin bir diğer bölümünde “İŞTE VAN... 2 hafta önce protesto etmişlerdi” başlığıyla kullanılmış ve Van’da gerçekleşen protestonun fotoğrafına yer verilerek, Van Valisi’nin bu fotoğrafa karşın Feyzioğlu’nun açıklamalarını yalanladığı belirtilmiştir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli Gazete “Soma’daki maden faciasında yüzlerce işçi mahsur kaldı CANLARIMIZ YERİN ALTINDA” manşetiyle yayımlanmıştır. “EN BÜYÜK MADEN KAZASI”, “DURUM HİÇ İÇ AÇICI DEĞİL”, “Kaza ‘Geliyorum’ dedi CHP: AKP Soma önergemizi reddetti”, “400 METRE AŞAĞIDA CAN PAZARI” ve “Ocağın önüne akın eden aileler bilgi verilmemesine isyan etti Ne olur bir haber verin” alt başlıklarının yer aldığı haber, “İş kazalarında lider olan Türkiye, tarihinin en büyük acılarından birini yaşadı.” girişiyle okuyucuya sunulmuştur. Haber detayının yer aldığı sayfada “Kömür ocağında trafo patladı, işçiler yerin 400 metre altında mahsur kaldı Soma’da can pazarı” başlığının yer aldığı görülmektedir. 2 tam sayfa verilen haberde “BAŞBAKAN PROGRAMINI BOZMADI Ödül törenine katıldı”, “PROFESÖR BÜYÜK TEPKİ ÇEKTİ Kural’dan gaf”, “6 bin 500 işçi”, “Ocakta patlama haberini alan madencilerin yakınlarının feryatları yürekleri dağladı: Babam ölmedi deyin”, “MADEN CİNAYETLERİ DURMUYOR 73 yılda 3 bin can” ve “AKP görmezden geldi” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Akabinde yayımlanan 15 Mayıs tarihli baskıda ise, “Soma’da yüzlerce emekçinin ölümünden ‘bunlar olağan’ diyen iktidar, kar hırsı güden ve önlem almayan işverenler ile sarı sendikalar sorumlu Masalı bırakın KATLETTİNİZ” manşeti kullanılmıştır. Haberin içeriğinin sunulmasına yönelik “Ölü sayısının 350’yi aşmasından korkuluyor”, “Çocuklar madende”, “Acıya ‘Başbakanlık’ tekmesi”, “Erdoğan’a büyük öfke” ve “TÜRKİYE İSYANDA” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber detayında kullanılmak üzere “Soma’daki facianın acı tablosu tüm korkunçluğuyla ortaya çıktı. Ocak yüzlerce emekçiye mezar oldu Katliam madeni” başlığı tercih edilmiş ve olay örgüsü “‘Kriz masası’ krizi”, “Sabaha kadar ulaşılanlar kurtuldu”, “EMO uzmanlar: Yangının nedeni kömür”, “Ocakta işçiler için kaçış yeri yok” ve “‘Geliyorum’ diyen faciada çok sayıda soru yanıt beklerken önemli eksikliklere dikkat çekiliyor İhmaller zinciri” alt başlıkları üzerinden oluşturulmuştur. Gazete 16 Mayıs tarihli baskısında da konuya ilişkin haber vermeye devam ederek, “Başbakan’dan dayak” ve “Hukukçular, ‘deliller karartılıyor’ derken acılı ailelerin bekleyişi isyana dönüştü Oğlumu verin artık” manşetlerine yer vermiştir. Haberin devamında “Yürekler yanıyor”, “Gül: Kurallar gözden geçirilmeli. Kılıçdaroğlu: Avrupa’da niye kimse ölmüyor? Onlar fitrat demedi”, “İŞÇİ SOMA İÇİN 1 GÜNLÜK İŞ BIRAKTI Yas yürüyüşü de yasak” ve “‘Cesedini vermez diye korktum’” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir.

Olay 9: Gazete, 30 ve 31 Mayıs tarihlerinde Gezi olaylarının yıldönümüne ilişkin “ÖZEL EK” formatıyla baskı yapmıştır. 30 Mayıs tarihinde yayımlanan ÖZEL EK 1’de “Korku duvarını yıkan başkaldırı Gezi yazı 1” ve “BAZI ŞEYLER DEĞİŞTİ” başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Ekte, “Gezi’nin fidanlarıydılar” başlığıyla, Gezi olayları sırasında hayatlarını kaybeden kişilerden 2 tam sayfa bahsedildiği görülmektedir. 31 Mayıs tarihinde yayımlanan ÖZEL EK 2’de ise “Türkiye’yi değiştiren Haziran Gezi yazı 2” ve “Anaların gözyaşları dinmedi” başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Ekin içeriğinde “Gezi eylemlerinin adliye’ye yansması: 41 iddianame, 334 kişiye dava Hesap veren yok Hesap soran çok” başlığına yer verilmiştir. Gazete’nin 31 Mayıs tarihli baskısında “Baskıya ‘dur’ diyen, özgürlük ve umudu yeşerten Gezi’nin 1. yılında meydanlara çağrı Çocuklarımız için” manşeti ve “KILIÇDAROĞLU: HÜKÜMET PROVOKASYON YAPACAK” başlığına yer verildiği görülmektedir. İki tam sayfa sunulan haberde “BASKIYA ‘DUR’ DİYEN GEZİ DİRENİŞİ’NİN 1. YILINDA ÇAĞRI Haydi meydanlara” ve “CHP’nin hazırladığı Gezi Raporu’nda direnişin 5N 1K’sı ortaya çıktı Çaresizlik yenildi” başlıkları ile “İzmir Gezi’yi unutmadı”, “Ankara’da Kızılay Meydanı ve Güvenpark toplanma yeri Yitirdiğimiz gençler için...”, “Gösteri hakkı izne bağlı değil”, “Ali İsmail için Eskişehir’e”, “İNSAN HAKLARI FEDERAYONU’NDAN GEZİ RAPORU Polisler yargılanmalı”, “‘Gezi’den sonra geceleri nasıl uyuyorsunuz?”, “Çocuklarımız için alanlardayız” ve “CHP lideri Kılıçdaroğlu halkı hükümete karşı uyardı: Provokasyona dikkat” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 10: Gazete 10 Haziran tarihli baskısında “AKP’nin Köşk, PKK’nin ‘ödün koparma’ hesabı ülkeyi sıkıntılı dönemin eşiğine getirdi Süreç provokasyon ve seçim kışkacında” manşetini kullandığı, haberin devamında da “BAYRAK İNDİRMEYE TEPKİ”, “LİCE PROTESTOSU Eylemler yayılıyor” ve “TÜRKİYE GERİLDİ” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde, “‘Çocuk olması bizi ilgilendirmez’ diyen Başbakan Erdoğan’dan bayrak tepkisi Komutan bedel öder” başlığının ve “GENELKURMAY: TAHAMMÜL SINIRLARIMIZ ZORLANIYOR”, “Karakol yapımına tepki için başlayan eylemler Lice’deki ölümlerle boyut değiştirdi Tüm ülke gerildi”, “SAVCILAR ASKERLERİN SİLAHLARINA EL KOYDU”, “CHP’Lİ TANRIKULU VE ONUR LİCE’YE GİTTİ”, “ÜLKÜCÜLER YÜRÜDÜ” ve “Güvenlik endişesi artıyor” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 11: Gazete 12 Haziran tarihli baskısında “*Hükümetin izlediği dış politikanın bedeli ağırlaşıyor. IŞİD Musul Konsoloslugu’nu işgal etti. Diplomatlar, çocuklar ve özel hareketçılarında aralarında bulunduğu 49 kişi rehin alındı Türkiye’ye saldırı*” manşetini kullanmıştır. Haberin devamı “*EN AZ 80 TÜRK IŞİD’İN ELİNDE*”, “*DAVUTOĞLU ‘ÖNLEM ALDIK’ DEMİŞTİ*”, “*BAŞKENT’TE OLAĞANÜSTÜ ZİRVE Ankara tahliye geç kaldı*”, “*MUHALEFET GÜL’Ü GÖREVE ÇAĞIRDI Canavari hükümet büyüttü*” ve “*NATO toplandı*” alt başlıklarıyla sunulmuştur. Haberin detayına geçildiğinde “*Musul’daki Türk misyonunu ele geçiren IŞİD militanları başkonsolos, personel ve çocukların arasında bulunduğu en az 49 kişiyi rehin aldı Konsolosluga baskın*” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haberin girişinde ise, “*Musul Başkonsoloslugu’nda rehin alınanların IŞİD’in bir üssüne götürüldüğü belirtiliyor. Militanların IŞİD’e karşı suç işlemeyenlere dokunmayacaklarını söyledikleri bildirildi.*” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 12: Gazete 19 Haziran tarihli baskısında “*Anayasa Mahkemesi, oybirliğiyle 230 sanığın haklarının ihlal edildiğine hükmetti Balyoz kararı çöktü*” manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde “*Karardan sonra AYM önünde Adalet Nöbeti tutanlar sevinç gözyaşları döktü.*” ifadesiyle, karardan duyulan mutluluk topluma yansıtılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise “*Anayasa Mahkemesi ‘hak ihlali’ kararıyla yeniden yargılanmanın önünü açtı ‘Balyoz’ çöktü*” başlığı ve “*‘Ülkenin geleceğine umutla bakıyoruz’*”, “*Siyasiler kararı yorumladı: Kumpas kesinleşti*”, “*Diğer davalar da etkilenir*”, “*Gerçeğin ilanı*”, “*Hanefi Avcı için de ihlal kararı verildi*” ve “*Çelik: Bal gibi darbe teşebbüsü*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında ise, “*Kararın açıklanmasının ardından günlerdir Anayasa Mahkemesi önünde Adalet Nöbeti tutan aileler ve avukatlar büyük sevinç yaşadı. İntihar eden Yarbay Ali Tatar’ın yakınları ise birlikte ‘selfie’ çekerek kutladı.*” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 13: 23 Temmuz tarihli baskıda “*AKP-Gülen kavgasında iktidar en büyük hamlesini yaptı. 100 polis gözaltında 17 Aralık rövanşı*” manşetini tercih edildiği görülmektedir. Haber girişinde “*Sahurda operasyon*” ve “*‘Casusluk’ suçlaması*” satırbaşlarının öne çıkarıldığı ve eski Emniyet Müdürü Yurt Atayün’ün “*Teslim olduk, arkadan kelepçelediler. Tamamen siyasi.*” sözlerine yer verildiği görülmektedir. Devamında “*İstanbul Başsavcılığı’nın emriyle yürütülen iki operasyonun şüpheli listesinde Ergenekon, Balyoz, KCK, Odatv davalarında çok sayıda hukuksuzluğa imza atan ve*

cemaate yakın oldukları öne sürülen 115 polisin ismi yer aldı.” ifadelerine başvurulmuştur. İki tam sayfada sunulan haberin detayına geçildiğinde; “Sahurda operasyon”, “Gözaltına alınan polis müdürleri Ergenekon, Balyoz, Devrimci Karargah, KCK gibi operasyonlara imza attı Tartışılan operasyonları yönettiler” ve “Operasyon saatler öncesinden sosyal medyada tartışma konusu olmuştur Herkes biliyordu” başlıkları ile karşılaşılmaktadır. Haber girişinde ise, “Emniyet’teki cemaat örgütlenmesine yönelik 22 ilde 115 şüpheli için operasyon düzenlendi. Gözaltına alınanlar arasında Erdoğan’ı zor durumda bırakan yolsuzluk operasyonunun yürüten polisler de var.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haber detaylarının sunulması amacıyla “Kararlar o yargıçtan”, “Başbakan Erdoğan’dan ‘yayılacak’ mesajı”, “Yurdun dört bir yanından gözaltılar...”, “Haram lokma yemedim”, “Eski müdüre arkadan kelepçe”, “KEMAL KILIDAROĞLU: Hükümet intikam alıyor”, “BAZI GAZETECİLER ÖNCEDEN HABERDAR EDİLDİ”, “Alma mazlumun ahını...” ve “Üniformayla gözaltı” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 14: Gazete 11 Ağustos tarihli baskısında “*Erdoğan adaletsiz seçim süreci ardından halkın seçtiği ilk cumhurbaşkanı oldu. 15 milyon kişi sandığa gitmedi. Çatı formülü tutmadı. Demirtaş oylarını katladı Köşk’e oturmadan Gül kavgası başladı*” manşetini kullanmıştır. Haberin alt başlıkları olarak da “*‘ÇATI’ OY KAYBETTİRDİ, “CHP lideri Kılıçdaroğlu, seçimi tatilci ve boykotçuların kazandırdığını savundu: Yolsuzlukta peşindeyiz”, “DIŞ BASIN: Sultan kazandı”, “AKP balkonundan ‘tarafsızlık’ sözü” ve “HDP yüzde 10 barajında Türkiyelileşme projesi tuttu*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin girişinde “*Artık tarafsız olması gereken Erdoğan, AKP şarkıları eşliğinde balkon konuşmasını yaptı.*” detayına yer verilmiştir. Ayrıca “*Toplumu Alevi, Sünni, Zaza diye ayırtıran, azınlıkları aşağılayan ve seçim sürecinde devlet olanaklarını sonuna kadar kullanan Erdoğan, yüzde 51,7’lik oyla ilk turda sonuç aldı.*” ifadesine yer verilerek, seçilmiş cumhurbaşkanına itham edilen sıfatlar bir kez daha kamuoyuna duyurulmuştur. Dış basının konuyu yakın takibe aldığının ifade edildiği haberde, “*Katılımın düşüklüğüne dikkat çeken dış basın Erdoğan’ın kutuplaştırıcı ve otoriter bir lider olduğuna vurgu yaptı.*” notu düşülmüştür. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*CHP ve MHP’nin çatı aday planı tutmadı, AKP lideri yüzde 51,7 oyla cumhurbaşkanı seçildi Erdoğan Köşk’ü aldı*” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haberin farklı bölümlerinin öne çıkarılması amacıyla da “*YSK BAŞKANI SADİ GÜVEN: Salt çoğunluk alındı İkinci tura gerek yok*” ve “*İLLERDEN DİKKAT ÇEKİCİ SONUÇLAR Gökçek’e 9 puan fark attı*” alt başlıklarının

kullanıldığı görülmektedir. Aynı konunun işlendiği bir başka sayfada ise, “*Erdoğan AKP Genel Merkezi balkonundan ‘tarafsızlık’ mesajı verdi ‘Tartışmalar eski Türkiye’de kalsın*” başlığının ve “*Balkon kazası Bilal düştü*”, “*Seçim sonucunu tebriklerle kutladılar Gülen’e gönderme*”, “*Beklenenden az oy alınmasıyla beraber Gül’ün partiye dönme olasılığı yükseldi AKP’de planlar değişebilir*” ve “*Erdoğan’ın biyografisine bir de buradan bakın İşte A’dan Z’ye yeni Cumhurbaşkanı’nın sözlüğü*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin farklı bir sayfada sunulan bölümünde; “*İkinci tur stratejisi tutmayan partide ulusalcılar ‘istifa’ çağrısına hazırlanıyor CHP’de düş kırıklığı*” başlığının ve “*Ulusalcılar ‘bedel’ istiyor*”, “*‘Seçmen sadık*”, “*Kurultay zor*”, “*Baykal cephesi*”, “*‘Siyasetten anlamıyor’ diyenlere ithaf olunur*”, “*Partililer MHP’yi suçladı*”, “*BU SONUÇLARLA RÜŞVETİN ONAY GÖRDÜĞÜNÜ SÖYLEYİP OY KULLANMAYANLARI ELEŞTİRDİ Bahçeli: Dürüstlük kaybetti*” ve “*‘Şaibe var*” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin bir diğer bölümünde ise, “*Önceden kullanılmış oylar, mühürsüz zarf ve oy pusulaları tartışma yarattı Usulsüzlük diz boyu*” başlığı ile “*‘Ekmel’e verecektim Erdoğan’a bastılar*”, “*MHP’li il başkanının yerine oy kullandılar*”, “*Aynı yerde iki kez oy kullanıldı*” ve “*Erdoğan’a paket oy*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 15: 29 Ağustos tarihli baskısında “*Erdoğan aklında cemaat, yargı ve AKP’nin parçalanacağı endişesiyle Çankaya’da Korkarak bıraktı*” manşetine yer veren Gazete, haberin sunumu amacıyla “*İKİ UNUTAN ADAM*”, “*Çankaya’ya tasfiye ederek gitti*”, “*Musul’daki rehineri anmadı*”, “*Çöplükte yerlerini alırlar*”, “*YENİ AHLAKİ FORMASYON*” ve “*Gül’den ‘Buradayım’ mesajı*” alt başlıklarını tercih etmiştir. Haberin girişinde “*Davutoğlu, kongre konuşmasında dünyada ve Türkiye’de pek çok kesime selam yolladı. Unuttuğu, 77 gündür IŞİD’in elinde olan 49 rehineydi. O, Dışişleri Bakanlığı’ndan Başbakanlığa güle oynaya, şiirlerle şarkılarla giderken rehine yakınları endişeyle bekliyor.*” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*‘Vefa’yı sıfırladılar*” ve “*‘Davaya ihanet edenlerin onursuzca yok olduğunu’ söyleyen Erdoğan AKP için ‘Benim beşinci çocuğum, aşkım’ nitelemesi yaptı ‘Asla veda etmiyorum*” başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. İlgili bölümün girişinde ise, “*Davutoğlu genel başkanlık koltuğuna oturdu. Erdoğan davaya emeği geçenler arasında Gül’ü saymazken sadece uyumlu çalıştıklarını söyledi. Davutoğlu Gül’ün adını bile anmadı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detaylarının verilmesi sırasında ise; “*4 KURUCUDAN TEK*

ADAMLIĞA”, “Düşük oyla seçilirse kaygısı”, “Abdullah Bey...”, “GÜL’DEN KONGRE’YE MESAJ”, “‘Davamızın ruhu değişmiyor’”, “‘Davutoğlu emanetçi değil’”, “‘Biz sizi anlıyoruz, siz de bizi anlayın’”, “BASINA AMBARGO TEPKİ ÇEKTİ”, “Erdoğan, Feyzioğlu’yla ilgili karara sert tepki gösterdi: Bir avuç haşhaşı”, “İlk hedef 2015, en son 2023”, “İhanet edenler onursuzca yok oldu”, “Yemine katılmazsa kaybeder”, “Barış süreci topluma emanet”, “Aşkımı sizlere emanet ediyorum”, “Çöplükte yerlerini alacaklar”, “Yargıtay’ın nezaketsizliği” ve “Ey Pensilvanya’daki zat” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir.

Olay 16: 21 Eylül tarihli baskısında “İŞİD elindeki Türkiyeli rehinelere hemen her gün kafa kesme görüntüleri izletti 101 karanlık gün” manşetini kullanan Gazete, haber detaylarının sunulması amacıyla; “MİT ile askerin ortak operasyonu”, “Arap aşiretleri kilit rol oynadı”, “İŞİD kaynakları: Pazarlık yaptık”, “Özgürlük sevinci” ve “ÜÇ MUAMMA” alt başlıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde “İŞİD’e yakın yayın yapan siteler (takvahaber.net) ‘Türkiye devleti İŞİD ile görüşme masasına oturarak bizi dolaylı da olsun tanıdı’ yorumunda bulundu.” ifadesine yer verilmiştir. Devamında ise, “Tahliye etmeme kararını kim verdi? İlk bilgiler, MİT’in uyarısına rağmen Dışişleri’nin ‘Çıkmasınlar’ kararı verdiğiydi. İkincisi... İŞİD’le ne pazarlığı yapıldığı. Sırlar arasına, ‘Nasıl serbest kaldılar’ sorusunu da eklemek gerek. Dışişleri, Cumhurbaşkanı’nın ‘başarılı bir kurtarma operasyonu’ açıklamasını düzeltmek için epey ter döktü.” yorumuna yer verildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “Türkiye’nin Musul Başkonsolosluğu’nda rehin alınan 49 görevli özgürlüklerine kavuştu Karanlık esaret bitti” başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haber detayının aktarılması amacıyla da; “Öztürk: Rehineye sürekli ölümü tattırmaktan keyif alıyorlardı”, “Niye terk edildiler?”, “Esat’ın japon balığı yolda”, “Erdoğan: Başarılı bir operasyon”, “Kılıçdaroğlu’ndan Davutoğlu’na kutlama telefonu” ve “Mağaza açtırıldı, 150 takım elbise getirildi” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. İki tam sayfa sunulan haberin diğer sayfasında “Musul Başkonsolosluğu görevlileri kurtuldu fakat 101 günlük esaretin pek çok ayrıntısı hala ‘sır’ Ankara ‘ çatışma’ demiş” başlığının ve “MİT ve TSK var ama silah yok”, “Siyasi şova dönüştü”, “TÜRKİYE DOLAYLI OLARAK İŞİD’İ TANIDI”, “Tayyar yine ayrı düştü” ve “İŞİD’e verilen vaatler hala sır” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 17: Gazete 29 Ekim tarihli baskısında “Eski maden su doldu, galerileri daha önce 2 kere su bastı, pompa sistemi kurulmadı, müfettişler ‘göz atıp gitti.’ Çocuklarının nafakası için madene inen 18 işçi yerin 350 metre altını basan suyun altında kaldı Bu da mı fitrat?” manşetini kullanmıştır. Haberin devamında “SOMA’DAN 5 AY SONRA” ve “YİNE İHMALLER ZİNCİRİ” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber girişinde ise, “Soma’dan ders çıkarmayan Türkiye 5 ay sonra yine bir maden faciasıyla karşı karşıya.”, “Uzmanlar, su baskınına karşı yapılması gereken ‘kontrol sondajı’nın büyük olasılıkla yapılmadığını, yapıldıysa bile ocağın sahibi Has Şekerler şirketinin dikkate almadığını vurguladı.”, “Ocakta yaşam odasının bulunmadığı, işçilere maske verilemediği belirtildi. Maden yetkililerinin kazadan sonra ‘Kaçanın anası ağlamaz’ demesi kan dondurdu.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “Soma’dan 5 ay sonra yine maden faciası yaşandı 18 işçi maden ocağında su altında mahsur kaldı Ne fitratmış” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Devamında da, “SU MADENİ NASIL BASTI? Cinayette iki ihtimal”, “Bakana işçilerden tepki Daha önce iki kez su basmış”, “Haziranda para cezası kesilmiş”, “Maden ocağı yetkilisinden isyan ettiren açıklamalar ‘Kaçanın anası ağlamaz’”, “Gaz maskesiz madene”, “‘Çocuğumuz için mecburuz’”, “Müfettişler madene girmeden gidiyorlar”, “Yemek dışarda yenseydi böyle olmazdı”, “CHP heyeti Ermenek’te” ve “Yine taşeron, yine AKP’ye yakın” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 18: Gazete 8 Kasım tarihli baskısında “Zeytini için direnen köylüleri dövdüren Kolin, Danıştay’ın durdurma kararı duyulmadan sabaha karşı 5 bin ağacı söktü Hem ağaca hem hukuka kıydılar” manşetiyle yayımlanmıştır. Haberin girişini “Özel güvenlik zulmü” ve “Organize suç işlediler” satırbaşlarıyla duyuran Gazete, haberin devamında da “Soma Yırca köylülerinin aylardır korumaya çalıştığı binlerce zeytin ağacı Kolin şirketi tarafından sabaha karşı dozerlerle katledildi. Direnen köylüler özel güvenlikçiler tarafından dövüldü. Katliamdan saatler sonra ise Danıştay’ın, bölge için alınan kamulaştırma kararının yürütmesini durdurduğu öğrenildi.” ifadelerine yer vermiştir. Haberin detayına geçildiğinde, “Köylüyü ağlatan kıyım” başlığı ile “MUHTAR TÜRKİYE’Yİ AĞLATTI”, “Muhtar’dan ilginç tweet” ve “Tersten kelepçe” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Yine Gazete haber kapsamında “Kolin şirketi, Danıştay’ın acele kamulaştırmanın yürütmesini durduran kararı kamuoyuna yansımadan önce, dün sabaha karşı 5 bin zeytini dozerle söktü. Köylülerin avukatı Candoğan, Kolin’in karardan

önceden haberdar olduğunu ve dün sabah ağaçlara kıydığını belirtti.” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 19: Gazete 29 Kasım tarihli baskısında konuya ilişkin “*Sisi ile görüşmesine gönderme yaptı Erdoğan Papa’yı sitemle karşıladı*” başlığını tercih etmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*Papa Francesco, Esad rejimini hedef alan Erdoğan’a Kaç-Ak Saray’da mesaj verdi: Askeri çözüm yeterli olmaz*” başlığı ve “*İlk durak Anıtkabir*”, “*Turkuvaz halı Saray’da*”, “*Papa Diyanet’te*”, “*‘Kudüs merkez olsun’*” ve “*Papa’ya ‘İstanbul anahtarı’ verilecek*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 20: Gazete, olayı 15 Aralık tarihli baskısında “*17 Aralık’ın yıldönümünde gazete binası basıldı, gazeteciler, senaristler gözaltına alındı Susturma baskını*” manşeti ile kamuoyuna sunmuştur. “*AVRUPA BİRLİĞİ: ENDİŞELİYİZ*”, “*TERÖR ÖRGÜTÜ SUÇLAMASI*”, “*‘GEREKÇE TAHHİYE’*”, “*Muhalefet tepkili ‘Bu bir darbe süreci’*”, “*Sosyal medyada gündem Davalar hatırlatıldı*” ve “*Gözaltılara protesto*” alt başlıklarıyla sunulan haberin giriş bölümünde; “*ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Psaki ‘Türk kolluk kuvvetlerinin hedefinin hükümeti açıkça eleştiren medya organları olduğu görülmektedir.’*”, “*17 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonunun yıldönümü yaklaşırken ‘makul şüphe’ nedeniyle 31 kişi hakkında gözaltı kararı çıkarıldı.*”, “*Kararda 17 Aralık’ta bakan çocukları ve Sarraf’ı tahliye eden hakim İslam Çiçek’in imzası yer aldı.*”, “*Operasyon cemaatin hükümetle birlikte etkin olduğu Odatv, Ergenekon, Balyoz ve KCK davalarındaki hukuksuzlukların hatırlanmasına neden oldu.*” ve “*Gözaltıların ardından adliyenin önünde toplanan kalabalık da ‘adalet nöbeti’ başlattı.*” ifadelerine yer verilmiştir. İki tam sayfa sunulan haberde “*Gazeteyi bastılar*” ve “*Kılıçdaroğlu, cemaate yönelik operasyona ‘Mazlumun kimliği sorulmaz’ diyerek tepki gösterdi ‘Bu darbe süreci’*” başlıkları ile “*KARAR SARRAF’I BIRAKAN HAKİM İSLAM ÇİÇEK’TEN*”, “*Dumanlı canlı yayında alındı*”, “*Yönetmen ve senaristlere de gözaltı*”, “*Destek ziyaretleri*”, “*Emniyet önünde eylem*”, “*İktidarın derin devleti*” ve “*Davutoğlu: AKP iktidarına savaş ilan edenler, bedelini öder ‘Hesap verecekler’*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*Twitter’da fuatavni’nin daha önceden duyurduğu cemaate yönelik operasyon dün yapıldı. 31 kişi hakkında gözaltı kararı alınırken, listede yer alamayan 32. kişinin Gülen olduğu öğrenildi. Polis, Zaman Gazetesi’ne de operasyon yaptı.*” ifadeleriyle karşılaşılmaktadır.

4.4.3. Kelime seçimi ve bağlam bilgisi

Olay 1: Haber sunum esnasında kullanılan “*Hatay’daki silah yüklü TIR’ın MIT’in olduğu kesinleşti, jandarmanın soruşturması engellendi.*” ifadesiyle, Türkiye’de faaliyette bulunan bir kamu kurumunun Suriye’deki muhalif gruplara devlet eliyle silah ve mühimmat yardımı gerçekleştirdiği bilgisi kesin bir üslupla aktarılmıştır. Jandarmanın soruşturma yetkisine müdahalede bulunulması ve haberin içeriğinde sık sık ifade edilen Başsavcının Valilik emri üzerine durdurulması ile durumun “meşru olmama” özelliği vurgulanmak istenmiştir. Gazete, haberin sunumu sırasında Hatay Valiliği tarafından düzenlenen resmi yazının görseline de yer vererek iddiasını güçlendirmeyi amaçlamıştır. Haber kapsamında, Hükümetin devlet eliyle böyle bir destekleme faaliyetine giriştiğinin altı çizilmek istenmiştir. “*Hükümet TIR’ın içindekilerin değil ihbarı yapan kaynağın peşine düştü.*” ifadesiyle de, Hükümet’in olayı aydınlatmaktan öte, olayı açığa çıkaranlar üzerine gittiği belirtilmiştir. Dolayısıyla, Hükümet’in üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmekten imtina ettiği ve olayın aydınlatılmasına yönelik herhangi bir girişimde bulunmadığı örtük bir biçimde kamuoyuna sunulmuştur. Ayrıca, Valilik kanalıyla arama yapılmasının engellenmesine ve ihbarı yapan kaynağın araştırılmasına yönelik haber sunumu gerçekleştirilerek; sevkiyatın, Hükümet’in inisiyatifinde olduğu algısının uyandırılmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir. Haber içeriğinde aktarılan Ana Muhalefet Partisi vekillerinin “*TIR’da silah yoksa neden aranmasına izin verilmedi? Yetkililer ve vali, hangi hak ve yetkiyle savcılığın ve adli kolluk görevlilerinin görev yapmasını engellemiştir?*” soruları üzerinden Hükümet’in göreve çağırıldığı görülmektedir. Ayrıca İçişleri Bakanı Efkan Ala’nın “*Orda Türkmenler var. Onlara götürülen yardım. Herkes işini bilecek.*” açıklaması aktarılarak; Hükümet kanadınca iddiaları ortadan kaldıracak bir tutum sergilenmediği, yardım içeriğinin belirtilmediği ve konunun geçirtilmesine yönelik bir tutum takınıldığı doğrultusunda haber örüntüsü oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Olay 2: Gazetenin 5 Şubat tarihli baskısında “*Kılıçdaroğlu, AKP’nin kirli çamaşırlarını mecliste ortaya koydu: Guinness’lik yolsuzluklar*” manşetiyle yayımlanmıştır. Haberin devamında “*CHP Genel Başkanının bazı bakan ve işadamlarının adının karıştığı ihale ve rüşvet çarkını ortaya koyan telefon dinleme kayıtlarını Meclis grup toplantısında açıkladı.*” ifadesine yer verilmiştir. Söz konusu manşet ve ifadede “*kirli çamaşır*”, “*Guinness’lik yolsuzluk*” ve “*ihale ve rüşvet çarkını ortaya koymak*” gibi olayı iddia

boyutundan çıkararak kesin yargı boyutuna taşıyan ifadelere başvurulduğu görülmektedir. Haber içeriğinde, TRT'nin söz konusu konuşmanın yayınlanmaması adına yayını kestiği belirtilmiş ve bir diğer paragrafta Kılıçdaroğlu'nun konuşmasında geçen “ATV-Sabah Gazetesi satışının usulsüzlüklerinin adeta bir “para havuzu” niteliği sergilediği” iddiası okuyucuya aktarılmıştır. Konuya ilişkin Kemal Kılıçdaroğlu'nun parti grup toplantısında sarf ettiği “*Rakamlar büyük. Binali dersek yanlış olur, Milyon Ali dememiz lazım. Milyon Ali devreye giriyor, herkesten 10bin 20 bin değil, milyonlar istiyor. Bakın fezleke bu. Şimdi kalkmış İzmir Büyükşehir Belediye başkan adayı. Sen İzmir sokaklarında hangi yüzle gezeceksin?”* sözleri aktarılmıştır. Söz konusu aktarmada yer alan “Milyon Ali”, “devreye giriyor”, “milyonlar istiyor” ifadeleriyle, yolsuzluk ve rüşvet olayına ilişkin İktidar kanadına ciddi suçlamalar yapıldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeler pejoratif anlam taşımakta olup; mevcut iktidarın, rüşvet ve yolsuzluk yaptığı hususunu iddiadan çıkararak, kamuoyuna gerçek bir olgu imiş gibi yansıtmaktadır. Haber kapsamında, iktidar partisi ve dönemin bakanının kamuoyu önünde bahsi geçen suçların failleri olarak nitelendiği görülmektedir. “İzmir sokaklarında hangi yüzle gezeceksin?” sözde sorusuyla da, yaklaşan yerel seçimlerde İzmir büyükşehir belediye başkanı adayı olan ve rüşvet ve yolsuzluk suçlamalarında adı geçen dönemin bakanı Binali Yıldırım'ın, belediye başkanlığı görevini yürütebilecek dürüstlüğe sahip olmadığı ifade edilmiştir. Haberin devamında “*Başçalan kendi milletvekillerini tuzluk diye tanımlıyor. Eğer itiraz etmezseniz, vatandaşın gözünde artık, size ‘AKP milletvekili geldi’ denmeyecek, ‘tuzluk’ geldi denecek.*” sözleriyle, Başbakan “hırsız” olarak nitelenmiş ve bahsi geçen iddiaların ardından partisi konusunda çekinceye düşebilecek iktidar vekillerine yönelik bir gönderme yapılarak, parti içerisinde oluşabilecek bir kutuplaşmanın önü açılmıştır. Ayrıca, “*Yargı, Türk milleti adına karar verir, sen ona müdahale ediyorsun. Demek ki milli irade hırsızlığını da orada yapıyorsun.*” sözlerinin aktarılmasıyla, iktidar kanadının söylemlerinde sık sık yer alan “milli irade” kavramına gönderme yapılarak, mevcut güçlerle milli iradenin çarpıtıldığına yönelik bir üslup geliştirildiği tespit edilmiştir. Akabinde yer alan “*Hala mağduru oynuyor başçalan. 630 milyon dolar. Senin başkanlığında para toplanıyor. Bunlar gazete mi? Sabah eski sabah mı? ATV eski ATV mi? Başçalanın hizmetindeler. Sabah akşam CHP'ye küfredelim. Ar damarınız çatlamadıysa gazeteleriniz kapatın.*” sözlerine yer vererek de, ATV-Sabah Gazetesi'nin satışında gerçekleştirildiği iddia edilen usulsüzlüklere yönelik göndermede bulunulmuş ve adı geçen medya kanallarının, toplumsal zihin üretimi sürecinde iktidar yanlısı - muhalefet karşıtı yayın politikası yürüttüğü algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kılıçdaroğlu'nun konuşmasının devamında sarf ettiği “*Diyelim ki Merkel ya da Obama bir kanalı arıyor ve altyazıyı kaldırın diyor. O koltukta bir gün kalamaz. Peki bu reziller nasıl kalıyor?*” sözlerine de yer verilerek, mevcut iktidarın “*iktidar olma*” yeterliliğine sahip olmadığı ve olanlardan sonra iktidarı tek bir gün bile hak etmedikleri vurgulanmış ve halen iktidarda bulunmalarının “*rezillik*” olarak addedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine, aynı tarihli haberde bir diğer muhalefet partisi lideri Devlet Bahçeli'nin konuşmasına da yer verilerek, “*Bahçeli, dinlemelerin önünü Erdoğan'ın açtığını söyledi Paket ihanet*” başlığı kullanılmıştır. Bahçeli'nin, Başbakan Erdoğan'ın Türkiye'yi telekulak çetelerinin emrine soktuğu ifadesi aktarılmış ve “*Bu yolu Başbakan ve etrafındaki iki ayaklı böcekler açmıştır*” sözlerine yer verilmiştir. Devlet Bahçeli'nin bu sözleri, önceki dönemlerde muhalefet partilerinin başına gelen tape olaylarına göndermede bulunmuş ve bu tarz işlerin Başbakan ve çevresinin icadı olduğunun altını çizmiştir. Yine, haberin devamında Devlet Bahçeli'nin Erdoğan'ın AKP'den ayrılan vekillere yaptığı “*tuzluk*” benzetmesine ithafen sarf ettiği, “*Seni ve hükümetini Tuz Gölü'ne atsak, kireç kuyusuna batırsak, sabun deryasına soksak, ardında da Van Gölü'nde durulasak, yine aklanamaz, yine de temizlenemezsiniz.*” sözüne yer verilerek, iktidar partisinin kirli siyaset yürüttüğü savı desteklenmiştir. Aynı olay 12 Şubat tarihli baskıda “*“Dünya'da hiçbir lider bu reziller gibi koltukta kalamaz” diyen Kılıçdaroğlu yeni kayıt açıkladı ‘Oğlum kaç para var? Çok az baba, 1 trilyon’*” manşeti ile yer almıştır. Haberin içeriğinde, bakan çocuklarına bir önceki yıl gerçekleştirilen yolsuzluk soruşturmalarına yoğun atıflar yapıldığı görülmekte olup, bu atıflar sayesinde önceki süreçlerde iktidar partisinin yaptığı iddia edilen yolsuzluk ve rüşvet uygulamalarının bir evveliyatı olduğu ve bu durumun tekrarlama eğilimi sergilediği kamuoyuna hatırlatılmak istenmiştir. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun söylemlerine yer verilen haberde “*Buradan AKP'ye oy veren vatandaşlarıma sesleniyorum. Bu tapeler mahkeme kararıyla alınan tapelerdir. Kimsenin kimseye darbe yaptığı yok. Darbe söz konusuysa senin cebine bir darbe yapıldı sevgili vatandaşım, senin cebine.*” ifadelerine yer verilerek, iktidarın yerel seçim öncesi yürüttüğü “*sivil darbe*” ajitasyonuna karşı çıkılarak, kayıtların yasal olduğunun altı çizilmiş ve esas darbenin iktidar tarafından mali alanda yapıldığı belirtilmiştir. Söz konusu haberin devamında “*“Bu milletin anasını belleyeceğiz’ dediler en son. Açıkça size hakaret var, iktidarın desteklediği sövgü var. Bunu içinize sindirebiliyorsanız gidin 30 Mart'ta oyunuzu verin. ‘Hayır benim annem çok değerlidir, kimse laf edemez diyorsanız’, yeriniz belli. Sizin ananıza laf söyleyene ders vereceksiniz.*” ifadeleriyle, mevcut iktidar partisinin topluma karşı saygısızlıkları hatırlatılmış ve yaklaşan

yerel seçimlerde toplum bunu göz önünde bulundurması amacıyla kışkırtılmıştır. Gazete söz konusu söylemlere yer vererek, muhalefet partisinin propagandasını yapar bir duruş sergilemiştir. Yine, aynı baskıda “ERDOĞAN HABERTÜRK’E TALİMATI İTİRAF ETTİ” alt başlığıyla sunulan bölümde, “*Başbakan Erdoğan, Gezi olayları sırasında MHP lideri Bahçeli’nin sözlerinin yer aldığı altyazıya sansür için Habertürk TV’yi aradığını, zaman zaman başka basın kuruluşlarını da aradıklarını itiraf etti.*” ifadesine yer verilmiştir. Gazetenin 5 Şubat tarihli baskısında yer alan “*TRT’nin yayını kesmesi*” haberinin ardından, Habertürk TV’nin de çeşitli manipülasyonlara uğradığının ilk ağızdan aktarılması, medya üzerinde siyasal iktidarın etkili olduğu savını bir kere daha desteklemiştir. Aynı konu Gazetenin 26 Şubat tarihli baskısında da “*Muhalefet ‘Kaset montaj’ diyen Erdoğan’a ‘Kendine güveniyorsan incelet’ çağrısı yaptı Ya ispat ya istifa*” manşetiyle kamuoyuna sunulmuş ve “*Muhalefet ‘kaset montaj’ diyen Erdoğan’a ‘kendine güveniyorsan incelet’ çağrısı yaptı*” ifadesi kullanılmıştır. Kasetlerin “*Ağrı Dağı kadar gerçek*” olduğunu belirten Ana Muhalefet Partisi liderinin konuşması esnasında hem Meclis TV’nin hem de ulusal kanalların yayınlarını kestikleri haber kapsamında kamuoyuna aktarılmıştır. Diğer muhalefet liderleri Bahçeli ve Demirtaş’ın ise “*Başbakan’ın ‘komplo, montaj’ diyerek yolsuzluktan kurtulamayacağı*”na yönelik söylemlerine de haber kapsamında yer verilmiştir. Haberde ayrıca, Başbakan ve oğlu Bilal Erdoğan arasında geçtiği iddia edilen konuşma diyaloglarına tarih ve saat detayları da belirtilerek tam sayfa yer verilmiştir. Başbakan Erdoğan’ın konu ile ilgili çıkışından da bahseden Gazete, “*Başbakan Erdoğan ses kaydının paralel yapının kurgulanmış, dublajı kendileri tarafından yapılmış piyesi olduğunu savundu. Yapılan Türkiye cumhuriyeti başbakanına alçakça, haince bir saldırıdır. Biz bunu kimsenin yanına bırakmayacağız. Paralel yapının rezilliklerini ortaya dökeceğiz*” ifadelerine yer vermiştir. Ancak, haberin ilerleyen bölümlerinde, Başbakan’ın “*kurgulanmış, dublaj yapılmış piyes*” olarak nitelediği ses kayıtlarına ilişkin “*Uzmanlar Başbakan Erdoğan ile oğlu arasında geçtiği iddia edilen ses kaydını yorumladı ‘Montaj ihtimali sıfır’*” başlığıyla, ses kayıtlarına ilişkin uzman görüşleri kamuoyuna aktararak, Başbakan Erdoğan’ın açıklamalarının kamuoyu nezdinde sorgulanması amaçlamıştır.

Olay 3: 12 Mart tarihli baskıda “*Kara kaşlı kara gözlü çocuğu yitirdik. Katilini tanıyoruz. Sen büyüyeceksin onlar küçülecek*” manşetiyle sunulan haber, tam sayfa olarak verilmiştir. İki paragraftan oluşan haber girişinde, “*Umudun çocuğu 9 ay direndi*” ve “*Kuzumu Tayyip Erdoğan aldı*” alt başlıkları kullanılmıştır. Yine giriş bölümünde, Berkin

Elvan'ın annesinin *“Benim kuzumu Allah almadı. Tayyip Erdoğan aldı.”* sözlerine yer verilerek, *“Türkiye ayakta”* ve *“Polis terörü gece boyu sürdü. 4 yurttaş ağır yaralı”* alt başlıkları kullanılmıştır. Bununla birlikte, *“Berkin için hastaneye gelenleri vuran polisin ‘bir çocuğu öldüren zihniyet’e isyan edenleri de plastik mermi, gaz, su ve cop yağmuruna tuttu.”* ifadesiyle de haber girişine devam edilmiştir. Haber manşetinde kullanılan *“katilini tanıyoruz”* ifadesiyle, Berkin Elvan'ın ölümünün bir cinayet olduğu vurgusu yapılmıştır. Haber girişi ve manşette yer alan ifadelerin, Hükümeti suçlayıcı bir dizgide oluşturulduğu görülmekte olup, *“katil”, “onlar” “polis terörü” “bir çocuğu öldüren zihniyet”* gibi nitelermelerle Hükümet kamuoyuna suçlu adres olarak gösterilmektedir. *“ülkeyi yöneten zihniyet”* ifadesi ile oklar hükümete yöneltilirken, *“Türkiye ayakta”* ve *“Berkin için hastaneye gelenler”* ifadeleriyle olayın toplumda ne denli hassasiyet uyandırdığı vurgulanmıştır. Haberin detayı ele alındığında, *“269 gün sonra yaşamını yitirdi, isyan eden annesi ‘Kuzumu Erdoğan aldı’ dedi Berkin için ağlıyoruz”* başlığıyla karşımıza çıkmaktadır. Haberin devamında *“Berkin Elvan'ın ailesine destek için hastane önünde bekleyen ve nöbet tutan gruba polis biber gazı ve boyalı mermi ile müdahale etti.”* ifadesiyle, yalnızca destek amacıyla hastaneye giden insanların polis tarafından sert müdahaleye maruz kaldığı kamuoyuna aktarılmıştır. Berkin Elvan'ın ölümü sonucu yaşanan toplumsal infial ortamında, hastaneye giden vatandaşların polisin set müdahalesiyle karşılaştığının aktarılması, toplumu polis ve dolayısıyla Hükümet nazarında olumsuz düşünmeye sevk edecek bir olgudur. Berkin'in annesinin isyanına yer verilen haberde, *“Bu sırada sinir krizi geçiren anne Gülsüm Elvan oğlunun ölümünden Erdoğan'ın sorumlu olduğunu belirterek ‘Benim kuzumu Allah almadı. Tayyip Erdoğan aldı’* ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, CHP'li milletvekillerinin adli tıp kurumuna geldikleri aktarılacak, CHP'li İlhan Cihaner'in *“İktidarın söyleyeceği ve atacağı her adım timsah gözyaşından başka bir şey değildir. Başbakan Berkin'i vuran polisleri kahraman ilan etti. İkramiye ile ödüllendirdi.”* açıklamasına yer verilmiştir. Yine, CHP'li Süleyman Çelebi'nin konuya ilişkin *“Bu katliamın sorumlusu devlettir.”* açıklamasında bulunduğu notu düşülmüştür. Bahsi geçen vekillerin açıklamaları Berkin Elvan'ın ölümünden doğrudan Hükümet'i sorumlu tutmaktadır. Haberin devamında *“Sorumlu emri veren”* alt başlığıyla, farklı kesimlerin Berkin Elvan'ın ölümüne yönelik söylemlerine yer verilmiştir. Gazete ilgili bölümde, CHP Genel Başkan Yardımcısı Umut Oran'ın *“Bu cinayetin sorumlusu sadece iki polis memuru değil, bu emri verenlerin kendisidir.”*, CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu'nun *“Berkin'in ölümüne bizzat ‘Polise emri ben*

verdim' diyen Tayyip Erdoğan sebep olmuştur. ", İnsan Hakları Derneği'nin "Siyasal iktidar Berkin'in katillerini gizlemeye devam ediyor. Biliyoruz ki, sorumlusu bu iktidardır.", Türkiye Komünist Partisi'nin "AKP iktidarı çocukların katilidir. Hükümet derhal istifasını vermelidir." ve son olarak Emek Partisi'nin "Kendi çocuklarının pisliklerini örtmek için bin dereden su getirip mahkemeye ifadeye bile göndermeyenler, verdikleri emirlerle bizim çocuklarımızı üçer beşer öldürüyorlar." ifadelerine yer vermiştir. "Berkin'e ağıt" başlığıyla bir de şiire yer verilen haberde, oldukça duygusal bir söylem geliştirilmiştir. Gezi eylemleri sırasında başına gaz fişegi isabet eden ve bir dizi operasyonla hayata dönen başka bir gencin Berkin için söyledikleri aktarılaraq; durumun tekrar eden bir eylem haline geldiği imajı yaratılmış ve toplum nezdinde iktidara karşı propaganda aracı olarak kullanılmıştır.

Olay 4: 22 Mart tarihli Gazete olayı "Dünyadan tepki yağın Twitter yasağını Köşk dahil milyonlarca kullanıcı deldi Kuş'a yenildi" manşeti ile vermiştir. Haber girişlerinde de "AKP'YE İNAT TWITTER'A DAVET", "Erdoğan neden korkuyor?", "Hukuk da şaşkın" ve "Yasak ödleke" alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde "Twitter mwitter kökünün kazıyacağız' diyen Erdoğan sonunda Türkiye'yi 3. Dünya ligine soktu." ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, "Cumhurbaşkanı Gül de yasağı delerek Twitter hesabına 'Kapatma tasvip edilemez' diye yazdı." ifadesi kullanılmıştır. Haberin devamında TÜSİAD'ın "Orantısız ve özgürlüklere aykırı bu tür yasaklamaların temelsiz korkuların göstergesi olduğu ve demokrasiye hizmet etmediği açıktır." açıklaması aktarılmıştır. Ek olarak, Bilişim derneklerinin "Kapatmak akıl yoksunluğu ve çaresizliktir." yorumları da gazetenin ilk sayfasından kamuoyuna duyurulmuştur. Aktarılan açıklamalar doğrultusunda, toplum nezdinde kapatmaya ilişkin ciddi bir muhalif tutumun olduğu ve olayın özgürlüklere müdahale olarak nitelendirildiği anlaşılmaktadır. Olayla ilgili Dünya basınında yer alan söylemlere de değinilen haberde, Avrupa Komisyonu dijital stratejilerden sorumlu başkan yardımcısının "versiz, anlamsız ve ödleke" değerlendirmesine yer verilmiştir. Haberin detayında "Twitter'a yasak sökmedi" alt başlığıyla yayınlanan bölümde ise, cumhurbaşkanından bakanlara kadar pek çok kişinin yasağı deldiği aktarılmıştır. "İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Mahkemesi'nin bir kullanıcının yayınlarına erişimin engellenmesi yönünde karar verdi. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) da Twitter'ı kapattı. TİB'in koruma tedbirini dayandırdığı mahkeme kararlarında 'Twitter'a erişimin tamamen engellenmesi' yönünde hiçbir karar

bulunmuyor.” ifadelerinin kullanıldığı metinde, Hükümet’in mahkeme kararına dayandırdığını iddia ettiği kapatma eyleminin asılsız olduğu vurgulanmak istenmiştir. Yine, haberin devamında “Başsavcılık yalanladı” alt başlığıyla sunulan bölümde “Anılan engellemeyle ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından talep olunmuş ve/veya alınmış herhangi bir karar mevcut değildir.” denilmiştir. Haberin bir diğer bölümünde de, “TBB, İstanbul Barosu, CHP ve STK’ler suç duyurusunda bulundu Amatör lige düştük” başlığı kullanılarak, “Başbakan Tayyip Erdoğan’ın, ‘Twitter mwitter, hepsinin kökünü kazıyacağız’ açıklamalarının ardından Twitter’a erişimin yasaklanmasına, birçok siyasetçi, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütü ve siyasi parti temsilcisi sert tepki gösterdi.” ifadelerine yer verilmiştir. Cümle kurgusuna bakıldığında, mahkeme kararına dayandırılan kapatma işleminin, Başbakan’ın “kökünü kazıma” açıklamalarının akabinde gerçekleşmesi vurgulanmak istenmekte ve yargı ile yürütme arasında sınır ihlali olabileceğine yönelik bir algı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Gazete, haberin devamında “TBB Başkanı Metin Feyzioğlu, nöbetçi mahkemenin Twitter’ın yasaklanması kararına ilişkin herhangi bir yargı kararı bulunmaması nedeniyle, yaptıkları başvuruyu reddettiğini açıkladı.” ifadesinin ardından, Feyzioğlu’nun “Twitter’ın kapatılması kararı yargı kararı değil, idari karardır.” sözlerini aktarmıştır. Dönemin CHP İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Mustafa Sarıgül’ün “Seçimlere 7 gün kala özgürlüğüm elimden alınmıştır. Medya organlarının büyük bir bölümü bize sansür uygulamaktadır. Bugün dahi bir medya kuruluşu akşamki canlı yayını iptal etmiştir. Biz projelerimizi sosyal medyadan yurttaşlarımıza duyuruyoruz.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde, erişimi engelleme kararı veren İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Mahkemesi’nin kapatmaya gerekçe olarak, Oyyokhırsıza isimli Twitter hesabında AKP İzmir Büyükşehir Belediyesi başkan adayı Binali Yıldırım hakkındaki yolsuzluk iddialarının yayınlanmasını gösterdiği belirtilmiş; ancak, söz konusu mahkeme kararına ilişkin herhangi bir görsele yer verilmemiştir. Gazetenin mahkeme kararına yönelik iddiasının gerçek olduğunun kabul edilmesi durumunda; iktidar partisinin Twitter’ın kapatılması sonucu hem İzmir Büyükşehir Belediyesi başkan adayının yolsuzluk iddiaları ile karalanması/yolsuzluk iddialarının kanıtlanmasını engelleyeceği hem de rakip adayların mevcut seçim sürecinde propaganda faaliyetlerini yürüttüğü ciddi bir kanalı tıkamış olacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak, haberde bu iddiayı ispatlayacak herhangi bir argüman ya da görsele yer verilmemiştir. Konuya ilişkin İstanbul Barosu Başkanı’nın sözlerine de yer verilen haberde “Bu uygulamayla birlikte Türkiye demokraside bırakın 2. Lige amatör lige

düşürülmüştür. Malezya, Çin gibi birtakım ülkelerle aynı kategoriye sokulmuştur.” ifadeleriyle, olayın ülkenin demokratikliğine verdiği zarara dikkat çekilmek istenmiştir.

Olay 5: 30 Mart tarihli baskısında “*OYUNA SAHİP ÇIK*” manşetiyle kitleleri oy vermeye davet eden Gazete, 31 Mart tarihli baskısında “Gerilim kazandı” manşeti ile “*Yerel seçimleri AKP önde bitirdi*”, “*3 büyük ilin 2’sini CHP aldı*”, “*Elektrikler kesildi hile iddiası yağdı*” ve “*Erdoğan’ın mesajı hesaplaşma oldu*” başlıklarına yer vermiştir. Seçilen “hesaplaşma” ve “gerilim” sözcükleriyle, Başbakan Erdoğan’ın öfke söylemlerine gönderme yapıldığı değerlendirilmektedir. “*CHP HEDEF ULAŞAMADI*” satırbaşıyla başlayan haberin devamında, “Yolsuzlukların damga vurduğu ve gergin geçen yerel seçim sürecinin sonucunda AKP yine birinci parti çıktı.” ifadesi kullanılmıştır. Seçim sonuçlarının güvenilirliğini gölgeye düşürecek olan bu cümlelerin, “damga vurmak” gibi kesin bir ifadeyle sunulduğu görülmektedir. “*ÇANKAYA SENARYOLARI*” satırbaşıyla sunulan diğer bölümde ise, “Seçimleri yolsuzlukların aklanması olarak gören AKP’nin yeni bir hesaplaşmanın içine gireceği yorumları ağırlık kazandı. Türkiye’deki gerilimin daha da artacağı vurgulandı.” şeklinde bir giriş yapıldığı görülmektedir. “En karanlık seçim” başlığıyla sunulan bir diğer bölümde ise, “*Oy verme işlemi sürerken usulsüzlük yapıldığına dair 1000’in üzerinde tutanak tutuldu. Hile kuşkusu sonuçlar açıklanınca yerini şüpheye bıraktı. Oy sayımı sırasında yaklaşık 40 ilde yer yer elektrikler kesildi. AKP’nin önde olduğu yerlerde kesinti yaşanmazken bu durum fırtınaya bağlandı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Anılan ifadeyle, AKP’nin geride olduğu bölgelerde bilinçli bir şekilde elektrik kesintisi gerçekleştirdiği okuyucuya örtük bir biçimde sunulmakta olup; oy verme işlemi esnasında ciddi usulsüzlüklerin yapıldığı ve bunların tutanakla sabit olduğu duyurularak, seçim sonuçlarının şaibeli olduğunun bir kez daha altı çizilmiştir. Haberin devamında “*Ankara 20 yıl sonra el değiştirdi. İstanbul ve İzmir’de gelenek bozulmadı BAŞKENT CHP’nin*” başlığıyla verilen haberde, “*Ankara’da AKP’li Gökçek ile CHP’li Yavaş arasındaki yarış kıran kırana geçti. İki parti de % 44 oranında oy aldı. Yavaş 27 bin oy öne geçtiği sırada seçim sistemine girişler durdu. CHP’nin güçlü olduğu ilçelerdeki 170 sandık gazetemiz baskıya girdiğinde açılmamıştı.*” açıklamasına yer verilmiştir. Burada, Ankara’daki seçim yarışı özelinde bir haber sunum yapılarak, CHP’li aday Mansur Yavaş’ın CHP’nin güçlü olduğu 170 sandığın açılmamasına rağmen, rakibinden 27 bin oy öne geçtiği sırada seçim sistemine girişlerin bilinçli olarak durdurulduğu iması yapılmıştır. Nitekim, Gazete bu durumu, CHP’nin güçlü olduğu sandıklar açılmadan CHP’li adayın

önde olması ve güçlü olunan sandıkların açılması durumunda zaten CHP'nin farkı iyice açacağı ön kabulü baskıya geçtiğini ve bu nedenle böyle bir başlık kullanıldığı belirterek akıllarda soru işareti bırakmaya çalışmıştır. Haberin detayına geçildiğinde “Her yerde hile iddiası” başlığı atıldığı ve “Bazı merkezlerde AKP damgalı hazır pusulaların bulunduğu, sandık görevlilerinin pusulaları evlerinde mühürlediği ve Suriyelilerin oy kullandığı öne sürüldü.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında sırasıyla yer alan; “Bazı ilçelerde sandık başkanının oy kullanılan bölmeye girerek seçmenleri yönlendirdiği, sandık görevlilerinin oy pusulalarındaki mühürleri evlerinde mühürlediği, okuma-yazma bilmeyen yurttaşlara refakat eden sandık başkanlarının oyları ‘AKP’ye bastığı, bazı yerlerde sandık mühürleme işleminin yapılmadan oylamaya başlanıldığı, Suriyelilerin de oy kullandığı öne sürüldü.”, “AKP ve CHP’nin büyük çekişme yaşadığı İstanbul’da da çok sayıda seçim hilesi ve girişimi yaşandı. Maltepe Bağlarbaşı İlköğretim Okulu’nda bir sandıkta oy pusulaları ve zarfların, sandık görevlisi tarafından önceden evinde mühürlenip gönderildiği ortaya çıktı.”, “Bakırköy’de, Zeytinlik Mahallesi Milliye Sokak’ta satılık olan boş bir dairede yaşayan soyadları farklı 32 kişi aynı sandıkta oy kullandı. Beyoğlu Kadınlar Çeşmesi İlköğretim Okulu’nda ise AKP adına basılmış sahte oy pusulasıyla bir kişi yakalandı.” tespitleriyle, “Bayrampaşa’da bir okulda AKP adına basılı 1000 adet oy pusulasının ele geçirildiği öne sürüldü. Boğaziçi Üniversitesi 1627 No’lu sandıkta ölmüş kişiler için oy kullanıldığı bildirildi.” aktarmaları yapılmıştır. Yine, “Dudullu İHO yanındaki benzinlikte halka AKP mühürlü oy pusulası dağıtan 2 kişi ihbar üzerine yakalandı. Pendik’te ‘okul sorumlusuyum’ diyerek sandık görevlilerine emir veren kişilerin AKP gözlemcisi çıktığı belirtildi. İlçede CHP, MHP ve HDP’li avukatlar Rauf Denktaş Lisesi’nde 1007 No’lu sandıkta 1 çuval dolusu ‘evet’ mührü basılmış oylar buldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Örnekler çoğaltılabileceği gibi, tam sayfa olarak sunulan haberin, ülke genelinde oy verilmesi esnasında yaşanan yolsuzlukların aktarılması şeklinde kurgulandığı görülmektedir. Haberin devamında “Usulsüzlükler” alt başlığıyla Türkiye genelinde tutulan tutanakların bir derlemesi sunulmuş ve “Sahte pusulalar”, “Tutanaklar sosyal medyada”, “AKP’li taşıdılar”, “Suriyeliler sandıkta”, “Sandıklara müdahale” ve “Twitter ‘da uyarı” alt başlıklarıyla oy verme işlemleri sırasında ülke genelinde yaşandığı iddia edilen usulsüzlüklerden söz edilmiştir. Son olarak “Yurt genelinde AKP’lilerin seçim sandıklarına müdahalesi ve hileli oy girişimleri tepki çekti.” ifadesiyle, seçim sonuçlarının gerçeği yansıtmadığı, sonuçları AKP tarafından bariz bir müdahalede bulunduğu kamuoyuna duyurulmak istenmiştir.

Olay 6: 9 Nisan tarihli baskıda “*Meclis çatısı altında bu da oldu. Kılıçdaroğlu’na sabıkası kabarık bir kişi saldırdı Demokrasiye yumruk*” manşetinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin girişinde “*Organize kuşkusu*” ve “*Eliyle koymuş gibi*” satırbaşları öne çıkarılarak, “*Meclis kayıtlarında daha önce girişinin bulunmadığı açıklanan saldırganın kimseye sormadan Kılıçdaroğlu’nun geleceği kapıya gitmesi olayın organize olduğu kuşkusunu güçlendirdi. Övet, CHP’li Özgündüz’ün ‘Seni biri mi gönderdi?’ sorusu karşısında susmayı tercih etti.*” ifadelerine yer verilerek, olayın planlı bir organizasyon olabileceği şüphesinin akıllara getirilmesine yönelik bir üslup geliştirilmiştir. “*GÜL VE ERDOĞAN ARADI Kınama ve tepki yağdı*” alt başlığına da yer verilen haberde, olay anına ilişkin görseller de kullanılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise “*CHP lideri Kılıçdaroğlu, Meclis çatısı altında yumruklandı Çirkin saldırı*” başlığının ve “*Saldırgan yalnız geldi, doğruca CHP’nin toplantı salonuna gitti Mecliste güvenlik skandalı*”, “*Hukukçular değerlendiriyor*”, “*Bu olay ikinci Ogün Samast vakasıdır*”, “*Saldırıya uğrayan liderler*”, “*55 olayla ilgili suç kaydı var*”, “*Anne Övet: Dolduruşa geldi*” ve “*Facebook’ta ilginç ayrıntı*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayında Kılıçdaroğlu’nun grup toplantısında sarf ettiği “*Biz hiç kimsenin önünde diz çökmemiş bir gelenekten geliyoruz. Yedi düvele karşı mücadele etmiş bir gelenekten geliyoruz. Öyle birisi yumruk atacak, biz geri adım atacağız... Asla atmayacağız, inançlarımızdan asla vazgeçmeyeceğiz.*” sözleri aktararak, olayın CHP tarafından siyasal propaganda malzemesine dönüştürüldüğü ve Gazetenin de bu durumu olduğu gibi yansıttığı görülmektedir. Yine, haber kapsamında “*CHP grup başkanvekili Engin Altay, bunun ‘amatör’ ya da ‘tepkisel’ bir saldırı olamayacağını söyledi. Altay, ‘Bu, profesyonelce planlanmış ve yapılmış bir saldırı’ dedi.*” ifadelerine yer verilerek, olayın bir provokasyon niteliği taşıdığı ve partiye yönelik bir komplo kurulmuş olabileceği ihtimali üzerinde durulmuştur. Haberin bir başka bölümünde “*6 Nisan tarihinde Ak Parti isimli Facebook hesabının Başbakan Erdoğan’ın fotoğrafı ile birlikte ‘Karizman Yeter Ustam’ mesajını kendi sayfasında paylaşan Övet*” ifadesine yer verilerek, saldırganın olası bağlantılarına iktidar partisi adres olarak gösterilmiştir. Yine, bir diğer bölümde “*Özgündüz ‘Seni biri mi yolladı?’ dediklerinde ise saldırganın sustuğunu ifade etti. Övet’in maşa olarak kullanıldığını belirten Özgündüz, ‘Bu ikinci Ogün Samast vakasıdır. Eğer bu olayın içinde devlet yoksa bir an önce aydınlatılmalıdır.’ dedi.*” ifadeleriyle, saldırıda devlet eli olabileceği Ogün Samast olayı üzerinden hatırlatılarak, yetkililerin göreve çağırıldığı görülmektedir.

Olay 7: 11 Mayıs tarihli baskısında “Feyzioğlu’nun konuşmasına kızan Erdoğan ‘edepsizlik’ diyerek kürsüye yürüdü. Salonu terk ederken Gül’ü de beraberinde götüren Başbakan, protokol kurallarını da hiçe saydı Skandal yarattı” manşetiyle sunulan haberde, “GÜL’E DE TEPKİ YAĞDI: Makamı küçülttü”, “Tiyatro yapıyor” ve “Cumhurbaşkanını peşine taktı” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Başlıklarda kullanılan “edepsizlik”, “skandal yarattı” ve “kürsüye yürüdü” sözcüklerinden yola çıkılarak, Başbakan Erdoğan’ın saldırgan bir tutum takındığı yorumunun okuyucuya nakledildiği görülmektedir. “Bağırarak ayağa kalktı” ve “Gül sakinleştiremedi” satırbaşlarının kullanıldığı haberin devamında “Danıştay’ın kuruluş yıldönümü töreni Başbakan Erdoğan’ın öfke patlamasıyla tarihe geçti. Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu’nun konuşmasını uzun ve siyasi bulan Erdoğan bağırarak tepki gösterdi. ‘Edepsizlik yapıyorsun.’” ifadeleri kullanılmıştır. Başbakan’ın “bağırması”, “sakinleşememesi”, “öfke patlaması” gibi söylemlerin geliştirilmesiyle, Başbakan’ın psikolojik kriz yönetimini gerçekleştiremediği okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Haberin devamında “Erdoğan ile birlikte Cumhurbaşkanı Gül ve Genelkurmay Başkanı Necdet Özel de salonu terk etti. Erdoğan’ın bu sırada protokol kurallarını çiğneyerek Gül’ün önünden yürümesi dikkat çekti.” değerlendirmesi yapılmıştır. Ardından, “Feyzioğlu’nu ‘tiyatro yapmakla’ suçlayan Erdoğan ‘Senden bir şey olmaz, istediğin kadar profesör ol. Siyaseti çok seviyorsan çıkar cüppeni siyaset meydanında kendini ispat et.’ diye konuştu.” ifadeleri kullanılarak, gerek Başbakanın protokol kurallarını çiğnediğinin belirtilmesi gerekse de “senden bir şey olmaz” sözlerinin nakledilmesi ile Gazete’nin toplum nezdinde Başbakan’ın geliştirmiş olduğu saldırgan ve öfke dolu üsluba dikkat çekmeye çalıştığı değerlendirilmektedir. Konu ile ilgili söylemlere de yer verilen haberde “CHP lideri Kılıçdaroğlu, Erdoğan’ın tavrını ‘Devlet yönetme ehliyetini kaybetmiş birinin tutumu’ sözleriyle değerlendirdi. İstanbul Barosu da Erdoğan’ın davranışının tahammülsüzlüğün ötesinde ‘saldırı, taciz ve saygısızlık’ olduğunu savundu.” açıklamasında bulunulmuştur. Bağırma, kürsüye yürüme gibi eylemlerin demokrasilerde yer alamayacağını belirten Kılıçdaroğlu’nun “devlet yönetme ehliyeti”ne, Baro yetkililerinin ise olayın “saldırı” boyutuna dikkat çekmesi, Başbakan’ın tutumunun hem kişisel hem de siyasal boyutuna ilişkin bir eleştiri niteliği arz etmektedir. Haberin böyle bir açıdan sunulması ve sunumda benzer eleştirel üslup kullanılması, Gazete’nin de aynı düşüncede olduğu yönünde değerlendirilmektedir. Haberin detayına geçildiğinde, “Danıştay töreninde Feyzioğlu’nun konuşmasına tahammül edemeyen Erdoğan salonu terk etti Sinirlendi, bağırды ve gitti” başlığının tercih edildiği

haberde, “Feyzioğlu konuşmasını bitirmeye hazırlanırken Erdoğan kendini tutamadı ‘Edepsizlik yapıyorsun’”, “Gül’ün çabası yetersiz kaldı”, “Protokolü dağıttı” ve “Çıkmak yasak” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber sunumunda Erdoğan’ın salonu terk ettiği sıradaki görseline de yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, “Anayasa Mahkemesi’nin kuruluş yıldönümünde Haşim Kılıç’ın konuşmasına sinirlenen, Kılıç’ı alkışlamadan ve resepsiyona katılmadan salondan ayrılan Erdoğan, bu kez de sinirlerine hakim olamadı.” ifadesine yer verilerek, dönemin Başbakan’ı Erdoğan’ın öfke kontrolünü gerçekleştiremediği ve benzer davranışları daha önce de sergilemiş olduğu kamuoyuna hatırlatılmaktadır. Haberin devamında sırasıyla; “Danıştay’ın 146. Kuruluş yıldönümü töreni, unutulmayacak bir skandalla tarihe geçti.”, “Feyzioğlu’nun konuşmasının son bölümünde nasıl bir cumhurbaşkanı istediğini söylediği sırada kendini daha fazla tutamayan Başbakan, oturduğu yerden ‘Baştan aşağı yanlış konuşuyorsun. Böyle edepsizlik olmaz ki, edepsizlik yapıyorsun.’ diye bağırmaya başladı.”, “Feyzioğlu’nun ‘Edepsizlik yapan ben değilim Sayın Başbakan’ yanıtı üzerine ayağa kalkan Erdoğan’ı kolundan tutan, telkin etmeye çalışan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül de sakinleştiremedi.”, “Elini kolunu sallayarak protestosunu sürdüren ve tepkisini yakındakilerle paylaşan Erdoğan, ardından ‘protokol kurallarını hiçe sayarak’, Gül ve Genelkurmay Başkanı Necdet Özel’i ‘peşine takıp’ salondan ayrıldı.”, “Salonda bulunan izleyicilerin, hatta rahatsızlanan bir Danıştay üyesinin bile Cumhurbaşkanlığı korumaları tarafından bir süre salonda ‘hapsedilmesi’ tepkiyle karşılandı.” ifadelerine yer verilmiştir. Olayın aktarılması sırasında “peşine takıp” ifadesinin kullanılması ile dönemin cumhurbaşkanı ile Genelkurmay Başkanının itibarsızlaştırıldığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, dönemin başbakanı tarafından “Protokol kurallarının hiçe sayılması” da, bu itibar zedelenmesini destekler bir görünüm sergilemektedir. Haberin başka bir bölümünde ise, “İŞTE VAN... 2 hafta önce protesto etmişlerdi” başlığıyla sunulan bölümde, “Başbakan Erdoğan, Vanlı depremzedelerin sorunlarını dile getiren TBB Başkanı Metin Feyzioğlu’nu ‘Van’da neler yapıldığından haberin var mı’ diye eleştirse de depremzedelerin sorunları 2011’den bu yana çözülmedi. Konteynırlarda yaşayan depremzedeler çözüm için 29 Nisan’da Ankara’ya yürümek istemişti.” ifadeleri kullanılarak, Erdoğan-Feyzioğlu gerginliğinde Feyzioğlu’nu destekleyen bir habercilik anlayışı geliştirildiği değerlendirilmektedir. Nitekim, “Bu görüntülere karşın Van Valisi Aydın Nezi Doğan Feyzioğlu’nun iddialarını yalanladı.” ifadesiyle ve Van’da gerçekleşen protestonun fotoğrafına yer verilmesi suretiyle, Feyzioğlu’nu olumlayan bir haber örgüsünün geliştirildiği görülmektedir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli Gazete “Soma’daki maden faciasında yüzlerce işçi mahsur kaldı CANLARIMIZ YERİN ALTINDA” manşetiyle yayımlanmıştır. “EN BÜYÜK MADEN KAZASI”, “DURUM HİÇ İÇ AÇICI DEĞİL”, “Kaza ‘Geliyorum’ dedi CHP: AKP Soma önergemizi reddetti”, “400 METRE AŞAĞIDA CAN PAZARI” ve “Ocağın önüne akın eden aileler bilgi verilmemesine isyan etti Ne olur bir haber verin” alt başlıklarının yer aldığı haber; “İş kazalarında lider olan Türkiye, tarihinin en büyük acılarından birini yaşadı.” girişiyle okuyucuya sunulmuştur. Haber detayının yer aldığı sayfada “Kömür ocağında trafo patladı, işçiler yerin 400 metre altında mahsur kaldı Soma’da can pazarı” başlığının yer aldığı görülmektedir. 2 tam sayfa verilen haberde “BAŞBAKAN PROGRAMINI BOZMADI Ödül törenine katıldı”, “PROFESÖR BÜYÜK TEPKİ ÇEKTİ Kural’dan gaf”, “6 bin 500 işçi”, “Ocakta patlama haberini alan madencilerin yakınlarının feryatları yürekleri dağladı: Babam ölmedi deyin”, “MADENCİNAYETLERİ DURMUYOR 73 yılda 3 bin can” ve “AKP görmezden geldi” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında “Soma’da meydana gelen maden cinayetinde onlarca işçi yaşamını yitirdi.” ifadesine yer verilmiş ve olay kaza boyutundan çıkarılarak, gerçekleşen ihmaller sonucu bir cinayet olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, “AKP’li eski Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer’in Zonguldak’ta maden ocağında 17 Mayıs 2010’da meydana gelen grizu faciasından sonra söylediği ‘Madencilerimizin bedeninde herhangi bir yanık yoktu, güzel öldüler.’” sözleri kamuoyuna yeniden hatırlatılmış ve “Soma’daki facia sonrası katıldığı televizyon programında, olayı yorumlayan Prof. Dr. Orhan Kural’ın karbonmonoksit için ‘tatlı bir ölümdür’ sözleri tepki çekti.” ifadesine yer verilerek, iktidarın ve iktidara yakın olduğu iddia edilen entelektüel camianın konuya ilişkin takındığı tavra dikkat çekilmek istenmiştir. “CHP’nin Soma’daki madenlerin araştırılması için komisyon kurulması önerisine iktidar kanadından ‘Gerek yok’ yanıtı” ifadeleri ile gerçekleştirilen bölüm girişi, “CHP’nin Soma’daki maden ocaklarının araştırılması için verdiği önerge Meclis’te AKP’nin oylarıyla reddedildi.” şeklinde düzenlenmiş ve iktidar partisi suçlu olarak lanse edilmiştir. Akabinde yayımlanan 15 Mayıs tarihli baskıda ise, “Soma’da yüzlerce emekçinin ölümünden ‘bunlar olağan’ diyen iktidar, kar hırsı güden ve önlem almayan işverenler ile sarı sendikalar sorumlu Masalı bırakın KATLETTİNİZ” manşeti kullanılmıştır. “Ölü sayısının 350’yi aşmasından korkuluyor”, “Çocuklar madende”, “Acıya ‘Başbakanlık’ tekmesi”, “Erdoğan’a büyük öfke” ve “TÜRKİYE İSYANDA” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber detayında kullanılmak üzere “Soma’daki facianın acı tablosu tüm korkunçluğuyla ortaya çıktı. Ocak yüzlerce emekçiye

mezar oldu Katliam madeni” başlığı tercih edilmiş ve olay örgüsü “‘Kriz masası’ krizi”, “Sabaha kadar ulaşılanlar kurtuldu”, “EMO uzmanlar: Yangının nedeni kömür”, “Ocakta işçiler için kaçış yeri yok” ve “‘Geliyorum’ diyen faciada çok sayıda soru yanıt beklerken önemli eksikliklere dikkat çekiliyor İhmaller zinciri” alt başlıkları üzerinden oluşturulmuştur. Haberin devamında “Facianın ardından dün ilçeye giden Erdoğan, İngiltere’de 150 yıl önce yaşanan kazaları örnek göstererek, ‘Bular olağan şeylerdir. Bunun fitratında bunlar var. İşçilerin yakınları ve Somalılarının yoğun protestosuyla karşılaşan Başbakan bir markete sığındı.” ifadelerine yer verilmiştir. Bir başka bölümde, “Sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve çok sayıda yurttaş katliama yurt çapındaki eylemlerle tepki gösterdi.” ifadeleri kullanılmıştır. Gazete 16 Mayıs tarihli baskısında ise, “Başbakan’dan dayak” ve “Hukukçular, ‘deliller karartılıyor’ derken acılı ailelerin bekleyişi isyana dönüştü Oğlumu verin artık” manşetlerine yer vermiştir. Haberin devamında “Yürekler yanıyor”, “Gül: Kurallar gözden geçirilmeli.”, “Kılıçdaroğlu: Avrupa’da niye kimse ölmüyor? Onlar fitrat demedi”, “İŞÇİ SOMA İÇİN 1 GÜNLÜK İŞ BIRAKTI Yas yürüyüşü de yasak” ve “‘Cesedini vermez diye korktum’” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. “Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Soma’da bir kişiyi tekmelemesinin ardından Başbakan Erdoğan’ın da bir yurttasa tokat attığı ortaya çıktı. Olaya ilişkin kamera kayıtlarında Erdoğan ve korumalarının markete soktukları bir kişiyi tekme tokat dövdükleri görünüyor.” ifadeleri kullanılarak, saldırıya uğrayan Taner Kuruca’nın “Başbakan tokat attı. Korumalar çok sert girdi.” sözleri aktarılmıştır. Haber sunumu hem Müşavir Yerkel’in tekme görüntüleriyle hem de Başbakan’ın tokat görüntüleriyle desteklenmiştir. Ayrıca, haberin devamında “Facianın üzerinden 4 gün geçti ancak tek bir sorumlu gözüktü alınmadı. Barolar ve ÇHD’li avukatlar delillerin karatıldığı iddiasını gündeme getirdi. ÇHD ailelere ve işçilere konuşmamaları için baskı yapıldığını, içeride sigortasız çalıştırılanlar olduğu için sayıların açıklanmadığını ileri sürdü.” ifadelerine yer verilerek, iktidarın konu üzerine eğilmediği imasında bulunularak, toplumsal hassasiyet “delillerin karatılması” iddiasıyla bir kez daha körüklenmiştir. Devamında, “Soma için İzmir’de düzenlenen ‘yas yürüyüşü’ ne polis çok sert müdahale etti. İstanbul ve Ankara’da emekçiler bir gün süreyle greve giderek katliamı protesto etti.”, “Cumhurbaşkanı, facia için ‘Bu tür kazalar bu işin fitratında var’ diyen Erdoğan’ın aksine ‘gelişmiş ülkeleri’ örnek gösterdi. ‘Bu acıları o ülkeler nasıl minimize ettilerse artık biz de yapılması gereken tedbirleri almalıyız’” ifadesiyle, Cumhurbaşkanı’nın olaya yaklaşımının

Başbakan'dan bir hayli farklı olduğunun altı çizilerek, yetkilileri gerekli tedbirleri almaya çağırdığı görülmektedir.

Olay 9: Gazete'nin 30 ve 31 Mayıs tarihlerinde ÖZEL EK formatıyla Gezi olaylarının yıldönümüne ilişkin baskı yaptığı görülmektedir. 30 Mayıs tarihinde "Korku duvarını yıkan başkaldırı Gezi yazı 1" ve "BAZI ŞEYLER DEĞİŞTİ" başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Ekte 2 tam sayfa "Gezi'nin fidanlarıydılar" başlığıyla, Gezi olayları sırasında hayatlarını kaybeden kişilerden bahsedildiği görülmektedir. 31 Mayıs tarihinde yayımlanan ÖZEL EK ise "Türkiye'yi değiştiren Haziran Gezi yazı 2" ve "Anaların gözyaşları dinmedi" başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. Ekin içeriğinde "Gezi eylemlerinin adliyeğe yansması: 41 iddianame,334 kişiye dava Hesap veren yok Hesap soran çok" başlığına yer verilmiştir. Gazete'nin 31 Mayıs tarihli baskısında "Baskıya 'dur' diyen, özgürlük ve umudu yeşerten Gezi'nin 1. yılında meydanlara çağrı Çocuklarımız için" manşeti kullanılırken, "KILIÇDAROĞLU: HÜKÜMET PROVOKASYON YAPACAK" başlığına yer verilmiştir. "Sokakta olmak haktır" satır başıyla sunulan haber girişinde, "Yaşam alanına, kentine sahip çıkma mücadelesiyle Gezi Parkı'nda başlayan, polis şiddeti ve iktidarın baskısı karşısında tüm Türkiye'de direnişe dönüşen Gezi'nin birinci yılında 'artık yeter' demek için yine meydanlara çıkılıyor." çağrısına yer verilmiştir. Ayrıca, "Gaz kapsülü nedeniyle kafatasının yarısını yitiren M.T.A.'nın babası Mehmet T. de 'Sesimizi çıkarmazsak Ali İsmail'lere, Abdullah'lara, Berkin'lere ne diyeceğiz? dedi." aktarımıyla, toplumun Gezi olaylarına yönelik hassasiyetinin canlandırılması amaçlanmıştır. Yayımlanan ikinci Özel Ek'te ise, "Dolmabahçe Bezmi Alem Valide Sultan Camisi'nde yaralılara tıbbi yardımda bulunan doktorların 'suçluyu kayırmak' ve 'ibadethaneleri kirletme' suçundan 6 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı 255 sanıklı davada ise polisin uyguladığı orantısız güç ve hukuksuz gözaltı bir kez daha ayyuka çıktı." ifadesi kullanılmıştır. Haber detayının aktarılması amacıyla 2 tam sayfa sunulan haberde "BASKIYA 'DUR' DİYEN GEZİ DİRENİŞİ'NİN 1. YILINDA ÇAĞRI Haydi meydanlara" ve "CHP'nin hazırladığı Gezi Raporu'nda direnişin 5N 1K'sı ortaya çıktı Çaresizlik yenildi" başlıkları ile "İzmir Gezi'yi unutmadi", "Ankara'da Kızılay Meydanı ve Güvenpark toplanma yeri Yitirdiğimiz gençler için...", "Gösteri hakkı izne bağlı değil", "Ali İsmail için Eskişehir'e", "İNSAN HAKLARI FEDERAYONU'NDAN GEZİ RAPORU Polisler yargılanmalı", "'Gezi'den sonra geceleri nasıl uyuyorsunuz?", "Çocuklarımız için alanlardayız" ve "CHP lideri Kılıçdaroğlu halkı hükümete karşı uyardı:

Provokasyona dikkat” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında “‘ÇHD adına açıklama yapan avukat Uysal ‘Sokakta olmak, sokakta tepki göstermek bir haktır. Herkesi 31 Mayıs’ta bu mücadelede yitirdiklerimiz ile baskı ve zorun dağıldığı özgür bir geleceğin mücadelesine sahip çıkmaya çağırıyoruz.’ dedi.” ifadelerine yer verilerek, toplum Gezi mücadelesine destek olmak üzere meydanlara davet edilmiştir. Ayrıca, haberin devamında sırasıyla; “Ankara Dayanışması bileşenleri aldıkları karar gereği, bugün saat 19.00’da ‘isyanı büyütmek’ için Ankaralıları Güvenpark’a çağırdı.”, “Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FİDH), Gezi Parkı protestolarının birinci yıldönümü dolayısıyla hazırladığı raporda, barışçı göstericilere karşı şiddet kullanan polislerin hiçbirinin yargı önünde sorumlu tutulmadığını bildirdi.”, “Raporda, Gezi protestolarından bu yana geçen bir yıl içinde, şiddet içermeyen gösterilerin orantısız polis gücüyle ‘sistemik’ olarak bastırıldığı da kaydedildi.”, “FİDH raporunda, Gezi protestoları sonrasında siyasal iktidarın bireysel özgürlükleri sınırlayıcı bir dizi yasanın altına imza attığı kaydedilerek, ‘TBMM yargının faaliyetlerini yürütmeye bağlayan yasaları kabul etti.’”, “‘İlk yardım müdahaleleri suç ilan edildi. İnternet üzerinde iktidar kontrolü arttırdı. Tüm bu gelişmeler ülkede ifade ve bilgiye erişim özgürlüklerinin budanmasına yol açtı.’ denildi.” ifadelerine yer verilmiştir. Söz konusu aktarımla birlikte, konunun uluslararası arenada yarattığı tepki okuyucuya sunulmuştur. “Hükümete de ‘Gencecik çocuklarımızı, TOMA’yla, biber gazıyla, coplarla dövmeyin, yazıktır, günahıdır’ diye seslenen Kılıçdaroğlu, protestolara katılan çocukların da bu ülkenin çocukları olduğunu ve hükümetin ‘ayrımci’ yaklaşımdan vazgeçmesini istedi.” ifadeleri kullanılmıştır.

Olay 10: Gazetenin 10 Haziran tarihli baskısında “AKP’nin Köşk, PKK’nin ‘ödün koparma’ hesabı ülkeyi sıkıntılı dönemin eşiğine getirdi Süreç provokasyon ve seçim kışkacında” manşetini kullandığı; haber sunumunda ise, “BAYRAK İNDİRMEYE TEPKİ”, “LİCE PROTESTOSU Eylemler yayılıyor” ve “TÜRKİYE GERİLDİ” alt başlıklarının tercih ettiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde, “‘Çocuk olması bizi ilgilendirmez’ diyen Başbakan Erdoğan’dan bayrak tepkisi Komutan bedel öder” başlığının kullanıldığı görülmektedir. Devamında, “GENELKURMAY: TAHAMMÜL SINIRLARIMIZ ZORLANIYOR”, “Karakol yapımına tepki için başlayan eylemler Lice’deki ölümlerle boyut değiştirdi Tüm ülke gerildi”, “SAVCILAR ASKERLERİN SİLAHLARINA EL KOYDU”, “CHP’Lİ TANRIKULU VE ONUR LİCE’YE GİTTİ”, “ÜLKÜCÜLER

YÜRÜDÜ” ve “Güvenlik endişesi artıyor” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Gazete başlıklar üzerinden, ülkede bir güvenlik zafiyeti olduğu algısı pompalamıştır. Ayrıca, iktidar partisi; cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde farklı paydaşlarla rant ilişkisi içerisine girerek, ülkeyi güvenlik konusunda sıkıntılı bir sürece sokmakla suçlanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, Başbakan Erdoğan’ın konuya ilişkin “*Bunu çocuk olması bizi ilgilendirmez. Bir çocuk bizim kutsalımız olan bayrağı alıyorsa bunun bir karşılığı olacaktır. Orada bulunan askerdi, komutandı hepsi bunun bedelini ödeyecektir.*” ve “*İlgili komutan da bu teftişin içindedir. Bir çocuk bayrağı alma mahareti gösteriyorsa bunun karşılığı muhakkak ki olacaktır. Bedeli ne ise, bunun bedelini onu oraya gönderenler ve kendisi ödeyecektir.*” sözleri nakledilmiştir. Haberde yer alan ifadeler göz önünde bulundurulduğunda; muhalefet kanadının, iktidar partisini seçim sürecinde ulusal güvenliğe rağmen rant sağlamaya çalışmakla suçladığı görülmektedir.

Olay 11: 12 Haziran tarihli baskısında “Hükümetin izlediği dış politikanın bedeli ağırlaşıyor. IŞİD Musul Konsoloslugu’nu işgal etti. Diplomatlar, çocuklar ve özel hareketçilerin da aralarında bulunduğu 49 kişi rehin alındı Türkiye’ye saldırı” manşeti kullanılmıştır. Haberin devamı “*EN AZ 80 TÜRK IŞİD’İN ELİNDE*”, “*DAVUTOĞLU ‘ÖNLEM ALDIK’ DEMİŞTİ*”, “*BAŞKENT’TE OLAĞANÜSTÜ ZİRVE Ankara tahliye geç kaldı*”, “*MUHALEFET GÜL’Ü GÖREVE ÇAĞIRDI Canavarı hükümet büyüttü*”, “*Tahliye için her türlü hazırlık yapıldı ancak Ankara’da düğmeye basan olmadı Dışişleri dışarıda!*”, “*Irak Türkmen Cephesi Başkanı Kazancı ‘Tahliye gecikti*” ve “*NATO toplandı*” alt başlıklarıyla sunulmuştur. Haberin girişinde yer verilen “*Suriye ve Irak’ta bir İslam emirliği kurmak için savaş yürüten ve geçiş için Türkiye topraklarını kullanan Irak Şam İslam Devleti (IŞİD), Musul’u ele geçirdikten sonra Türkiye Başkonsoloslugu’nu bastı.*” ifadesindeki “*geçiş için Türkiye topraklarını kullandı*” iddiası, akıllara Hükümet’in IŞİD’i desteklediğini getirmektedir. Haberin detayına geçildiğinde, “*Musul’daki Türk misyonunu ele geçiren IŞİD militanları başkonsolos, personel ve çocukların arasında bulunduğu en az 49 kişiyi rehin aldı Konsolosluga baskın*” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haberin girişinde ise, “*Musul Başkonsoloslugu’nda rehin alınanların IŞİD’in bir üssüne götürüldüğü belirtiliyor. Militanların IŞİD’e karşı suç işlemeyenlere dokunmayacaklarını söyledikleri bildirildi.*” ifadelerine yer verilmiştir. Hükümetin “*NATO’yu devreye sokuyoruz*” açıklamalarına ilişkin CHP Genel Başkan Yardımcısı Faruk Loğoğlu’nun yaptığı değerlendirmeye de yer verilen haberde, “*NATO’ya başvuruda*

bulunmak için üye ülkelerden herhangi birisine bir saldırı olması gerekiyor. Burada böyle bir durum yok. Sırf Türk kamuoyuna görüntü vermek için yapılan hareketler bunlar.” sözleri aktarılmıştır. AKP hükümetinin sorumlu olduğuna vurgu yapan Loğoğlu’nun “Q terör örgütlerine destek veren AKP Hükümeti’nin ta kendisiydi. Hükümetin bu işte sorumluluğu var.” açıklamalarına yer verilmiştir. Gazete, haber genelinde, muhalefet partisinin iktidarı suçlayan ve sorumluluk altına sokan açıklamalarını aktarmış ve kamuoyuna hükümet aleyhine bilgi sunmuştur. Haberin devamında “Türkiye’yi bataklığa doğru sürükleyen politikanın mimarı Bakan, ‘Rehinelerin zarar görmesi halinde en şiddetli şekilde karşılık verilir. Türkiye’nin gücünü kimse test etmesin.’ dedi.” ifadesine yer verilerek, sürece ilişkin fatura dönemin Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’na kesilmiştir. Devamında “*Davutoğlu yayında, ‘Tahliyenin yapılmasının kararını arkadaşlara bıraktık’ diyerek bir ilke imza attı. Davutoğlu, konsolosluktaki 48 kişiye kararın bırakıldığını resmen doğruladı.*” ifadeleri kullanılmıştır. Hükümetin dışışlerine yönelik politikalarının eleştirildiği bölümde “*9 Haziran’da peşmergeden gelen ‘tahliye yardımı ederiz’ önerisine karşın Ankara harekete geçemedi. 10 Haziran günü ise tahliye için Başkonsolosluk ’ta her türlü hazırlık yapıldı. Diplomatik evraklar yok edildi, bina tahliye için hazırlandı. Ancak düğmeye basan olmadı.*” notu düşülerek, tüm kamuoyu önünde Hükümet suçlu gösterilmeye çalışıldığı değerlendirilmektedir. Dönemin Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’na da hususi eleştiri getirilen bölümde, “*Bu gelişmeler yaşanırken, Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Sırbistan’daydı. Davutoğlu Belgrad gezisini kesip geri dönmedi aksine programı gereği New York’a gitmeyi tercih etti. Ancak işgal üzerine, ‘dön’ talimatıyla harekete geçti.*” ifadeleri ile Bakan Davutoğlu’nun konunun önemini idrak edemediği belirtilerek, şu anki duruşunun Hükümetin talimatı ile şekillendiğinin altı çizilmiştir. Ek olarak, “*Günlerdir devam eden krize karşın bakanlık kriz masasını ancak 72 saat sonra kurabildi. Davutoğlu, Belgrad ziyareti sırasında başlayan krize karşın programını bozmadı ve BM’deki terörizmle ilgili gözden geçirme toplantısına katılmak için New York’a gitti. Ankara’nın talimatıyla özel uçakla geri döndü.*” ifadeleri de, Davutoğlu’nun olaya verdiği önem kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. “MHP’li vekil uyardı ama...” başlıklı başka bir bölümde ise, MHP milletvekili Sinan Oğan’ın AKP’li Şener ile girdiği diyaloga atıf yapılmıştır. “*Oğan yaptığı konuşmasında, IŞİD’in bizzat Türkiye tarafından desteklendiğini belirterek ‘Besleyip büyüttüğünüz IŞİD terör örgütü Musul Başkonsolosluğu’nu sarmış’ ifadesini kullanmıştı. AKP’li Şener ise ‘Delilin var mı delilin’ ve ‘Atma’ diyerek tepki göstermişti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Konuya ilişkin Irak

Türkmen Cephesi Başkanı Hicran Kazancı'nın sözlerine de yer verilen haberde, Kazancı'nın *'İsteselerdi iki gün önce tahliye edebilirlerdi.'* sözleri nakledilerek, Hükümetin konuya ilişkin hatalı bir strateji yürüttüğünün ve mevcut durumun ihmal sonucu bu vaziyeti aldığının altı çizilmek istenmiştir.

Olay 12: Gazete 19 Haziran tarihli baskısında *"Anayasa Mahkemesi, oybirliğiyle 230 sanığın haklarının ihlal edildiğine hükmetti Balyoz kararı çöktü"* manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde *"Karardan sonra AYM önünde Adalet Nöbeti tutanlar sevinç gözyaşları döktü."* ifadesiyle, karardan duyulan mutluluk topluma nakledilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde *"Anayasa Mahkemesi 'hak ihlali' kararıyla yeniden yargılanmanın önünü açtı 'Balyoz' çöktü"* başlığı ve *"'Ülkenin geleceğine umutla bakıyoruz'", "Siyasiler kararı yorumladı: Kumpas kesinleşti", "Diğer davalar da etkilenir", "Gerçeğin ilanı", "Hanefi Avcı için de ihlal kararı verildi" ve "Çelik: Bal gibi darbe teşebbüsü" alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. *"Kararın açıklanmasının ardından günlerdir Anayasa Mahkemesi önünde Adalet Nöbeti tutan aileler ve avukatlar büyük sevinç yaşadı. İntihar eden Yarbay Ali Tatar'ın yakınları ise birlikte 'selfie' çekerek kutladı."* ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında Ülgen'in sözleri *"Ergenekon dosyasında kurulan kumpasa ilişkin açılan soruşturmada tanık olarak ifade verdiğini anlatan Ülgen, 'Artık 2007'den 2013 yılına kadar uzayan özel yetkili sürecindeki kanunsuzluklar ortaya dökülecek.'* dedi." şeklinde aktarılmıştır. Söz konusu açıklamalarda Ergenekon davası bir kumpas olarak nitelenmiş ve iktidar tarafından desteklenen özel yetkili mahkemelerce pek çok kanunsuz işe imza atıldığı iddiaları kamuoyuna duyurulmuştur. Haberde Ergenekon davası kapsamında 2,5 yıl tutuklu kalan İlker Başbuğ'un olay üzerine attığı tweete de yer verilerek, Başbuğ'un *"Balyoz kararı herkesin haykırdığı gerçeğin ilanı oldu. Silah arkadaşlarımın ve ailelerinin verdiği onurlu mücadeleyi yürekten kutluyorum. Türkiye tekrar bir hukuk devleti olacaksa, kumpas kuranlar / sahte delil üretenler mutlaka ortaya çıkarılmalı ve yargılanmalıdır."* ifadelerine yer verilmiştir. Haber kapsamında Hükümet kanadının açıklamalarına da yer verilmiş ve dönemin AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik'in *"Balyoz eylem planı bal gibi bir darbe teşebbüsüdür."* açıklaması aktarılmıştır.*

Olay 13: 23 Temmuz tarihli baskıda *"AKP-Gülen kavgasında iktidar en büyük hamlesini yaptı. 100 polis gözaltında 17 Aralık rövanşı"* manşetini tercih edildiği

görülmektedir. Gazete, söz konusu manşet ile gözaltına alınmaların Hükümet ile Gülen kavgasının bir hamlesi olduğunu kamuoyuna duyurmuştur. Haber girişinde “*Sahurda operasyon*” ve “*‘Casusluk’ suçlaması*” satırbaşlarının öne çıkarıldığı ve eski Emniyet Müdürü Yurt Atayün’ün “*Teslim olduk, arkadan kelepçelediler. Tamamen siyasi.*” sözlerine yer verildiği görülmektedir. Devamında, “*İstanbul Başsavcılığı’nın emriyle yürütülen iki operasyonun şüpheli listesinde Ergenekon, Balyoz, KCK, Odatv davalarında çok sayıda hukuksuzluğa imza atan ve cemaate yakın oldukları öne sürülen 115 polisin ismi yer aldı.*” ifadeleri ile anılan davalarda hukuksuzluk yaptıkları ve cemaatle işbirliği içerisinde oldukları belirtilen polislerin, Hükümet-Gülen grubu çatışması sonucu siyasi bir hamle olarak gözaltına alındıkları aktarılmıştır. İki tam sayfada sunulan haberin detayına geçildiğinde, “*Sahurda operasyon*”, “*Gözaltına alınan polis müdürleri Ergenekon, Balyoz, Devrimci Karargah, KCK gibi operasyonlara imza attı Tartışılan operasyonları yönettiler*” ve “*Operasyon saatler öncesinden sosyal medyada tartışma konusu olmuştu Herkes biliyordu*” başlıkları ile karşılaşılmaktadır. Haber girişinde ise, “*Emniyet’teki cemaat örgütlenmesine yönelik 22 ilde 115 şüpheli için operasyon düzenlendi. Gözaltına alınanlar arasında Erdoğan’ı zor durumda bırakan yolsuzluk operasyonunun yürüten polisler de var.*” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haber detaylarının sunulması amacıyla “*Kararlar o yargıçtan*”, “*Başbakan Erdoğan’dan ‘yayılacak’ mesajı*”, “*Yurdun dört bir yanından gözaltılar...*”, “*Haram lokma yemedim*”, “*Eski müdüre arkadan kelepçe*”, “*KEMAL KILIDAROĞLU: Hükümet intikam alıyor*”, “*BAZI GAZETECİLER ÖNCEDEN HABERDAR EDİLDİ*”, “*Alma mazlumun ahını...*” ve “*Üniformayla gözaltı*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun konuya ilişkin açıklamalarının aktarıldığı bölümde, Kılıçdaroğlu’nun “*Bu tür eylemler intikam almak için yapılan eylemler. Devletin gücü kullanılarak belli bir kesimden, polislerden ya da yolsuzluğu ortaya çıkaranlardan intikam eylemleri, bizim kabul edebileceğimiz eylemlerden değildir.*” sözlerine de yer verilerek, İktidarın rant kavgasında devlet gücünü kullanarak üstün konuma geçmeye çalıştığı vurgulanmıştır. Yine, Kılıçdaroğlu’nun konuşmasının devamında sarf ettiği “*Rıza sarraf biliyorsunuz Erdoğan ailesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Haramzadedir. Haramzade benimle olacak hali yok ya?*” sözleri de haber kapsamında kamuoyuna aktarılmıştır. Haberin diğer sayfasına geçildiğinde, eski İstanbul Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürü Yakub Saygılı’nın “*Cumhurbaşkanlığı seçiminden hemen önce algıları tersine çevirecek şekilde gündemin acilen değişmesi gerekmekte. Bugün, bilemedin yarın yapılmalı ki Başbakan ekranlara çıkıp ‘Ev aramalarında ve*

bilgisayarlarında neler çıktı neler? Yakında hepsini sizinle paylaşacağız' diyebilsin.”, “Cumhurbaşkanlığına, üzerlerine yapışan yaftaları unutturarak kahraman olarak çıkmak için yapılıyor.”, “Biri ahlak yoksunu, biri İsrail'e bilgi sattığı iddia edilen, biri delil ürettiği iddia edilen, biri de koltuk kapmak için TÜRGEV'e yalvaran kepezelerin yapacağı operasyondan korktuğumdan değil, devletimin verdiği kararlara saygındandır.”, “Bayramdan sonra olursa operasyon hasılatı olan psikolojik hareketin meyvelerini siyasi iktidarımız yiyemez. En doğru zaman şimdi.” ifadeleri dikkat çekmektedir. Ciddi ithamlar barındıran bu açıklamalarla, sürecin bilinçli bir faaliyet olduğu ve bu hamlenin Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yönelik gündem oluşturulması amacıyla gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. Yine, haber kapsamında eski Ergenekon Savcısı Zekeriya Öz'ün “Evindeki paraları sıfırlayamayanlar devletin ve milletin itibarını sıfırladılar. Şimdi de masumlara iftira atıp onları da sıfırlamaya çalışıyor. İsrail Gazze'ye saldırdı. Türkiye misilleme olarak polislere kara hareketi başlattı. İsrail'e gücü yetmeyen zavallılar polise sahurda saldırdı.” açıklamaları aktarılmıştır. Öz'ün açıklamalarında da, başta Erdoğan olmak üzere yolsuzluk soruşturmasında adı geçen iktidar üyelerine yönelik ağır ithamlar bulunmakta ve gözaltına alınana polisler “mağdur” olarak nitelenmektedir.

Olay 14: Gazete 11 Ağustos tarihli baskısında “Erdoğan adaletsiz seçim süreci ardından halkın seçtiği ilk cumhurbaşkanı oldu. 15 milyon kişi sandığa gitmedi. Çatı formülü tutmadı. Demirtaş oylarını katladı Köşk'e oturmadan Gül kavgası başladı” manşetini kullanmıştır. Haberin alt başlıkları olarak da “‘ÇATI’ OY KAYBETTİRDİ”, “CHP lideri Kılıçdaroğlu, seçimi tatilci ve boykotçuların kazandırdığını savundu: Yolsuzlukta peşindeyiz”, “DIŞ BASIN: Sultan kazandı”, “AKP balkonundan ‘tarafsızlık sözü” ve “HDP yüzde 10 barajında Türkiyelileşme projesi tuttu” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin girişinde, “Artık tarafsız olması gereken Erdoğan, AKP şarkıları eşliğinde balkon konuşmasını yaptı.” detayına yer verilerek; Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı seçilmesinin ardından tarafsız olması gerekirken, AKP binasından AKP şarkıları eşliğinde konuşma yapmasının ne denli ironik bir tutum sergilediğinin altı çizilmiştir. Ayrıca, “Toplumu Alevi, Sünni, Zaza diye ayırıştıran, azınlıkları aşağılayan ve seçim sürecinde devlet olanaklarını sonuna kadar kullanan Erdoğan, yüzde 51,7'lik oyla ilk turda sonuç aldı.” ifadelerine yer verilerek, seçilmiş cumhurbaşkanına itham edilen sıfatlar bir kez daha kamuoyuna duyurulmuştur. Dış basının konuyu yakın takibe aldığının ifade edildiği haberde, “Katılımın düşüklüğüne dikkat çeken dış basın Erdoğan'ın kutuplaştırıcı ve otoriter bir

lider olduğuna vurgu yaptı.” notu düşülmüştür. Haberin detayına geçildiğinde ise, “CHP ve MHP’nin çatı aday planı tutmadı, AKP lideri yüzde 51,7 oyla cumhurbaşkanı seçildi Erdoğan Köşk’ü aldı” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haberin farklı bölümlerinin öne çıkarılması amacıyla da, “YSK BAŞKANI SADİ GÜVEN: Salt çoğunluk alındı İkinci tura gerek yok” ve “İLLERDEN DİKKAT ÇEKİCİ SONUÇLAR Gökçek’e 9 puan fark attı” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Aynı konunun işlendiği bir başka sayfada ise, “Erdoğan AKP Genel Merkezi balkonundan ‘tarafsızlık’ mesajı verdi ‘Tartışmalar eski Türkiye’de kalsın” başlığının ve “Balkon kazası Bilal düştü”, “Seçim sonucunu tebriklerle kutladılar Gülen’e gönderme”, “Beklenenden az oy alınmasıyla beraber Gül’ün partiye dönme olasılığı yükseldi AKP’de planlar değişebilir” ve “Erdoğan’ın biyografisine bir de buradan bakın İşte A’dan Z’ye yeni Cumhurbaşkanı’nın sözlüğü” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında “Başbakan Tayyip Erdoğan, cumhurbaşkanı seçimlerini ilk turda kazanmak ve kendisinden sonra partisini istediği gibi dizayn edebilmek için ciddi ve devlet olanaklarıyla ‘eşitlik ilkesinin ihlal edildiğinin’ uluslararası gözlemcilerce dile getirildiği bir kampanya yürüttü.” ifadeleri ile seçim sürecinin adaletsiz olduğu tespitine yer verilerek, bu durumun uluslararası kamuoyunca da dile getirildiğinin altı çizilmiştir. Yine, haberin detayında belirtilen “AKP’nin yerel seçimlerde aldığı yüzde 45 oy oranına denk gelen 20 milyon dolayındaki oyda kayda değer bir artış olmamasına karşın, katılımın düşüklüğü nedeniyle oransal olarak oyu yükselmiş oldu.” nitelemesiyle, AKP’nin aldığı oy oranının bu denli yüksek çıkmasında katılımın düşük olması temel sebep olarak gösterilmiştir. “Erdoğan’ın biyografisine bir de buradan bakın İşte A’dan Z’ye yeni Cumhurbaşkanı’nın sözlüğü” alt başlığının kullanıldığı bölümde ise, Tayyip Erdoğan’ın siyasal hayatı süresince kullandığı ve toplumda infial uyandıran sözlerinin alfabetik bir derlemesi sunulmuştur. “Ananı da al git, çapulcular, iki ayyaş, kız mıdır kadın mıdır bilemem, laiklik elden gidiyor diye tutturmuşlar. Millet isterse laiklik tabi ki elden gidecek” gibi 27 sözden oluşan derleme ile Erdoğan’ın başbakanlık döneminde sarf ettiği olumsuz söylemler kamuoyuna bir kez daha hatırlatılmıştır. Haberin bir başka sayfasında muhalefet kanadının konuya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. “İkinci tur stratejisi tutmayan partide ulusalcılar ‘istifa’ çağrısına hazırlanıyor CHP’de düş kırıklığı” başlığının ve “Ulusalcılar ‘bedel’ istiyor”, “‘Seçmen sadık’”, “Kurultay zor”, “Baykal cephesi”, “‘Siyasetten anlamıyor’ diyenlere ithaf olunur”, “Partililer MHP’yi suçladı”, “BU SONUÇLARLA RÜŞVETİN ONAY GÖRDÜĞÜNÜ SÖYLEYİP OY KULLANMAYANLARI ELEŞTİRDİ Bahçeli: Dürüstlük kaybetti” ve “Şaibe var” alt

başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. İlgili başlığın detayında “*Bahçeli, Başbakan Tayyip Erdoğan’ın vicdanlarda ‘Cumhurbaşkanı görülemeyecek kadar şaibeli ve şüpheli olduğunu’ belirterek seçim sonucunu ‘Rüşvet onay görmüştür, dürüstlük kaybetmiştir’ diye değerlendirdi.*” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında yer verilen “*Bahçeli, Erdoğan’ın bir zafer kazanmadığını; şike, hile, aldatma ve kandırmayla Çankaya’ya çıktığını kaydetti.*” ifadeleri üzerinden, seçim sonuçlarının çok masum olmadığı noktasında kamuoyunun ikna edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Haberin bir diğer bölümünde ise, “*Önceden kullanılmış oylar, mühürsüz zarf ve oy pusulaları tartışma yarattı Usulsüzlük diz boyu*” başlığı ile “*‘Ekmel’e verecektim Erdoğan’a bastılar’*”, “*MHP’li il başkanının yerine oy kullandılar’*”, “*Aynı yerde iki kez oy kullanıldı*” ve “*Erdoğan’a paket oy*” alt başlıkları ile seçim sürecinde yaşanan usulsüzlüklerin detayları kamuoyuna duyurulmuştur.

Olay 15: 29 Ağustos tarihli baskısında “*Erdoğan aklında cemaat, yargı ve AKP’nin parçalanacağı endişesiyle Çankaya’da Korkarak bıraktı*” manşetine yer veren Gazete, haberin sunumu amacıyla “*İKİ UNUTAN ADAM*”, “*Çankaya’ya tasfiye ederek gitti’*”, “*Musul’daki rehinelere almadı*”, “*Çöplükte yerlerini alırlar’*”, “*YENİ AHLAKİ FORMASYON*” ve “*Gül’den ‘Buradayım’ mesajı*” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haber girişinde, “*Davutoğlu, kongre konuşmasında dünyada ve Türkiye’de pek çok kesime selam yolladı. Unuttuğu, 77 gündür IŞİD’in elinde olan 49 rehineydi. O, Dışişleri Bakanlığı’ndan Başbakanlığa güle oynaya, şiirlerle şarkıyla giderken rehine yakınları endişeyle bekliyor.*” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*‘Vefa’yı sıfırladılar’*” ve “*‘Davaya ihanet edenlerin onursuzca yok olduğunu’ söyleyen Erdoğan AKP için ‘Benim beşinci çocuğum, aşkım’ nitelemesi yaptı ‘Asla veda etmiyorum’*” başlıklarının kullanılmıştır. Haber girişi “*Davutoğlu genel başkanlık koltuğuna oturdu. Erdoğan davaya emeği geçenler arasında Gül’ü saymazken sadece uyumlu çalıştıklarını söyledi. Davutoğlu Gül’ün adını bile anmadı.*” ifadeleri ile gerçekleştirilmiştir. Haberin detaylarının verilmesi sırasında; “*4 KURUCUDAN TEK ADAMLIĞA*”, “*Düşük oyla seçilirse kaygısı*”, “*Abdullah Bey...*”, “*GÜL’DEN KONGRE’YE MESAJ*”, “*‘Davamızın ruhu değişmiyor’*”, “*‘Davutoğlu emanetçi değil’*”, “*‘Biz sizi anlıyoruz, siz de bizi anlayın’*”, “*BASINA AMBARGO TEPKİ ÇEKTİ*”, “*Erdoğan, Feyzioğlu’yla ilgili karara sert tepki gösterdi: Bir avuç haşhaş*”, “*İlk hedef 2015, en son 2023*”, “*İhanet edenler onursuzca yok oldu*”, “*Yemine katılmazsa kaybeder*”, “*Barış süreci topluma emanet*”, “*Aşkımı sizlere emanet ediyorum*”, “*Çöplükte yerlerini*

alacaklar”, “Yargıtay’ın nezaketsizliği” ve “Ey Pensilvanya’daki zat” alt başlıkları tercih edilmiştir. Haber ilerleyen bölümünde ise, “*Erdoğan Gül’den yalnızca bir kez söz ederken; Davutoğlu adını bile anmadı.*” ifadelerine yer verilerek, kutuplaşmaya dikkat çekilmek istenmiştir. “*Yargıtay Başkanlar Kurulu’nun hem siyasete hem de halkın doğrudan seçtiği cumhurbaşkanına karşı son derece nezaketsiz tavırları, eski Türkiye’nin alışkanlığıdır. Hukuk sistemi, bir avuç haşhaşinin şantajına mahkum bırakılamaz. Pensilvanya hukuk sistemine emir veremez, talimat veremez.*” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 16: 21 Eylül tarihli baskısında “*İŞİD elindeki Türkiyeli rehinelere hemen her gün kafa kesme görüntüleri izletti 101 karanlık gün*” manşetini kullanan Gazete, haber detaylarının sunulması amacıyla “*MİT ile askerin ortak operasyonu*”, “*Arap aşiretleri kilit rol oynadı*”, “*İŞİD kaynakları: Pazarlık yaptık*”, “*Özgürlük sevinci*” ve “*ÜÇ MUAMMA*” alt başlıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde “*İŞİD’e yakın yayın yapan siteler (takvahaber.net) “Türkiye devleti İŞİD ile görüşme masasına oturarak bizi dolaylı da olsun tanıdı” yorumunda bulundu.*” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında ise, “*Tahliye etmeme kararını kim verdi? İlk bilgiler, MİT’in uyarısına rağmen Dışişleri’nin ‘Çıkmasınlar’ kararı verdiğiydi. İkincisi... İŞİD’le ne pazarlığı yapıldığı. Sırlar arasına, ‘Nasıl serbest kaldılar’ sorusunu da eklemek gerek. Dışişleri, Cumhurbaşkanı’nın ‘başarılı bir kurtarma operasyonu’ açıklamasını düzeltmek için epey ter döktü.*” yorumuna yer verildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “*Türkiye’nin Musul Başkonsolosluğu’nda rehin alınan 49 görevli özgürlüklerine kavuştu Karanlık esaret bitti*” başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haber detayının aktarılması amacıyla da “*Öztürk: Rehineye sürekli ölümü tattırmaktan keyif alıyorlardı*”, “*Niye terk edildiler?*”, “*Esat’ın japon balığı yolda*”, “*Erdoğan: Başarılı bir operasyon*”, “*Kılıçdaroğlu’ndan Davutoğlu’na kutlama telefonu*” ve “*Mağaza açtırıldı, 150 takım elbise getirildi*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber içeriğinde ise, “*Nermin Taşdelen Yıldız’ın ağabeyi Muammer Taşdelen rehinelere gelmesine sevdiklerini ancak bu işin burada kapanmayacağını belirterek ‘Her şeyden önce bunun hesabını birileri vermeli. O 49 kişi orada niye terk edildi?’ diye sordu.*” aktarımında bulunulmuştur. Taşdelen’in açıklamalarının devamına da yer verilerek; “*Bu işin sorumlularının ortaya çıkması gerekiyor. Neden tahliye edilmedi bu kadar zamandır, en büyük rahatsızlık bu.*”, “*Cumhurbaşkanı ve başbakan hakkında suç duyurusunda bulunduk. Takipsizlik ile sonuçlandı. Birileri zafer çığılığı atmasın. Türkiye’de gerçekten tuhaf bir durum var. Bugün*

İŞİD'e terör örgütü diyemeyen bir başbakan, herhalde bir şeyleri düşünüyordur diyorum." sözlerinin aktarılması suretiyle, Hükümet ve pek çok medya kuruluşu tarafından "başarı" olarak nitelendirilen rehinelerin kurtarılması olayı, aksi bir yorumlama ile kamuoyuna duyurulmuştur. İki tam sayfa sunulan haberin diğer sayfasında "Musul Başkonsolosluğu görevlileri kurtuldu fakat 101 günlük esaretin pek çok ayrıntısı hala 'sır' Ankara 'çatışma' demiş" başlığının ve "MİT ve TSK var ama silah yok", "Siyasi şova dönüştü", "TÜRKİYE DOLAYLI OLARAK İŞİD'İ TANIDI", "Tayyar yine ayrı düştü" ve "İŞİD'e verilen vaatler hala sır" alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detaylarına inildiğinde ise, "Yakınlarına kavuşanlar gözyaşlarına hakim olamazken kavuşma bir anda siyasi şova dönüştürüldü. Havalimanına getirilen Başbakanlık otobüsünün üstüne anonslarla çağırılan Davutoğlu, siyasi söylemli bir konuşmayla bugünü Türkiye'nin bayramı ilan etti." ve "Bir süre sonra, rehinelerin sevincinin iktidar tarafından 'šov malzemesi'ne çevrildiği görüldü." ifadelerine yer verilerek, İktidar olayı siyasi çıkarlarına malzeme yapma noktasında eleştirilmiştir. MHP lideri Devlet Bahçeli'nin de konuya ilişkin açıklamalarına yer verilen bölümde "Vahşi terör örgütünün, sanki Türkiye Cumhuriyeti'nin eşit bir muhatabı gibi ima ve lanse edilmesinin, hükümetin acziyetini daha da perçinlediğini ifade eden Bahçeli, 'Hükümetin, aylarca mağdur olmuş 49 kardeşimizin sırtından siyaset ve istismar yapması en hafif tabirle samimiyet ve insaf noksanlığıdır.'" sözleri aktarılmış ve "Hüsrandan zafer çıkarmak, yenilgiden destan yazmak, bozgundan başarılı bir operasyon sonucu imal etmek kimseye yaramayacaktır." değerlendirmesine yer verilmiştir.

Olay 17: Gazete 29 Ekim tarihli baskısında "Eski maden su doldu, galerileri daha önce 2 kere su bastı, pompa sistemi kurulmadı, müfettişler 'göz atıp gitti.' Çocuklarının nafakası için madene inen 18 işçi yerin 350 metre altını basan suyun altında kaldı Bu da mı fitrat?" manşeti ile "SOMA'DAN 5 AY SONRA" ve "YİNE İHMALLER ZİNCİRİ" alt başlıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde; "Soma'dan ders çıkarmayan Türkiye 5 ay sonra yine bir maden faciasıyla karşı karşıya.", "Uzmanlar, su baskınına karşı yapılması gereken 'kontrol sondajı'nın büyük olasılıkla yapılmadığını, yapıldıysa bile ocağın sahibi Has Şekerler şirketinin dikkate almadığını vurguladı." ve "Ocakta yaşam odasının bulunmadığı, işçilere maske verilmediği belirtildi. Maden yetkililerinin kazadan sonra 'Kaçanın anası ağlamaz' demesi kan dondurdu." ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, "Soma'dan 5 ay sonra yine maden faciası yaşandı 18

işçi maden ocağında su altında mahsur kaldı Ne 'fitratmış'" başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haberin sunumu sırasında; "SU MADENİ NASIL BASTI? Cinayette iki ihtimal", "Bakana işçilerden tepki Daha önce iki kez su basmış", "Haziranda para cezası kesilmiş", "Maden ocağı yetkilisinden isyan ettiren açıklamalar 'Kaçanın anası ağlamaz'", "Gaz maskesiz madene", "'Çocuğumuz için mecburuz'", "Müfettişler madene girmeden gidiyorlar", "Yemek dışarda yenseydi böyle olmazdı", "CHP heyeti Ermenek'te" ve "Yine taşeron, yine AKP'ye yakın" alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber detayında işçilerin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'a "Bu üçüncü su baskını. Önlem alınsaydı böyle olmazdı. Torba Yasa'da çıkan kanunun ardından işçiler öğle yemeklerini madende yiyorlar. Öğle yemeğini madende yemeselerdi bu yaşanmazdı. Hemen müfettişler denetim yapsın. Yoksa işveren eksiklikleri giderir." sözleri aktarılmıştır. Haberin ilerleyen bölümlerinde "Maden ocağında yaşam odası bulunmadığı, madencilere gaz maskesi bile verilmediği ortaya çıktı." ifadelerine yer verilmiştir. Haberin farklı bir bölümünde "Soma'daki faciadan sonra dönemin Başbakan'ı Tayyip Erdoğan 'Bu işin fitratında kazalar ve ölüm var' açıklamasını yapmıştı. Maden ocağı yetkilisi Şahin Uyar'ın yaptığı açıklamalar da adeta isyan ettirdi." ifadesine yer verilerek, Uyar'ın "Küçük madende yaşam odası kuralı yok. Yaşam odası olsa da bir şey fark etmiyor. Yaşam odası olsa da ani bir olayda yapabilecekleri bir şey yok." ve "Başımız sağ olsun. Hani bir laf var ya kaçanın anası ağlamaz, diye bazı arkadaşlarımız kaçır, bazıları da ne olacak der. Vahim bir olay olmuş keşke olmasaydı." sözleri aktarılmıştır. Haberin bir diğer bölümünde "Soma'da 301 madencinin yaşamını yitirdiği facianın ardından Türkiye yine bir kömür faciasıyla karşı karşıya kaldı. Maden Mühendisleri Odası, önlemler alınmış olsaydı facianın önüne geçilebileceğine dikkat çekti." ve "Oda bu tür su basmalarına karşı 'kontrol sondajı' yapılması gerektiğine vurgu yaparak, 'Kontrol sondajı açılmış olsaydı bu facia yaşanmazdı' değerlendirmesinde bulundu. Ayrıca ocağı işleten taşeron şirket Haşşekerler'in yöneticilerinin daha önce AKP'den yerel yönetimler için aday aday oldukları da ortaya çıktı." ifadelerine yer verilerek, durumun önlenebilecek bir nitelik arz ettiği; ancak, gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu böyle bir kazanın gerçekleştiği belirtilmiştir. Ayrıca, madeni işleten taşeron şirketin iktidar partisi ile bağlantılı olduğu belirtilmiş ve teftiş faaliyetlerinin yeterli düzeyde gerçekleştirilmediğine vurgu yapılarak İktidarı eleştiren bir haber formatı oluşturulmuştur.

Olay 18: Gazete 8 Kasım tarihli baskısında “Zeytini için direnen köylüleri dövdüren Kolin, Danıştay’ın durdurma kararı duyulmadan sabaha karşı 5 bin ağacı söktü Hem ağaca hem hukuka kıydılar” manşetiyle yayımlanmıştır. Haberin girişini “Özel güvenlik zulmü” ve ““Organize suç işlediler”” satırbaşlarıyla duyuran Gazete, “Soma Yırca köylülerinin aylardır korumaya çalıştığı binlerce zeytin ağacı Kolin şirketi tarafından sabaha karşı dozerlerle katledildi. Direnen köylüler özel güvenlikçiler tarafından dövüldü. Katliamdan saatler sonra ise Danıştay’ın, bölge için alınan kamulaştırma kararının yürütmesini durdurduğu öğrenildi.” ifadelerine yer vermiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “Köylüyü ağlatan kıyım” başlığının ve “MUHTAR TÜRKİYE’Yİ AĞLATTI”, “Muhtar’dan ilginç tweet” ve “Tersten kelepçe” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin girişinde, “Kolin şirketi, Danıştay’ın acele kamulaştırmanın yürütmesini durduran kararı kamuoyuna yansımadan önceki dün sabaha karşı 5 bin zeytini dozerle söktü. Köylülerin avukatı Candoğan, Kolin’in karardan önceden haberdar olduğunu ve dün sabah ağaçlara kıydığını belirtti.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayında “Termik santral ve zeytin katliamına karşı çıktıkları için darp edilen, hatta şirketin özel güvenlik görevlilerince kelepçelenen köylüler ise yaşananları gözyaşlarıyla izledi.” ifadeleri kullanılmıştır. Devamında ise; “Termik santral kurmak isteyen Kolin, bunun için Bakanlar Kurulu’ndan sadece savaş gibi olağanüstü durumlarda kullanılması gereken acele kamulaştırma kararı çıkartmıştı.”, “Köylülerin gözyaşlarıyla izlediği katliamda, jandarmanın şirket çalışanlarına müdahalede bulunmaması dikkat çekti. Katliamın ardından köylüler ve çevreciler, bölgeye giden yolu trafiğe kapattı. Jandarma yolu açmaları için köylüleri uyardı. Ancak köylüler dinlemedi.”, “Soma Kaymakamı Bahattin Atçı da köylüleri ikna etmek için olay yerine geldi. Köylüler Kaymakam Atçı’ya ‘Bu devlet bu sabah neredeydi?’ dedi.” sözleri aktarılmıştır. Anılan ifadelerde, acele kamulaştırma kararının amacı dışında kullanıldığına dikkat çekilerek; şirket görevlileri tarafından yerel halkın uğradığı baskı ve bu baskıya kolluk kuvvetlerinin herhangi bir müdahalede bulunmaması iktidar aleyhine bir argüman olarak sunulmuştur. Akabinde, “CHP’li vekil Özgür Özel de Yırcalıların yıllarca gözü gibi baktığı ‘evlatlarının’ katledildiğini söyledi. Görüştüğü ilçe kaymakamından jandarma komutanına kadar tüm yetkililerin ‘tavşana kaç, taziye tut’ taktığı izleyerek Kolin’e yol verdiğini savundu.” ifadelerine yer verilmiş ve yetkililerin şirketin tutumuna sessiz kalması ve köylülerin sahipsiz bırakılması eleştirilmiştir.

Olay 19: 29 Kasım tarihli baskısında ilgili haberin “*Sisi ile görüşmesine gönderme yaptı Erdoğan Papa’yı sitemle karşıladı*” başlığıyla sunulduğu görülmektedir. Haberin detayında “*Papa Francesco, Esad rejimini hedef alan Erdoğan’a Kaç-Ak Saray’da mesaj verdi: Askeri çözüm yeterli olmaz*” başlığı kullanılmıştır. Başlıkta Cumhurbaşkanı Sarayı’na ilişkin yer alan “Kaç-Ak Saray” nitelemesi suçlayıcı bir itham olarak karşımıza çıkmakta ve Gazetenin yapıya ilişkin bakış açısını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Haberin sunumu amacıyla; “*İlk durak Anıtkabir*”, “*Turkuvaz halı Saray’da*”, “*Papa Diyanet’te*”, “*‘Kudüs merkez olsun’*” ve “*Papa’ya ‘İstanbul anahtarı’ verilecek*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. İlk defa Papa Francesco ile birlikte basına açılan Saray’a ilişkin “*Cumhurbaşkanı Sarayı’nın tamamlanmamış olduğu, basının içeri alındığı 1 No’lu kapıdan itibaren dikkati çekti. Televizyonlar için özel yayın amacıyla otopark alanının ayrıldığı tesiste, basın odasında kullanılan masaların ise tozunun dahi alınmadığı* gözlemlendi. *Çankaya Köşkü’nün aksine telefonların alınmadığı Cumhurbaşkan Sarayı’nda zaman zaman jammer’lar nedeniyle internet kısıtlamaları da dikkat çekti.*” ifadelerine yer verilerek, kamuoyunda önemli bir gündem maddesi olan Cumhurbaşkan Sarayı’na yönelik olumsuz eleştiriler getirilmiş; hatta kirli olduğuna ilişkin yapılan tasvirlerle, Saray’ın itibarını zedeleyecek bir üslup geliştirilmiştir.

Olay 20: Gazete olayı 15 Aralık tarihli baskısında “*17 Aralık’ın yıldönümünde gazete binası basıldı, gazeteciler, senaristler gözaltına alındı Susturma baskını*” manşeti ile kamuoyuna sunmuştur. “*AVRUPA BİRLİĞİ: ENDİŞELİYİZ*”, “*TERÖR ÖRGÜTÜ SUÇLAMASI*”, “*GEREKÇE ‘TAHŞİYE’*”, “*Muhalefet tepkili ‘Bu bir darbe süreci’*”, “*Sosyal medyada gündem Davalar hatırlatıldı*” ve “*Gözaltılara protesto*” alt başlıklarıyla sunulan haberin giriş bölümünde; “*ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Psaki ‘Türk kolluk kuvvetlerinin hedefinin hükümeti açıkça eleştiren medya organları olduğu* görülmektedir.”, “*17 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonunun yıldönümü yaklaşırken ‘makul şüphe’ nedeniyle 31 kişi hakkında gözaltı kararı çıkarıldı.*”, “*Kararda 17 Aralık’ta bakan çocukları ve Sarraf’ı tahliye eden hakim İslam Çiçek’in imzası yer aldı.*”, “*Operasyon cemaatin hükümetle birlikte etkin olduğu Odatv, Ergenekon, Balyoz ve KCK davalarındaki hukuksuzlukların hatırlanmasına neden oldu.*” ve “*Gözaltıların ardından adliyenin önünde toplanan kalabalık da ‘adalet nöbeti’ başlattı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Anılan ifadelerden hareketle, gözaltıların muhalif kesimi hedef aldığı ve bunun bir önceki yıl 17 Aralık tarihinde başlayan rüşvet ve yolsuzluk soruşturmasının rövanşı olduğu intibası

edinilmektedir. 2 tam sayfa sunulan haberin detayında ise, “Gazeteyi bastılar” ve “Kılıçdaroğlu, cemaate yönelik operasyona ‘Mazlumun kimliği sorulmaz’ diyerek tepki gösterdi ‘Bu darbe süreci’” başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde, “Twitter’da fuatavni’nin daha önceden duyurduğu cemaate yönelik operasyon dün yapıldı. 31 kişi hakkında gözaltı kararı alınırken, listede yer alamayan 32. kişinin Gülen olduğu öğrenildi. Polis, Zaman Gazetesi’ne de operasyon yaptı.” girişine yer verilmiştir. Haber detayının aktarılması amacıyla da, “KARAR SARRAF’I BIRAKAN HAKİM İSLAM ÇİÇEK’TEN”, “Dumanlı canlı yayında alındı”, “Yönetmen ve senaristlere de gözaltı”, “Destek ziyaretleri”, “Emniyet önünde eylem”, “Allah’tan kork be Tayyip Erdoğan”, “Operasyon Türk medyasına darbe”, “İktidarın derin devleti” ve “Davutoğlu: AKP iktidarına savaş ilan edenler, bedelini öder ‘Hesap verecekler’” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin içeriğinde “Şüpheliler hakkındaki arama kararında üzeri örtülen 17 Aralık rüşvet ve yolsuzluk soruşturması kapsamında bakan çocukları ve işadamı Rıza Sarraf’ın tahliyesine karar veren hakim İslam Çiçek’in imzası bulunuyor.” ifadelerine yer verilerek, sürecin “intikam” niteliğinin ön plana çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca, hakkında “Türkiye Cumhuriyeti egemenliğini ele geçirmek” iddiasının bulunduğunu belirten Ekrem Dumanlı’nın “Allah’tan kork be Tayyip Erdoğan. Biz sizinle onlarca kez dünyanın çeşitli yerlerine gittik. Devletin egemenliğini ele geçirecektim de hiç mi fark edemedin. Ayıp, Türkiye’yi dünyaya rezil ediyorsunuz. Ben çocuklarımların gözlerine ve yüzlerine dürüstlikle bakacağım. Çünkü hırsız ve yolsuz değilim.” şeklindeki açıklamaları aktararak; Başbakan ve bazı bakanların adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet eylemlerinin, kamuoyu nezdinde bir kez daha hatırlatılması amaçlanmıştır. Muhalefet kanadından yapılan açıklamalardan da söz edilen haber detayında “MHP Grup Başkanvekili Oktay Vural, operasyonun 17-25 Aralık sürecini unutturmak amacıyla yapıldığını belirtirken, CHP Grup Başkanvekili Levent Gök, yasadışı hiçbir faaliyetin arkasında olmadıklarını belirterek ‘17-25 Aralık operasyonlarının algısını yok etmeye dönük bir operasyon mudur?’ dedi.” ifadesine yer verilmiştir. Oktay Vural’ın TBMM bütçe görüşmelerinden önce dile getirdiği “17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet çetesinin, adli kolluğa, hakimlere, hukuk devletine yaptığı darbe devam ediyor ve bugün, zamanlaması itibarıyla da 17-25 Aralık sürecini unutturmak isteyenler medya organlarına baskı yapmak suretiyle gündemi değiştirmek ve halkın bilgi edinme özgürlüğünü elinden almak istiyorlar.” sözlerine yer verilmiştir. CHP Genel Başkan Yardımcısı Bekaroğlu’nun “Maalesef Türkiye gelişmiş demokrasi diye diye böyle karanlık bir çukura doğru yuvarlanıyor. Maalesef AKP

hükümeti zaman geçtikçe daha panik içinde demokrasi, hak ve özgürlükleri tahrip eder bir noktaya doğru gidiyor.” sözleri de nakledilmiştir. Muhalefet kanadının da konuya ilişkin söylemlerine yer verilerek, sürecin “*bir algı yönlendirme operasyonu*” olduğu hususu bir kez daha vurgulanmak istenmiştir.

4.4.4. Olay taraflarının değerlendirilmesi

Olay 1: Haberin, Başsavcı ve nöbetçi savcı tarafından tutulan tutanağa göre aktarıldığı belirtilerek ve haberin sunumu sırasında ilgili tutanağın görseline yer verilerek, bahsi geçen tırın MİT’e ait olduğunun inandırıcılığının arttırılması amaçlanmıştır. Olay örgüsü, Hükümetin Milli İstihbarat Teşkilat (MİT) aracılığıyla Suriye’deki muhaliflere silah ve mühimmat yardımı yaptığı ve durdurulan TIR’ın içerisinde bu mühimmatların bulunduğu savı temel alınarak oluşturulmuştur. Hükümet’e karşı konuyu açıklığa kavuşturmadığı gerekçesiyle muhalif bir tutum sergilenmiştir.

Olay 2: Haber içeriğinin, Ana Muhalefet Partisi başta olmak üzere, muhalefet partilerinin iddiaları doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. Haberin omurgasını ise, Ana Muhalefet Partisinin bir önceki grup toplantısında okuduğu fezlekelerin ortaya çıkan ses kayıtları oluşturmakta ve olaya muhalefet perspektifinden yaklaşmaktadır. Bu bakımdan, Gazetenin muhalefet partisinin propagandasını yapar bir duruş sergilediği değerlendirilmektedir. Haber içeriğinde, iktidar için kullanılan ifadelerin pejoratif anlam taşıdığı görülmektedir. İktidarın rüşvet ve yolsuzluk yaptığı hususunun, gerçek bir olgu olarak kamuoyuna yansıtıldığı ve iktidar partisi ve adı geçen bakanın kamuoyu önünde “suçlu” olarak nitelendirildiği görülmektedir. Yine, haberin içeriğinde iktidar kanadının söylemlerinde sık sık yer alan “milli irade” kavramına gönderme yapıldığı ve mevcut güçlerle milli iradenin çarpıtıldığına yönelik bir üslup geliştirildiği tespit edilmiştir. Yine haber detayında, bir önceki yıl bakan çocuklarına gerçekleştirilen yolsuzluk soruşturmalarına yoğun atıflar yapıldığı görülmekte olup; bu atıflar sayesinde, önceki süreçlerde iktidar partisinin yaptığı iddia edilen yolsuzluk ve rüşvet uygulamalarının bir evveliyatı olduğu ve bu durumun tekrarlama eğilimi sergilediği ve iktidar partisinin kirli bir siyaset yürüttüğü algısı yaratılmak istenmiştir. İktidarın yerel seçim öncesi yürüttüğü “sivil darbe” ajitasyonuna karşı bir üslup geliştirilerek, kayıtların yasal olduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca, iktidar partisinin geçmişte yaptığı saygısızlıklar hatırlatılarak, yaklaşan

yerel seçimlerde toplumun bunu göz önünde bulundurmasına yönelik söylemlerde bulunulmuştur.

Olay 3: Haberde, Berkin'in kahramanlaştırılarak anlatıldığı lirik bir üslubun benimsendiği görülmektedir. Bu sebeple, haberin genel örgüsünde matem ve ajitasyon yüklü ifadeler yoğun biçimde kullanılmıştır. Olayda, mağdur aile ve ana muhalefet kanadının iktidar aleyhine gerçekleştirdiği söylemlere yer verilmiştir. Haber kapsamında kullanılan ifadelerin, Hükümeti suçlayıcı bir dizgide oluşturulduğu görülmekte olup, “katil”, “cinayet”, “polis terörü”, “bir çocuğu öldüren zihniyet” gibi nitelemelerle oklar Hükümet’e çevrilmiştir. Haberin genelinde, iktidara karşı saldırgan bir tutum benimsenmiş ve toplumda oluşan hassasiyetin iktidara tepkiye dönüşmesine yönelik bir sunum gerçekleştirilmiştir. Berkin Elvan'ın ölümü sonucu yaşanan toplumsal infial ortamında, hastaneye giden vatandaşların polisin sert müdahalesiyle karşılaştığının aktarılması; toplumu, polis ve dolayısıyla Hükümet nazarında olumsuz düşünmeye sevk edecek bir olgudur. Ayrıca, yine haber kapsamında, Gezi eylemleri sırasında başına gaz fişegi isabet eden ve bir dizi operasyonla hayata dönen başka bir gencin de, Berkin için söyledikleri aktarılmış ve durumun tekrar eden bir eylem haline geldiği imajı yaratılmaya çalışılmıştır. Geliştirilen üslup ve olay örgüsünün genel formu ele alındığında; Gazetenin söz konusu haberi, iktidar aleyhine propaganda aracı olarak kullandığı değerlendirilmektedir.

Olay 4: 22 Mart tarihli haberde, cumhurbaşkanından bakanlara kadar pek çok kişinin yasağı deldiği aktarılmıştır. Hükümet'in mahkeme kararına dayandığını iddia ettiği kapatma eyleminin asılsız olduğu vurgulanmıştır. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Twitter'a erişimin yasaklanmasına yönelik beyanından sonra kapatma kararının gelmesi detayının vurgulanması; Gazete tarafından, yürütme ile yasama erki arasında sınır ihlalinin olabileceğine yönelik kamuoyunda dikkat oluşturulmaya çalışıldığını göstermektedir. Cümle kurgusuna bakıldığında, mahkeme kararına dayandırılan kapatma işleminin, Başbakan'ın “kökünü kazıma” açıklamalarının akabinde gerçekleşmesi vurgulanmak istenmiş ve yargı ile yürütme arasında sınır ihlali olabileceğine yönelik bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, anılan mahkemenin Twitter'ın değil, bazı Twitter kullanıcılarının hesaplarının kapatılmasına yönelik karar verdiğinin altı çizilerek, mevcut seçim sürecinde iktidar partisi adaylarına yönelik yolsuzluk iddialarının önüne geçilebilmesi adına böyle bir yol seçildiği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte,

rakip partilerin adaylarının seçim sürecinde kullandığı önemli bir propaganda aracının da ellerinden alındığı belirtilerek, ülkenin demokratikliğine verilen ciddi zarardan bahsedilmekte ve tüm bu olanların sorumlusu Hükümet olarak ilan edilmektedir.

Olay 5: Seçim sürecine yolsuzlukların damga vurduğu belirtilerek, seçim sonuçlarının güvenilirliğinin sorgulanmasına yönelik bir üslup geliştirilmiştir. Seçimde gerçekleştirilen usulsüzlüklere ilişkin bir hayli tutanak olduğu aktarılmıştır. AKP'nin geride olduğu bölgelerde bilinçli bir şekilde elektrik kesintisi gerçekleştirdiği okuyucuya örtük bir biçimde sunulmakta olup, oy verme işlemi esnasında ciddi usulsüzlüklerin yapıldığı ve bunların tutanakla sabit olduğu duyurularak, seçim sonuçlarının şaibeli olduğunun bir kez daha altı çizilmiştir. AKP'ye oy veren seçmen pusulalarının bulunması, Suriyeli'lerin oy kullanması, asılsız adreslerden ve olmayan kişilerden AKP'ye oy çıkması gibi hileli girişimler haberin olay örgüsünü oluşturmaktadır. Haberin devamında, Türkiye genelinde tutulan tutanakların bir derlemesi sunulmuş ve yer yer ilgili tutanakların görselleri kullanılarak haberin inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır.

Olay 6: Haber örgüsünün geneline bakıldığında, olayın planlı bir eylem olabileceğini ima eden bir üslup benimsendiği görülmektedir. Ana muhalefet partisinin grup toplantısı öncesi gerçekleşen olayın, parti toplantısında bir siyasal propaganda söylemine dönüştürüldüğü ve Gazetenin de bu durumu olduğu gibi yansıttığı görülmektedir. Ayrıca, Ogün Samast olayı hatırlatılarak, provokatif eylemlerin önüne geçilmesine yönelik çağrıda bulunulmuştur. Bununla birlikte, saldırganın yönlendirme soruları karşısında sustuğunun ve sosyal medya platformlarında iktidar partisini destekleyen paylaşımlarda bulunduğu altı çizilerek, provokasyon iddialarının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Olay 7: Yalnızca başlıklarda kullanılan ifadelerden dahi yola çıkıldığında, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın takındığı saldırgan tutumu öne çıkaran bir haber yazımı gerçekleştirildiği görülmektedir. Erdoğan'ın psikolojik kriz yönetimini gerçekleştiremediği ve öfke kontrolünü sağlayamadığı, başka örnekler üzerinden de okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Olay özelinde bir karşılaştırma yapmak gerektiğinde ise, Erdoğan-Feyzioğlu gerginliğinde Feyzioğlu'nu destekleyen bir habercilik anlayışı geliştirildiği görülmektedir.

Olay 8: Olaya ilişkin haber sunumunun kaza boyutundan arındırılarak, ihmaller sonucu ortaya çıkan bir cinayet formunda kamuoyuna sunulduğu görülmektedir. Bazı akademisyenlerin “*tatlı ölüm*” gibi söylemlerde bulunduğu belirtilmiş; bu durumun, daha önce iktidar kanadından gelen “*güzel ölüm*” gibi açıklamalarla bir ritüel halini aldığı ima edilmiştir. Söz konusu hatırlatma ile toplumun konuya ilişkin hassasiyetinin iktidar aleyhine körüklenmeye çalışıldığı değerlendirilmektedir. İktidarın konuya duyarsız bir yaklaşım sergilediği ve bu tür kazaları olağan olarak nitelediği haber kapsamında çokça vurgulanmıştır. Ayrıca, Başbakan ve müşavirinin, taziye ziyaretine gittikleri bölgede saldırgan bir tutum sergilediklerine ilişkin ifadeler ve bunların görseller ile desteklenmesi, iktidar partisi aleyhine propaganda özelliği sergilemektedir. Haberin farklı bölümlerinde, iktidarın konu üzerine eğilmediği imasında bulunulmuş ve toplumsal hassasiyet bu kez de “*delillerin karatılması*” iddiasıyla körüklenmiştir. Bu tutum, Hükümetin sorumluların bulunmasına yönelik hiçbir adım atmadığı iddialarıyla da güçlendirilmeye çalışılmıştır. Haber örgüsünün, konuya ilişkin toplum nezdinde “*cinayet*” ve “*katliam*” algısı yaratmaya yönelik oluşturulduğu değerlendirilmektedir.

Olay 9: Gazete, olaya ilişkin iki gün boyunca “ÖZEL EK” yayımlamış ve konuya ilişkin toplumsal hassasiyeti canlandıracak söylemlere yer vermiştir. “*Sokakta olmak haktır*” ifadesinin sık sık vurgulandığı haber söyleminde, toplumu sokağa çağıran bir üslup geliştirilmiştir. Haberin genelinde, Gezi eylemlerinin iktidarın baskısı ve polisin şiddetine yönelik bir direniş olarak nitelendiği görülmekte ve toplum alenen eyleme destek vermek üzere sokaklara davet edilmektedir. Hükümet eliyle topluma karşı gerçekleştirilen şiddet olaylarının sistematik bir nitelik sergilediği vurgulanmıştır. Olayların uluslararası arenada değerlendirildiği rapora da yer verilerek, Gezi parkı eylemlerinin haklılığının gerek yerel gerekse uluslararası mecralarca kabul edildiği vurgulanmıştır.

Olay 10: Haber genelinde, iktidar partisi tarafından seçim sürecinde ulusal güvenliğe gerekli önemin verilmediği kamuoyuna örtük bir biçimde sunulmuştur. Gazete başlıklar üzerinden, ülkede bir güvenlik zafiyeti olduğu algısını kamuoyuna pompalamıştır. Haber kapsamında, iktidar partisini cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde farklı paydaşlarla rant ilişkisi içerisine girerek, ülkeyi güvenlik konusunda sıkıntılı bir sürece soktuğu gerekçesiyle suçlanmıştır. Haberde dönemin Başbakanı Erdoğan’ın ifadelerine de yer verilerek, Erdoğan’ın konuya ilişkin söylemleri kamuoyuna duyurulmuştur. Ancak,

haberinde iktidara ciddi eleştiriler getiren Ana Muhalefet Partisi'nin söylemlerine yer verilerek, iktidar aleyhine bir üslup geliştirilmiştir.

Olay 11: Haberin genelinde, İktidarın konuya ilişkin hatalı bir strateji yürüttüğü ve mevcut durumun ihmal sonucu bu vaziyeti aldığı belirtilmiştir. Haber girişinde, IŞİD terör örgütü ile İktidarın işbirliği yaptığına yönelik ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca, haber kapsamında Türkiye'nin yürüttüğü dış politika ciddi biçimde eleştirilmiş; hatta, dönemin Dışişleri Bakanı'na yönelik “*Türkiye’yi bataklığa doğru sürükleyen politikanın mimarı Bakan*” ifadeleri kullanılmıştır. Olayın gerçekleştiği bölgede bulunan yerel kaynaklardan alınan bilgiler doğrultusunda, İktidarın gerekli zamanlarda gerekli hamleleri gerçekleştiremediği ve tahliye konusunda vakitli hareket edemediği vurgulanmıştır. Daha önce Meclis’te muhalefet ve iktidar vekilleri arasında Hükümet’in IŞİD terör örgütünü desteklediğine yönelik diyaloglar geçtiğinin hatırlatıldığı haberde, muhalefet vekillerinin İktidara yönelik getirdiği eleştirilerde haklı olabileceği örtük olarak kamuoyuna duyurulmuştur.

Olay 12: Haberin genelinde, Anayasa Mahkemesi'nin kararından duyulan mutluluk, tutuklu yakınları ve avukatlarının ifadeleri üzerinden topluma yansıtılmıştır. Ergenekon davasının bir “*kumpas*” olduğunun ve Balyoz davasının da benzer bir nitelik sergilediğinin belirtildiği haber kapsamında, özel yetkili mahkemelerin hukuk sistemine zarar verdiği özellikle belirtilmiştir. Haberin tamamında, malumun ilan edildiğine yönelik bir üslup benimsenmiş ve durum “*kumpas*”, “*sahte delil*” gibi ifadeler ile nitelenmişken; iktidar kanadının konuya ilişkin yaptığı açıklamada bunun “*bal gibi bir darbe eylemi*” olduğu nakledilmiştir. Açıklamalar referans alınarak, İktidarın yargı kararına rağmen konuya ilişkin bakış açısını değiştirmedeği vurgulanmıştır.

Olay 13: Gazete, tercih ettiği manşet ve haber başlıkları ile gözüne alınmaların İktidar ile Gülen kavgasının sonucunda gerçekleştirilen siyasi bir hamle olduğunun altını çizmiştir. İki tam sayfa sunulan haberin ilk sayfasında, gözüne alınan polislerin hangi soruşturmalarda görev aldıkları kapsamlı olarak verilmiş ve yorum söylemli ifadelerle başvurulmaksızın salt haber aktarımı gerçekleştirilmiştir. Ancak, ikinci sayfaya geçildiğinde, operasyona yönelik tepkiler kamuoyuna iletilmiş ve iktidarı ciddi ithamlar altında bırakacak açıklamalara yer verilmiştir. Muhalefet kanadının da konuya ilişkin

düşüncelerine yer verilerek, bunu bir “*intikam*” operasyonu olduğunun altı çizilmiş ve iktidarın rant kavgasında devlet gücünü kullanarak üstün konuma geçmeye çalıştığı vurgulanmıştır. Gözaltılara maruz kalan emniyet görevlilerinin ve konuya ilişkin İktidar karşıtı tutum sergileyen kesimlerin görüşlerine yer verilen bölümde, İktidar aleyhine ciddi ithamlar barındıran açıklamalara yer verilmiş ve sürecin bilinçli bir faaliyet olduğu, Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yönelik gündem oluşturulması amacıyla böyle bir hamlenin gerçekleştirildiği iddiaları kamuoyuna aktarılmıştır.

Olay 14: Gazete, seçim sonuçlarını, sandığa gitmeyen muhalif seçmen üzerinden açıklamıştır. Haber sunumunun tamamında, bunun, Tayyip Erdoğan’ın başarısından öte, muhalif seçmeni boykotu olarak yorumlanması gerektiğinin altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Dış basının konuyu yakın takibe aldığının ifade edildiği haberde, dış basının Erdoğan’ın “*sultan*” ve “*baskıcı ve otoriter*” olarak nitelediği vurgulanmıştır. Ayrıca, Erdoğan’ın seçim sonrası AKP Parti binasının balkonundan yaptığı konuşma eleştirilerek, cumhurbaşkanı olarak artık tarafsız olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Olay 15: Gazete, söz konusu haberin sunulması sırasında, cumhurbaşkanı seçilen Erdoğan’ın toplumu ayırıştırma ve azınlıkları aşağılama meziyetine sahip olduğunun altını çizerek, seçim sürecinde Erdoğan’ın devlet olanaklarını fazlasıyla kullandığını ve bu nedenle seçim sürecinin adil geçmediğini belirtmiştir. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiği ifade edilmiş ve durumun uluslararası gözlemcilerce de tespit edildiği aktararak, haberin inandırıcılığının artırılması hedeflenmiştir. Haber geneline bakıldığında, toplum nezdinde seçim sonuçlarına ilişkin şüphe uyandıracak bir üslup geliştirildiği görülmektedir. Haberin bir bölümünde Tayyip Erdoğan’ın siyasal hayatı süresince kullandığı ve toplumda infial yaratan sözlerinin alfabetik bir derlemesi sunulurken, Erdoğan’ın başbakanlık döneminde sarf ettiği olumsuz sözler bir kez daha kamuoyuna hatırlatılmıştır.

Olay 16: İki tam sayfa sunulan haberde ilk sayfada olayın nakli söz konusu iken; ikinci sayfada, yorum ve muhalif kesimlerin sözlerinin nakledildiği görülmektedir. İktidarın IŞİD ile pazarlık yaptığı ve dolayısıyla onu dolaylı da olsa tanıdığı hususuna değinilerek, ülkenin itibarının zedelendiğine ilişkin bir söylem geliştirilmiştir. İktidar kanadı ve pek çok medya organı tarafından “*zafer*” olarak lanse edilen durumu farklı bir perspektiften değerlendiren Gazete, rehinelerden birinin yakınının hükümeti eleştiren

sözlerine de yer vermiştir. Rehinelerin orada yalnız bırakıldıklarının ifade edildiği haber kapsamında, sorumlulardan hesap sorulacağını da altı çizilmiştir. Ek olarak, muhalefet kanadının “*siyasi şov*” eleştirilerine de yer verilen haberde, İktidar olayı siyasi çıkarlarına malzeme yapma noktasında eleştirilmiştir.

Olay 17: Haberin sunumu kapsamında, yaşananların bir kaza olmadığı ve söz konusu madende benzer durumların daha önce de yaşanmış olduğunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Madenin tespit edilmiş eksikliklerinin olduğu ve buna rağmen yapılan denetimlerde durumun pek dikkate alınmadığı vurgulanmıştır. Kazanın önlenebilecek bir nitelik arz ettiği; ancak, gerekli tedbirlerin alınmaması üzerine böyle bir sonucun ortaya çıktığı değerlendirilmiştir. Beş ay öncesinde Soma’da yaşanan facia hatırlatılarak, İktidarın o dönemde gerçekleştirmiş olduğu ve toplumda tepkiyle karşılanan söylemler kamuoyuna hatırlatılmıştır. Ayrıca, madeni işleten taşeron firmanın iktidar partisiyle bağlantısının bulunduğu da belirtilerek, eleştiri okları hem gerekli önlemlerin denetim elemanlarınca alınmaması hem de taşeron firmayla siyasi ilişkilere sahip olduğunun tespit edilmesi nedeniyle iktidar partisine çevrilmiştir.

Olay 18: Acele kamulaştırma işleminin gerekli şartları taşımadan tesis edildiğine vurgu yapılan haberde, yetkiyi haiz şirketin mahkeme kararını tanımadan işlem tesis ettiği belirtilmiştir. Danıştay’ın kamulaştırmaya ilişkin vermiş olduğu yürütmenin durdurulması kararının el altından sızdırıldığı ve şirketin durumu bile bile karar ilan olunmadan önce ağaçları söktüğü vurgulanmıştır. Haber kapsamında, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmedikleri noktasında yetkili makamlara eleştiriler getirilmiş ve acele kamulaştırma kararının amacı dışında kullanıldığına belirtilmiştir. Ayrıca, şirket görevlileri tarafından yerel halkın uğradığı baskıya ve bu baskıya kolluk kuvvetlerinin herhangi bir müdahalede bulunmamasına dikkat çekilmiştir. Haberin genelinde, yetkililer, şirketin tutumuna ilişkin sessiz kalma ve köylüleri sahipsiz bırakmakla suçlanmıştır.

Olay 19: İlk sayfada alt başlık formatında duyurulan haberde, ağırlıklı olarak Papa Francesco’nun Türkiye programına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Papa ile Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın basın toplantısından bahsedilen bölümde ise, Cumhurbaşkanı Sarayına ilişkin ağır ithamlar içeren eleştirel bir üslup geliştirildiği görülmektedir. Saray’ın “*Kaç-Ak Saray*” olarak nitelenmesi, henüz natamam durumda olduğunun belirtilmesi ve

hatta basın odasında kullanılan masaların tozunun dahi alınmadığının ifade edilmesi, Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na yönelik pejoratif bir anlatım benimsendiğini göstermektedir.

Olay 20: Haberin geneline bakıldığında, gözaltıların muhalif kesimi hedef aldığı ve bunun bir önceki yıl 17 Aralık tarihinde başlayan rüşvet ve yolsuzluk soruşturmasının rövanşı olduğu yönünde bir anlatım gerçekleştirildiği görülmektedir. Şüpheliler hakkındaki arama kararında, 17 Aralık rüşvet ve yolsuzluk soruşturması kapsamında bakan çocukları ve işadamı Rıza Sarraf'ın tahliyesine karar veren hakimim imzasının bulunmasının ısrarla vurgulanmış olması, sürecin “*intikam*” niteliğini daha çok ön plana çıkarır niteliktedir. Böyle bir haber sunumuyla, hem dönemin Başbakan ve bazı bakanlarının adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet eylemlerinin kamuoyuna bir kez daha hatırlatılması hem de Hükümetin “*intikam*” peşinde koşan kirli bir siyaset yürüttüğü algısının topluma pompalanması hedeflenmiştir. Zamanlamanın manidar olduğuna dikkat çekilen haber sunumunda, İktidarın adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet sürecini unutturmanın ve gündem değiştirerek kamuoyuna algısını yönlendirmenin temel amaç olduğu belirtilmiştir. Muhalefet kanadının da konuya ilişkin söylemlerine yer verilerek, sürecin “*bir algı yönlendirme operasyonu*” olduğu hususu bir kez daha vurgulanmak istenmiştir.

4.5. Sabah Gazetesi

4.5.1. Manşet / başlıklar

Manşet / Başlık 1: -

Manşet / Başlık 2: YÜKLÜ BAĞIŞ GÜVENCESİ (9 Şubat 2014), FETHULLAH GÜLEN KENDİ AĞZINDAN İFŞA ETTİ KARANLIK KURUL (19 Şubat 2014), SABAH MANŞET ATTI KASET DOĞRULADI (20 Şubat 2014), ERDOĞAN 30 MART MARATONUNUN STARTINI SİVAS VE YOZGAT'TAN VERDİ NE VİCDANLARI VAR NE İNSANLIKLARI (23 Şubat 2014), CUMHURİYET TARİHİNİN EN VAHİM TELEKULAK REZALETİ DARBE TAPELERİ (25 Şubat 2014), TC BAŞBAKANINA ALÇAKÇA SALDIRI (26 Şubat 2014), TARİHİMİZİN EN BÜYÜK İHANETİ (28 Şubat 2014)

Manşet / Başlık 3: Berkin’e Türkiye ağladı (13 Mart 2014)

Manşet / Başlık 4: PARALEL YAPI YURTLARINDAN İMDAT ÇIĞLIĞI
“GÜLENCİLER’DEN BİZİ KURTARIN” (20 Mart 2014)

Manşet / Başlık 5: SEÇMENDEN KİRLİ İTTİFAKA ŞAMAR ERDOĞAN’A
GÜVENOYU (31 Mart 2014)

Manşet / Başlık 6: Yumruk kenetledi (9 Nisan 2014)

Manşet / Başlık 7: BAŞBAKAN ERDOĞAN’DAN DANIŞTAY’DAKİ TÖRENDE
SİYASET YAPAN BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI’NA TEPKİ VAN MINUTE! (11
Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 8: TÜRKİYE AĞLIYOR (14 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 9: -

Manşet / Başlık 10: BUNUN BEDELİNİ ÖDEYECEKLER (10 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 11: TÜRKİYE’YE TUZAK (12 Haziran 2014), TERÖRE TAVİZ
YOK (13 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 12: Balyoz’da toplu tahliye (20 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 13: EMNİYETE GİRİLDİ SIRA YARGIDA (23 Temmuz 2014)

Manşet / Başlık 14: MİLLETİN ADAMI %52 İLE ÇANKAYA’DA BAŞKANIMIZ’I
SEÇTİK (11 Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 15: CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, AK PARTİ’YE VEDA
KONUŞMASINI ‘BALKON MESAJLARI’ İLE SÜSLEDİ: ELİMİ UZATIYORUM (28
Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 16: 49 REHİNEMİZİ TEREYAĞINDAN KIL ÇEKER GİBİ KURTARDIK BÜYÜKSÜN TÜRKİYE (21 Eylül 2014)

Manşet / Başlık 17: 18 İŞÇİ YERALTINDA YAŞAM SAVAŞI VERİYOR OCAKTA FACİA (29 Ekim 2014)

Manşet / Başlık 18: -

Manşet / Başlık 19: DÜNYAMIZ İÇİN UMUT FOTOĞRAFI (29 Kasım 2014)

Manşet / Başlık 20: SAHTE DELİLLERLE YÜZLERCE KİŞİNİN CANINI YAKAN KUMPASÇILAR İÇİN ŞİMDİ HESAP ZAMANI LİSTENİN BAŞI GÜLEN (15 Aralık 2014)

4.5.2. Haber girişleri

Olay 1: Gazetede olay günü ve takip eden günlerde konuya ilişkin herhangi bir habere rastlanılmamıştır.

Olay 2: 9 Şubat tarihli baskı “*Kasetlerle şantaja son vereceğiz*” başlığıyla sunulmuştur. Haberin girişi ise, Başbakan Erdoğan’ın “*Türkiye’yi kasetler yoluyla siyasete müdahale edilen ülke olmaktan çıkaracağız. Yeni yasayla internete asla sansür gelmiyor. İnsanların özel bilgileri asla fişlenmiyor. Aksine internet daha güvenli, daha özgür hale geliyor. Türkiye kasetler, kayıtlar, şantajlar yoluyla hukuk ihlallerinin yapıldığı bir ülke olmayacak.*” sözlerinin nakledilmesi suretiyle oluşturulmuştur. 19 Şubat tarihli baskısında da konuyu gündemine taşıyan Gazete “*FETHULLAH GÜLEN KENDİ AĞZINDAN İFŞA ETTİ KARANLIK KURUL*” manşeti ile sunduğu haberi, “*Gülen’in son kasetindeki skandal konuşmalar, SABAH’ın aylardır ısrarla gündeme getirdiği kirli ilişkiler ağını gözler önüne serdi.*” girişiyle kamuoyuna duyurmuştur. Gazete, gündem konusunu ertesi gün yayımlanan baskısında da değiştirmemiş ve “*Sabah manşet attı kaset doğruladı*” ifadeleriyle haber sunumunu gerçekleştirmiştir. Söz konusu haberin girişi “*SABAH’ın günler öncesinden duyurduğu 3’lü paralel cephe Gülen’in son kasetiyle kanıtlandı.*” ifadeleriyle okuyucuya sunulmuştur. Devamında ise, “*17 Aralık darbe girişiminden*

sonraki gelişmeler, Fethullah Gülen örgütünün, yargı, emniyet, iş dünyası ve medyayı kontrol altında tuttuğunu ortaya çıkardı.” ve “Fethullah Gülen’in kirli ilişkiler ağını ortaya çıkaran ikinci ses kayıtlarında, paralel örgütün, Türkiye karşıtı lobilerle kurduğu karanlık ilişkiler de deşifre oldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Yine, 23 Şubat tarihinde manşet olarak servis edilen haber için “ERDOĞAN 30 MART MARATONUNUN STARTINI SİVAS VE YOZGAT’TAN VERDİ NE VİCDANLARI VAR NE İNSANLIKLARI” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Başbakan Erdoğan’ın; “Bir ülkede Başbakan’ın eşi ve çocuğuyla konuşması dinlenir mi? Bu nasıl insanlık, nasıl vicdan?” sözlerinin alt başlık olarak sunulduğu haberde, “Kimse milli iradeyi ele geçirme hevesine kapılmasın. O kirli elleri kırarız. İçeride ve dışarıda Türkiye üzerinde operasyon yapmak isteyenlere göğsümüzü siper eder, gereken cevabı veririz.” ifadelerine yer verilmiştir. 25 Şubat tarihli baskıda ise, “CUMHURİYET TARİHİNİN EN VAHİM TELEKULAK REZALETİ DARBE TAPELERİ” söylemi manşet olarak kullanılmıştır. Haberin devamında, “Paralel devlet, bakandan milletvekiline, bürokrattan gazeteciye, partiden derneğe, sanatçıdan işadamına kadar 20 bini aşkın kişi ve kuruluşun telefonunu dinledi.” ve “Bu tapeler 17-25 Aralık darbeleri başarıya ulaşıyorsa kurulacak darbe mahkemelerinde yargılayacakları kişilerin aleyhine şantaj delili olarak kullanılacaktı.” satırbaşlarına yer verilmiştir. Takip eden 26 Şubat tarihli baskıda “TC BAŞBAKANINA ALÇAKÇA SALDIRI” manşeti kullanılmış ve “Başbakan Erdoğan: Bu Recep Tayyip Erdoğan’a, AK Parti’nin Genel Başkanı’na değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başkanı’na yapılmış haince saldırdır. Biz bunu kimsenin yanına bırakmayacağız. Kendi kurguladıkları, dublajını da yaptıkları bir piyes servis ettiler. Alçakça, hayasızca bir montaj bu.” ifadelerine yer verilmiştir. Son olarak 28 Şubat’ta yayınlanan baskıda ise, “TARİHİMİZİN EN BÜYÜK İHANETİ” manşeti kullanılarak, “Türkiye’nin geliştirdiği kripto çözücü yazılımı Paralel Yapıcılar dışarı sızdırdı. Olayı ortaya çıkaran Genelkurmay ve MİT uzmanları raporlarına ‘Böyle ihanet görülmedi’ notu düştüler.” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 3: 13 Mart tarihli baskıda “Berkin’e Türkiye ağladı” başlığıyla verilen haber, “Ölümü bütün ülkeyi yasa boğan Berkin, kitlesel bir törenle uğurlandı.” Girişi ile devam etmiştir. İlerleyen bölümde “Yurt genelinde dualar edildi, fidanlar ekildi, yürüyüşler yapıldı. Son yolculuğuna binlerce kişi katıldı.” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “BERKİN’E HÜZÜNLÜ VEDA” başlığının tercih edildiği görülmektedir. “KALP KRİZİ GEÇİREN POLİS ŞEHİT” alt başlığıyla cenaze günü meydana gelen ölüm,

protesto ve gözaltı olaylarının özetine yer verilirken; iktidar kanadının önde gelen isimlerin ve bazı bakanların konu ile ilgili görüşleri “*Bıyıkları bile terlememişken...*” alt başlığı altında sunulmuştur.

Olay 4: “*GÜLENCİLER’DEN BİZİ KURTARIN*” manşetiyle yayınlanan 20 Mart tarihli Gazetede, “*Paralel abileri ve ablaları yurt öğrencileri adına Twitter’da hesap açıp, her gece zorla kara propaganda yaptırıyorlar*” alt başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haberin girişinde, “*Her gece saat 20.00-21.00 arasında tweet seferberliği yaşanıyor. Abla ve abiler Twitter’da bizim adımıza hesap açıp karalama mesajları yazıyor, bizi de zorluyorlar. Sosyal medya sitelerinde ses kayıtlarını paylaşıyorlar.*” sözlerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*Paralel yapı yurtlarında isyan: Bizi kurtarın*” başlığının kullanıldığı ve devamında “*Fethullah Gülen’in ‘Tweetleri ikiye katlayın’ talimatının ardından Gülen cemaatinin abla ve ağabeyleri tweet seferberliği başlattı.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir.

Olay 5: 30 Mart tarihinde “*BUGÜN SÖZ MİLLETİN*” başlığıyla kamuoyunu sandığa çağıran Gazete, 31 Mart tarihli baskısında “*SEÇMENDEN KİRLİ İTTİFAKA ŞAMAR ERDOĞAN’A GÜVENOYU*” manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haberin girişinde “*Paralel Yapı’nın tüm kumpaslarına rağmen AK Parti’nin oyu 8 puan artışla yüzde 47’ye yükseldi. Erdoğan 8’inci seçimden de zaferle çıktı*” ifadeleri kullanılmıştır. Devamında ise, “*MONTAJ VE İFTİRA SİYASETİ KAYBETTİ*”, “*İl merkezlerinde AK PARTİ silip süpürdü*” ve “*Gülen’le işbirliği CHP’ye yaramadı*” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “*‘Yeni Türkiye’nin düğün günü’*” başlığı kullanılırken, devamında “*Başbakan Erdoğan, seçim zaferinin ardından yaptığı balkon konuşmasında statüko ve kirli kaset siyasetinin kaybettiğini belirterek, ‘Bugün Yeni Türkiye’nin düğün günü’ dedi*” ifadesine yer verilmiştir. Haberin farklı bölümlerinin aktarılması amacıyla da “*Arınç: Kötü kumar oynayıp kaybettiler*” ve “*Çelik: gerekçelerini önceden hazırladılar*” alt başlıklarına yer verilmiştir.

Olay 6: 9 Nisan tarihli baskısında olayı küçük bir bölümde duyuran Gazete, “*Yumruk kenetledi*” başlığını kullanmayı tercih etmiştir. Haberin detayı “*Yumruk birleştirdi*” başlığıyla sunulurken; giriş bölümünde, “*CHP’li Kılıçdaroğlu Meclis’te yumruklu saldırıya uğradı. Cumhurbaşkanı Gül, Başbakan Erdoğan, parti liderleri, Kılıçdaroğlu’nu*

ararak ‘Geçmiş olsun’ dedi. Saldırganın 16 ayrı suçtan sabıkalı olduğu öğrenildi.” ifadelerine yer verilmiştir. Olayın detaylarının aktarılması amacıyla; “DEMİR PARAYLA İLK MÜDAHALE”, “SALDIRGAN SABIKALI ÇIKTI”, “Kılıçdaroğlu herkesi sükunete davet etti” ve “Meclis’te ‘güvenlik zirvesi’ toplanıyor” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 7: 11 Mayıs tarihli baskısında “BAŞBAKAN ERDOĞAN’DAN DANIŞTAY’DAKİ TÖRENDE SİYASET YAPAN BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI’NA TEPKİ VAN MINUTE!” manşetini kullanarak, Başbakan Erdoğan’ın Davos çıkışına atıfta bulunmuştur. Haberin girişinde “NEŞELİ BAŞLADI GERGİN BİTTİ” başlığı kullanılmış ve devamında “Törenin başlangıcında Erdoğan’la sohbet eden Feyzioğlu kürsüyü siyaset arenasına çevirince Başbakan ayağa kalktı ve ‘Yeter artık’ diyerek müdahale etti.” girişine yer verilmiştir. Devamında ise, “Başbakan Erdoğan, TBB Başkanı Feyzioğlu’nun Van depremiyle ilgili sözlerine ‘Baştan aşağı yalan. Edepsizlik yapıyorsun’ deyip Danıştay törenin terk etti.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. “ÇOK YANLIŞ KONUŞUYORSUN” ve “CÜPPENİ ÇIKAR SİYASETE GİR” alt başlıklarının kullanıldığı haberde, “Danıştay’ın kuruluş yıldönümünde bir saatlik konuşmasıyla saygı sınırını aşan ve yargı törenini siyasi şova dönüştüren Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu’nun Van depremi ile ilgili sözleri bardağı taşırdı.”, “Başbakan Erdoğan, Feyzioğlu’na ‘Edepsizlik yapıyorsun. Siyasi konuşuyorsun. Van’la ilgili anlattıkların baştan aşağı yalan’ diye tepki göstererek töreni terk etti. Ardından Gül ve Org. Özel de salondan çıktı.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “Cüppeli siyasete ‘Van Minute’ dedi” başlığının seçildiği ve devamında “Yargının siyasete girişimi bu kez boşa çıktı. Barolar Birliği Başkanı Feyzioğlu, Danıştay’ın kuruluş yıldönümü programında kürsüde siyaset yapınca Başbakan salonu terk etti.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında; “‘Anlattıkların baştan aşağı yalan’”, “FEYZİOĞLU ROL ÇALDI”, “KÜRSÜDE CÜPPELİ SİYASET”, “VAN VALİSİ İDDİALARI YALANLADI: Depremzedeler yuvasız kalmadı” ve “Bir tiyatro da Danıştay’da seyrettik” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli baskısında “TÜRKİYE AĞLIYOR” manşetiyle yayımlanan Gazete, haber girişinde “Soma’daki bir kömür ocağında elektrik trafosunun patlaması sonucu yangın çıktı: Resmi kaynaklar ölü sayısını 151 olarak açıkladı. 200’ü aşkın işçi ise

ocakta mahsur” ifadelerine yer vermiştir. Haber kapsamında; “ANKARA’DA SOMA SEFERBERLİĞİ”, “Aileler umutla haber bekledi”, “En son Mart’ta denetlenmiş” ve “Yıldız: Ciddi bir sıkıntı yaşıyoruz” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “MADENDE CAN PAZARI” başlığının ardından “Manisa’nın Soma ilçesinde özel şirkete ait maden ocağında elektrik trafosunun patlaması sonucu yangın çıktı. Resmi rakamlara göre 151, yerel kaynaklara göre 200’ü aşkın madenci can verdi” girişine yer verilmiştir. Haberin sunulması sırasında; “ZAMANA KARŞI YARIŞ”, “En son Mart ayında denetlendi” ve “Erdoğan gezisini iptal etti” alt başlıkları kullanılmıştır.

Olay 9: Gazetede olay günü ve takip eden günlerde konuya ilişkin herhangi bir habere rastlanılmamıştır.

Olay 10: Gazete, 10 Haziran tarihli baskısında “BUNUN BEDELİNİ ÖDEYECEKLER” manşetini kullanmış; haber girizgâhını ise, “Başbakan Erdoğan’dan Diyarbakır’da bayrak indirmeye çok sert tepki: ‘çocuk da olsa kutsalımızı indiremez. Komutan ve asker de bedelini öder.’” şeklinde oluşturmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, “BAŞBAKAN ERDOĞAN’DAN TÜRK BAYRAĞININ İNDİRİLMESİNE TEPKİ ‘Sorumlusu kimse bedelini ödeyecek’ başlığı tercih edilmiştir.

Olay 11: Gazete olayı 12 Haziran tarihli baskısında “TÜRKİYE’YE TUZAK” manşeti ile kamuoyuna duyurmuştur. Haberin devamında ise, “Musul’da tepeden tırnağa silahlı IŞİD teröristleri Başkonsolos Öztürk Yılmaz ile birlikte 54 kişiyi rehin aldı. IŞİD daha sonra Twitter’den ‘Kaçırmadık, korumaya aldık’ açıklaması yaptı.” ifadesine yer verilmiştir. “Özel hareket timleri Başkonsolosluğa girilmesi halinde silahla karşılık verileceğini ilettiler. Ancak teröristlerin ‘Türklerle bir meselemiz yok. Çıkın yoksa içeriye bomba atarız’ tehdidi karşısında zayıf verilmemesi için çatışmaya girilmedi.” ifadelerine yer verilen Gazetede, “KÖŞK’TE MUSUL ZİRVESİ” ve “KORUMAYA ALDIK” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “IŞİD ‘sınırı’ aştı” başlığının kullanıldığı ve haber girişinin “Türkiye’nin Musul Başkonsolosluğu’nu 900 militanla basan IŞİD, ‘Bombalarız’ tehdidiyle Başkonsolos Öztürk Yılmaz ile 3’ü çocuk 54 kişiyi rehin aldı. IŞİD ise ‘Kaçırmadık, güvenli bir yere soruşturma için götürdük’ açıklaması yaptı” ifadeleriyle gerçekleştirildiği görülmektedir. 13 Haziran tarihli

baskısında konuyu yine manşetten sunan Gazete, *“İŞİD’İN KAFASI KARIŞTI VE SÜREÇ UZADI... TERÖRE TAVİZ YOK”* başlığının ardından; *“İŞİD Musul Başkonsolosluğu görevlilerini salıvermek için şart öne sürmeye kalktı. Türkiye kesinlikle reddetti ve ‘En kısa sürede bırak’ dedi.”* ifadelerine yer vermiştir. Haberin farklı bölümlerinin sunulması amacıyla; *“ÖRGÜTTE GÖRÜŞ AYRILIĞI ÇIKTI”*, *“ANKARA SERTLEŞTİ”* ve *“‘Devlet oğlumuzu getirecek’”* alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Devamında ise; *“Rehine krizinin başladığı ilk andan itibaren teyakkuzda olan Ankara, öncelikle bölgeyi İHA’lar ve Göktürk-2 uydusuyla havadan gözetim altına aldı. Her hareketi izlenen İŞİD ile bir yandan da bölgedeki güçlü aşiretler aracılığıyla temasa geçildi.”*, *“Türkiye’nin baskısı sonucu rehinelere ilk gün bırakılması aşamasına kadar gelindi. Ancak daha sonra İŞİD içinde rehin tutulan vatandaşlarımızın serbest kalmasına ilişkin farklı görüşler çıkınca süreç uzadı.”* ve *“İŞİD’in kafa karışıklığı karşısında Ankara tutumunu sertleştirdi: ‘Rehineleri hemen bırak.’ Ancak rehinelere can güvenliği dikkate alınarak ilk etapta askeri seçenek masaya getirilmedi.”* ifadelerine yer verilmiştir. Yine, haberin girişinde Başkonsolos’un babası Şerafettin Yılmaz’ın *“Devlete teslim etmişiz oğlumuzu. Devlet bize geri getirecek. 3-5 çapulcuya pabuç bırakmaz. Umudumu hiçbir zaman kaybetmedim.”* sözlerine de yer verildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde *“‘Onları hemen serbest bırakın’”* başlığının kullanıldığı ve *“Türkiye, Musul Konsolosluğu’nu basarak 49 kişiyi rehin alan İŞİD’in zaman kazanma çabalarına sert tepki gösterdi. Ankara, İŞİD’e ‘Onları hemen serbest bırakın’ ultimatosu verdi.”* ifadeleri ile haber girişinin düzenlendiği görülmektedir. Detayların aktarılması amacıyla da, *“İŞTE KONSOLOSLUK EKİBİ”*, *“Şoförlerimiz yine rehin”*, *“Musul havadan kısıpaca alındı”*, *“‘Devlet oğlumuzu bize getirecek’”* ve *“Dünya’dan destek ve kınama”* alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 12: Gazete, 20 Haziran tarihli baskısında küçük bir alanda yer verdiği haberde *“BALYOZ’da toplu tahliye”* başlığını tercih etmiştir. Haber girişinde *“Mahkeme AYM’nin kararına uydu. Silivri, Sincan, Mamak, Hadımköy ve Maltepe’deki sanıklar serbest”* ifadelerine yer verilmiştir. Haber detayına geçildiğinde *“Balyoz’da 237 kişiye tahliye”* başlığının kullanıldığı ve haber girişinde de *“AYM’nin önceki gün verdiği ‘hak ihlali’ kararının ardından dün yerel mahkeme jet hızıyla tahliye kararı verdi. MHP’li vekil Engin Alan’ın da aralarında olduğu hükümlü askerler cezaevinden çıktı.”* ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Habere ilişkin detaylar ise; *“Genelkurmay: Sevinci paylaşıyoruz”*, *“10 general ve amiral göreve dönecek”*, *“Sorumlular bedelini ödeyecek”*, *“Kılıçdaroğlu:*

Memnuniyet verici bir karar”, “Bekir Bozdağ: Hayırlı olsun” ve “Çiçek: Kumpası kuranlar Paralel Yapı’nın tetikçileridir” alt başlıklarıyla okuyucuya aktarılmıştır.

Olay 13: 22 Temmuz tarihli baskısında “*EMNİYETE GİRİLDİ SIRA YARGIDA İN OPERASYONUNDA DÜĞMEYE BASILDI*” manşetini kullanan Gazete, haberi “*Paralel Yapı’ya ilk balyozda, Emniyet kanadından 99 kilit isim gözaltına alındı, 16’sı aranıyor. Yargı kanadı da hedefte*” girişi ile kamuoyuna duyurmuştur. “*SELAM’ OPERASYONU*” ve “*DARBEYE TEŞEBBÜS*” alt başlıklarının kullanıldığı sunumda, “*Örgütte büyük korku hakim. Yurt dışına kaçışlara karşı önlem alındı*” girişine yer verilmiştir. Devamında ise; “*Operasyonun bir ayağı, kurgu terör örgütü (Selam) bahanesiyle hükümete karşı 3’üncü darbeye yeltenen polis ekibini hedef alırken, diğer ayağı 2008-2012 arasında yasadışı dinleme yapan İstihbarat Şubesi polislerini vurdu.*”, “*Gözaltına alınan polisler için ‘Hükümeti zorla yıkmaya teşebbüs, casusluk, yasadışı dinleme’ gibi 7 ayrı suçtan işlem yapılacaktır. Operasyonun daha da genişleyeceği ve Paralel Yapı’nın yargı ayağını da kapsayacağı belirtildi.*”, “*Paralel Yapı’ya yönelik ilk kapsamlı dalganın daha da büyüyeceği haberleri, örgütte büyük endişe yarattı. Operasyonu yorumlayan uzmanlar ‘Arka planda ipi ellerinde tutan asıl isimler panikleyip kaçabilir. Buna izin verilmemeli’ dedi. Sınırlarda gerekli önlemlerin alındığı bildiriliyor.*”, “*17-25 Aralık darbe girişimi mimarlarına da önümüzdeki günlerde operasyon düzenlenmesi bekleniyor. Hakkında soruşturma yürütülen isimlerle ilgili önemli deliller toplandığı öğrenildi.*” ve “*Paralelciler’in gözaltı listesinde 242 kişi vardı Selam örgütü bahanesiyle dinleme yapan Paralel polisler başarsaydı 242 kişi gözaltına alınacaktı.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Detaylara ilişkin 2 tam sayfa sunum yapan Gazete, “*PARALELE ŞAFAK BASKINI*” başlığını ve “*İşte operasyonda öne çıkan isimler*” ve “*Paralel panikte sınırlar alarmda*” alt başlıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişininse “*Emniyet bünyesindeki paralel yapıya yönelik, 22 şehirde operasyon yapıldı. Polis müdürleri de dahil 99 isim gözaltına alındı. Gerekçe: Selam örgütü soruşturmasını bahane edip yasadışı dinleme ve casusluk...*” şeklinde düzenlendiği görülmektedir.

Olay 14: Seçimin yapılacağı 10 Ağustos günü “*İŞTE DEMOKRASİ Türkiye’nin onur günü*” başlığıyla kamuoyunu oy vermeye davet eden Gazete, seçim sonuçlarını 11 Ağustos tarihli baskısında “*MİLLETİN ADAMI % 52 İLE ÇANKAYA’DA BAŞKANIMIZ’I SEÇTİK*” manşeti ile duyurmuştur. Haberin girişinde ise, “*Türk halkı dün tarih yazdı: Başbakan*

Recep Tayyip Erdoğan, 68 yıllık demokrasi tarihimize Cumhuriyet'in doğrudan oyuyla seçilen ilk Başkan oldu.” ifadesine yer verilmiştir. Haberin devamında “*BALKON KONUŞMASINDA TARİHİ ÇAĞRI: TOPLUMSAL UZLAŞMA SÜRECİ BAŞLATALIM*” başlığı kullanılırken, detayların aktarılması amacıyla da; “*Türkiye'nin demokrasi tarihinde yeni bir sayfa açan Çankaya seçimi Erdoğan'ın büyük zaferiyle sonuçlandı.*”, “*Üst üste 9'uncu seçimini de kazanarak inanılmaz bir rekora imza atan Erdoğan, sandığa giden 39,5 milyon seçmenden 20,8 milyon oy aldı.*” ve “*Millet tercihini Yeni Türkiye'den yaparken, eski Türkiye'nin Çatı adayı büyük hezimet yaşadı.*” satırbaşlarına yer verildiği görülmektedir. Haberin detayında geçildiğinde ise, 2 tam sayfa sunulan haber için “*Cumhuriyet, başkanını seçti*” ve “*12 yılda 9 seçim kazandı*” başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Devamında ise; “*Türkiye ilk kez, cumhurbaşkanını doğrudan seçti. 52 milyon 894 bin 115 kayıtlı seçmeni bulanan Türkiye'de seçim sakin geçti.*” ve “*Halkın oylarıyla cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan, 12 yılda girdiği 9 seçimden de galip çıktı. Erdoğan kariyerini Köşk'e çıkararak taçlandırdı.*” girişleri yer almıştır.

Olay 15: Gazete 28 Ağustos tarihli baskısında “*CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, AK PARTİ'YE VEDA KONUŞMASINI “BALKON MESAJLARI” İLE SÜSLEDİ: ELİMİ UZATIYORUM*” manşetiyle sunulan tam sayfalık habere ilişkin detaylar; “*AŞKIMI VE KAVGAMI SİZE EMANET EDİYORUM*”, “*PARALEL İHANETİN HESABINI SORMAK BOYNUMUN BORCU*”, “*9 MADDELİK MANİFESTO*”, “*1920 RUHUyla KUCAKLAŞALIM*” ve “*DAVAMIZIN RUHU DEĞİŞMİYOR*” alt başlıkları ile ifade edilmiştir. Haber girişinde ise, “*ERDOĞAN: Hükümetim adına lideri olduğum hareket adına elimi tekrar uzatıyorum. Buradan, bizi sevsin ya da sevmesin 77 milyonun her bir ferdine bir kez daha ben musafaha (tokalaşmak) için elimi uzatıyorum.*” ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, giriş bölümünde “*Türkiye'ye, aziz milletimize ve hükümete karşı hain duruş sergileyen Paralel Yapı bunun hesabını mutlaka verecek*” ve “*Hukuk sistemi bir avuç haşhaşının şantajına mahkum bırakılamaz. Vatansever hakim ve savcılar bunları temizleyecek.*” satırbaşlarına yer verildiği görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın haber sunumunda kullanılan ve küçük bir kızın da yer aldığı fotoğrafının altına “*Erdoğan kürsüye çıktığı anda yanına gelen küçük bir kız ‘Benim altınım yok ama sevgim var, kabul eder misiniz?’ dedi.*” şeklinde açıklama düşülmüştür.

Olay 16: 21 Eylül tarihli baskısında “49 REHİNEMİZİ TEREYAĞINDAN KIL ÇEKER GİBİ KURTARDIK BÜYÜKSÜN TÜRKİYE” manşetini kullanan Gazete, haberin aktarılması esnasında; “İŞTE NEFES KESEN OPERASYONUN PERDE ARKASI”, “SELAM OLSUN ADSIZ KAHRAMANLARA” ve “MİT AN BE AN İZLEDİ” alt başlıklarına yer vermiştir. Olaya ilişkin haber girişi, “Devletin zirvesi parolayla konuştu. Rehineler yer değiştirmesi sırasında IŞİD’in elinden alındı. 46 vatandaşımızı taşıyan otobüs sınırı geçtiği anda MİT Müsteşarı Fidan, cumhurbaşkanı ve Başbakanı arayıp müjdeyi verdi: Geldiler” şeklinde düzenlenmiştir. Devamında ise; “Erdoğan ve Davutoğlu operasyon sızmasını diye konuşmalarını gizli parolayla yaptı.”, “Çatışma yaşanmadı. Fidyeye ödenmedi. Herhangi bir şart da kabul edilmedi.”, “Rehineler 101 gün boyunca 8 ayrı adreste tutuldu. Her yer değiştirmeyi MİT an be an izledi.” satırbaşlarına yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde, “GURUR DUYDUM” başlığının ve “Kafasına silah dayandı”, “Fırtına görev şehidi oldu”, “Aileler çifte bayram yaşadı” ve “Kılıçdaroğlu’ndan Başbakan’a tebrik” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin giriş bölümünde ise, “Kurtarılan Türkiye’nin Musul Başkonsolosu Öztürk Yılmaz: Demek ki benden daha yakın takip ediyorlarmış, her şeyi biliyorlardı. Şahsen devletimle çok guru duydum.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir.

Olay 17: 29 Ekim tarihli baskısında “18 İŞÇİ YERALTINDA YAŞAM SAVAŞI VERİYOR OCAKTA FACİA” manşetini kullanan Gazete, haber girişinde, “Ermenek’te bir kömür ocağını yeraltı suları bastı. 18 işçi yerin 400 metre altında sıkışıp kaldı.” ifadelerine yer vermiştir. Haber; “KARA GÜN DAYANIŞMASI: Soma’dan Ermenek’e madenciler akın etti”, “SULAR YAN MADENDEN SIZDI”, “15 İŞÇİ KAÇARAK KURTULDU” ve “ÜÇ KOLDAN SU ÇEKİLİYOR” alt başlıklarıyla sunulmuştur. Haberin detayı, “18 İŞÇİ MAHSUR” başlığıyla verilirken; olay, “Karaman Ermenek’te kömür madenini su bastı. Terk edilmiş ocakta biriken suyun bastığı madende 18 işçi mahsur kaldı. Yerin 400 metre altında oksijensiz kalan işçiler, 50 metrelik suda kurtarılmayı bekliyor.” ifadeleriyle kamuoyuna duyurulmuştur. Haberin farklı bölümlerinin aktarılması amacıyla da; “OCAĞIN İÇİ SUYLA DOLDU”, “Ocak yetkilisi: Durum umutsuz”, “DEV BORULAR DEVREDE”, “TÜM İLETİŞİM KESİLDİ”, “BİNLERCE METREKÜP SU”, “BİRKAÇ DAKİKADA OLDU”, “BAKANLAR OLAY YERİNDE”, “ERDOĞAN TALİMAT VERDİ”, “SORUŞTURMA AÇILDI”, “KURTARMA ORDUSU”, “Su yandaki madenden” ve “15 GÜN ÖNCE YENİDEN AÇILMIŞ” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir.

Olay 18: Gazetede olay günü ve takip eden günlerde konuya ilişkin herhangi bir habere rastlanılmamıştır.

Olay 19: 29 Kasım tarihli baskısında “*DÜNYAMIZ İÇİN UMUT FOTOĞRAFI*” manşetiyle kamuoyuna duyurulan haberin girişi, “*CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN: Papa ile vereceğimiz mesaj İslam ve Hristiyan coğrafyasına ulaşacak, barış umudunu arttıracak*” ifadeleri ile servis edilmiştir. “*PAPA: TÜRKİYE ÇOK CÖMERT*” alt başlığıyla sunulan bölümde, Papa’nın “*Türkiye cömertlik göstererek göçmenleri kabul etti. Uluslararası camianın yardım etmesi ahlaki mecburiyet.*” sözleri aktarılmıştır. İki tam sayfa sunulan haberin detayına geçildiğinde ise, “*Erdoğan’dan Batı’ya mesaj*” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haber girişinin “*Papa ile ortak basın toplantısı düzenleyen Cumhurbaşkanı Erdoğan İslamofobi’ye dikkat çekerek, ‘Mescid-i Aksa’ya, PKK terörüne yönelik çifte standart, ruhlarda tahribat yaratıyor. Suriye’deki devlet terörü görmezden geliniyor.’ uyarısı yaptı.*” şeklinde sunulduğu ve habere ilişkin bölümlerin; “*SİSİ İLE BULUŞMA İÇİN SİTEM*”, “*PAPADAN MÜLTİCELER MESAJI*”, “*30 KASIM’IN SIRRI NE?*”, “*PAPA’YA FATİH FERMANINI HEDİYE ETTİ*”, “*Saray’ın ilk konuğu*”, “*İNCE BELLİ BARDAKTA ÇAY*”, “*ATA’NIN HUZURUNDA SESSİZ DUA*”, “*‘İslam düşmanlığı tarihte kara lekedir’*” alt başlıklarıyla sunulduğu görülmektedir.

Olay 20: 15 Aralık tarihli baskısında “*SAHTE DELİLLERLE YÜZLERCE KİŞİNİN CANINI YAKAN KUMPASÇILAR İÇİN ŞİMDİ HESAP ZAMANI LİSTENİN BAŞI GÜLEN*” manşetinin ve “*Pensilvanya hedef göstermişti*”, “*DUMANLI VE KARACA GÖZALTINDA*”, “*SUÇLAMA: ÖRGÜTSEL YAPTI*”, “*‘Gözaltıların nedeni gazetecilikleri değil’*”, “*‘Bu kumpasla ilgili ilk kez açığa düştüler’*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Konuya ilişkin haber girişinin ise, “*Tahşiyeciler grubuna Paralel kumpas kurmakla suçlanan medya ve emniyet mensuplarına operasyon yapıldı. Pensilvanya’da olduğu için gözaltı listesinde yer almayan 1 No’lu şüpheli Fethullah Gülen için Kırmızı Bülten istenecek.*” şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Devamında; “*Gülen’in talimatıyla 2009’da Tahşiyeciler’e kumpas kurup birçok kişiyi tutuklamakla suçlanan 31 kişi için gözaltı kararı çıkarıldı.*”, “*Gülen 2009’daki konuşmasında, kendisine muhalefet eden Nurcu grubu El Kaideci gibi gösterip düğmeye bastı. STV’de yayınlanan diziyle ve Paralel yazarlarla algı oluşturuldu. Harekete geçen Paralel polisler, grubun 66 yaşındaki MS hastası lideri Mahmut Doğan ile 122 kişiyi gözaltına aldı. Hiçbir suç delili bulunamadı.*”

ifadelerine yer verilmiştir. İki tam sayfa sunulan haberin detayına geçildiğinde ise, “*ASIL BİR NUMARA GÜLEN*” başlığının kullanıldığı ve “*HESAP ZAMAN’I*”, “*Adım adım kumpas*”, “*Dumanlı şov*”, “*MAHKEME: ÖRGÜTSEL YAP*”, “*İşte Gülen’in süreci başlatan o vaazı...*” ve “*“Karanlık Kurul’un projesi: Tahşiyeciler”* alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber detayına geçildiğinde ise; “*Paralel yapı medyası ve Emniyet’teki uzantılarına dün sabah operasyon yapıldı. Zaman Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı ve Samanyolu Medya Grup Başkanı Hidayet Karaca gözaltına alındı.*” ve “*Operasyon gerekçesi, Paralel Yapı’nın, Gülen’e muhalif olan Tahşiyeciler grubuna kurduğu komplo... Listenin bir numarası Fethullah Gülen. Ancak ABD’de olduğu için gözaltı kararı çıkmadı.*” ifadeleri ile karşılaşılmaktadır.

4.5.3. Kelime seçimi ve bağlam bilgisi

Olay 1: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, kelime seçimi ve bağlam bilgisi değerlendirmesi yapılamamıştır.

Olay 2: 9 Şubat tarihinde yayımlanan Gazetede “*Kasetlerle şantaj son vereceğiz*” manşetine yer verilmiş; devamında ise, Başbakan Erdoğan’ın “*Türkiye’yi kasetler yoluyla siyasete müdahale edilen ülke olmaktan çıkaracağız. Yeni yasayla internete asla sansür gelmiyor. İnsanların özel bilgileri asla fişlenmiyor. Aksine internet daha güvenli, daha özgür hale geliyor. Türkiye kasetler, kayıtlar, şantajlar yoluyla hukuk ihlallerinin yapıldığı bir ülke olmayacak.*” sözleri nakledilmiştir. Haberin detayında; “*Kasetlerle siyasete müdahale bitecek*” başlığıyla sunulmuş ve Başbakan Erdoğan’ın “*Şantaj, komploya, özellikle de kasetler yoluyla siyasal müdahaleye son vereceğiz, sandığın, milli iradenin gücünü arttıracacağız.*”, “*Paralel örgüt CHP’yi de MHP’yi de parmağında oynatıyor. Paralele örgüt iftiralarını CHP Genel Müdürünün eline veriyor, iftiralarını, çamurlarını onun üzerinden atıyorlar.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin söyleminde yoğun olarak “*şantaj*”, “*komplo*”, “*çamur*”, “*iftira*”, “*hukuk ihlali*”, “*siyasal müdahale*” ve “*parmağında oynatma*” gibi kelimelerin geçtiği göze çarpmaktadır. Bahsi geçen kelimeler “*mağduriyet*” ortak parantezinde toplanmakta ve ajitasyon yüklü söylemlerde kendini göstermektedir. Gazete, 19 Şubat tarihli baskısında ise, “*FETHULLAH GÜLEN KENDİ AĞZINDAN İFŞA ETTİ KARANLIK KURUL*” manşetini kullanmış ve haberi “*Gülen’in son kasetindeki skandal konuşmalar, SABAH’ın aylardır ısrarla gündeme getirdiği kirli ilişkiler ağını*

gözler önüne serdi.” girişiyle vermiştir. Haberin detayında “*Gülen’in ses kasetinde karanlık senaryolar*” başlığı kullanılmış ve “*İnternete düşen son ses kayıtları, Pensilvanya’da yaşayan örgüt lideri Gülen’in medya patronu Aydın Doğan’la birlikte hareket ettiğini gösterdi.*” ifadesine yer verilmiştir. Haberin verilmesi sırasında kullanılan “*karanlık*”, “*skandal*” gibi kelimeler yorumsal atıflara işaret etmektedir. Bununla birlikte, “*kirli ilişkiler ağını gözler önüne serdi*” ifadesiyle, söz konusu durum durum iddia olmaktan çıkarılarak, kesinlik boyutuyla okuyucuya sunulmaktadır. Fethullah Gülen oluşumunun “*örgüt*” olarak nitelenmesi de, söz konusu grubu kamuoyunun gözünde olumsuz bir konuma sokmayı amaçlamaktadır. Haberin devamında “*1999’dan bu yana Amerika’da yaşayan Fethullah Gülen’in daha önce internete düşen 2 ayrı ses kaydında, işadamlarına ihaleler dağıttığı, uluslararası lobilerle işbirliği yaptığı ve hükümeti devirmek için projeler ürettiğine ilişkin diyaloglar gündemi sarsmıştı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Gülen bu ifadelerle toplum nezdinde ihaleye fesat karıştıran, ülkedeki demokratik sistem için tehlike arz eden bir konumda lanse edilmiştir. Haberin devamında, Gülen’in Türkiye’den birisiyle gerçekleştirmiş olduğu iddia edilen telefon görüşmesine ait diyaloglar tam sayfa olarak aktarılmıştır. Ertesi günün baskısında da, Gazete gündem konusunu değiştirmemiş ve “*Sabah manşet attı kaset doğruladı*” manşetini kullanmıştır. Söz konusu haberin girişi “*SABAH’ın günler öncesinden duyurduğu 3’lü paralel cephe Gülen’in son kasetiyle kanıtlandı.*” şeklinde düzenlenmiştir. Haberin devamında; “*17 Aralık darbe girişiminden sonraki gelişmeler, Fethullah Gülen örgütünün, yargı, emniyet, iş dünyası ve medyayı kontrol altında tuttuğunu ortaya çıkardı.*” ve “*Fethullah Gülen’in kirli ilişkiler ağını ortaya çıkaran ikinci ses kayıtlarında, paralel örgütün, Türkiye karşıtı lobilerle kurduğu karanlık ilişkiler de deşifre oldu.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haber girişinde kullanılan ifadelerde Fethullah Gülen ve grubu bir kez daha “*örgüt*” olarak nitelenmiş ve toplumu doğrudan ilgilendiren yargı, emniyet, ticaret ve medya dünyasını kontrol altında tuttuklarına ilişkin kesin bir üslup kullanılmıştır. “*Kirli ilişkiler ağı*”, “*Türkiye karşıtı lobilerle kurulan karanlık ilişkiler*” gibi pejoratif nitelemelerle kamuoyunda doğrudan Fethullah Gülen ve grubuna yönelik olumsuz bir algı oluşturulmak istenmiştir. Haberin detayına geçildiğinde, “*Gülen’in son ses kaydı 3’lü paralel cepheyi deşifre etti SABAH ne dediye o*” başlığı ile karşılaşılmaktadır. “*Fethullah Gülen’in teslim aldığı medyanın karartma çabalarına rağmen mızrak çuvala sığmadı. Son ses kayıtları SABAH’ın ısrarlı takibi, kirli ilişkileri ve gizli ittifakları deşifre etti.*” ifadelerinin kullanıldığı bölümde, “*kirli ilişkiler*” ve “*gizli ittifak*” nitelemeleri saklanması

gereken, gayrimeşru durumların varlığına işaret etmektedir. Bir önceki cümlede yer alan “karartma çabaları” ifadesi, bu “kirli ilişkiler”in ve “gizli ittifak”ların ortaya çıkmasını engellemeye yönelik faaliyetleri nitelemektedir. İki cümle birlikte kullanılarak, saklanması gereken gayri meşru durumların varlığı “deşifre etti” ifadesi ile kesin kılınmıştır. Haber detayında “Çete lideri Fethullah Gülen’le CHP, medya patronu Aydın Doğan ve Mustafa Sarıgül arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran son ses kayıtları, SABAH’ın günler öncesinde 3’lü paralel cephe manşetinden duyurduğu ittifakı doğruladı.” ifadeleri kaydedilmiştir. Haberde, 19 Şubat tarihli baskıda verilen habere atıf yapılmıştır. Ayrıca, Gazete, daha önce ilgili haberi manşetine taşıdığı 3 baskının görselini, inandırıcılığı arttırabilmek adına haber içerisinde kullanmıştır. 23 Şubat tarihinde yine manşet olarak yayımlanan haber için “*NE VİCDANLARI VAR NE İNSANLIKLARI*” başlığının kullanıldığı görülmektedir. Başbakan Erdoğan’ın; “*Bir ülkede Başbakan’ın eşi ve çocuğuyla konuşması dinlenir mi? Bu nasıl insanlık, nasıl vicdan?*” sözlerinin alt başlık olarak sunulduğu haberde, “*Kimse milli iradeyi ele geçirme hevesine kapılmasın. O kirli elleri kırarız. İçeride ve dışarıda Türkiye üzerinde operasyon yapmak isteyenlere göğsümüzü siper eder, gereken cevabı veririz.*” ifadelerine de yer verilmiştir. Anılan ifadelerde “insanlık” ve “vicdan” kavramlarının özellikle vurgulandığı ve bu yolla toplumsal bir hassasiyet oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, yine Gülen ve grubunun “milli iradeyi ele geçirme” konusunda hevesli olduklarına yönelik göndermede bulunulmuş ve Başbakan’ın eşi ve çocuğuyla konuşmasını dinleyen bu kimselerin “kirli eller” olduğu ve “Türkiye üzerinde operasyon yapmak istedikleri”ne yönelik ifadeler kullanılmıştır. Devamında, Başbakan Erdoğan’ın “göğsümüzü siper eder, gereken cevabı veririz” sözlerine yer verilerek, toplumun milliyetçilik duygusu kamçılanmak istenmiş ve mevcut toplumsal hassasiyet yaklaşan yerel seçimde kullanılmak üzere kendi lehlerine çevrilmeye çalışılmıştır. 25 Şubat tarihli baskıda ise, “*CUMHURİYET TARİHİNİN EN VAHİM TELEKULAK REZALETİ DARBE TAPELERİ*” söylemi manşet olarak kullanılmıştır. Haberin giriş bölümünde ise, “*Paralel devlet, bakandan milletvekiline, bürokrattan gazeteciye, partiden derneğe, sanatçıdan işadamına kadar 20 bini aşkın kişi ve kuruluşun telefonunu dinledi.*” ve “*Bu tapeler 17-25 Aralık darbeleri başarıya ulaşıydı kurulacak darbe mahkemelerinde yargılayacakları kişilerin aleyhine şantaj delili olarak kullanılacaktı.*” satırbaşlarına yer verilmiştir. Bir süredir “milli egemenlik” duygularını sürekli olarak pompalayan Gazetenin, önceki baskılarıyla toplumu belli bir hassasiyet noktasına getirdiği ve 25 Şubat’taki baskısında kullandığı “darbe” nitelemesiyle de, bu durumu zirveye taşımak istediği

değerlendirilmektedir. Durumun bir “sivil darbe” olarak nitelendirildiği baskıda mevcut sürecin, Gülen grubu ve ittifak halinde bulunduğu iddia edilen Aydın Doğan ve Kemal Kılıçdaroğlu tarafından yürütüldüğü vurgulanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*BÜYÜK TEPKİ ÇEKEN DİNLEME SKANDALINA ERDOĞAN’DAN İLK YORUM: Dertleri şantaj*” başlığıyla karşılaşılmaktadır. Farklı medya gruplarının, gazetecilerin, bakanların ve sanatçıların görüşlerine tam sayfa yer verilen haberde, “*Başbakan Erdoğan 7 bin kişinin dinlendiğinin ortaya çıkmasını ‘Bu ekibin şantaja yönelik faaliyet içinde olduğu görülüyor’ sözleriyle değerlendirdi.*” ifadesi yer almaktadır. Ancak, ilgili baskının manşetinde yer alan satırbaşında, dinlemeye maruz kalan kişi sayısı 20 bin olarak belirtilmişken; ilk ağız olan Başbakan Erdoğan’ın bu sayıyı 7 bin olarak zikretmesi, Gazete’nin 20 bin sayısına nereden ulaştığı sorusunu akıllara getirmektedir. Yine, haberin devamında Başbakan Erdoğan’ın “*AHLAKSIZCA BİR MONTAJ ÜRÜNÜ*” sözleri alt başlık olarak sunulmuştur. Bu baskıda da diğer baskılarda olduğu gibi, toplumun manevi değerlerini harekete geçirmeye yönelik kelime seçimleri dikkat çekmektedir. Ayrıca, haberin bir bölümünde “*MHP ve CHP: Biliyorduk*” alt başlığının kullanılması, dinleme faaliyetlerinin ilgili partilerin bilgisi dahilinde gerçekleştirildiği algısı yaratabilecek açık uçlu bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, ilgili alt başlık kapsamında sunulan haberin detayına inildiğinde, aslında adı geçen Partilerin kendilerinin dinlendiklerini bildiklerini ve İktidarın dinlenmesi durumunun söz konusu olması halinde, bu durumun araştırılması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Akabinde, 26 Şubat tarihli baskıda “*TC BAŞBAKANINA ALÇAKÇA SALDIRI*” manşeti kullanılarak, “*Başbakan Erdoğan: Bu Recep Tayyip Erdoğan’a, AK Parti’nin Genel Başkanı’na değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başkanı’na yapılmış haince saldırdır. Biz bunu kimsenin yanına bırakmayacağız. Kendi kurguladıkları, dublajını da yaptıkları bir piyes servis ettiler. Alçakça, hayasızca bir montaj bu.*” ifadelerine yer verilmiştir. İlgili baskıda, günlerdir toplumun milliyetçi duygularına seslenen ifadelerin şiddetini arttırdığı görülmektedir. Gazete, öncesinde, gerek şahsı gerekse de Türk toplumu üzerinden konuşmalarını şekillendiren Başbakan’ın, artık olayın kendinden öte, Türkiye Cumhuriyeti’ni ve Türk milletini ilgilendiren bir sorun olduğunu belirten sözlerini nakletmiş ve iktidarı ele geçirmek adına yürütülen rant savaşlarına toplumu da dahil etmeye yönelik söylemler geliştirmiştir. Yine, haber kaynağı olarak Başbakan Erdoğan’ın söylemlerini doğrudan alması nedeniyle, Gazete’nin Başbakan’ın halka yansıma kanalı olarak işlev gördüğü aşikardır. “*ALÇAKÇA MONTAJ*” başlığıyla verilen haberin içeriğinde, “*Başbakan Tayyip Erdoğan, önceki gece kendisi ve*

oğlu Bilal Erdoğan arasında geçtiği iddia edilen ancak daha sonra montajlandığı anlaşılan ses kayıtlarına sert tepki gösterdi.” ifadesiyle, ses kayıtlarının montaj olduğuna ilişkin kesin yargı belirten kelimelerin seçildiği dikkat çekmektedir. “*Ben haftalardır bir çağrıda bulunuyorum: ‘Eteğinizde ne varsa dökün. Elinizde ne varsa çıkarın’ diyorum ama bunlar gidiyor, alçakça, hayasızca, edepsizce montaj yapıp bunu servis ediyorlar. Yahu uydurun da uydurmanın da bir ahlaki, edebi var. Bu kadarı da olmaz.*” ifadesinde geçen “alçak”, “hayasız”, “edepsiz”, “uydurma” ve “montaj” sözleri ile ses kayıtlarının gerçek olmadığı üstüne basa basa vurgulanmak istenmiştir. Ayrıca, söylem türü yine değişmeyerek, Türk toplumunun manevi açıdan değerli saydığı “ahlak”, “edep” gibi kavramların üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Haber kapsamında söz konusu ses kayıtlarını ortaya çıkaran kimselerin, ahlaktan yoksun olduğuna yönelik söylemler geliştirildiği ve toplum nezdinde bu kimseler aleyhine bir algı oluşturulmaya çalışıldığı açıktır. “*Bu Recep Tayyip Erdoğan’a, AK Parti’nin Genel Başkanı’na değil, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başkanı’na yapılmış haince saldırıdır. Biz bunu kimsenin yanına bırakmayacağız.*” sözleriyle de, olay kişisel boyuttan çıkarılarak, topluma mal edilmeye çalışılmaktadır. Nitekim, açıklamalardan birkaç gün sonra gerçekleşecek yerel seçimler de göz önünde bulundurulduğunda, meselenin siyasal partilerin kendi arasındaki rant mücadelesinden çıkarıldığı görülmektedir. Böyle bir hamle ile söz konusu rant mücadelesinin toplum tabanına yayılması sağlanarak, ilgili Parti’nin seçim sürecine artı değer kazandırması hedeflenmektedir. Son olarak, 28 Şubat tarihli baskıda “*TARİHİMİZİN EN BÜYÜK İHANETİ*” manşetinin devamında, “*Türkiye’nin geliştirdiği kripto çözücü yazılımı Paralel Yapıcılar dışarı sızdırdı. Olayı ortaya çıkaran Genelkurmay ve MİT uzmanları raporlarına ‘Böyle ihanet görülmedi’ notu düştüler.*” ifadeleri yer almıştır. Şubat ayına damgasını vuran kriptolu ses kayıtlarının çözülmesi ve kamuoyu ile paylaşılması olayına ilişkin son iddia, söz konusu kriptoyu çözen Türk yazılımının Gülen ve grubu tarafından dışarıya sızdırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Böyle ihanet görülmedi*” sözleriyle, iddiada adı geçen Gülen ve grubu “vatana ihanet eden kimseler” olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Haberin detayında, Başbakan Erdoğan’ın “*Okyanus ötesinden CHP’nin Hocası bu Genel Müdür’e ‘Biz burada montaj yapacağız, sen grup toplantılarında bizim montajlarımızı anlatacaksın’*” sözleri nakledilmiştir. Haberin genelinde, seçime sayılı günler kala, iktidar partisi tarafından ahlaki değerlerin aşındırıldığına ilişkin toplumsal hassasiyet uyandırmak amacıyla söylemler geliştirildiği görülmektedir.

Olay 3: 13 Mart tarihli baskıda, Berkin Elvan'ın ölümüne ilişkin haberin, ilk sayfanın sonunda küçük bir bölümde kamuoyuna duyurulduğu görülmektedir. “*Berkin’e Türkiye ağladı*” başlığıyla verilen haberin detayında, “*Ölümü bütün ülkeyi yasa boğan Berkin, kitlesel bir törenle uğurlandı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında ise, “*Yurt genelinde dualar edildi, fidanlar ekildi, yürüyüşler yapıldı. Son yolculuğuna binlerce kişi katıldı.*” cümlelerine yer verilerek, sakin ve duygusal bir haber zemini oluşturulmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*BERKİN’E HÜZÜNLÜ VEDA*” başlığının kullanıldığı ve olaydan kaynaklı matem havasının okuyucuya nakledilmeye çalışıldığı görülmektedir. Elvan'ın babasının “*Berkin’in gitti ama milyonlarca Berkin'im var artık*” sözlerine ve cenaze töreninin tüm detaylarına yer verilerek, haberin duygusallığının arttırılması amaçlanmıştır. Haberin devamında “*KALP KRİZİ GEÇİREN POLİS ŞEHİT*” alt başlığıyla, cenaze günü meydana gelen ölüm, protesto ve gözaltı olaylarının özeti verilmiştir. İktidar kanadının önde gelen isimlerin ve bazı bakanların konu ile ilgili görüşleri “*Bıyıkları bile terlememişken...*” başlığı altında sunulmuştur. “*Bir grup, Mecidiyeköy’de bir polis aracıyla, içinde polis bulunan iki otobüsü taşıdı. Çevredeki bazı seçim afişleri yırtıldı. Kalabalıktaki başka bir grup, kışkırtıcı gruba engel olmaya çalıştı. Polis göz yaşartıcı bomba attı.*” ifadeleriyle, olaya karışan kişiler “*kışkırtıcı*” olarak nitelenmiş ve polis tarafından gerçekleştirilen müdahalenin gerekliliği meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Devamında yer alan “*Taksim Dayanışması adına cenazenin toprağa verilmesinin ardından Taksim’de toplanma çağrısı yapıldı. Ergenekon Caddesi girişinde toplanan grup, TOMA’ların üzerine çıkınca polis tarafından uyarıldı. Uyarılara rağmen eylemini sürdüren grup, polise taş, havai fişek, masa ve sandalye attı.*”, “*Polis de biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. Bu arada bazı gruplar 15 banka şubesine taş ve sopalarla zarar verdi. AK Parti’nin Şişli’deki 6 seçim bürosu da göstericilerin hedefi oldu.*” ifadeleriyle, bahsi geçen olaylar sırasında eylemcilerin kamuya zarar verdiği dair bir algı yaratılmaya çalışılarak, polisin müdahalesinin haklı olduğu hususu vurgulanmak istenmiştir. Yine, haber kapsamında “*KALP KRİZİ GEÇİREN POLİS ŞEHİT*” alt başlığıyla, çeşitli illerde yaşanan protesto eylemleri, kamu malına yönelik zararlar ve gerçekleştirilen göz altılara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Cenaze törenine katılan muhalif kanat, dernek ve sendikaların isimleri zikredilirken, söylemlerine ilişkin herhangi bir aktarma yapılmadığı göze çarpmaktadır. Buna karşın, İktidar kanadında görevli kimselerin genç ölümünden ötürü duydukları acıya ilişkin gerçekleştirdikleri söylemlerin okuyucuya aktarıldığı görülmektedir.

Olay 4: “GÜLENCİLER’DEN BİZİ KURTARIN” manşetiyle yayınlanan 20 Mart tarihli gazetede, *“Paralel abileri ve ablaları yurt öğrencileri adına Twitter’da hesap açıp, her gece zorla kara propaganda yaptırıyorlar”* alt başlığı kullanılmıştır. Haberin girişinde, *“Her gece saat 20.00-21.00 arasında tweet seferberliği yaşıyor. Abla ve abiler Twitter’da bizim adımıza hesap açıp karalama mesajları yazıyor, bizi de zorluyorlar. Sosyal medya sitelerinde ses kayıtlarını paylaşıyorlar.”* sözlerine yer verilmiştir. Türk toplumunun manevi değerlerini kamçılayacak haberle, hem Gülen grubuna karşı cephe oluşturma hem de toplum nezdinde Twitter’a erişim yasağı getirilmesinin haklılığı algısını yaratma amacının güdüldüğü değerlendirilmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, *“Paralel yapı yurtlarında isyan: Bizi kurtarın”* başlığının kullanıldığı ve haber girişinin *“Fethullah Gülen’in ‘Tweetleri ikiye katlayın’ talimatının ardından Gülen cemaatinin abla ve ağabeyleri tweet seferberliği başlattı.”* şeklinde düzenlendiği görülmektedir. *“Malatya’da cemaate ait yurtlarda kalan öğrenciler adına Twitter ve Facebook hesabı açan abla ve ağabeyler, onların adına tweet atıp, ses ve görüntü kayıtları paylaşıyorlar. Bu duruma isyan eden öğrenciler, AK Parti Malatya İl Başkanından yardım istediler.”* ifadeleri kullanılarak; yine, toplum nezdinde Gülen grubuna yönelik olumsuz bir algı yaratılmaya çalışılmakta ve iktidar partisinin, Gülen grubu tarafından baskı uygulandığı iddia edilen öğrencilere kucak açtığı belirtilmektedir. Ayrıca, Şubat ayından haberin sunulduğu süreye kadar yapılan haberlerle toplumda belli birtakım hassasiyetler doğuran ve iktidara ait olduğu iddia edilen ses kayıtlarının, aslında bu gibi yöntemlerle abartıldığı da örtük olarak okuyucuya yerleştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerden birinin *“Akşamları saat 20.00-21.00 arasında yurttaki kalan tüm öğrencilerden Twitter’dan mesaj yazmalarını istiyorlar. Ayrıca yapılan kara propaganda yüzünden ders çalışmıyoruz. Travma yaşamaya başladık.”* sözleri nakledildiği görülmektedir. Nitekim, yurtlardaki durumun “travma” yaratacak bir boyuta ulaştığının belirtildiği ve iktidar partisinin zorda kalan öğrencilere yardım eli uzatan merci olarak sunulduğu haber, iktidar partisinin toplum nezdinde sempati kazanmasını sağlayacak bir argüman olarak kullanılmıştır.

Olay 5: 31 Mart tarihli baskısında *“SEÇMENDEN KİRLİ İTTİFAKA ŞAMAR ERDOĞAN’A GÜVENOYU”* manşetini kullanmıştır. “Kirli ittifak” ile Gülen grubu ile CHP kastedilmekte olup, seçim sonuçlarına “şamar” ve “güvenoyu” vasıflarının yüklendiği görülmektedir. Haberin girişinde, *“Paralel Yapı’nın tüm kumpaslarına rağmen AK Parti’nin oyu 8 puan artışla yüzde 47’ye yükseldi. Erdoğan 8’inciseçimden de zaferle*

çıktı” ifadeleri kullanılarak, Gülen grubunun İktidara kumpas kurduğu belirtilmiştir. Gazete, bir kere daha Gülen grubu aleyhine söylem geliştirerek, vatandaşlar tarafından kumpaslarla mağdur edilmeye çalışılan İktidara güvenoyu verildiğinin altı çizilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin devamında; “MONTAJ VE İFTİRA SİYASETİ KAYBETTİ”, “BAŞBAKAN’DAN YİNE TARİHİ BALKON KONUŞMASI”, “İl merkezlerinde AK PARTİ silip süpürdü” ve “Gülen’le işbirliği CHP’ye yaramadı” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Başlıklarla, 2 aydır ülke gündeminde bulunan ses kayıtlarının “montaj” olduğu bir kere daha vurgulanmıştır. Başbakan’ın seçim sonuçlarına ilişkin konuşmasının “tarihi”, Ak Parti’nin il merkezlerinden çıkan oy oranlarının ise “silip süpürdü” ifadeleriyle sunulması, bariz bir abartı olarak değerlendirilmektedir. Haber girişinde yer alan “Bu seçimde kaset, montaj, iftira ve çamur siyaseti kaybetti. Şehitlerin kanıyla sulanmış bu toprakları Pensilvanya’ya ve hain uzantılarına teslim etmeyiz.” söyleminde, objektiflikten uzak olarak addedilebilecek pek çok niteleme yapıldığı görülmektedir. “Çamur”, “iftira”, “montaj” gibi söylemler direkt belli bir ön kabule işaret etmekte olup, haberin objektiflik değerini yitirmesine sebep olmakta ve Gazete’nin Ak Parti lehine söylem geliştirdiği savını güçlendirmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise “‘Yeni Türkiye’nin düğün günü’” başlığının kullanıldığı görülmektedir. “Başbakan Erdoğan, seçim zaferinin ardından yaptığı balkon konuşmasında statüko ve kirli kaset siyasetinin kaybettiğini belirterek, ‘Bugün Yeni Türkiye’nin düğün günü’ dedi” girişle sunulan haberde, “Arınç: Kötü kumar oynayıp kaybettiler” ve “Çelik: Gerekçelerini önceden hazırladılar” alt başlıklarına yer verilmiştir. Gazete’nin seçim sonuçlarına “zafer” nitelemesinde bulunması ve haber örüntüsünün tamamen AK Parti ve eşrafi üzerinden şekillendirmesi, Gazete’nin Ak Parti’nin propaganda faaliyetine hizmet ettiği düşüncesini güçlendirmektedir. Haberin devamında kullanılan; “Bu milletin, devletin, ülkenin ulusal güvenliğine ne yazık ki müdahale ederek, Dışişleri Bakanlığı’nı dinleyecek kadar vatan hainlerini bu millet tanıma fırsatı buldu.”, “Bugün ahlak dışı siyaset kaybetmiştir, kaset, iftira, montaj ve çamur siyaseti kaybetmiştir.” ifadeleri ile Gülen grubu ve onunla yakın ilişki geliştiren muhalefet kanadı doğrudan adres gösterilerek, “vatan haini” gibi toplum nezdinde ciddi infial uyandıracak bir niteleme ile lanse edilmiştir. İlerleyen bölümlerde Bülent Arınç’ın “Yedi düvel AK Parti’ye karşı birleşti. Cemaat denen örgütün de bu seçimlerde AK Parti karşısında, ne kadar canhıraş bir feryatla çalıştığını yakinen gördüm. Muhalefet partileri de ellerinde güçlü silahlar olduğunu zannettiler ama rezil, perişan oldular.” ifadelerine yer verilmiştir. Haber sunumu içerisinde Gülen grubunun “örgüt”,

muhalefetin ise “rezil” ve “perişan” olarak anılması ve Gazete’nin de bu perspektif çerçevesinde bir haber örgüsü oluşturmaması, bir kez daha Gazete’nin AK Parti lehine toplumsal zihin yaratılması işlevi gördüğü savını desteklemiştir.

Olay 6: 9 Nisan tarihli baskısında “Yumruk kenetledi” başlığını kullanmayı tercih eden Gazete, haber girişinde “Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan ile MHP ve BDP liderleri, Meclis’te yumruklu saldırıya uğrayan CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nu arayarak ‘geçmiş olsun’ dedi.” ifadesine yer vermiştir. Haberin detayı ise “Yumruk birleştirdi” başlığıyla sunulurken, olaya ait detayların; “DEMİR PARAYLA İLK MÜDAHALE”, “SALDIRGAN SABIKALI ÇIKTI”, “Kılıçdaroğlu herkesi sükunete davet etti” ve “Meclis’te ‘güvenlik zirvesi’ toplanıyor” alt başlıklarıyla nakledildiği görülmektedir. Haberin genelinde olayın aktarılmasına yönelik bir üslup benimsendiği ve yoruma yönelik bir aktarıma yer verilmediği görülmektedir. Tüm siyasal aktörlerin kenetlendiği, birleştiği gibi ifadelerin kullanıldığı haberde, salt haber aktarımı söz konusu olduğundan; çalışma konusuna ilişkin veriye ulaşılammıştır.

Olay 7: 11 Mayıs tarihli Gazete Başbakan Erdoğan’ın Davos çıkışına atıfta bulunarak, “BAŞBAKAN ERDOĞAN’DAN DANIŞTAY’DAKİ TÖRENDE SİYASET YAPAN BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI’NA TEPKİ VAN MINUTE!” manşetinin kullanıldığı görülmektedir. Haber girişinde kullanılan “NEŞELİ BAŞLADI GERGİN BİTTİ” başlığıyla, “Törenin başlangıcında Erdoğan’la sohbet eden Feyzioğlu kürsüyü siyaset arenasına çevirince Başbakan ayağa kalktı ve ‘Yeter artık’ diyerek müdahale etti.” ve “Başbakan Erdoğan, TBB Başkanı Feyzioğlu’nun Van depremiyle ilgili sözlerine ‘Baştan aşağı yalan. Edepsizlik yapıyorsun’ deyip Danıştay törenini terk etti.” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. “ÇOK YANLIŞ KONUŞUYORSUN” ve “CÜPPENİ ÇIKAR SİYASETE GİR” alt başlıklarının kullanıldığı haberde, “Danıştay’ın kuruluş yıldönümünde bir saatlik konuşmasıyla saygı sınırını aşan ve yargı törenini siyasi şova dönüştüren Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu’nun Van depremi ile ilgili sözleri bardağı taşırdı.”, “Başbakan Erdoğan, Feyzioğlu’na ‘Edepsizlik yapıyorsun. Siyasi konuşuyorsun. Van’la ilgili anlattıkların baştan aşağı yalan’ diye tepki göstererek töreni terk etti. Ardından Gül ve Org. Özel de salondan çıktı.” gibi ifadelerle yer verildiği dikkat çekmektedir. Haberin aktarımında tercih edilen başlık ve haber girişlerinden yola çıkılarak, Gazete’nin Feyzioğlu için “saygı sınırını aşan”, “yargı törenini siyasi şova dönüştüren” gibi nitelermelerde

bulunması ve manşette Erdoğan'ın halk nezdinde kahramanlık propagandası olarak kullandığı “*Van minute*” çıkışına yer vermesi, haberin ele alındığı perspektifi ortaya çıkarmaktadır. Haberin detayına geçildiğinde “*Cüppeli siyasete ‘Van Minute’ dedi*” başlığını seçildiği ve “*Yargının siyasete girişimi bu kez boşa çıktı. Barolar Birliği Başkanı Feyzioğlu, Danıştay’ın kuruluş yıldönümü programında kürsüde siyaset yapınca Başbakan salonu terk etti.*” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeler ile yargının sürekli siyasete müdahil olmak gibi bir meylinin olduğu; ancak, bu sefer Başbakan Erdoğan'ın bu durumu engellediği vurgusu yapılarak, yürütmenin yasama tarafından yönlendirilmeye çalışıldığı bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır. Haberin devamında; “*Anlattıkların baştan aşağı yalan*”, “*FEYZİOĞLU ROL ÇALDI*”, “*KÜRSÜDE CÜPPELİ SİYASET*”, “*VAN VALİSİ İDDİALARI YALANLADI: Depremzedeler yuvasız kalmadı*” ve “*Bir tiyatro da Danıştay’da seyrettik*” alt başlıkları kullanılmıştır. Haberin detayında “*Yüksek yargının her kuruluş yıldönümünde devlet protokolüne ‘firça atma hevesi’ bu kez Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a takıldı.*”, “*Erdoğan bu sırada da ‘Siyasi konuşma yapıyor. Böyle bir şey olabilir mi? Haksızlık karşısında susacak mıyız hep’ diye tepkisini sürdürdü.*” ifadeleri de yukarıdaki değerlendirmeyi destekler niteliktedir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli baskısında “*TÜRKİYE AĞLIYOR*” manşetiyle yayımlanan Gazete, “*Soma’daki bir kömür ocağında elektrik trafosunun patlaması sonucu yangın çıktı: Resmi kaynaklar ölü sayısını 151 olarak açıkladı. 200’ü aşkın işçi ise ocakta mahsur*” girişine yer vermiştir. Haber kapsamında; “*ANKARA’DA SOMA SEFERBERLİĞİ*”, “*Aileler umutla haber bekledi*”, “*En son Mart’ta denetlenmiş*” ve “*Yıldız: Ciddi bir sıkıntı yaşıyoruz*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Gazete, “*Manisa’daki facianın duyulması ile birlikte devletin zirvesi alarm durumuna geçti.*” ifadesiyle, İktidarın konuya ilişkin verdiği ehemmiyete vurgu yapılmak istemiştir. Devamında, “*Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, ‘Tüm imkanlar seferber edilsin’ talimatı verdi. Arnavutluk gezisini erteleyen Başbakan Erdoğan bugün Soma’ya gidecek. Enerji Bakanı Yıldız, hızlı bir şekilde Soma’ya giderek çalışmaları yerinde denetledi. AFAD ve Kızılay anında olay yerine ulaştı.*” ifadeleriyle, İktidarın alarm durumunda olduğu detaylarıyla birlikte okuyucuya sunulmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*MADENDE CAN PAZARI*” başlığının ardından “*Manisa’nın Soma ilçesinde özel şirkete ait maden ocağında elektrik trafosunun patlaması sonucu yangın çıktı. Resmi rakamlara göre 151, yerel kaynaklara göre 200’ü aşkın madenci can verdi*” girişine yer verilmiştir. Haberin sunulması sırasında; “*ZAMANA*

KARŞI YARIŞ”, “*En son Mart ayında denetlendi*” ve “*Erdoğan gezisini iptal etti*” alt başlıkları kullanılmıştır. “*İşyerinde bakanlık müfettişlerince 2012 yılında 2, 2013’te 2 kez ve son olarak da 13-14, 17-18 Mart 2014’te iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapıldığı, mevzuata aykırı bir durum görülmediği tespit edilmiştir.*” açıklamasına sıkça yer verilerek, kamuoyunda İktidarın konuya ilişkin rutin görevlerini zaten yerine getirmiş olduğu algısı yaratılmaya ve olayın “kaza” boyutu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Yine, haber detayında “*Başbakan Erdoğan, facia nedeniyle bugün Arnavutluk’un başkenti Tiran’a gerçekleştireceği ziyaretini iptal etti.*” ifadelerine yer verilerek, Başbakan’ın konuya ilişkin hassasiyeti vurgulanmaya çalışılmıştır. “*Arnavutluk Başbakanı Edi Rama ile telefonla görüşmesinin ardından Enerji Bakanı Yıldız’ı arayan Erdoğan, kurtarma çalışmalarıyla ilgili bilgi aldı. Erdoğan, gelişmeleri gece boyunca dakika dakika izledi. Erdoğan’ın bugün öğlen saatlerinde Soma’ya gideceği belirtildi.*” ifadeleriyle, Erdoğan’ın konuya ilişkin hassasiyeti yoğun bir biçimde vurgulanmıştır.

Olay 9: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, kelime seçimi ve bağlam bilgisine yönelik herhangi bir değerlendirme gerçekleştirilememiştir.

Olay 10: Gazete 10 Haziran tarihli baskısında “*BUNUN BEDELİNİ ÖDEYECEKLER*” manşetini kullanmış ve haberin girizgahını ise, “*Başbakan Erdoğan’dan Diyarbakır’da bayrak indirmeye çok sert tepki: ‘Çocuk da olsa kutsalımızı indiremez. Komutan ve asker de bedelini öder.’*” şeklinde oluşturduğu görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “*BASBAKAN ERDOĞAN’DAN TÜRK BAYRAĞININ İNDİRİLMESİNE TEPKİ*” ‘Sorumlusu kimse bedelini ödeyecek’ başlığının tercih edildiği dikkat çekmektedir. Haber genelinde Başbakan’ın sözlerinin aktarıldığı görülmekte olup, Gazete’nin yoruma yönelik bir üslup geliştirmedeği tespit edilmiştir.

Olay 11: 12 Haziran tarihli baskısında “*TÜRKİYE’YE TUZAK*” manşeti ile kamuoyuna duyurulan haberin devamında “*Musul’da tepeden tırnağa silahlı IŞİD teröristleri Başkonsolos Öztürk Yılmaz ile birlikte 54 kişiyi rehin aldı. IŞİD daha sonra Twitter’den ‘Kaçırmadık, korumaya aldık’ açıklaması yaptı.*” ve “*Musul Başkonsolosluğumuza IŞİD baskınının yol açtığı kriz, Ankara’da devletin zirvesine taşındı. ABD, NATO ve BM başta olmak üzere çeşitli uluslararası platformlarla yapılan yoğun*

telefon trafiğinin ve MİT ile sahadaki durum değerlendirmesinin ardından gece Çankaya’da olağanüstü zirve toplandı.” ifadelerine yer verilmiştir. “Özel hareket timleri Başkonsolosluğa girilmesi halinde silahla karşılık verileceğini ilettiler. Ancak teröristlerin ‘Türklerle bir meselemiz yok. Çıkmaz yoksa içeriye bomba atarız’ tehdidi karşısında zayıf verilmemesi için çatışmaya girilmedi.” ifadelerine yer verilen Gazetede, “KÖŞK’TE MUSUL ZİRVESİ” ve “KORUMAYA ALDIK” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “İŞİD ‘sınırı’ aştı” başlığının kullanıldığı ve haber girişinin “Türkiye’nin Musul Başkonsolosluğu’nu 900 militanla basan İŞİD, ‘Bombalarınız’ tehdidiyle Başkonsolos Öztürk Yılmaz ile 3’ü çocuk 54 kişiyi rehin aldı. İŞİD ise ‘Kaçırmadık, güvenli bir yere soruşturma için götürdük’ açıklaması yaptı” ifadeleriyle gerçekleştirildiği görülmektedir. 13 Haziran tarihli baskısında konuyu yine manşetten sunan Gazete, “İŞİD’İN KAFASI KARIŞTI VE SÜREÇ UZADI... TERÖRE TAVİZ YOK” başlığının ardından; “İŞİD Musul Başkonsolosluğu görevlilerini salıvermek için şart öne sürmeye kalktı. Türkiye kesinlikle reddetti ve ‘En kısa sürede bırak’ dedi.” ifadelerine yer vermiştir. Söz konusu aktarımla, İktidarın terör eylemlerine karşı kararlılığı ve söz konusu olaya ilişkin keskin duruşuna atıf yapılarak, rehinelere en kısa sürede bırakılması hususundaki hassasiyete dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Haberin farklı bölümlerinin öne çıkarılması amacıyla; “ÖRGÜTTE GÖRÜŞ AYRILIĞI ÇIKTI”, “ANKARA SERTLEŞTİ” ve “Devlet oğlumuzu getirecek” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında ise; “Rehine krizinin başladığı ilk andan itibaren teyakkuzda olan Ankara, öncelikle bölgeyi İHA’lar ve Göktürk-2 uydusuyla havadan gözaltına aldı. Her hareketi izlenen İŞİD ile bir yandan da bölgedeki güçlü aşiretler aracılığıyla temasa geçildi.”, “Türkiye’nin baskısı sonucu rehinelere ilk gün bırakılması aşamasına kadar geldi. Ancak daha sonra İŞİD içinde rehin tutulan vatandaşlarımızın serbest kalmasına ilişkin farklı görüşler çıkınca süreç uzadı.” ve “İŞİD’in kafa karışıklığı karşısında Ankara tutumunu sertleştirdi: ‘Rehinelere hemen bırak.’ Ancak rehinelere can güvenliği dikkate alınarak ilk etapta askeri seçenek masaya getirilmedi.” ifadelerine yer verilmiştir. Söz konusu aktarımda, Hükümet’in üzerine düşen her şeyi yaptığı, süreci ilk andan itibaren kontrol altında tuttuğu ve rehinelere can güvenliğinin tehlikeye sokulmaması için olaya hassasiyetle yaklaştığı; ancak, müzakere sürecinin işe yaramaması halinde askeri seçeneğin değerlendirilmesinden kaçınılmayacağına yönelik algı yaratılmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir. Yine, haberin girişinde Başkonsolos’un babası Şerafettin Yılmaz’ın “Devlete teslim etmişiz oğlumuzu. Devlet bize geri getirecek. 3-5 çapulcuya pabuç

bırakmaz. Umudumu hiçbir zaman kaybetmedim.” sözlerine de yer verildiği görülmektedir. Bahsi geçen aktarımla birlikte, Başkonsolos’un birinci derece yakının Devlete ve Hükümete olan eksiksiz güveni kamuoyuyla paylaşarak, toplumda olaya yönelik gelişen hassasiyet duygusunun “*devlete sonsuz güven*” noktasına çekilebilmesi amaçlanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde, “*‘Onları hemen serbest bırakın’*” başlığının kullanıldığı, haber detaylarının ise; “*İŞTE KONSOLOSLUK EKİBİ*”, “*Şoförlerimiz yine rehin*”, “*Musul havadan kısıpaca alındı*”, “*Devlet oğlumuzu bize getirecek*” ve “*Dünya’dan destek ve kınama*” alt başlıklarıyla sunulduğu görülmektedir. Haber detayının girişinde “*Türkiye, Musul Konsolosluğu’nu basarak 49 kişiyi rehin alan IŞİD’in zaman kazanma çabalarına sert tepki gösterdi. Ankara, IŞİD’e ‘Onları hemen serbest bırakın’ ultimatomu verdi.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Devamında yer alan “*MİT ve Bağdat Büyükelçisi Faruk Kaymakçı koordinatörlüğünde yürütülen temaslarda, aşiretler aracılığı ile IŞİD yöneticilerine ‘Tek bir rehinenin burnu kanamasın. Türkiye bunun bedelini ağır ödetir.’ mesajı iletildi.*” ifadeleriyle, Türk Hükümetinin rehin alınan vatandaşlarının akıbetine verdiği öneme dikkat çekilmek istenmiştir. “*Gelişmeleri saniye saniye izleyen Ankara da görüşme trafiğini hızlandırdı. Aşiretler üzerinden IŞİD’e kurulan baskı meyvesini verirken, rehinelere ilk gün serbest kalacağı aşamaya kadar gelindi.*” ifadeleriyle, Hükümetin süreci yakın markajdan izlediği ve kurulan diplomasi kanallarıyla başarılı sonuçlar elde edilmek üzere olduğu mesajı kamuoyuna sunulmaya çalışılmıştır. “*Türkiye rehinelere propaganda malzemesi yapılmaması mesajı ile birlikte, IŞİD’e ‘Hemen bırakın’ uyarısında bulundu.*” sözleriyle, Türk rehinelere pazarlık malzemesi yapılamayacağı konusunda İktidarın taşıdığı hassasiyet vurgulanmak istenmiş ve IŞİD’e karşı kararlı duruşa dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Olay 12: Gazete’nin 20 Haziran tarihli baskısında ilk sayfa sonunda, küçük bir alanda yer verilen haberde “*BALYOZ’da toplu tahliye*” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haber girişinde, “*Mahkeme AYM’nin kararına uydu. Silivri, Sincan, Mamak, Hadımköy ve Maltepe’deki sanıklar serbest*” ifadelerine yer verilmiştir. Haber detayına geçildiğinde ise, “*Balyoz’da 237 kişiye tahliye*” başlığının kullanıldığı ve devamında “*AYM’nin önceki gün verdiği ‘hak ihlali’ kararının ardından dün yerel mahkeme jet hızıyla tahliye kararı verdi. MHP’li vekil Engin Alan’ın da aralarında olduğu hükümlü askerler cezaevinden çıktı.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Habere ilişkin detaylar okuyucuya; “*Genelkurmay: Sevinci paylaşıyoruz*”, “*10 general ve amiral göreve dönecek*”, “*Sorumlular bedelini*

ödeyecek”, “Kılıçdaroğlu: Memnuniyet verici bir karar”, “Bekir Bozdağ: Hayırlı olsun” ve “Çiçek: Kumpası kuranlar Paralel Yapı’nın tetikçileridir” alt başlıklarıyla aktarılmıştır. Dursun Çiçek’in cezaevinden çıkarken söylediği “Taklit imza atanlar, sahte plan yapanlar, bunları ihbar mektubuyla savcıya ulaştıranlar paralel yapının tetikçileridir. Başbakanın ofisine dinleme cihazı koyan bu çete 2009’da imzayı taklit ederek bize kumpas kurdu.” sözleriyle, Gülen grubunun adres olarak gösterilmiştir. Haberin sunuş şekline bakıldığında, tam sayfa verilen haberin yan sayfasında ise Başbakan Erdoğan’ın “Bizden korkmasınlar Kanuni’nin torunuyuz” başlıklı haberin yerleştirilmiş olması ve AKP politikalarının “ecdad”la ilişki kurularak sunulması, Balyoz Davası’nda uzun süredir hükümlü bulunan vatandaşların “hak ihlali”ne uğramaları sonucu oluşabilecek toplumsal tansiyonu düşürmeye yönelik bir hamle olarak değerlendirilmektedir.

Olay 13: 22 Temmuz tarihli baskısında “EMNİYETE GİRİLDİ SIRA YARGIDAİN OPERASYONUNDA DÜĞMEYE BASILDI” manşetini kullanan Gazete, haber girişini “Paralel Yapı’ya ilk balyozda, Emniyet kanadından 99 kilit isim gözaltına alındı, 16’sı aranıyor. Yargı kanadı da hedefte” ifadesiyle kamuoyuna duyurmuştur. ““SELAM’ OPERASYONU” ve “DARBEYE TEŞEBBÜS” alt başlıklarının kullanıldığı sunumda, “Örgütte büyük korku hakim. Yurt dışına kaçışlara karşı önlem alındı” girişine yer verilmiştir. “Operasyonun bir ayağı, kurgu terör örgütü (Selam) bahanesiyle hükümete karşı 3’üncü darbeye yeltenen polis ekibini hedef alırken, diğer ayağı 2008-2012 arasında yasadışı dinleme yapan İstihbarat Şubesi polislerini vurdu.” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında ise, “Gözaltına alınan polisler için ‘Hükümeti zorla yıkmaya teşebbüs, casusluk, yasadışı dinleme’ gibi 7 ayrı suçtan işlem yapılacak. Operasyonun daha da genişleyeceği ve Paralel Yapı’nın yargı ayağını da kapsayacağı belirtildi.” ifadeleri kullanılmıştır. Akabinde; “Paralel Yapı’ya yönelik ilk kapsamlı dalganın daha da büyüyeceği haberleri, örgütte büyük endişe yarattı. Operasyonu yorumlayan uzmanlar ‘Arka planda ipi ellerinde tutan asıl isimler panikleyip kaçabilir. Buna izin verilmemeli’ dedi. Sınırlarda gerekli önlemlerin alındığı bildiriliyor.”, “17-25 Aralık darbe girişimi mimarlarına da önümüzdeki günlerde operasyon düzenlenmesi bekleniyor. Hakkında soruşturma yürütülen isimlerle ilgili önemli deliller toplandığı öğrenildi.” ve “Paralelciler’in gözaltı listesinde 242 kişi vardı Selam örgütü bahanesiyle dinleme yapan Paralel polisler başarsaydı 242 kişi gözaltına alınacaktı.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Detaylara ilişkin 2 tam sayfa sunum yapan Gazete, “PARALELE ŞAFAK

BASKIN” başlığını ve “İşte operasyonda öne çıkan isimler” ve “Paralel panikte sınırlar alarında” alt başlıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinin “Emniyet bünyesindeki paralel yapıya yönelik, 22 şehirde operasyon yapıldı. Polis müdürleri de dahil 99 isim gözaltına alındı. Gerekçe: Selam örgütü soruşturmasını bahane edip yasadışı dinleme ve casusluk...” şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Detaya geçildiğinde ise, “Hedefine Başbakan Erdoğan’ı koydukları ve takipsizlik kararı verilen Selam Tevhid örgütü soruşturmasını bahane eden paralel örgütün, tıpkı Balyoz ve Ergenekon’da olduğu gibi, kendilerine muhalefet ettiğini düşündükleri herkesi hapse atmayı planladığı anlaşıldı.” ifadesi ile karşılaşmaktadır. Kullanılan ifadeler baz alındığında; haber örüntüsünün, Gülen grubunun gerçekleştirmiş olduğu iddia edilen casusluk, yasadışı dinleme gibi faaliyetlerle İktidara yönelik darbe girişiminde bulunduğu ve Devletin kurumlarını da buna alet ettiği şeklinde bir üslupla oluşturulduğu görülmektedir. Haber kapsamında kullanılan “önemli deliller bulundu”, “darbe girişimi mimarları” gibi keskin ifadelerle nitelenen Gülen grubu, “devlete ve hükümete darbe girişiminde bulunan bir örgüt” olarak lanse edilmiştir. Gazetenin haber kapsamında kullandığı “kendilerine muhalefet ettiğini düşündükleri herkesi hapse atmayı planladı” gibi ifadelerle, toplumda bir korku yaratmaya çalıştığı değerlendirilmektedir.

Olay 14: Seçimin yapılacağı 10 Ağustos günü “İŞTE DEMOKRASİ Türkiye’nin onur günü” başlığıyla kamuoyunu oy vermeye davet eden Gazete, seçim sonuçlarını 11 Ağustos tarihli baskısında “MİLLETİN ADAMI % 52 İLE ÇANKAYA’DA BAŞKANIMIZ’I SEÇTİK” manşeti ile duyurmuştur. Haberin girişinde ise, “Türk halkı dün tarih yazdı: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 68 yıllık demokrasi tarihimize Cumhuriyet’in doğrudan oyuyla seçilen ilk Başkan oldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında “BALKON KONUŞMASINDA TARİHİÇAĞRI: TOPLUMSAL UZLAŞMA SÜRECİ BAŞLATALIM” başlığı kullanılırken; “Türkiye’nin demokrasi tarihinde yeni bir sayfa açan Çankaya seçimi Erdoğan’ın büyük zaferiyle sonuçlandı.”, “Üst üste 9’uncu seçimini de kazanarak inanılmaz bir rekora imza atan Erdoğan, sandığa giden 39,5 milyon seçmenden 20,8 milyon oy aldı.” ve “Millet tercihini Yeni Türkiye’den yaparken, eski Türkiye’nin Çatı adayı büyük hezimet yaşadı.” satırbaşlarına yer verildiği görülmektedir. Kullanılan “tarihi”, “zafer”, “üst üste” gibi ifadelerle, Gazetenin seçim sonuçlarına ve seçilmiş cumhurbaşkanı Erdoğan’a olan sempatisini ortaya koyduğu değerlendirilmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, 2 tam sayfa sunulan haber için “Cumhuriyet, başkanını seçti” ve “12

yılda 9 seçim kazandı” başlıkları tercih edilmiş ve “Türkiye ilk kez, cumhurbaşkanını doğrudan seçti. 52 milyon 894 bin 115 kayıtlı seçmeni bulunan Türkiye’de seçim sakın geçti.” ve “Halkın oylarıyla cumhurbaşkanı seçilen Tayyip Erdoğan, 12 yılda girdiği 9 seçimden de galip çıktı. Erdoğan kariyerini Köşk’e çıkararak taçlandırdı.” girişlerine yer verilmiştir. Devamında ise, “Belediye başkanlığı döneminde okuduğu şiir nedeniyle 10 ay hapse mahkum olması üzerine ‘Muhtar bile olamaz’ denen Recep Tayyip Erdoğan, yüzde 51,8 oy alarak Türkiye’nin halk tarafından seçilen ilk cumhurbaşkanı.” gibi ajitasyon ifadelerine yer verilerek, halkın Erdoğan’a sempatisi perçinlenmek istenmiştir.

Olay 15: Gazete 28 Ağustos tarihli baskısında “CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, AK PARTİ’YE VEDA KONUŞMASINI “BALKON MESAJLARI” İLE SÜSLEDİ: ELİMİ UZATIYORUM” manşetiyle sunulan tam sayfalık haberde; “AŞKIMI VE KAVGAMI SİZE EMANET EDİYORUM”, “PARALEL İHANETİN HESABINI SORMAK BOYNUMUN BORCU”, “9 MADDELİK MANİFESTO”, “1920 RUHUyla KUCAKLAŞALIM” ve “DAVAMIZIN RUHU DEĞİŞMİYOR” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Gazetenin aktarımı kapsamında, Erdoğan’ın kullanmış olduğu “aşkım”, “kavgam” gibi duygusal bağlılığa atıf yapan ifadelerin bir cumhurbaşkanı tarafından kullanılmasının, cumhurun başının tarafsızlığı olgusuna pek uygun düşmediği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Gazetenin söz konusu ifadeleri ilk sayfadan, büyük harflerle ve kalın puntolarla sunuyor olması da, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bir dönem genel başkanlığını yürüttüğü parti ile bağlarını koparamadığı hususuna dikkat çekmekte ve mevcut durumun kamuoyuna yansıtılmasında aracı rol üstlenmektedir. Haber girişinde ise, “ERDOĞAN: Hükümetim adına lideri olduğum hareket adına elimi tekrar uzatıyorum. Buradan, bizi sevsin ya da sevmesin 77 milyonun her bir ferdine bir kez daha ben musafaha (tokalaşmak) için elimi uzatıyorum.” ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, giriş bölümünde “Türkiye’ye, aziz milletimize ve hükümete karşı hain duruş sergileyen Paralel Yapı bunun hesabını mutlaka verecek” ve “Hukuk sistemi bir avuç haşhaşinin şantajına mahkum bırakılamaz. Vatansever hakim ve savcılar bunları temizleyecek.” satırbaşlarına yer verildiği görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın haber sunumunda kullanılan ve küçük bir kızın da yer aldığı fotoğrafının altına “Erdoğan kürsüye çıktığı anda yanına gelen küçük bir kız ‘Benim altınım yok ama sevgim var, kabul eder misiniz?’ dedi.” şeklinde açıklama düşülerek, haber nakli duygusal bir forma bürünmüştür. Ahmet Davutoğlu’nun yeni başbakan olmasına ilişkin satırlara ise, “9 MADDELİK MANİFESTO” alt başlığının altında

yer verilmiş olup; haber örgüsünün genel olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden şekillendiği ve Tayyip Erdoğan'ın ülke siyasetinde adeta tek adam olarak yansıtıldığı görülmektedir.

Olay 16: 21 Eylül tarihli baskısında “49 REHİNEMİZİ TEREYAĞINDAN KIL ÇEKER GİBİ KURTARDIK BÜYÜKSÜN TÜRKİYE” manşetini kullanan Gazete, haberin aktarılması esnasında; “İŞTE NEFES KESEN OPERASYONUN PERDE ARKASI”, “SELAM OLSUN ADSIZ KAHRAMANLARA” ve “MİT AN BE AN İZLEDİ” alt başlıklarına yer verilerek, kurtarma konusunda İktidarın ve devlet kurumlarının başarısı vurgulanmıştır. Haber girişi “*Devletin zirvesi parolayla konuştu. Rehineler yer değiştirmesi sırasında IŞİD’in elinden alındı. 46 vatandaşımızı taşıyan otobüs sınırı geçtiği anda MİT Müsteşarı Fidan, cumhurbaşkanı ve Başbakanı arayıp müjdeyi verdi: Geldiler*” şeklinde düzenlenmiştir. Devamında ise; “*Erdoğan ve Davutoğlu operasyon sızmasını diye konuşmalarını gizli parolayla yaptı.*”, “Çatışma yaşanmadı. Fidyeye ödenmedi. Herhangi bir şart da kabul edilmedi.”, “*Rehineler 101 gün boyunca 8 ayrı adreste tutuldu. Her yer değiştirmeyi MİT an be an izledi.*” satırbaşları ile kurtarma operasyonunda yer alan başta İktidar olmak üzere tüm paydaşlardan abartılı bahsedildiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “GURUR DUYDUM” başlığının tercih edildiği görülmekte olup; ilgili bölümün devamında, “*Kurtarılan Türkiye’nin Musul Başkonsolosu Öztürk Yılmaz: Demek ki benden daha yakın takip ediyorlarmış, her şeyi biliyorlardı. Şahsen devletimle çok gurur duydum.*” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin detaylarının sunulması amacıyla; “*Kafasına silah dayandı*”, “*Fırtına görev şehidi oldu*”, “*Aileler çifte bayram yaşadı*” ve “*Kılıçdaroğlu’ndan Başbakan’a tebrik*” alt başlıkları tercih edilmiştir. Yine, haber kapsamında Başkonsolos Öztürk’ün “*Demek ki benden daha yakın takip ediyorlarmış, her şeyi biliyorlardı, her şeyi en iyi şekilde takip ettiler. Şahsen devletimle, ülkemle gurur duydum.*” sözleri aktarılmıştır. Haberin devamında rehinelerin ailelerinin yaşadığı sevinç aktarılırken; ayrı bir bölümde de, kabinede görevli bakanların konuya ilişkin sözlerine yer verilmiştir.

Olay 17: 29 Ekim tarihli baskısında “18 İŞÇİ YERALTINDA YAŞAM SAVAŞI VERİYOR OCAKTA FACİA” manşetini kullanan Gazete, haberin girişinde “*Ermenek’te bir kömür ocağını yeraltı suları bastı. 18 işçi yerin 400 metre altında sıkışıp kaldı.*” ifadelerine yer vermiştir. Haber; “KARA GÜN DAYANIŞMASI: Soma’dan Ermenek’e madenciler akın

etti”, “SULAR YAN MADENDEN SIZDI”, “15 İŞÇİ KAÇARAK KURTULDU” ve “ÜÇ KOLDAN SU ÇEKİLİYOR” alt başlıklarıyla sunulmuştur. Haberin girişinde “Maden ocağı yetkilisi Şahin Uyar, ‘Arkadaşlarımızın yerleri belli. Ocağın üç girişi var, üç koldan suyun çekilmesine devam ediliyor. 50 metre su dolu olduğu için ancak su boşaltıldıktan sonra ulaşabiliriz.’ dedi.” ifadelerine yer verilmiştir. İlerleyen bölümlerde ise, “18 İŞÇİ MAHSUR” başlığıyla verilirken, “Karaman Ermenek’te kömür madenini su bastı. Terk edilmiş ocakta biriken suyun bastığı madende 18 işçi mahsur kaldı. Yerin 400 metre altında oksijensiz kalan işçiler, 50 metrelik suda kurtarılmayı bekliyor.” ifadeleriyle, olay kamuoyuna duyurulmuştur. Haber detayının sunulması amacıyla; “OCAĞIN İÇİ SUYLA DOLDU”, “Ocak yetkilisi: Durum umutsuz”, “DEV BORULAR DEVREDE”, “TÜM İLETİŞİM KESİLDİ”, “BİNLERCE METREKÜP SU”, “BİRKAÇ DAKİKADA OLDU”, “BAKANLAR OLAY YERİNDE”, “ERDOĞAN TALİMAT VERDİ”, “SORUŞTURMA AÇILDI”, “KURTARMA ORDUSU”, “‘Su yandaki madenden’” ve “15 GÜN ÖNCE YENİDEN AÇILMIŞ” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin içeriğine geçildiğinde ise, gerek maden yetkililerinin gerekse İktidar kanadının olay yerinde çalışmaları yakından takip ettiği ve her kesimin üzerine düşeni yaptığı belirtilmiş ve olayın “kaza” boyutu öne plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

Olay 18: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, kelime seçimi ve bağlam bilgisine yönelik bir değerlendirme gerçekleştirilememiştir.

Olay 19: 29 Kasım tarihli baskısında “DÜNYAMIZ İÇİN UMUT FOTOĞRAFI” manşetiyle kamuoyuna duyurulan haberde, “CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN: Papa ile vereceğimiz mesaj İslam ve Hristiyan coğrafyasına ulaşacak, barış umudunu arttıracak” girişine yer verilmiştir. “PAPA: TÜRKİYE ÇOK CÖMERT” alt başlığıyla sunulan bölümde, Papa’nın “Türkiye cömertlik göstererek göçmenleri kabul etti. Uluslararası camianın yardım etmesi ahlaki mecburiyet.” sözleri aktarılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “Erdoğan’dan Batı’ya mesaj” başlığının tercih edildiği görülmektedir. Haber girişi, “Papa ile ortak basın toplantısı düzenleyen Cumhurbaşkanı Erdoğan İslamofobi’ye dikkat çekerek, ‘Mescid-i Aksa’ya, PKK terörüne yönelik çifte standart, ruhlarda tahribat yaratıyor. Suriye’deki devlet terörü görmezden geliniyor.’ uyarısı yaptı.” şeklinde sunulmuştur. Diğer bölümlerde ise; “SİSİ İLE BULUŞMA İÇİN SİTEM”, “PAPADAN MÜLTİCELER MESAJI”, “30 KASIM’IN SIRRI NE?”, “PAPA’YA FATİH

FERMANINI HEDİYE ETTİ”, “*Saray’ın ilk konuğu*”, “*İNCE BELLİ BARDAKTA ÇAY*”, “*ATA’NIN HUZURUNDA SESSİZ DUA*”, “*İslam düşmanlığı tarihte kara lekedir*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber detayı Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Papa Francis’in konuşma metinlerinin sunulması üzerinden şekillenmiştir. Nitekim, Erdoğan’ın konuşmasından “*Teröre aynı bakış*”, “*Batı’da İslamafobi endişesi*”, “*Terörün kaynağı politikalar*”, “*Esad göz ardı edilemez*”, “*Mescid-i Aksa’ya saldırdılar*” ve “*Medeniyetler ittifakı vurgusu*” satırbaşları öne çıkarılırken; Papa’nın konuşmasından “*Dostluklar için diyalog*”, “*Ortadoğu ne kadar acı çekecek*”, “*Türkiye’nin gösterdiği cömertlik*”, “*Tanrı Türkiye’yi kutsasın*” satırbaşları öne çıkarılmıştır.

Olay 20: 15 Aralık tarihli baskısında “*SAHTE DELİLLERLE YÜZLERCE KİŞİNİN CANINI YAKAN KUMPASÇILAR İÇİN ŞİMDİ HESAP ZAMANI LİSTENİN BAŞI GÜLEN*” manşetine yer verildiği ve “*Pensilvanya hedef göstermişti*”, “*DUMANLI VE KARACA GÖZALTINDA*”, “*SUÇLAMA: ÖRGÜTSEL YAP*”, “*‘Gözaltıların nedeni gazetecilikleri değil’*”, “*‘Bu kumpasla ilgili ilk kez açığa düştüler’*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Yalnızca seçilen manşet ve başlıklardan bile, gözaltına “*şüpheli*” sıfatıyla alınan kimselerin “*suçlu*” olarak addedildiği görülmektedir. Konuya ilişkin haber girişinin, “*Tahşiyeciler grubuna Paralel kumpas kurmakla suçlanan medya ve emniyet mensuplarına operasyon yapıldı. Pensilvanya’da olduğu için gözaltı listesinde yer almayan 1 No’lu şüpheli Fethullah Gülen için Kırmızı Bülten istenecek.*” şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Devamında ise, “*Gülen’in talimatıyla 2009’da Tahşiyeciler’e kumpas kurup birçok kişiyi tutuklamakla suçlanan 31 kişi için gözaltı kararı çıkardı.*”, “*Gülen 2009’daki konuşmasında, kendisine muhalefet eden Nurcu grubu El Kaideci gibi gösterip düğmeye bastı. STV’de yayınlanan diziyle ve Paralel yazarlarla algı oluşturuldu. Harekete geçen Paralel polisler, grubun 66 yaşındaki MS hastası lideri Mahmut Doğan ile 122 kişiyi gözaltına aldı. Hiçbir suç delili bulunamadı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Gözaltına alınan emniyet görevlilerinin yaptığı iddia edilen hukuksuzluklardan bahsedilirken, “*66 yaşındaki MS hastası*” gibi ajite edici söylemlere yer verilerek, toplum nezdinde operasyona destek sağlanması amaçlanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, 2 tam sayfada sunulan detayların “*ASIL BİR NUMARA GÜLEN*” başlığıyla aktarıldığı ve “*HESAP ZAMAN’I*”, “*Adım adım kumpas*”, “*Dumanlı šov*”, “*MAHKEME: ÖRGÜTSEL YAP*”, “*İşte Gülen’in süreci başlatan o vaazı...*” ve “*‘Karanlık Kurul’un projesi: Tahşiyeciler*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Devamında ise, “*Paralel yapı*

medyası ve Emniyet'teki uzantılarına dün sabah operasyon yapıldı. Zaman Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı ve Samanyolu Medya Grup Başkanı Hidayet Karaca gözaltına alındı.” ve “Operasyon gerekçesi, Paralel Yapı'nın, Gülen'e muhalif olan Tahşiyeciler grubuna kurduğu komplo... Listenin bir numarası Fethullah Gülen. Ancak ABD'de olduğu için gözaltı kararı çıkmadı.” ifadeleri kullanılmıştır. Söz konusu ifadelerde, henüz kesinleşmiş bir yargı kararı olmamasına karşın, Gülen grubunun komplo ve kumpas kurmakla itham edildiği görülmektedir. Haberin devamında; “Dumanlı'nın ‘polis gazeteyi bastı’ şeklinde algı oluşturmak için geceyi evinde değil gazetede geçirdiği ortaya çıktı.”, “Kalabalık grubun ‘Özgür basın susturulamaz’ şeklindeki sloganlarıyla ajitatif biçimde ekrandan yansıtıldı. Dumanlı, kalabalık grubun arasından ‘Türkiye seninle gurur duyuyor’ sloganlarıyla götürüldü.”, “Bazı şüphelilerin dizi film üzerinden ‘Tahşiyeciler’ hakkında ‘suç ve delil uydurdukları’ kaydedildi.” ifadelerine yer verilmiştir. “Polis ve yargıdaki adamları sayesinde, operasyonla ilgili gelişmeleri an be an takip eden Zaman Gazetesi Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı, gözaltına alınma sürecini canlı yayın şovuna dönüştürdü.”, “Daha operasyondan kimsenin haberi yokken, geceyi gazetede geçiren Dumanlı, ilk gözaltı haberinin Twitter'da duyulmasının ardından, bir taraftan canlı yayınlara bağlanıp ajitasyon yaptı, diğer yandan Twitter hesabından algı yönetti.” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin devamında da; “Paralel Yapı'nın ‘Tahşiyeciler kumpası’ senaryosunu Pensilvanya'daki örgüt lideri Fethullah Gülen yazdı. Örgütün basın, yargı ve emniyetteki uzantıları da kumpası sahneye koydu.”, “17 Aralık'tan sonra Hakkari Emniyet Müdürlüğü görevinden istifa eden polis müdürü Tufan Ergüder ise yıllarca, Gülen örgütü adına yürütülen algı operasyonunda gazetecilere haber yaptırdı.” ifadelerine yer verilerek; Gülen grubunun “suçlu” olduğu defalarca yinelenmiş ve toplumda “operasyonun elzem olduğu” algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

4.5.4. Olay taraflarının değerlendirilmesi

Olay 1: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, olay taraflarının değerlendirilmesi gerçekleştirilememiştir.

Olay 2: Habere konu olay örüntüsünün, iktidar kanadından yapılan açıklamalar üzerine temellendirildiği görülmektedir. 9 Şubat – 28 Şubat tarihleri arasında yayımlanan baskılarda, Gülen grubunu ve Ana Muhalefet Partisini hedef gösteren bir habercilik

politikası yürütüldüğü tespit edilmiştir. Gösterilen hedeflere karşı kamuoyunda tepki doğuracak ifadeler kullanılırken; iktidar partisinin mağduriyet ve ajitasyon üzerinden ürettiği söylemlerin nakledilmesi ve toplumun manevi değerlerini, hedef gösterilenler aleyhine kamçılayacak bir üslup benimsenmiştir. Gazete'nin konu ile ilgili yaptığı haberlere genel bir değerlendirme getirildiği takdirde; önceki dönemlerde birtakım ortak noktalarda buluşan Gülen gurubu ile AKP kanadının keskin bir ayrılık yaşamasının ardından, Gülen grubunun CHP ile işbirliğine gitmesi üzerine, AKP'nin Şubat ayı boyunca tüm söylemlerini Gülen grubu ve CHP aleyhine olacak ve toplumu kışkırtmaya yol açacak şekilde oluşturduğu ve Gazete'nin de bunu aktarmada aracı rol üstlendiği görülmektedir.

Olay 3: Olay tarafları değerlendirilirken ajitasyona yer verilerek, duygusal söylemlerden yararlanılmıştır. Herhangi bir siyasi söyleme yer verilmeyen haber sunumunda, genel bir matem havasına bürünülerek, cenaze ve uğurlama töreni detayları aktarılmıştır.

Olay 4: Haberin omurgası, Gülen grubunun yurtlarında kalan öğrencilerin Twitter üzerinden iktidar aleyhine karalama faaliyetlerine zorlandıkları üzerine kurulmuştur. Uzun süredir Gülen grubu aleyhine haber sunan Gazete'nin bu haberinde, üniversite öğrencilerinin Twitter üzerinden siyasete alet edildiğine yönelik bir haber servis etmesi ve haberin yayınlandığı günün Twitter'a erişim yasağının uygulanmaya başladığı güne denk gelmesi, Gazete'nin Twitter'ın kapatılması hususunda Hükümet'in haklı gerekçeleri olduğuna ilişkin manipülatif bir tutum sergilediğini göstermektedir. Twitter'a erişim yasağının geldiği gün, hem Twitter'ı hem de iktidarın kavgalı olduğu Gülen cemaatinin zan altında bırakacak böyle bir haberin yayınlanması, bir algı yönlendirme faaliyetine işaret etmektedir. Twitter'a erişim yasağının Dünya gündeminde yer almasına ve ülke içinde yoğun bir tepkiyle karşılanmasına karşın, Gazete'nin böyle bir habere yer vermemesi ve aynı gün Twitter'ın iktidara saldırı amacıyla kullanılan bir kanal olduğuna ilişkin haber sunması birlikte değerlendirildiğinde ve buna “*kara propaganda*” gibi siyaset biliminin özellikli bir kavramının öğrenciler tarafından kullanılıyor olması da eklendiğinde, haberin manipülatif bir nitelik sergilediği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. Haber sunumu içerisinde Gülen grubunun “*örgüt*”, muhalefetin ise “*rezil*” ve “*perişan*” olarak anılması ve Gazete'nin de bu perspektif çerçevesinde bir haber örgüsü oluşturması,

bir kez daha Gazete'nin AK Parti lehine toplumsal zihin yaratılması işlevi gördüğü savını desteklemektedir.

Olay 5: Gazetenin seçim sonuçlarına “*zafer*” nitelemesinde bulunması ve haber örüntüsünün tamamen AK Parti ve eşrafı üzerinden şekillendirilmesi, Gazete'nin Ak Parti'nin propaganda faaliyetini yürüttüğü düşüncesini akıllara getirmektedir. Nitekim, Gazete'nin haber kapsamında Gülen grubu aleyhine söylem geliştirerek, AKP iktidarının kumpaslarla mağdur edilmeye çalışıldığına ilişkin bir haber sunumu gerçekleştirmesi ve haber kapsamında uzun zamandır ülke gündemini işgal eden ses kayıtlarının “*montaj*” olduğunu bir kez daha vurgulaması bu savı daha da güçlendirmektedir. Gülen grubu ve onunla yakın ilişki geliştiren muhalefet kanadı doğrudan adres gösterilerek, “*vatan haini*” gibi ağır ithamlarla anılmıştır. Ayrıca, Gazete “*çamur*”, “*iftira*”, “*montaj*” gibi söylemlerle de, direkt belli bir ön kabule işaret etmekte olup; haberin objektiflik değerini yitirmesine sebep olmaktadır. Böylelikle Ak Parti lehine söylem geliştirdiği savı daha da güçlenmektedir.

Olay 6: Haberin genelinde olayın aktarılmasına yönelik bir üslup benimsendiği ve yoruma yönelik bir aktarıma yer verilmediği görülmektedir. Tüm siyasal aktörlerin kenetlendiği, birleştiği gibi ifadelerin kullanıldığı haberde salt haber aktarımı söz konusu olduğundan, çalışma konusuna ilişkin pek fazla veriye ulaşılamamıştır.

Olay 7: Haber sunumunda tercih edilen başlık ve haber girişlerinde Feyzioğlu için kullanılan nitelemelerden yola çıkılarak; yargının sürekli siyasete müdahil olmak gibi bir meylinin olduğu, yürütmenin yasama tarafından yönlendirilmeye çalışıldığı bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, haberin içeriğinde Başbakan Erdoğan'ın Davos'ta gerçekleştirdiği ve sonrasında ülke içinde milliyetçilik propagandasına malzeme olan “*Van minute*” çıkışına da yer verilerek, farklı konulara ilişkin toplumsal hassasiyetler tek bir doğrultuda toplanmak istenmiştir. Nitekim, Davos'ta yaşanan olay sonrasında iktidar partisinin geliştirdiği “*mağduriyet*” ve “*haklılık*” söylemleri ile yurt içinde uyandırılan hassasiyet, yargı karşısında İktidarın ezildiği noktasında da yaratılmak istenmiş ve Erdoğan'ın “*Haksızlık karşısında susacak mıyız hep?*” tepkisiyle mağduriyet söylemi yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır.

Olay 8: Haberin geneline bakıldığında, olayın gerçekleşmesi üzerine duyulan derin üzüntü ve İktidarın konuya ilişkin hassasiyetinin vurgulandığı görülmektedir. Hükümet yetkililerinin uluslararası görüşmelerini iptal ettiği ve gelişmeleri olay yerinden izlediği belirtilerek, iktidar kanadında konuya ilişkin verilen öneme dikkat çekilmek istenmiştir. Haberin içeriğinde, kazanın gerçekleşmesinden hemen önce madenin denetlendiği ve mevzuata aykırı herhangi bir durumun tespit edilmediği sıkça belirtilerek, kamuoyunda Hükümet'in konuya ilişkin rutin görevlerini zaten yerine getirmiş olduğu algısı yaratılmaya ve olayın “kaza” boyutu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

Olay 9: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, olay taraflarının değerlendirilmesi gerçekleştirilememiştir.

Olay 10: Haber genelinde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerinin aktarıldığı görülmekte olup, Gazete'nin yoruma yönelik bir üslup geliştirmediği tespit edilmiştir.

Olay 11: Haberin genelinde, İktidarın terör eylemlerine karşı kararlılığı ve rehinelerin en kısa sürede bırakılması hususundaki hassasiyetine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Sunum içeriğinde İktidarın üzerine düşen her şeyi yaptığı, süreci ilk andan itibaren kontrol altında tuttuğu ve rehinelerin can güvenliğinin tehlikeye sokulmaması için olaya hassasiyetle yaklaştığı; ancak, müzakere sürecinin işe yaramaması halinde askeri seçeneğin değerlendirilmesinden kaçınılmayacağına yönelik ifadelerin üzerinde önemle durulmuştur. Ayrıca, rehine yakınlarının Devlete ve Hükümete duydukları güvene ilişkin açıklamalara yer verilerek; toplumda, olaya yönelik yükselen tansiyonun düşürülmesi amaçlanmıştır. Haber örgüsünün tamamında Türk rehinelerinin pazarlık malzemesi yapılamayacağı konusunda İktidarın taşıdığı hassasiyete ve IŞİD'e karşı kararlı duruşa dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Olay 12: Haberin genelinde, Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararın detaylarına ve hak ihlaline uğradıkları gerekçesiyle tahliye edilen hükümlülerin açıklamalarına yer verilmiştir. Ayrıca, Gülen grubunun gerçekleştirmiş olduğu iddia edilen kumpasın da yoğun bir biçimde vurgulandığı görülmektedir. Haberin sunuluş şekline bakıldığında; tam sayfa verilen haberin yan sayfasında ise, Başbakan Erdoğan'ın “Bizden

korkmasınlar Kanuni'nin torunuyuz" başlıklı haberin yerleştirilmiş olması ve AKP politikalarının "ecdad"la ilişki kurularak sunulması, Balyoz Davası'nda uzun süredir hükümlü bulunan vatandaşların "*hak ihlali*"ne uğramaları sonucu oluşabilecek tepkileri azaltmaya yönelik bir hamle olarak değerlendirilmektedir.

Olay 13: Kullanılan ifadeler baz alındığında; haber örüntüsünün, Gülen grubunun gerçekleştirmiş olduğu iddia edilen casusluk, yasadışı dinleme gibi faaliyetlerle İktidara yönelik darbe girişiminde bulunduğu ve Devletin kurumlarını da buna alet ettiği kabulüyle oluşturulduğu görülmektedir. Herhangi bir şüpheyi yer bırakmayan ifadelere yer verilen haberde "*kendilerine muhalefet ettiğini düşündükleri herkesi hapse atmayı planladı*" gibi ifadelerle, Gazetenin toplumda bir korku yaratmaya çalıştığı değerlendirilmektedir.

Olay 14: Haber sunumunda coşkulu bir üslup benimsendiği dikkat çekmektedir. Haber içeriğinde kullanılan "*tarihi*", "*zafer*", "*üst üste*", "*inanılmaz bir rekora imza atan*" gibi ifadelerle, Gazetenin seçim sonuçlarına ve seçilmiş cumhurbaşkanı Erdoğan'a olan sempatisini ortaya koyduğu değerlendirilmektedir.

Olay 15: Haber örgüsü genel olarak, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden şekillenmiş; Tayyip Erdoğan, ülke siyasetindeki tek adam olarak lanse edilmiştir. Nitekim, haberin ana teması Ahmet Davutoğlu'nun Ak Parti'nin ikinci genel başkanı olarak seçilmesi iken; bu olaya çok küçük bir yer ayrıldığı ve haberin neredeyse tamamının Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden şekillendiği görülmektedir. Erdoğan'ın konuşması kapsamında kullanmış olduğu "*aşkı*", "*kavgam*" gibi duygusal bağlılığa atıf yapan ifadelerin bir cumhurbaşkanı tarafından kullanılmasının, cumhurun başının tarafsızlığı olgusuna pek uygun düşmediği değerlendirilmektedir. Gazetenin ise, bu durumu ilk sayfadan, büyük harflerle ve kalın puntolarla sunuyor olması da, mevcut durumun kamuoyuna yansıtılmasında ilgili yayın organının aracı rol üstlendiğini göstermektedir.

Olay 16: Haberin tamamında, kurtarma operasyonunda yer alan başta Hükümet olmak üzere tüm paydaşlardan abartı ile bahsedildiği görülmektedir. İktidar tarafından sürecin sıkı takip edildiği, kriz yönetiminin çok iyi yürütüldüğü ve her türlü dataya vakıf olunduğu noktasında söylemler geliştirilerek; kurtarma operasyonunun başarı ile devam ettiğine

yönelik söylemler pek çok kez vurgulanmıştır. Çatışma yaşanmaması, fidye ödenmemesi ve herhangi bir şart kabul edilmemesi de, İktidarın kudretini gösteren emareler olarak yansıtılmış ve Türkiye Devleti ve Cumhuriyeti'nin büyüklüğünün altı kalın çizgilerle çizilmiştir.

Olay 17: Haber örüntüsü incelendiğinde, olaydan duyulan üzüntünün yoğun bir biçimde nakledildiği görülmektedir. Hükümetin ve yetkili tüm kanalların olay yerinde hazır bulunduğu ve konuya ilişkin her türlü imkanın seferber edildiğinin altı çizilmiştir. Haberin genelinde, gerek maden yetkililerinin gerekse İktidar kanadının olay yerinde çalışmaları yakından takip ettiği ve her kesimin üzerine düşeni yaptığı belirtilerek, olayın “kaza” boyutu öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Olay 18: Gazetenin ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, olay taraflarının değerlendirilmesi gerçekleştirilememiştir.

Olay 19: Haber sunumu, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Papa Francis'in konuşmaları üzerinden şekillenmiş olup, haberin içeriğinin magazinselleştirilerek sunulduğu görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden bazı bölümler öne çıkarılarak, evrensel barış için umut vaat eden söylemler olarak kamuoyuna lanse edilmiştir.

Olay 20: Gazetenin haber sunumunu ağırlıklı olarak yorumsal ifadelere dayandırması, habere ilişkin dikkat çeken ilk özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca seçilen manşet ve başlıklardan bile, gözaltına “*şüpheli*” sıfatıyla alınan kimselerin “*suçlu*” olarak addedildiği görülmektedir. Gözaltına alınan emniyet görevlilerinin zamanında yaptığı iddia edilen hukuksuzluklardan bahsedilirken, “*66 yaşındaki MS hastası*” gibi ajite edici söylemlere yer verilerek, toplum nezdinde operasyona destek sağlanması amaçlanmıştır. Gülen grubunun ve Zaman yayın grubunun “*suçlu*” olduğuna yönelik ifadeler defalarca yinelenmiş ve toplumda “*operasyonun elzem olduğu*” algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Hatta, gözaltına alınanlara yönelik “*suç ve delil uydurma*” gibi ithamlara başvurularak; soruşturma ile hüküm verme arasındaki ayrıma dikkat edilmeksizin, kamuoyunun manipüle edilmesine yönelik haber servis edildiği görülmektedir.

4.6. Zaman Gazetesi

4.6.1. Manşetler / başlıklar

Manşet / Başlık 1: “Suriye’ye giden TIR’da mühimmat bulundu” iddiası (2 Ocak 2014)

Manşet / Başlık 2: YOLSUZLUK DELİLLERİ MECLİSTE (5 Şubat 2014), Bu andıcın hesabı sorulsun (25 Şubat 2014)

Manşet / Başlık 3: Berkin Türkiye’yi Ağlattı (12 Mart 2014)

Manşet / Başlık 4: ÖZGÜRLÜĞE BÜYÜK DARBE TWİTTER KAPANDI (21 Mart 2014)

Manşet / Başlık 5: EN UZUN SEÇİM GECESİ (31 Mart 2014)

Manşet / Başlık 6: Kılıçdaroğlu’na çirkin saldırı (9 Nisan 2014)

Manşet / Başlık 7: DANIŞTAY TÖRENİNDE ‘EDEPSİZLİK’ TARTIŞMASI (11 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 8: SOMA’DA YÜREKLERİ DAĞLAYAN FACİA (14 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 9: GEZİ YILDÖNÜMÜM (31 Mayıs 2014)

Manşet / Başlık 10: PKK aslında ne istiyor? (10 Haziran 2014), BAYRAK DEPREMİ (11 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 11: MUSUL KONSOLOSLUĞUMUZA İŞİD BAKINI (12 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 12: 237 Balyoz hükümlüsü serbest bırakıldı (20 Haziran 2014)

Manşet / Başlık 13: YOLSUZLUKLARI ORTAYA ÇIKARAN POLİSLERE SAHUR BASKINI: 100 GÖZALTİ REZA'LAR DIŞARIDA YAKALAYANLAR İÇERİDE (23 Temmuz 2014)

Manşet / Başlık 14: 12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN (11 Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 15: AKP'nin ikinci genel başkanı Ahmet Davutoğlu (28 Ağustos 2014)

Manşet / Başlık 16: IŞİD'İN ELİNDEKİ 49 REHİNE, 101 GÜN SONRA SERBEST Türkiye'nin gözü aydın (21 Eylül 2014)

Manşet / Başlık 17: YİNE MADEN YİNE İHMAL (29 Ekim 2014)

Manşet / Başlık 18: Köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler (8 Kasım 2014)

Manşet / Başlık 19: Erdoğan: Farklı düşündüğümüz konu neredeyse yok (29 Kasım 2014)

Manşet / Başlık 20: DEMOKRASİNİN KARA GÜNÜ (15 Aralık 2014)

4.6.2. Haber girişleri

Olay 1: Gazete ilgili olayı manşetten vermemiş; ilk sayfada, küçük bir köşede “*Suriye’ye giden TIR’da mühimmat bulundu’ iddiası*” başlığıyla kamuoyuna duyurmuştur. Haberin girişinde, Suriye’ye Hatay üzerinden yardım malzemesi taşıyan bir TIR’da çok sayıda silah ve mühimmat ele geçirildiği iddiasına yer verilmiş; ancak, haber başka bir medya kanalının internet sitesine dayandırılarak sunulmuştur. Haber farklı bir kaynağa dayandırılarak sunulmuş olsa da, TIR’ın aranması sırasında mühimmata ulaşıldığı bilgisi kesin olarak belirtilmiştir.

Olay 2: 12 Şubat tarihli baskıda “*YOLSUZLUK DELİLLERİ MECLİS’TE*” manşetli haberde; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı’nın, Başbakan ve oğlunun makam

aracındaki fotoğrafı ile doktor olmadığı için 1,5 yaşında hayatını kaybeden Muharrem'in çuval içinde taşınmasının fotoğraflarını gösterdiği görsel kullanılmıştır. Manşet olarak verilen haberde bakanlar ve oğullarının konuşmaları diyalog şeklinde verilmiş; ek olarak, "MİLLETE GALİZ KÜFÜR" ve "İŞADAMININ UYKUSU KAÇMIŞ" alt başlıklı bölümlerde yolsuzluğa ilişkin olduğu iddia edilen diyaloglar yer almıştır. Haberin girişi "Yolsuzluk soruşturması kapsamında elde edilen yasal tapeler CHP'nin grup toplantısına damgasını vurdu." ifadesiyle sunulmuştur. Haberin detayında Milliyetçi Hareket Partisi'nin Lideri Devlet Bahçeli'nin konuşmaları "Erdoğan'a sözünü hatırlattı: Ahlaksızlık özel değil, genel genel" başlığıyla sunulurken; Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun konu ile ilgili konuşması ise, "Yolsuzluğun böyle ayyuka çıktığı bir başka ülke yok" başlığıyla nakledilmiştir. Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarının yer aldığı haber girişinde ise, "CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, bazı işadamlarına yönelik yolsuzluk soruşturmasında yapılan yasal tapeleri partisinin grup toplantısında dinletti. Sabah-ATV satışında Başbakan Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünde bir para havuzu oluşturulduğunu anlatan Kılıçdaroğlu, 'Dünya'da yolsuzluğun bu kadar ayyuka çıktığı bir başka ülke yoktur.' dedi." ifadeleri kullanılmıştır. Haberin devamında "İşte o tapeler" başlığıyla sözü edilen işadamları arasında geçtiği iddia edilen telefon konuşmaları tam sayfalık bir sütun şeklinde verilmiştir. Gazete'nin 25 Şubat tarihli manşeti ise, "Bu andıcın hesabı sorulsun" olarak atılmıştır. Manşetin hemen altında hükümete yakın olduğu iddia edilen ve Gülen grubuna yönelik dinleme iddialarını dile getiren gazetelerin konuyu manşete taşıdığı baskılarının görselleri, üzerine "YALAN HABER" logosu yerleştirilerek kullanılmıştır. Söz konusu manşetin haber girişi ise "Hükümete yakın iki gazetenin gündeme getirdiği dinleme iddiası, yalan haberlere andıç yöntemlerinin de eklendiğini ortaya koydu.", "Hukuk tekniğine göre mümkün olmamasına rağmen tek dosyada 7 bin kişinin dinlendiği ileri sürüldü. Dosyayla ilgisi olmayan farklı kesimlerden binlerce kişi dinlenenler arasında gösterildi. Suçlanan savcılar iddiaları kesin bir dille yalanladı." ifadeleriyle yapılmıştır. Ayrıca, "SUÇLANAN SAVCI ÇİMEN: Bu şerefsizliktir" ve "HOCAEFENDİ'NİN AVUKATI ALBAYRAK: Bunlar kara propaganda metodu" ifadeleri haberin alt başlıkları olarak tercih edilmiştir. Bununla birlikte, haberin ayrı bir bölümünde "HABERDEKİ ÇELİŞKİLER" başlığı altında; söz konusu iki gazetede Fethullah Gülen ve grubuna ilişkin yer verilen iddiaların çürütülmesine yönelik tespitler aktarılmıştır. Haberin detayı "SUÇLANAN SAVCILAR KONUŞTU: Bu kadar kişinin dinlenmesi mümkün mü, bu şerefsizlik" başlığıyla aktarılmıştır. Söz konusu haberin girişi ise; "Savcı Adnan Çimen:

HSYK'dan müfettiş talep ettim. Ben yalanlarıyla mı uğraşacağım? 7 bin kişinin dinlenebilmesi mümkün mü ya? Şerefsizliktir bu.” ve “Savcı Adem Özcan: Haberlerde iddia edildiği gibi dosya kapsamında binlerce kişinin dinlenilmesi ya da takibi kesinlikle yapılmamıştır. Haberler maksatlı.” ifadeleriyle gerçekleştirilmiştir. Aynı konu başka bir sayfada “Yüzyılın manşet sahtekarlığı” başlığıyla sunulmuştur. Haber kapsamında, İktidar yanlısı olduğu öne sürülen iki gazetenin Gülen ve grubunun söz konusu dinlemeleri yaptığı iddialarını manşetine taşıdığı baskılarının “yalan haber” logosu taşıyan görsellerine de yer verilmiştir. Haberin ilerleyen bölümlerinde “Başsavcı vekili yalanı tekzip etti” ve “Sadece 40 şüpheli dinlenmiş” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Başka bir sayfada da, “FETHULLAH GÜLEN HOCAEFENDİ’NİN AVUKATINDAN TELEKULAK HABERLERİNE SERT TEPKİ: Dinleme iddiası mitinglerde kullanmaya yönelik” başlığı ile karşılaşılmaktadır.

Olay 3: 12 Mart tarihinde yayımlanan baskının manşetinde “*Berkin Türkiye’yi ağılattı*” ifadesi kullanılmıştır.

Olay 4: “ÖZGÜRLÜĞE BÜYÜK DARBE TWİTTER KAPANDI” manşetiyle yayımlanan 21 Mart tarihli baskıda, “*Sivil darbe olarak değerlendirilen olay, kamuoyunda büyük tepkiye yol açtı.*” ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca, haber girişinin devamında farklı gazetecilerin yorumlarına yer verilmiştir. Nitekim, “*Gazeteci Nazlı Ilıcak olayı ‘sivil darbe’ olarak nitelendirdi. Gazeteci Cüneyt Özdemir ‘Sosyal medyayı kapatarak başarılı olmazsınız.’ ifadelerini kullandı. Başka bir gazeteci Kadir Gürsel de kararın iktidarın ne kadar çaresiz olduğunu gösterdiğini belirtti.*” ifadelerine haber kapsamında yer verilmiştir.

Olay 5: Seçim günü “ÖZGÜRLÜKLER KAZANSIN” manşetiyle kamuoyunu oy vermeye davet eden Gazete, 31 Mart tarihli baskısında “*EN UZUN SEÇİM GECEŚİ*” manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Muhalefet kanadından seçime ilişkin yapılan yorumların ayrı bir bölümde sunulduğu haberde “*Muhalefet: Sandık, yolsuzluğu aklamaz*” başlığı tercih edilmiştir. Haber girişinde “*Sayımların gece yarılarında tamamlandığı önceki seçimlerin aksine birçok ilde sonuçların açıklanması ertesi güne sarktı. Oy oranlarının tutanaklara yanlış yazılması, sahte oy pusulası, mükerrer oy kullanımı, sandık müşahitlerinin sayım yapılırken zorla dışarı çıkması gibi şikayetlerin ardı arkası kesilmedi.*” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 6: Gazete 9 Nisan tarihli baskısında olayı “*Kılıçdaroğlu’na çirkin saldırı*” başlığıyla sunmuştur. Haber girişinde “*28 yaşındaki saldırgan Orhan Övet’in, 16 sabıkasının bulunduğu ve 4 ay önce cezaevinden çıktığı öğrenildi.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haberin detayında, “*CHP lideri Kılıçdaroğlu’na Meclis’te provokatif saldırı*” başlığı ve “*Saldırganın sabıka kaydı kabarık*” alt başlığı kullanılırken; haberin girişinde ise, “*CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, yerel seçimler sonrasındaki ilk grup toplantısı için geldiği TBMM’de Orhan Övet isimli bir şahsın saldırısına uğradı. Olay grup salonuna girilen koridorda meydana geldi. CHP lideri grup konuşmasında sağduyu çağrısı yaptı: ‘Saygıdeğer yurttaşlarım, herkesi sükunete davet ediyorum.’*” ifadesi kullanılmıştır.

Olay 7: Gazetenin, 11 Mayıs tarihli baskısında “*DANIŞTAY TÖRENİNDE ‘EDEPSİZLİK’ TARTIŞMASI*” manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin girişinde “*Feyzioğlu’nun eleştirilerine öfkelenen Erdoğan, yerinden kalkarak, ‘Edepsizlik yapıyorsun.’ dedi. Feyzioğlu ‘Edepsizlik yapan ben değilim.’ diye karşılık verince Erdoğan, Cumhurbaşkanı Gül’ü de yanına alıp salonu terk etti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında “*Sözü Köşk seçimine getirdiğinde Erdoğan, yüksek sesle ‘Yanlış yapıyorsun.’ diyerek müdahale etti. Feyzioğlu da ‘Neyi yanlış yapıyorum Sayın Başbakanım?’ diye sordu. Bunun üzerine Başbakan Erdoğan öfkelenerek ‘Böyle edepsizlik olmaz!’ dedi.*” sözlerini aktaran Gazete; ardından, “*Feyzioğlu ‘Çok yapıcı bir konuşmadı. Ben edepsizlik yapmadım, kimseye de ‘edepsizlik yapıyorsun’ demeyi kendime yakıştırmam.’ cevabını verdi.*” ifadelerini kullanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*DANIŞTAY TÖRENİNDE EDEPSİZLİK KRİZİ Erdoğan eleştirilere kızdı, töreni terk etti*” başlığının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli Gazete, “*SOMA’DA YÜREKLERİ DAĞLAYAN FACİA*” manşeti ve “*AFAD: 17 ölü 200 işçi mahsur*”, “*Can kaybının artmasından endişe ediliyor*” alt başlıklarıyla okuyucuya sunulmuştur. Haberin giriş bölümünde “*Bu arada, muhalefet partilerinin TBMM’de araştırma komisyonu kurulması için verdiği önergeler de AKP tarafından reddedildi.*” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde, “*MADENDE TRAFİĞİ FACİAS*” başlığına ve “*Başkandan acı iddia: Ölü sayısı 157*”, “*İktidar, muhalefetin Soma’yla ilgili önergelerini 20 gün önce reddetmiş*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Gazete, haber girizgahını ise, “*Soma’daki maden*

faciası yürekleri dağladı. Trafo patlamasının sebep olduğu yangınla başlayan facianın boyutları giderek büyüdü. AFAD, şu ana kadar 17 işçinin öldüğünü, 11'inin de yaralı kurtulduğunu belirtti. 200'den fazla madenci ise kurtarılmayı bekliyor.” şeklinde sunmuştur.

Olay 9: Gazetenin 31 Mayıs tarihli baskısının ilk sayfasında Gezi olaylarına ilişkin herhangi bir habere yer verilmezken; Gazete içerisinde, 1 tam sayfanın yorum formunda konuya ayrıldığı dikkati çekmektedir. Arzu Yılmaz'ın “*GEZİ YILDÖNÜMÜ*” başlığıyla sunulan yazısının detayında kullandığı; “*Park'ta aldığım ilk haber, sabahın 5'inde çadırları yakan polislerin ağaca tırmanan bir genci coplayarak testislerini yırtmasıydı, genç ben geldiğimde Şişli Etfal'de ameliyattaydı.*”, “*Farklı kesimlerden olduğu belli olan 200 kişi parkta olmaktan dolayı çok mutluydu, uzun zamandır AKP hükümetinin 'saltanatvari' kararlarından özel ve mesleki hayatlarında bıkmışlardı.*”, “*14.00'teki foruma basın alınmadı zira kaç gündür polis ve idarecilerden gördükleri baskı ve şiddet medyaya doğru yansıtılmıyordu, daha doğrusu hiç haber yapılmıyordu.*” ve “*“Çapulcular”, ertesi gün Başbakan'ın gezicilere yaptığı ilk hakaret olarak tarihe geçti.*” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Olay 10: Gazete 10 Haziran tarihli baskısını “*BAYRAK DEPREMİ*” manşeti ile yayımlamıştır. Haberin girişinde “*Çözüm sürecine dair umutların arttığı bir dönemde yolların kesilmesiyle başlayıp bayrak indirmeye kadar varan provokasyonlar bütün Türkiye’de gerginliğe sebep oldu. Askeri alandaki bayrağın indirilmesi, siyasetin de dengesini sarstı. Muhalefet partileri sorumluluğu hükümete yüklerken, hükümet faturayı askere kesti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında “*CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, bayrağın gönderden indirilmesinde asıl sorumlunun Başbakan Tayyip Erdoğan olduğunu söyledi. ‘Bayrak inecek, bunlar seyredecek. Şimdi bugün celallenmiş; bayrak nasıl inermiş, asker hesabını verecekmiş. O bayrağı oradan sen indirdin, sen.’*” ifadelerine yer verilirken; MHP lideri devlet Bahçeli'nin “*Bahçeli, son dönemin en sert tepkisini gösterdi: ‘Ey 17-25 rumuzlu Erdoğan’ diye seslenen Bahçeli ‘Soruyorum sana; senin çözümün, barışın, açılımın bu mudur? Bayrak inerse çözüm olacak, vatan parçalanırsa çözüm gelecek öyle mi? Batsın senin çözümün.’ diye konuştu.*” sözlerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise; “*BAHÇELİ’DEN DİYARBAKIR’DAKİ BAYRAK OLAYINA ÇOK SERT TEPKİ: AKP, Çankaya için PKK’ya Güneydoğu sözü*

vermiştir”, “Erdoğan, komutanı suçladı: O bayrağı indireni indireceksin”, “Suçu askere atmak, iktidarı sorumluluktan kurtarır mı?” ve “Hükümet, asker ve polisi görev yapamaz hale getirdi” başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 11: Gazete 12 Haziran tarihli baskısında “MUSUL KONSOLOSLUĞUMUZA IŞİD BASKINI” manşetini kullanmayı tercih etmiş ve haber örgüsünü; “Bağdat, gıda ve silah stokluyor”, “IŞİD, Tikrit’i de alıp Beyci’ye girdi” ve “Irak Türkmen Cephesi Başkanı: Ankara’dan arayan yok, katliam tehdidi altındayız” alt başlıklarıyla sunmayı tercih etmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “IŞİD, MUSUL’DAKİ TÜRK BAYRAĞINI İNDİRDİ BAŞKONSOLOSLUĞA TERÖR BASKINI” başlığı kullanılmış ve “IŞİD’in ele geçirdiği Musul Başkonsolosluğu, Türk Özel Harekatı tarafından korunuyordu.” bilgisi kamuoyuna aktarılmıştır.

Olay 12: Gazete 20 Haziran tarihli baskısında “237 Balyoz hükümlüsü serbest bırakıldı” başlığıyla haberi kamuoyuna duyurmuştur. Haber detayının “Balyoz darbesine tahliye” başlığıyla sunulduğu görülmüştür.

Olay 13: 23 Temmuz tarihli baskısında “YOLSUZLUKLARI ORTAYA ÇIKARAN POLİSLERE SAHUR BASKINI: 100 GÖZALTI REZA’LAR DIŞARIDA YAKALAYANLAR İÇERİDE” manşetine yer verildiği görülmektedir. Haber bölümlerinin aktarılmasına yönelik; “EMNİYET MÜDÜRÜ KÖSE’Yİ ANNESİ UĞURLADI: Canını sıkma oğlum hırsızlar utansın”, “O KELEPÇE BENİM KOÇUMA ŞEREFTİR”, “Başbakan, eliyle ödül verdiği oğluma kelepçe taktı” ve “Gece yarısı operasyonuna tepki yağdı” alt başlıkları tercih edilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “Yolsuzluğu soruşturan polisler SAHURDA OPERASYON” başlığı kullanılmıştır. Haber girişinde, “Ergenekon, KCK, Selam Tevhit Terör Örgütü ile 17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonlarını savcılık talimatıyla yürüten polisler, sahurda gözaltına alındı. Mukavemet göstermemelerine rağmen, emniyet müdürlerinin ellerine kelepçe vuruldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Haber detayında; “Hiçbir mukavemet göstermemelerine rağmen, emniyet müdürlerinin ellerine kelepçe vurulması ise dikkatlerden kaçmadı.”, “Reza Zarrab ailesi ile Bodrum’da tatilin tadını çıkarıyor. Zarrab’ın 48 metrelik yelkenlisiyle tatil yapmasına sosyal medyada ‘Reza tatilde, polisler nezarete’ ve ‘Hırsız Reza tatilde, vatanın has evlatları gözaltında’ diyerek tepki gösterildi.” ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 14: 10 Ağustos tarihinde “*Demokrasi ve hukuk yolu açılsın, huzur gelsin*” manşetiyle seçim sonuçlarına yönelik temennisini dile getiren Gazete, 11 Ağustos tarihli baskısında sonuçları “12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN” manşetiyle kamuoyuna duyurmuştur. “*Bahçeli: Erdoğan’ın başkanlık hayalleri suya düşmüştür*”, “*CHP: Yarış eşit şartlarda olmadı, dürüst siyaset kaybetti*”, “*Kazansan bile kaybedersin*” ve “*Soma, tekmeyi unutmadı*” alt başlıklarına yer verilen haberin girişinde, “*Seçime katılımın yüzde 73’te kalması Erdoğan’ın oy oranını yüzde 51,6’ya çıkardı. Muhalefet ise geçen seçimde oyunu aldığı 5 milyon seçmeni bu kez sandığa götüremedi.*” ifadeleri kullanılmıştır. Devamında ise, “*Erdoğan’ın yarışı önde tamamlamasında muhalefet seçmenin sandığa gitmemesi etkili oldu. ‘Çatı aday’ İhsanoğlu’nun sadece CHP ve MHP’nin 30 Mart’taki belediye meclisi üyeliklerinin toplam oranı olan yüzde 44’ün gerisinde kalması bunun göstergesiydi.*” ifadelerinin ardından; “*Dün 15 milyona yakın seçmenin oy kullanması Erdoğan’ın oy oranının yükseltti. 40 milyon geçerli oyun 20,8 milyonunu alan Erdoğan’ın partisi AKP, 30 Mart’ta 44,7 milyon geçerli il genel meclisi oylarının 20,5 milyonunu elde ederek yüzde 45’lik destek sağlamıştı.*” ifadelerine yer verilmiştir. 2 tam sayfa sunulan haberin detayına geçildiğinde ise, “*SEÇİMİ KİM KAYBETTİ?*” ve “12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN” başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Devamının ise; “*10 Ağustos cumhurbaşkanı seçimi, kazananı kadar kaybedenleriyle de anılacak. Muhalefet ortak aday göstererek takdiri hak etse de, kampanya sürecindeki performansları, CHP ve MHP’yi kaybedenler sınıfına soktu.*”, “*Seçimin galibi Erdoğan ise 30 Mart’ın üzerine neredeyse hiç oy ekleyemedi. Seçim sürecindeki üslubu ve Çankaya’da Anayasa’nın sınırladığı çizgiyi pek umursamayacağını söylemesi de demokrasi adına talihsizlik.*” ve “*13 partinin destek verdiği İhsanoğlu yüzde 38,5’te kaldı. İhsanoğlu’nun düşük oy almasında 5 milyon muhalefet seçmenin boykotu etkili oldu.*” şeklinde düzenlendiği görülmektedir.

Olay 15: 28 Ağustos tarihli Gazete “*AKP’nin ikinci genel başkanı*” başlığıyla olayı kamuoyuna duyurmuştur. “*AKP’de Davutoğlu dönemi*” başlığının tercih edildiği haberin girişinde, “*AKP’nin 1’inci Olağanüstü Kongresi, Ankara Arena’da yapıldı. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, tek aday olarak girdiği kongrede geçerli oyların tamamını (1.382) alarak AKP’nin yeni genel başkanı seçildi. Müstakbel başbakan Davutoğlu, yarın yeni bakanlar kurulu listesini hazırlayarak Köşk’e sunacak.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haber sunumunda ise; “YENİ KORUMALAR BAŞBAKANLIK’TA MÜLAKATTAN

GEÇİRİLDİ”, “Basın örgülerinden akreditasyona sert tepki: Kınıyoruz”, “Yargıtay üyelerine ağır hakaret”, “DAVUTOĞLU EMANETÇİ DEĞİLDİR”, “Şehit cenazeleri Erdoğan’ın eseridir”, “ABD, Köşk törenine maslahatgüzar gönderiyor”, “AKP’de sürpriz ayrılık” ve “436 milyon liralık özel uçak’ iddiası Meclis’e taşındı” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir.

Olay 16: Gazete 21 Eylül tarihli baskısında “İŞİD’İ ELİNDEKİ 49 REHİNE, 101 GÜN SONRA SERBEST Türkiye’nin gözü aydın” manşetinin ve “Başbakan Davutoğlu: Temaslar hiç kesilmedi” alt başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haber girişi ise, “Türkiye, dün Başbakan Davutoğlu’nun ‘Sabaha karşı vatandaşlarımızı aldık ve ülkemize getirdik.’ sözleriyle rahat bir nefes aldı. İŞİD’in elindeki rehiner Musul’dan Suriye’ye geçirildikten sonra, sabah vakti Akçakale Sınır Kapısı’nda güvenlik güçlerince teslim alındı.” şeklinde düzenlenmiştir. Haberin detayında ise; “101 günlük hasret bitti GÖZÜMÜZ AYDIN” başlığı ile “BAŞKONSOLOS’UN BAŞINA SİLAH DAYADILAR”, “ELA BEBEK ANNESİYLE HAYATA TUTUNDU”, “BEBEĞİNİ İLK KEZ GÖRDÜ”, “Başkonsolos: Vatan için katlandık”, “BUGÜN BAYRAM”, “Erdoğan: Vatandaşlarımız İŞİD’in elinden operasyonla kurtarıldı” ve “Sınırdaki İŞİD öfkesi: Efkân Ala’yı taşıdılar” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haber bölümleri incelendiğinde; “Acımasızlığıyla nam salan İŞİD militanlarının 11 Haziran’da rehin aldığı 46 Türk vatandaşı dün Türkiye’ye getirildi. Türkiye, başkonsolosluk çalışanları ve ailelerinin sağ salim ülkeye dönmesiyle büyük sevinç yaşadı. Rehine kriziyle bölgede eli-kolu bağlanan Türk dış politikası rahat bir nefes aldı.” ve “Başbakan Davutoğlu, İŞİD’in elindeki 49 rehine ile ilgili müjdeli haberi Azerbaycan’da aldı. Ziyaretini yarıda keserek Şanlıurfa’ya gelen Başbakan, 101 gün sonra özgürlüklerine kavuşan vatandaşlarımızla kucaklaştı. Rehinerlerle birlikte Ankara’ya gelen Davutoğlu, ‘Bugün bir bayram günüdür.’ diyerek duyduğu sevinci dile getirdi.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir.

Olay 17: 29 Ekim tarihli baskısında “YİNE MADEN YİNE İHMAL” manşetine yer veren Gazete, haberin sunumu amacıyla; “18 İŞÇİ MAHSUR KALDI”, “YAŞAM ODASI YOK” ve “BARAJA ÇOK YAKIN” satırbaşlarını kullanmıştır. Haberin girişinde ise; “301 ölüm ders olmadı. Ermenek’te ihmallerin yol açtığı Soma faciasına benzer bir kaza yaşandı.” ifadelerine yer verilirken, devamında “Pak Maden İş Genel Başkanı Vedat Öztürk ‘ihmal, sorumsuzluk ve tedbirsizlik’lere dikkat çekti.” ve “İşçiler, şartların Soma

Yasası'ndan sonra zorlaştığını belirterek, patronun 'Yemek ve servis kendinizden olacak, yemek dışarıda değil ocakta yenecek' dediğini aktardı." ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayında *"BARAJIN YANINDAKİ KÖMÜR OCAĞINI YER ALTI SUYU BASTI: 18 İŞÇİ MAHSUR Torba yasa, Ermenek'i vurdu"* başlığının ve *"Yine maden yine ihmaller zinciri"* ve *"Bakandan ocağın sahibi Uyar ailesine plaket"* alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. İlerleyen bölümlerde ise; *"Has Şekerler Madencilik'e ait kömür ocağında işçilerin yemek yediği öğle saatinde su baskını yaşandı."*, *"26 işçiden 8'i kaçmayı başarırken 18 işçi mahsur kaldı. Çıkarılan Torba yasayı eleştiren işçiler 'Yasa öncesinde öğle yemekleri dışarıda yeniliyordu, öğle yemeği için dışarı çıksaydık bir kişinin bile burnu kanamayacaktı.' diye konuştu."* ifadelerine yer verilmiştir.

Olay 18: Gazetenin 8 Kasım tarihli baskısında *"Köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler"* manşetiyle sunulan haberde; *"Manisa'nın Soma ilçesi bu defa ağaç kıyımıyla gündemde. Köylüler kesime engel olmak isteyince güvenlik görevlilerinin şiddetiyle karşılaştı. 20-30 yıllık ağaçların kesilmesi karşısında gözyaşı döken kadınlar umutlarının kesildiğini söyledi. Ağaçlar kesildikten sonra Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı geldi."* girişine yer verilmiştir. *"Muhtar canlı yayında ağladı"* alt başlığıyla verilen bölümde, Yırca Muhtarı Mustafa Akın'ın *"O zeytinler nasıl boğazınızdan geçecek?"* sözlerinin aktarıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde *"Soma'da köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler"* başlığıyla karşılaşılmıştır. Söz konusu bölümde ise; *"Manisa'nın Yırca köyünde zeytin ağacı kıyımı yaşandı. Kolin Şirketler Grubu tarafından termik santral yapılacak bölgede nöbet tutan köylüler, özel güvenlikçiler tarafından dövüldükten sonra 6 bin ağaç kesildi. Köylülerin itirazını değerlendiren Danıştay 6. Dairesi'nin yürütmeyi durdurma kararı verdiği öğrenildi."* ifadelerinin yer aldığı görülmektedir.

Olay 19: Gazete 29 Kasım tarihli baskısında haberi; *"Erdoğan: Farklı düşündüğümüz konu neredeyse yok"* başlığı ile kamuoyuna duyurmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, *"Cumhurbaşkanı Erdoğan: Papa ile olaylara bakışımız aynı"* başlığının kullanıldığı ve *"Türkiye'yi ziyaret eden Papa Francis'i Ak Saray'da ağırlayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, 'Yaptığımız görüşmede farklı düşündüğümüz konu hemen hemen hiç yok. Dünyadaki bu olaylara bakışta aynı şeyleri paylaşıyoruz.' dedi."* girişine yer verildiği görülmektedir.

Olay 20: 15 Aralık tarihli baskısında “*DEMOKRASİNİN KARA GÜNÜ*” manşetiyle sunulan haberde, “*HİDAYET KARACA: Alnımız ak başımız dik*” ve “*SUSMAYACAĞIZ*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber girişinde “*Zaman bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da demokrasi, özgürlük ve barıştan yana tutumunu korkusuzca sürdürecektir. Genel Yayın Müdürümüz Ekrem Dumanlı’nın ve diğer basın kuruluşlarından gözaltına alınan meslektaşlarımızın suçsuzluğundan ve en kısa sürede özgürlüklerine kavuşacaklarından şüphemiz yok.*” ifadelerine yer verilmiş ve devamında “*Fakat Türkiye’nin sürüklendiği uçuruma ve dünyada git gide eriyen itibarına bakarak üzüntü duyuyoruz. Dileriz siyasal iktidar benzer çılgınlıklara girişmez.*” temennisinde bulunulmuştur. Haberin başka bir bölümünde ise, “*Her zaman alınlarının açık, başlarının dik olduğunu vurgulayan Karaca, ‘Bu yakışmadı. Uluslararası bir medya grubuyuz. Bu manzaralar Türkiye’nin utanacak manzaraları olarak tarihe geçti.’ diye konuştu.*” ifadeleri kullanılmıştır. Devamında, “*14 Aralık 2014, demokrasi tarihine ‘kara gün’ olarak geçti. ‘Makul şüphe yasasının onaylanmasından sonra, senarist, yönetmen ve yapımcıların da aralarında bulunduğu ‘medyaya darbe’ operasyonunda Zaman Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı ile Samanyolu Yayın Grubu Başkanı Hidayet Karaca gözaltına alındı.*” ve “*Dumanlı operasyonu ‘medyaya, basın ve düşünce özgürlüğüne darbe’ olarak değerlendirdi.*” ifadeleri ile karşılaşılmaktadır. Haberin detayına geçildiğinde ise; “*Bu cemaat-hükümet meselesi değil, demokrasiye sahip çıkalım*” başlığının ve “*EMNİYET GÖREVLİLERİ ‘BEN KÜSTÜM DÖNÜYORUM’U TERCİH ETTİ*”, “*HABERCİYSENİZ HABER YAPIN*” ve “*BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNE DARBE YAPILDI*” alt başlıklarını kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu bölümün girişinde “*17 Aralık’ta yolsuzluk ve rüşvet operasyonunun konuşulmaması için muhalif medya üzerinden yeni bir darbe girişimine başvuruldu. Fuatavni’nin 150’si gazeteci 400 kişinin gözaltına alınacağını açıklamasının ardından dün düğmeye basıldı. Dumanlı, meselenin Cemaat Hükümet kavgası olmadığına, demokrasiye sahip çıkılması gerektiğine dikkat çekti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin bir başka bölümünde “*Yeni Türkiye’nin sivil darbesi*” başlığının kullanıldığı ve haber detaylarının sunulması amacıyla da; “*Medyaya darbe, demokrasi ve hukuk devletine darbedir*”, “*Yaşananlar demokratik ülkeye yakışmıyor*”, “*Bu görüntüler yabancı yatırımcıyı olumsuz etkiler*”, “*Basın organlarına hepimizin ihtiyacı var*” ve “*Yabancı yatırımcılara bunu nasıl anlatacağımızı düşünüyoruz*” satırbaşlarının öne çıkarıldığı görülmektedir. Haberin ilerleyen bölümlerinde ise, “*17-25 Aralık çetesinin hukuk darbesi sürüyor*” başlığına yer verildiği ve “*Demokrasi ve medyaya darbe operasyonu Meclis’in*

ana gündemini oluşturdu. MHP Grup Başkan Vekili Oktay Vural, ‘17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet çetesinin hakimlere, hukuk devletine yaptığı darbe devam ediyor.’ dedi.” ve “CHP Grup Başkanvekili Levent Gök Türkiye’nin bir polis devletine doğru gittiğini söyledi.” ifadelerine başvurulduğu görülmektedir. Haberin detaylarının sunulması amacıyla; “HALKIN GERÇEKLERİ ÖĞRENMESİNDEN KORKUYORLAR”, “POLİS DEVLETİNE DOĞRU GİDİYORUZ” ve “İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE DARBEYİ KINIYORUM” alt başlıkları tercih edilmiştir. Haberin başka bir bölümünde ise, “BUGÜN SUSANLAR yarın kendileri alındığında konuşacak kimse bulamaz” başlığının kullanıldığı ve haber detayının verilmesi sırasında “ERDAL KALKAN: OPERASYONLAR NAZİ ALMANYASI’NIN YÖNTEMLERİ” alt başlığının kullanıldığı görülmektedir. Gazetenin başka bir sayfasında “Demokrasiye doğrudan darbe yapıldı” başlığının ve “17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonlarının yıldönümünde iddiaların konuşulmasını engellemek için yapılan intikam operasyonuna liderlerden sert tepki geldi. Siyasiler, Zaman Gazetesi ve Samanyolu Televizyonu yöneticilerinin gözaltına alınmasını özgür medyaya darbe olarak değerlendiriyorlar.” haber girişinin kullanıldığı görülmektedir. “Tepkiler” başlığı ile Gazetenin her sayfasında yer verilen sütunlarda ise; “Sırada Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri var”, “Yapılanlar 12 Eylül ve 28 Şubat’ta yapılanları fersah fersah geçti”, “Basın hürdür, susturulamaz”, “Bu bir diktatörlük uygulamasıdır”, “Yapılanlar Erdoğan’ın sindirme operasyonudur”, “Yolsuzlukların daha iyi anlaşılmasına vesile olacak”, “Demokratik cumhuriyetten despotik cumhuriyete geçiyoruz”, “Hukuk herkese lazım”, “Korktukça ve sustukça sıra size de gelecek”, “Bu iktidarın demokratik meşruiyeti ortadan kalkmıştır”, “‘Makul şüphe’ üzerine herkesi alabilirler”, “Sessiz kalmak, faşizme davetiye çıkarmaktır”, “Ülke parti devletine dönüştürülmek isteniyor” ve “Hırsızlık unutturulmak isteniyor” alt başlıklarıyla, siyasal aktörlerin konuya ilişkin tepkileri aktarılmıştır. Yine, Gazete’nin ilerleyen sayfalarında “Birilerinin talimatıyla açıkça basına darbe yapılıyor” ve “Ekrem Dumanlı ’ya saat ve kalemmini hediye etti” başlıkları kullanılarak, haberin farklı boyutları kamuoyuna duyurulmuştur.

4.6.3. Kelime seçimi ve bağlam bilgisi

Olay 1: Haberin başka bir medya kanalından alıntılanması gerekçesiyle, Gazete’nin haberi net ifadelerden kaçınarak sunduğu görülmektedir. Ancak, “Aramada mühimmata ulaşıldı.” ifadesiyle, TIR’da mühimmat bulunduğu net bir şekilde okuyucuya aktarılırken;

diğer hususların aktarımında daha yuvarlak ifadelerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Haberin ilerleyen bölümlerinde, 7 Kasım 2013 tarihinde Adana’da benzer bir olay daha yaşanmış olduğunun hatırlatılması ve o zamanki olayda da çok sayıda füze başlığına benzeyen mühimmat ele geçirildiğinin vurgulanması; Gazete’nin, kamuoyunu iki olay arasında paralellik kurmaya sevk ettiğini göstermektedir.

Olay 2: 12 Şubat tarihli baskıda “YOLSUZLUK DELİLLERİ MECLİS’TE” manşeti kullanılmış ve bakanlar ile oğullarının konuşmaları diyalog şeklinde verilmiştir. Ek olarak, “MİLLETE GALİZ KÜFÜR” ve “İŞADAMININ UYKUSU KAÇMIŞ” alt başlıklı bölümlerde, yolsuzluğa ilişkin olduğu iddia edilen diyaloglar yer almıştır. Haberin girişi “*Yolsuzluk soruşturması kapsamında elde edilen yasal tapeler CHP’nin grup toplantısına damgasını vurdu.*” ifadesiyle sunulmuştur. Yolsuzluk hususunun iddia olmaktan öte bir gerçek olduğu “*delil*” vurgusuyla belirtilmiştir. Ses kayıtlarının yasal olduğunun özellikle altının çizildiği haber girişinde, konu ile ilgili ismi zikredilen işadamlarının millete açıkça küfür ettikleri iddiası da diyaloglar halinde sunulmuştur. Haberin detayında Milliyetçi Hareket Partisi Lideri Devlet Bahçeli’nin konuşmaları “*Erdoğan’a sözünü hatırlattı: Ahlaksızlık özel değil, genel genel*” başlığıyla sunulurken, Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun konu ile ilgili konuşması “*Yolsuzluğun böyle ayyuka çıktığı bir başka ülke yok*” başlığıyla sunulmuştur. Haberin içeriğinde yer alan “*MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, mahkeme kararıyla yapılan ve internete düşen ses kayıtlarıyla ilgili önemli açıklamalarda bulundu.*” ifadesiyle de, mevcut ses kayıtlarının yasallığı bir kez daha zikredilmiştir. Yine, Devlet Bahçeli’nin, dönemin Başbakanı Erdoğan’ın diğer partililerin ortaya çıkan kasetlerini seçim malzemesi olarak kullanmasına yaptığı atıf; “*Sayın Başbakan, bu ses kayıtlarının içeriği özel değil, genel genel! Genel ahlaksızlığın daniskasıdır.*” ifadeleriyle sunulmuştur. Devamında yer alan “*bir suçun tespiti, ülke ve millet aleyhine olacak bir ilişki ağının teşhisi için yürürlükteki mevzuat gereğince teknik takip ve dinleme makul ve meşru bir yoldur.*” sözleri ile yürütülen dinleme faaliyetlerinin yasal olduğu bir kez daha vurgulanmıştır. CHP Lideri Kılıçdaroğlu’nun açıklamalarının yer aldığı haber ise, “*CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, bazı işadamlarına yönelik yolsuzluk soruşturmasında yapılan yasal tapeleri partisinin grup toplantısında dinletti. Sabah-ATV satışında Başbakan Tayyip Erdoğan’ın öncülüğünde bir para havuzu oluşturulduğunu anlatan Kılıçdaroğlu, ‘Dünya’da yolsuzluğun bu kadar ayyuka çıktığı bir başka ülke yoktur.*’ dedi.” şeklinde sunulmuştur. Haberin devamında

Kılıçdaroğlu'nun; *"Bunlar tümüyle mahkemenin verdiği kararlar üzerine yapılan yasal dinlemeler."*, *"En son çıkıp 'bu milletin anasını belleyeceğiz' dediler. Buradan tüm vatandaşlarımıza sesleniyorum. Bunu sindiriyorsanız, 30 Mart geliyor, gidin oyunuzu verin."* ve *"Diyelim ki Almanya'da Merkel alıyor telefonu, 'muhalefet liderinin konuşmasını alt yazı şeklinde geçiyor, kaldırım' dedi. O Merkel, o koltukta oturabilir miydi? Oturamazdı. Aynı şeyi Obama yapsa bir gün bile orada kalamazdı. Peki bu reziller nasıl kalıyor böyle?"* sözlerine yer verilmiştir. Muhalefet partilerinin liderlerinin konuya ilişkin açıklamalarına detaylı olarak yer veren Gazete; ayrıca, CHP Genel Başkanı'nın, Başbakan ve oğlunun makam aracındaki fotoğrafı ile doktor olmadığı için 1,5 yaşında hayatını kaybeden Muharrem'in çuval içinde taşınmasının fotoğrafını gösterdiği görseli de kullanarak, haberin kamuoyu üzerindeki etkisini arttırmayı amaçlamıştır. Ancak, haberin manşetteki sunumu sırasında görselin altında Muharrem'in 1,5 yaşında olduğunun belirtilmesine karşın; haberin detayını sunulduğu bölümde, Muharrem 3 yaşında olarak anılmıştır. Buradan, manşette Muharrem'in yaşının küçültülerek kamuoyu üzerinde daha yoğun bir hassasiyet oluşturulmaya çalışıldığı yorumu yapılmaktadır. Bununla birlikte, aynı baskıda *"İşte o tapeler"* başlığıyla, yolsuzluk kapsamında ismi geçen işadamlarının iddia edilen telefon konuşmaları tam sayfalık bir sütun şeklinde verilmiştir. Gazete'nin 25 Şubat tarihli manşeti *"Bu andıcın hesabı sorulsun"* olarak atılmıştır. Manşetin hemen altında, hükümete yakın olduğu iddia edilen Star ve Yeni Şafak gazetelerinin, Gülen grubuna yönelik dinleme iddialarını manşete taşıdığı baskılarının görsellerine *"YALAN HABER"* logosu uygulanarak, haber sunumunda kullanılmıştır. Haberin içeriği *"Yüzyılın manşet sahtekarlığı"* başlığıyla verilerek, söz konusu gazetelerin haber söylemleri ile çelişkili ifadelerinden bahsedilmiş ve iddialara yönelik karşı argümanlar geliştirilmiştir. Aynı gün gazetede yer alan başka bir haberde de *"Dinleme iddiası mitinglerde kullanmaya yönelik"* başlığıyla, yaklaşan yerel seçimlerde mevcut iktidarın bu durumu rant sağlayabilmek amacıyla kullandığına dikkat çekmiştir. Ayrıca, haberin başka bir bölümünde *"HABERDEKİ ÇELİŞKİLER"* başlığı altında, söz konusu iki gazetede yer alan Fethullah Gülen ve grubuna ilişkin iddiaların çürütülmesine yönelik tespitler aktarılmıştır. Manşetin devamında yer alan haber girişi ise; *"Hükümete yakın iki gazetenin gündeme getirdiği dinleme iddiası, yalan haberlere andıç yöntemlerinin²⁵¹ de eklendiğini ortaya*

²⁵¹ Kelimenin sözlük anlamları incelendiğinde, 1) Uyarı veya hatırlatmak için yazılan not, 2) Bir hükümetin başka bir hükümete verdiği diplomatik bildiri (hatırlatma ve ikaz şeklinde) ve 3) Verilen özel emir üzerine ilgili karargah subaylarının bir konuyu detaylı inceleyip Genelkurmay Başkanlığı komuta katına sunduğu

koydu.”, “ Hukuk tekniğine göre mümkün olmamasına rağmen tek dosyada 7 bin kişinin dinlendiği ileri sürüldü. Dosyayla ilgisi olmayan farklı kesimlerden binlerce kişi dinlenenler arasında gösterildi. Suçlanan savcılar iddiaları kesin bir dille yalanladı.” ifadeleriyle yapılmıştır. “*Hukuk tekniğine göre mümkün olmamasına rağmen*” ifadesi ile diğer medya organlarının iddia ettiği dinleme faaliyetlerinin mümkün olamadığının altı çizilmiştir. “*Dosyayla ilgisi olmayan farklı kesimlerden binlerce kişi dinlenenler arasında gösterildi.*” sözleriyle, bilinçli bir faaliyete işaret edilerek; dosya ile ilgisi olmamasına rağmen bazı kişilerin ilgili gibi lanse edildiği ve bunun art niyet taşıdığı düşüncesi kamuoyuna aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, haberin alt başlıkları olarak sunulan “*SUÇLANAN SAVCI ÇİMEN: Bu şerefsizliktir*” ve “*HOCAEFENDİ’NİN AVUKATI ALBAYRAK: Bunlar kara propaganda metodu*” ifadeleri, hükümete yakın olduğu iddia edilen 2 gazetenin haberlerini şaibeli duruma sokmaktadır. Haberlerin Selam Terör Örgütü soruşturmasıyla ilişkilendirilmesi üzerine, davada görevli savcılardan birinin “*Dinlendi denilenden bir tanesi bile dosyada yer almıyordu. Hepsi yalan. 7 bin kişinin dinlenebilmesi mümkün mü ya? Şerefsizliktir bu.*” sözlerine yer verilirken; görevli bir diğer savcının da “*Söz konusu haberlerde maksatlı şekillerde soruşturma yapılan örgütle birbirleriyle hiçbir şekilde irtibatı kurulamayacak kişilerin terör örgütü kapsamında telefonlarının dinlenilmiş gibi gösterilerek kamuoyu yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir.*” sözlerine yer verilmiştir. Gazete, Gülen grubunun muhatap olduğu suçlamalara yönelik, birinci ağızdan aktarma yapmaya özen göstermiş ve haber kapsamında davada görev alan savcılarının ifadelerine yer vermiştir. İkinci alt başlıkta yer alan Avukat Albayrak’ın ifadelerinde “*akla ve mantığa uygun olmayan bu iddianın öncekiler gibi sadece miting meydanlarında kullanılmaya yönelik olduğu çok açıktır. Bu durum, toplumda oluşturulmaya çalışılan kin ve düşmanlığı daha fazla tahrikten başka bir işe yaramayacaktır.*” sözleri dikkat çekmektedir. Bahsi geçen gazetelerin iddialarının akla ve mantığa uygun olamayacak kadar asılsız olduğu belirtilerek; bunun, seçim sürecinde kullanılmaya yönelik bilinçli bir yıpratma faaliyeti olduğunun altı çizilmiştir. Ek olarak, bu süreçte toplum nezdinde kasıtlı olarak kin ve düşmanlık oluşturmaya yönelik tahrik faaliyetleri yürütüldüğü belirtilmiştir. Haberin detayı

doküman tanımlamalarıyla karşılaşmıştır. Ancak bu tanımlamalar araştırmaya konu metin içerisine uygun düşmediğinden sözlük anlamı kullanılamamıştır. Konu ile ilgili daha detaylı bir araştırma yapıldığında, http://tr.wikipedia.org/wiki/And%C4%B1%C3%A7_skandal%C4%B1 (Son Erişim Tarihi: 07.04.2015) web adresinde, “Andiç Skandalı” adıyla anılan 1998 tarihli bir olayla karşılaşmış ve olayın tanımlanması esnasında “yalan ifadeler eklenerek basına sızdırma” tanımlaması gerçekleştirilmiştir. Anılan tanımlamanın araştırmaya konu metin kurgusuna daha uygun olduğu düşünülmüş olduğundan, söz konusu kelimenin “yalan ifadeler eklenerek basına sızdırma” anlamına tekabül edecek şekilde kullanıldığı düşünülmektedir.

“SUÇLANAN SAVCILAR KONUŞTU: Bu kadar kişinin dinlenmesi mümkün mü, bu şerefsizlik” başlığıyla aktarılırken; girişi ise, “Savcı Adnan Çimen: HSYK’dan müfettiş talep ettim. Ben yalanlarıyla mı uğraşacağım? 7 bin kişinin dinlenebilmesi mümkün mü ya? Şerefsizliktir bu.” ve “Savcı Adem Özcan: Haberlerde iddia edildiği gibi dosya kapsamında binlerce kişinin dinlenilmesi ya da takibi kesinlikle yapılmamıştır. Haberler maksatlı.” ifadeleriyle aktarılmıştır. Haberde söylemlerine yer verilen soruşturma kapsamında görevli savcıların şüpheye yer bırakmayacak kesin ifadeler kullandıkları göze çarpmaktadır. Ayrıca, Gazete’nin savcılarının ifadelerine tüm detaylarıyla yer verdiği görülmektedir. Devamında yer alan “Yüzyılın manşet sahtekarlığı” başlıklı habere ise, yalan haber yaptıkları iddia edilen gazetelere yönelik “*Dolayısıyla ortada büyük bir ‘kurgu’ olduğu gerçeği akla mantığa daha yatkın.*” sözleriyle, atılan manşetlerin birer kurgu olduğunun altı çizilmiştir. Yine, aynı metinde yer alan; “Gazeteler, habere 3-4 sayfa ayırmış ama Selam örgütü soruşturmasını açtıran bir ihbar metni dışında hiçbir yasal belge yok.”, “7 bin kişinin dinlediği iddia edilen savcılar da bunu yalanlıyor.”, “Bu haliyle, iki gazete manşeti, çeşitli soruşturmalarda dinlenmiş ya da dinlemeye takılmış bazı kişilerin adının gerçek dışı ekleme isimler yoluyla kabartıldığı izlenimini veriyor. Hayali ‘paralel yapı yasal dinlemiş’ deniyor ama dinlemeye dair hiçbir somut veri yok.” ve “Haberle kirli bir algı operasyonu yapılıyor.” ifadeleriyle bahsi geçen iki gazetenin iddialarını yasal bir zemine dayandıramadığı, dinlemeye maruz kalan kişi sayısının fazlasıyla abartılarak Gülen grubuna karşı bilinçli bir karalama faaliyeti yürütüldüğü iddia edilmekte ve bu durum “*kirli bir algı operasyonu*” sözleriyle kamuoyuna sunulmaktadır. Haberin ilerleyen bölümlerinde “*Başsavcı vekili yalanı tekzip etti*” ve “*Sadece 40 şüpheli dinlenmiş*” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haberin devamında Sabah ve Takvim gazetelerinde “İşte belgeli kumpas”, “İşte kumpasın belgesi” başlıklı haberlerin Gebze Cumhuriyet Başsavcı Vekili tarafından yalanlandığı ve söz konusu dava kapsamında, yalnızca 40 kişinin dinlendiğine yönelik haber sunumu yapılmıştır. Ayrıca, dinlendiği iddia edilen bazı kişilerin o dönemde cezaevinde bulunduğu bahsedilmiştir. Haber metni incelendiğinde, “*Söz konusu gazetelerde dinlendiği belirtilen isimlerin büyük kısmı ile ilgili herhangi bir soruşturma ve mahkeme kararı bulunmadığı anlaşıldı.*” yargısıyla, bahsi geçen gazetelerin ortaya attığı iddiaların gerçek olmadığı bir kez daha vurgulanmıştır. Başka bir sayfada “*FETHULLAH GÜLEN HOCAEFENDİ’NİN AVUKATINDAN TELEKULAK HABERLERİNE SERT TEPKİ: Dinleme iddiası mitinglerde kullanmaya yönelik*” başlığına yer verildiği görülmektedir. İddialar için “Bu

uygulama insafsızca ve haksız bir biçimde müvekkilime atfedilmeye çalışılmıştır.” sözlerine yer verilen haberin detayında; “Ülkemizde son bir yıldır, korkutma, damgalama, günah keçisi ilan etme şeklinde kara propaganda teknikleri kullanılmaktadır.” açıklamasına yer verilmiştir. Devamında, bir örnek üzerinden gidilmiş ve “Bir kez daha anlaşılmıştır ki söz konusu haber sahipleri, Hitler’in kurmayı Joseph Goebbels’in ‘Propagandası yapılan şeyin gerçek ya da yalan olduğu önemli değildir, önemli olan ne kadar çok kişiye ulaştığı ve ne kadar çok kişiyi inandırabildiğinizdir’ ilkesini amaç edinmişlerdir.” sözleri ile bahsi geçen iki medya organının gerçek haber verme misyonunu, yürütmekte oldukları propaganda faaliyeti uğruna hiçe saydığının altı çizilmiştir. Akabinde yer verilen “Ancak kara propagandayı pervasızca kullananlar bilmelidir ki ‘yalan ve gösterişler gürültülü, hakikat ve samimiyet ise sessizdir’ ve gerçekler er geç ortaya çıkacaktır.” sözleriyle de, anılan gazetelerin mevcut yayın politikalarıyla kara propaganda yürüttükleri vurgulanmıştır.

Olay 3: Köşe yazısı formunda sunulan haber içeriğinde “Bir AVM uğruna Berkin Elvan” başlığının kullanıldığı görülmektedir. “Bir kere dönüp de ‘Bir AVM yüzünden bu çocuğun hayatını kaybetmesine, bu kadar bölünmeye, bu kadar kamplaşmaya hiç gerek yoktu. Bu ateş kıvılcımı, olduğu yerde sükunet ve suhuletle söndürülebilirdi.’ diyor musunuz?” söylemine yer verilerek, Berkin Elvan’ın ölümünden Gezi Parkı’na AVM yapılmasına karar verenlerin sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir. “Kararı verilmiş bir AVM kavgasında hayatını kaybetti. Tıpkı Ali İsmail Korkmaz, Ethem Sarısülük, Abdullah Cömert, Mehmet Ayvalıtaş, Ahmet Atakan, Medeni Yıldırım ve polis memuru Mustafa Sarı gibi.” ifadesiyle de, eylem süresince hayatını kaybeden kişilerin isimleri zikredilerek, toplumsal hassasiyetin yeniden uyandırılması ve Hükümet ve polisi tarafından yaşanan olumsuz olayların hatırlatılması amaçlanmıştır. “Her toplumsal talebe yumrukla cevap vermenin Türkiye’yi getirdiği noktayı görüyor musunuz? Başbakan milli iradeyi, her dediğini, her düşündüğünü yapabilme hakkı olarak değerlendiriyor.” sözleriyle, toplumsal beklentilere İktidar tarafından sert müdahalelerle cevap verildiği belirtilerek; bunun altında yatan sebebin, Başbakan’ın seçilmiş olma yetkisini, her istediğini yapabilme yetkisi olarak yorumlaması olduğu ifade edilmiştir. “Başbakan Gezi olayları sırasında tansiyonunu düşmesine asla izin vermedi.” sözleriyle, olayların bu noktaya gelmesinin sorumlusu olarak Başbakan Erdoğan gösterilmiştir. Devamında yer alan “Bir belediye başkanının karar vermesi gereken konuya sürekli müdahil olup gerilimi

yükselttikçe yükseltti. AVM yapmaktan vazgeçip ağaçları koruma sözü vermek yerine, kendisini destekleyenleri sokağa dökme tehdidinde bulundu.” ve “Kabataş’ta başörtülü kadına saldırı olayından, Dolmabahçe’deki camide içki içildi tezviratlarına kadar birçok konuda yapılan açıklamalarla toplum bölündükçe bölündü.” sözleriyle de, sürecin sonuçlarının Başbakan yüzünden bu raddeye geldiğinin altı somut örneklerle doldurulmuştur. Yazının devamında “Gezi Parkı’na yapılacak AVM bir can eder miydi? Bir değil tam sekiz cana sebep oldunuz. İnatla tansiyonun düşmesine müsaade etmediniz.” ifadeleriyle, olayların sorumluluğunun Başbakan ve başkanlığındaki Hükümet’in omuzlarında olduğu kamuoyuna duyurulmak istenmiştir. Haber kapsamında yer verilen “Başbakan, Gezi olaylarında yaptığı gibi bugün de kendi hatalarının bütün faturasını başkasına, bir heyhula ortaya çıkartıp ona yüklemeye devam ediyor. Gezi olaylarının başlamasındaki hataları, başarısızlıklarını, Kabataş ve Dolmabahçe açıklamalarındaki yanlışlıkları görmezden geliyor.” sözleriyle, Başbakan’ın yaptığı hataların Gezi eylemleri boyunca toplumsal tansiyonu yüksekte tuttuğu değerlendirilmiştir. Son olarak, “Yargı ve emniyete darbe vurarak devletin çivisini çıkarttığı gibi, toplumsal emniyetin, barışın ve huzurun da çivisini çıkartmış durumda. Her meydana öfke dili, nefret dili, kin ve şiddet diliyle demokratik bir toplumu sindirebileceğini, korkutabileceğini zannediyor.” sözleriyle de, Başbakan’ın paralel operasyonları adı altında yargı ve emniyet güçlerine karşı yürüttüğü operasyonlara atıf yapılarak; söz konusu operasyonlarla, aslında devletin çivisinin çıkarıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, yine Başbakan’ın öfke, nefret, kin ve şiddet dili geliştirdiği iddia edilen yazıda, bu yolla toplumun sindirme ve korkutma faaliyetlerine maruz bırakıldığının altı çizilmiştir.

Olay 4: “ÖZGÜRLÜĞE BÜYÜK DARBE TWİTTER KAPANDI” manşetiyle yayımlanan 21 Mart tarihli baskıda, “Sivil darbe olarak değerlendirilen olay, kamuoyunda büyük tepkiye yol açtı.” ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca, haber girişinin devamında farklı gazetecilerin yorumlarına yer verilerek, “Gazeteci Nazlı Ilıcak olayı ‘sivil darbe’ olarak nitelendirdi. Gazeteci Cüneyt Özdemir ‘Sosyal medyayı kapatarak başarılı olmazsınız.’ ifadelerini kullandı. Başka bir gazeteci Kadir Gürsel de kararın iktidarın ne kadar çaresiz olduğunu gösterdiğini belirtti.” ifadeleri kullanılmıştır. Anılan ifadelerde, sosyal paylaşım platformu olan Twitter’a erişimin engellenmesi durumunun toplumun özgürlüğüne müdahale olduğu vurgulanarak, mevcut durumun bir “darbe” niteliği taşıdığının altı

çizilmiştir. Gazetenin ilerleyen sayfalarında haberin içeriğine yer verilmediğinden, kelime seçimi ve bağlam bilgisine yönelik herhangi bir değerlendirme gerçekleştirilememiştir.

Olay 5: Gazete 31 Mart tarihli baskısında “EN UZUN SEÇİM GECEŚİ” manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Muhalefet kanadının seçime ilişkin yorumlarının ayrıca bir bölümde sunulduğu haberde “*Muhalefet: Sandık, yolsuzluğu aklamaz”* başlığı kullanılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde, haber başlığının manşetle aynı olduğu görülmektedir. Haber girişinde “*Sayımların gece yarılarında tamamlandığı önceki seçimlerin aksine birçok ilde sonuçların açıklanması ertesi güne sarktı. Oy oranlarının tutanaklara yanlış yazılması, sahte oy pusulası, mükerrer oy kullanımı, sandık müşahitlerinin sayım yapılırken zorla dışarı çıkarılması gibi şikayetlerin ardı arkası kesilmedi.*” ifadeleri kullanılarak, seçim sonuçlarının şaibeli olabileceğine dikkat çekilmek istenmiştir. Ancak, haberin içeriği incelendiğinde, giriş bölümünde yer alan ifadelerin aksine, sonuçların şaibeli olabileceğine ilişkin ya da seçim sonuçlarının yorumlanmasına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Tam sayfa olarak verilen haberde, ülke genelinde başa baş giden seçim bölgelerinin akıbetine dair bilgilendirme yapılırken, seçimin resmi olmayan sonuçlarına göre sayısal verilerin aktarıldığı görülmektedir.

Olay 6: Gazete 9 Nisan tarihli baskısında olayı “*Kılıçdaroğlu’na çirkin saldırı*” başlığıyla sunmuştur. Haber girişinde “*28 yaşındaki saldırgan Orhan Övet’in, 16 sabıkasının bulunduğu ve 4 ay önce cezaevinden çıktığı öğrenildi.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haberin detayında “*CHP lideri Kılıçdaroğlu’na Meclis’te provokatif saldırı*” başlığı kullanılırken, haber girişinde “*Saldırganın sabıka kaydı kabarık*” alt başlığı kullanılmıştır. Haberin devamında “*CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, yerel seçimler sonrasındaki ilk grup toplantısı için geldiği TBMM’de Orhan Övet isimli bir şahsın saldırısına uğradı. Olay grup salonuna girilen koridorda meydana geldi. CHP lideri grup konuşmasında sağduyu çağrısı yaptı: ‘Saygıdeğer yurttaşlarım, herkesi sükunete davet ediyorum.’*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğinde kullanılan “*Meclis dün provokasyon söylemli çirkin bir saldırıya neden oldu.*” gibi ifadelerle, saldırının provokatif niteliğine yoğun vurgu yapılmıştır. CHP liderinin saldırı sonrası grup toplantısında sarf ettiği “*Baskılar ve şiddet bizi engelleyemez. Biz hiç kimsenin önünde diz çökmemiş bir gelenekten geliyoruz. Yedi düvele karşı mücadele etmiş bir gelenekten geliyoruz. Öyle*

birisi yumruk atacak biz geri adım atacağız... Asla atmayacağız, inançlarımızdan asla vazgeçmeyeceğiz.” sözlerine yer verilerek, partinin geçmişteki başarılarına atıf yapıldığı görülmekte ve yapılan “asla” vurgularıyla, partinin mevcut duruşundaki kararlılığının altı çizilmek istenmiştir. Haberin genel çerçevesine bakıldığında; olayın detaylarıyla nakledilmesi, saldırıya ilişkin bilgilerin verilmesi ve Kılıçdaroğlu’nun konuşmasının aktarılması çerçevesinde şekillendiği, diğer partilere yönelik herhangi bir suçlayıcı ya da adres gösterici bir üslup geliştirilmediği görülmektedir.

Olay 7: Gazetenin 11 Mayıs tarihli baskısında “*DANIŞTAY TÖRENİNDE ‘EDEPSİZLİK’ TARTIŞMASI*” manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin girişinde “*Feyzioğlu’nun eleştirilerine öfkelenen Erdoğan, yerinden kalkarak, ‘Edepsizlik yapıyorsun.’ dedi. Feyzioğlu ‘Edepsizlik yapan ben değilim.’ diye karşılık verince Erdoğan, Cumhurbaşkanı Gül’ü de yanına alıp salonu terk etti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında “*Sözü Köşk seçimine getirdiğinde Erdoğan, yüksek sesle ‘Yanlış yapıyorsun.’ diyerek müdahale etti. Feyzioğlu da ‘Neyi yanlış yapıyorum Sayın Başbakanım?’ diye sordu. Bunun üzerine Başbakan Erdoğan öfkelenerek ‘Böyle edepsizlik olmaz!’ dedi.*” sözlerini aktaran Gazete, ardından “*Feyzioğlu ‘Çok yapıcı bir konuşmadı. Ben edepsizlik yapmadım, kimseye de ‘edepsizlik yapıyorsun’ demeyi kendime yakıştırmam.’ cevabını verdi.*” ifadelerini kullanmıştır. Haber girişinde kamuoyuna olay özetinin sunulmaya çalışıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde “*DANIŞTAY TÖRENİNDE EDEPSİZLİK KRİZİ Erdoğan eleştirilere kızdı, töreni terk etti” ve “*Reuters’in yorumu: Alışılmamış bir öfke patlaması”* başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamında “*Feyzioğlu ‘Çok yapıcı bir konuşma.’ görüşünde ısrar edince Erdoğan, daha da öfkelenerek ‘Böyle edepsizlik olmaz ki’ tepkisini gösterdi. Feyzioğlu da ‘Edepsizlik yapan ben değilim Sayın Başbakan.’ karşılığını verdi. Başbakan bu kez sesini yükseltti. ‘Sen kendin yapıyorsun. Yalan konuşuyorsun hep.’ diye bağırdı.” ifadelerine yer verilmiştir. Haber sunumu sırasında kullanılan “*öfke*”, “*edepsizlik*”, “*bağırdı*”, “*sesini yükseltti*” gibi anahtar kelimelerden yola çıkıldığında, Başbakan Erdoğan’ın üst düzey protokolün bulunduğu böylesine bir organizasyonda öfke kontrolünü sağlayamayacak kadar tahammülsüz bir tutum sergilediğinin altı çizilmiştir. “*Tepkiler*” alt başlığıyla sunulan bölümde olaya ilişkin muhalefet ve yargı kanadının yaptığı açıklamalara yer verildiği görülmüş ve “*CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu: Erdoğan, devlet yönetme ehliyetini kaybetti”, “Yargıçlar Sendikası: Başbakan’ın tahammülsüzlüğüne şahit olduk”,***

“Ankara Barosu Başkanı Sema Aksoy: Feyzioğlu’nun sözlerinin altına biz de imza atıyoruz”, “İstanbul Barosu: Başbakan olmak kimseye saygısızlık hakkını vermez” ve “Emekli Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Gündel: Bu tavır, düşünce ve ifade özgürlüğüne darbe” satırbaşları öne çıkarılmıştır. İlgili bölümlerin detayına geçildiğinde ise; *“Danıştay töreninde ortaya çıkan tablo, devlet yönetme ehliyetini kaybetmiş birinin tutum ve davranışlarının topluma yansımasıdır.”*, *“Danıştay’ın kuruluş yıldönümü törenlerinde Başbakan’ın yargının asli ve kurucu unsuru olan savunmanın sesine ve eleştirilere tahammülsüzlüğüne bir kez daha tanık olduk.”*, *“Koruma görevlilerinin Danıştay binasında vaziyet almaları, içlerinde yüksek yargıçların bulunduğu topluluğun salona hapis olunması, yargıya bakışın ve verilen değer in kötü bir tezahürü olmuştur.”*, *“Esasen yapılan bir müdahale olmaktan ziyade tahammülsüzlüğün de ötesinde bir saldırı, taciz ve saygısızlıktır. Bu saldırıyı tüm barolara ve avukatlara yapılmış kabul etmekte ve şiddetle kınamaktayız.”*, *“Başbakan’ın bu tavrını düşünce ve ifade özgürlüğüne darbe olarak görüyorum.”* ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Söz konusu yorumlardan hareketle, dönemin Başbakanı Erdoğan’ın bahsi geçen tutumundan ötürü muhalefet ve yargı kanadının yoğun eleştirilerine maruz kaldığı görülmektedir.

Olay 8: 14 Mayıs tarihli Gazete *“SOMA’DA YÜREKLERİ DAĞLAYAN FACİA”* manşeti ve *“AFAD: 17 ölü 200 işçi mahsur”*, *“Can kaybının artmasından endişe ediliyor”* alt başlıklarıyla okuyucuya sunulmuştur. Haberin giriş bölümünde *“Bu arada, muhalefet partilerinin TBMM’de araştırma komisyonu kurulması için verdiği önergeler de AKP tarafından reddedildi.”* ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Henüz haberin detayına geçilmeden, söz konusu ifadelerle okuyucu iktidar partis inin ihmalkarlığına yönelik iddialar ile haber sunumuna hazırlanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde, *“MADENDE TRAFÖ FACİASI”* başlığına ve *“Başkandan acı iddia: Ölü sayısı 157”*, *“İktidar, muhalefetin Soma’yla ilgili önergelerini 20 gün önce reddetmiş”* alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Gazete, haber girizgahını *“Soma’daki maden faciası yürekleri dağladı. Trafo patlamasının sebep olduğu yangınla başlayan facianın boyutları giderek büyüdü. AFAD, şu ana kadar 17 işçinin öldüğünü, 11’inin de yaralı kurtulduğunu belirtti. 200’den fazla madenci ise kurtarılmayı bekliyor.”* şeklinde sunmuştur. Haberin detayında *“Muhalefetin, Soma’daki maden ocaklarında yaşanan olaylar konusunda, iktidarı peş peşe uyardığı ortaya çıktı. MHP iki hafta önce, CHP ve HDP ise 20 gün önce Soma’daki maden ocaklarında meydana gelen iş kazalarının sebeplerinin araştırılmasını istedi.”* ve

“Muhalefet partilerinin TBMM’de bir araştırma komisyonu kurulması için verdiği önergeler de AKP tarafından reddedildi.” ifadelerine yer verilmiştir. Devamında *“Dün de CHP’nin işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda Meclis’te araştırma komisyonu kurulmasına ilişkin verdiği grup önerisinin görüşüldüğü sırada Soma’dan üzücü haber geldi. AKP, CHP’nin bu önerisini de reddetti.”* ifadeleriyle, kazanın gerçekleşmesinin ardından gerekli araştırma komisyonunun kurulmasını engellediği gerekçesiyle tüm eleştiri oklarının iktidar partisine çevrildiği görülmekte ve olayın kaza olmaktan öte ihmalkarlık sonucu bu noktaya geldiğinin altı çizilmektedir.

Olay 9: Gazetenin 31 Mayıs tarihli baskısının ilk sayfasında Gezi olaylarına ilişkin herhangi bir habere yer verilmezken; ilerleyen sayfalarda 1 tam sayfanın olaya ayrıldığı ve konunun yorum formatında ele alındığı dikkati çekmektedir. Arzu Yılmaz’ın *“GEZİ YILDÖNÜMÜM”* başlığıyla sunulan yazısının detayında; *“Park’ta aldığım ilk haber, sabahın 5’inde çadırları yakan polislerin ağaca tırmanan bir genci coplayarak testislerini yırtmasıydı, genç ben geldiğimde Şişli Etfal’de ameliyattaydı.”*, *“Farklı kesimlerden olduğu belli olan 200 kişi parkta olmaktan dolayı çok mutluydu, uzun zamandır AKP hükümetinin ‘saltanatvari’ kararlarından özel ve mesleki hayatlarında bıkmışlardı.”*, *“14.00’teki foruma basın alınmadı zira kaç gündür polis ve idarecilerden gördükleri baskı ve şiddet medyaya doğru yansıtılmıyordu, daha doğrusu hiç haber yapılmıyordu.”* ve *“‘Çapulcular’, ertesi gün Başbakan’ın gezicilere yaptığı ilk hakaret olarak tarihe geçti.”* ifadeleriyle, yazarın olaya ilişkin gözlem niteliğindeki haber sunumuna yer verilmiştir.

Olay 10: Gazete 10 Haziran tarihli baskısını *“BAYRAK DEPREMİ”* manşeti ile yayımlamıştır. Haberin girişinde *“Çözüm sürecine dair umutların arttığı bir dönemde yolların kesilmesiyle başlayıp bayrak indirmeye kadar varan provokasyonlar bütün Türkiye’de gerginliğe sebep oldu. Askeri alandaki bayrağın indirilmesi, siyasetin de dengesini sarstı. Muhalefet partileri sorumluluğu hükümete yüklerken, hükümet faturayı askere kesti.”* ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında *“CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, bayrağın gönderden indirilmesinde asıl sorumlunun Başbakan Erdoğan Tayyip Erdoğan olduğunu söyledi. ‘Bayrak inecek, bunlar seyredecek. Şimdi bugün celallenmiş; bayrak nasıl inermiş, asker hesabını verecekmiş. O bayrağı oradan sen indirdin, sen.’”* ifadelerine yer verilmiştir. Gazete, MHP lideri Devlet Bahçeli’nin ise, *“Bahçeli, son dönemin en sert tepkisini gösterdi: ‘Ey 17-25 rumuzlu Erdoğan’ diye*

seslenen Bahçeli 'Soruyorum sana; senin çözümün, barışın, açılımın bu mudur? Bayrak inerse çözüm olacak, vatan parçalanırsa çözüm gelecek öyle mi? Batsın senin çözümün.' diye konuştu." sözlerine yer vermiştir. Haber girişinde muhalefet kanadının İktidarı sorumlu tutan söylemlerinin aktarılması suretiyle, okuyucu nezdinde İktidarın hatalı bir politika izlediği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Haberin detayına geçildiğinde ise; "BAHÇELİ'DEN DİYARBAKIR'DAKİ BAYRAK OLAYINA ÇOK SERT TEPKİ: AKP, Çankaya için PKK'ya Güneydoğu sözü vermiştir", "Erdogan, komutanı suçladı: O bayrağı indireni indireceksin", "Başbakan'a yüklendi: O bayrağı sen indirsin", "Suçu askere atmak, iktidarı sorumluluktan kurtarır mı?" ve "Hükümet, asker ve polisi görev yapamaz hale getirdi" başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan ifadelerle, yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde rant sağlayabilmek adına sürecin bu şekle geldiğinin altı çizilerek, olayın faturası İktidara kesilmek istenmiştir. Haberin detaylarına geçildiğinde, "AK Parti, son bayrak provokasyonunda da en iyi yaptığı şeyi yapıyor. Tıpkı Soma'da olduğu gibi hedef saptırıyor, sorumluluğu suçu başkasına atıyor.", "Devlet kapatılan bir yolu bile açmaktan acizken, tek sorumlunun asker olduğuna inanmamız nasıl beklenebilir?" ifadelerine yer verilen haber; "İktidar şımarık bir çocuk gibi her başı sıkıştığında suçu başkalarına atmayı bırakıp, sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrenmeli." sözleriyle sonlandırılmıştır. Söz konusu ifadelerle, iktidarın sorumlu tutulması gerektiği hususu bir kere daha vurgulanmıştır. MHP lideri Devlet Bahçeli'nin konuşmalarının yer aldığı bölümde ise, "Ey 17-25 rumuzlu haram elebaşısı, senin çözümün, barışın, açılımın bu mudur? Batsın senin çözümün, batsın senin barışın, yerin dibine geçsin senin özgürlük ve barış anlayışın, kahrolsun sizin süreç fitneniz." ifadeleri aktarılmıştır. Konuşmasının devamında AKP-PKK işbirliği iddialarına yönelik sözler sarf eden Bahçeli'nin "Başbakan, İmralı canisi ve çetesine ilk etapta özerkliği vaat etmiş, affı müjdelemiş, vatan topraklarını parselleme sözü vermiştir. Bunun karşılığında ise iktidarda kalmayı, cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmayı istemiştir. Kısaca AKP-PKK arasındaki ilişki şudur: 'Al Güneydoğu'yu, ver Çankaya'yı. Al özerkliği, ver başkanlığı." sözlerinin de haber kapsamında aktarıldığı görülmektedir. Devamında "MHP lideri, AKP'nin 2006 yılından beri PKK'yla görüşüğünü belirtirken, 'Aziz milletimiz duysun, AKP'ye oy veren kardeşlerim bilsin ki; bu tarihte Başbakan ve hükümeti, Erbil'den PKK'ya özel uçak tahsis etmiş, buradan yüklediği militanları Oslo'ya götürmüştür.' iddiasında bulundu." ifadeleri kullanılmıştır. Saadet Partisi Genel Başkanı'nın sözlerine de değinilen haberde Genel Başkan Mustafa Kamalak'ın "Türk milleti bu acziyete müstahak değildir, bu acziyet

ıçindeki tutumundan dolayı hükümeti şiddetle kınıyorum.” ve “Türkiye bugün kritik bir noktaya gelmiştir. Yollar kesiliyor ve 15-20 gündür Bingöl-Diyarbakır yolu kapalı. İnsanlar dağa kaçırılıyor, çocuklar dağa çıkarılıyor. Bayrak indiriliyor, devlet ne yapabiliyor? Bu ülkeyi acziyete düşüren hükümeti şiddetle kınıyorum.” sözleri aktarılmıştır. Konuya ilişkin Kemal Kılıçdaroğlu’nun değerlendirmelerine de yer verilen haberde Kılıçdaroğlu’nun “Bir askeri birlik düşünün. Tel örgüler var. Atlıyorsun gidiyorsun. Bayrak direğine çıkıyorsun. Bayrağı indiriyorsun, atıyorsun, tekrar dışarı çıkıyorsun. Başbakan ses çıkarmıyor, cumhurbaşkanı ses çıkarmıyor.” açıklamalarıyla durum tasvirini naklettikten sonra; “Şimdi bugün grup toplantısında celallenmiş. Bayrak nasıl inermiş, asker hesabını verecekmiş. O bayrağı oradan sen indirdin, sen.” sözlerine yer vermiştir. Kılıçdaroğlu’nun iktidarı eleştirdiği konuşmasında sarf ettiği “‘Sen indirdin’ derken, bunu ben söylemiyorum. Bunu Bülent Arınç söylüyor. Arınç, ‘Sabırla olayları takip ediyoruz. Yoksa bayrak direğine çıkmaya çalışıp da o bayrağı oradan yere indirmeye cüret eden insana herhalde o anda cevap verilebilirdi.’ sözlerinin ardından; “‘Talimatı verdik, o bayrak indi, asker seyretti, çünkü biz söyledik’ diyor.” ifadelerini kullanmıştır. Gerek Devlet Bahçeli’nin gerekse de Kemal Kılıçdaroğlu’nun İktidarı eleştiren sözlerinin detaylı bir şekilde aktarılmış olması, Gazetenin de benzer bir düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Konuya ilişkin çok farklı boyutlarda aktarım yapılmış olsa da, tüm aktarımlarda İktidara eleştirel bir tutum geliştirilmiştir. Ayrıca, “Dolmabahçe Camii’nde içki içildi ve bunun görüntülerini bu cuma günü göstereceğiz” söyleminin üzerinden tam 1 yıl geçtiğini hatırlatan Kılıçdaroğlu konuşmasında “Kaç cuma geçti? 52 hafta geçti. Başbakanlık koltuğunda oturan zat yalan söyledi mi, söyledi. Yalan söyleyenden başbakan olur mu? Vallahi de olmaz, billahi de olmaz. Bu yalanı niye söylüyor? İç çatışma çıksın diye. Ama bu ülkenin irfanı var.” sözlerine yer vermiştir. İlgili aktarımla “bayrak” gibi Türk toplumunun ciddi bir değerine yönelik oluşan hassasiyet, farklı konularla da perçinlenmiş ve toplum nezdinde iktidar aleyhine bir tutum oluşturulmaya çalışılmıştır.

Olay 11: Gazete 12 Haziran tarihli baskısında “MUSUL KONSOLOSLUĞUMUZA IŞİD BASKINI” manşetini kullanmayı tercih etmiş ve haber örgüsünü “Bağdat, gıda ve silah stokluyor”, “IŞİD, Tikrit’i de alıp Beyci’ye girdi” ve “Irak Türkmen Cephesi Başkanı: Ankara’dan arayan yok, katliam tehdidi altındayız” alt başlıklarıyla okuyucuya sunmuştur. Haber girişinde “Öğle saatlerinde ağır silahlarla binayı kuşatan IŞİD militanları ‘Teslim olun yoksa bomba ile saldıracamız.’ diye tehdit etti. Sayıları sınırlı olan Türk emniyet

kuvvetleri, tehlike karşısında çaresiz konsolosluğu teslim etti.” ifadelerine yer verilerek, kamuoyunda mevcut tehlikenin bilinmesine karşın, Konsolosluğun korunmasında görevli personel sayısının neden arttırılmadığı noktasında şüphe uyandırılmak istenmiştir. Ayrıca, “çaresiz” ifadesi kullanılarak, Başkonsoloslukta bulunan Türk vatandaşlarının Hükümet tarafından çaresiz bırakıldığına yönelik bir algı yaratılmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir. Devamında “*Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun ‘Güvenliği için gerekli önlemleri aldık.’ açıklamasından saatler sonra gerçekleşen baskın büyük tepki çekti.*” ifadeleri ile Davutoğlu’nun açıklamasındaki samimiyetin sorgulanmasına yönelik bir farkındalık yaratılmaya çalışılmış ve bu duruma kamuoyu tarafından büyük tepki gösterildiği aktarılmıştır. Haberin alt bölümlerinden birinde “*Irak Türkmen Cephesi Başkanı Erşad Salihi, Tel Afer ve Tuzhurmatu’da yaşayan Türkmenlerin IŞİD katliamı tehdidi altında olduğunu söyledi. Salihi, buna rağmen Ankara’dan kendisini şimdiye kadar hiçbir yetkilinin aramadığını belirtti.*” ifadelerine yer verilerek, Hükümet’in bölgede yaşayan Türkmenler’e yönelik herhangi bir girişimde bulunmadığı ve bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediğine dikkat çekilmiştir. Akabinde Salihi’nin “*Tel Afer’deki Şii Türkmenler çok korkuyor. Ne Kürtler ne de merkezi hükümet silahlarımız kabul etmedi. Bugün herkes silahlıdır Irak’ta. Türkmenler tek başına bırakılmıştır.*” sözleri aktararak, bölgede yaşayan Türkmen gruplarına Türk hükümeti tarafından destek sağlanmadığına yönelik iddialar kamuoyuna duyurulmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*IŞİD, MUSUL’DAKİ TÜRK BAYRAĞINI İNDİRDİBAŞKONSOLOSLUĞA TERÖR BASKINI*” başlığı ve “*DAVUTOĞLU: RİSKLER YÜKSELDİĞİNDE TAHLİYE TALİMATI GÖNDERDİK*” alt başlığı kullanılmıştır. Seçilen başlıkta Türk bayrağı gibi toplumun önem atfettiği, hatta kutsal kabul ettiği bir olgunun ön plana çıkarılması ile toplum nezdinde konuya verilecek tepkinin şiddetinin artırılması hedeflenmiştir. Haberin girişinde ise, “*IŞİD’in ele geçirdiği Musul Başkonsolosluğu, Türk Özel Harekatı tarafından korunuyordu.*” bilgisi kamuoyuna aktarılmıştır. Haberin satır arasında “*Dışişleri Bakanı Davutoğlu, IŞİD’in Musul’da kontrolü ele geçirdikten sonra dün akşam saatlerinde ‘Musul Başkonsolosluğumuzun güvenliği için gerekli önlemler alındı.’ demişti. Davutoğlu, bu açıklamasının ardından önemli görülmeyen rutin bir toplantı için New York’a doğru yola çıkmıştı.*” ifadesine yer verilerek, ilgili Bakanın konuya ilişkin hassasiyet göstermemesine vurgu yapılmıştır. Devamında “*Kriz ve uyarılara rağmen Davutoğlu’nun New York’a gitmesi sosyal medyada yoğun eleştiri konusu oldu.*” ifadeleriyle, kamuoyunun gösterdiği tepkiden bahsedilmiştir. Ayrıca, “*Zaman’ın edindiği bilgiye göre Musul Başkonsolosu*

Öztürk Yılmaz, geçtiğimiz günlerde Ankara'ya geçtiği raporda IŞİD'in bölgede gücünü giderek arttırdığını ve şehrin kontrolünü ele geçirmesinin an meselesi olduğunu bildirmişti.” ifadesine yer verilerek, tehlikenin geliyorum dediği; ancak, konuya ilişkin İktidar tarafından herhangi bir önlem alınmadığı kamuoyuna örtük bir şekilde aktarılmıştır.

Olay 12: Gazete 20 Haziran tarihli baskısında “237 Balyoz hükümlüsü serbest bırakıldı” başlığıyla haberi kamuoyuna duyurmuştur. Haber detayının “Balyoz darbesine tahliye” başlığıyla sunulduğu görülmüştür. Haber içeriğinde ise, mahkeme kararının detaylarına ve tahliye olan kişilerin aileleriyle buluşma sevincine yer verilmiştir. Haberin başlığında Balyoz Davası'nda hükümlü bulunan kişilere yönelik gerçekleştirilen tutuklamanın “darbe” olarak nitelendiği; ancak, haberin içeriğine geçildiğinde ise, darbeye ilişkin hiçbir ifadeye yer verilmemiş olduğu görülmektedir.

Olay 13: 23 Temmuz tarihli baskısında “YOLSUZLUKLARI ORTAYA ÇIKARAN POLİSLERE SAHUR BASKINI: 100 GÖZALTİ REZA'LAR DIŞARIDA YAKALAYANLAR İÇERİDE” manşetine yer verildiği görülmektedir. Söz konusu manşetle, bir önceki yıl başlayan yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasına ilişkin kesin hükümler kullanıldığı görülmektedir. Yolsuzluk yapanların serbest bırakılmalarına karşın; onların peşine düşen emniyet görevlilerinin suçlu muamelesi gördüğü belirtilerek, toplumun olaya ilişkin tutumu manipüle edilmeye çalışılmıştır. Haberin girişinde kullanılan “5 gün önce kurulan sulh ceza hakimliğinin emriyle gerçekleşen operasyonun kararını, yolsuzluk soruşturmasında zanlıları tahliye eden hakimin vermesi dikkat çekti.” detayı ile, kamuoyunda tutuklamaların haklılığına yönelik şüphe uyandırılmaya çalışılmıştır. Gazete haberin devamında “Başbakan Tayyip Erdoğan'ın aylardır ‘alt yapısını hazırlıyoruz’ dediği hukuksuz operasyonlar dün başladı.” yorumuna yer vermiştir. Ayrıca, haber kapsamında muhalefet kanadının konuya ilişkin ““Adli takibat intikam ruhu içinde olmamalıdır. Eğer bir ülkede siyaset yargıya, yargı siyasete karışıyorsa orada adalet olmaz.””, ““Bu tür eylemler, devletin gücü kullanılarak belli bir kesimden, polislerden ya da yolsuzluğu ortaya çıkaranlardan intikam almak için yapılıyor.”” ve ““Emniyet müdürleri ve amirlerine kelepçe takılması onur kırıcı bir durum. Bir psikolojik operasyon, nefret, öç alma operasyonu yürütülüyor.”” söylemlerine yer verilmiştir. Anılan ifadelerden ve aktarımlardan hareketle, İktidarın söz konusu operasyonu inat uğruna gerçekleştirdiği algısı oluşturulmaya çalışılmış ve birbirine paralel söylemlere yer verilerek, söz konusu

sav güçlendirilmek istenmiştir. Haber bölümlerinin “EMNİYET MÜDÜRÜ KÖSE’Yİ ANNESİ UĞURLADI: Canını sıkma oğlum hırsızlar utansın”, “O KELEPÇE BENİM KOÇUMA ŞEREFTİR”, “Başbakan, eliyle ödül verdiği oğluma kelepçe taktı” ve “Gece yarısı operasyonuna tepki yağdı” alt başlıkları ile aktarıldığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise, “Yolsuzluğu soruşturan polislere SAHURDA OPERASYON” başlığı kullanılmıştır. Devamında da, “Ergenekon, KCK, Selam Tevhit Terör Örgütü ile 17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonlarını savcılık talimatıyla yürüten polisler, sahurda gözaltına alındı. Mukavemet göstermemelerine rağmen, emniyet müdürlerinin ellerine kelepçe vuruldu.” ifadelerine yer verilmiştir. Haber detayında ise, “Hiçbir mukavemet göstermemelerine rağmen, emniyet müdürlerinin ellerine kelepçe vurulması ise dikkatlerden kaçmadı.” ve “Reza Zarrab ailesi ile Bodrum’da tatilin tadını çıkarıyor. Zarrab’ın 48 metrelik yelkenlisiyle tatil yapmasına sosyal medyada ‘Reza tatilde, polisler nezarette’, ‘Hırsız Reza tatilde, vatanın has evlatları gözaltında’ diyerek tepki gösterildi.” ifadelerine yer verilmiştir. Yine, haber kapsamında; “Hükümetin geçen ay çıkardığı yeni kanunla kurduğu Sulh Ceza Hakimliği müessesesi, ilk hukuksuz icraatını önceki gece ortaya koydu.”, “Pur’un dosyayı niceleyip incelemeyeceği ise soru işaretleriyle dolu. Hakim Pur, 17 Aralık yolsuzluk ve rüşvet soruşturması kapsamında evinde ayakkabı kutusunda 4 milyon Euro ile yakalanan eski Halkbank Genel Müdürü Süleyman Aslan’ı tahliye etmişti.”, “2002 ve 2006 tarihlerinde 2 defa terör örgütü olduğu yönünde karar çıkan Selam-Tevhid Kudüs ordusu için ‘Sözde Selam Tevhid adlı örgüt’ denilmesi şaşkınlığa neden oldu. Başsavcılığın Yargıtay kararlarına giren örgüt için ‘sözde’ ifadesini kullanması polislere yapılan operasyonu meşrulaştırma çabası olarak yorumlandı.”, “Gözaltına alınan polislere yöneltilen ‘casusluk’ suçlamasının ‘çok zorlama’ olduğunu belirten Savcı Çimen, ‘Başbakanı, bakanları ya da MİT müsteşarını dinlediğimi ispat etsinler, derhal istifaya hazırım. Hodri meydan. Yalancı mısınız, algı operasyonu mu yapıyorsunuz görelim.’ ifadelerini kullandı” ifadelerine yer verilmiştir. Gazetenin bir başka sayfasında aynı konu “Annesi uğurladı: Canını sıkma para çalmadın, ülkeyi satmadın” başlığının ve “OPERASYONDAKİ 9 HUKUKSUZLUK İtirazlara karar verecek hakim, Başbakan hayranı”, “Karakola kendisi gitti arkadan kelepçelendi”, “Hükümet medyasından algı operasyonu” ve “Haram lokma yemedik, eşlerimizle evlatlarımızla gurur duyuyoruz” alt başlıkları ile ele alınmıştır. Haberin detayında “17 ve 25 Aralık yolsuzluk soruşturmasını yürüten polislere yönelik operasyonu ilk olarak hükümete yakın gazetelerde çalışan muhabirler duyurdu. TVNet, A Haber, Yeni Şafak ve Sabah muhabirleri, sosyal

medyadan operasyonun detaylarını paylaştı.” ifadelerine yer verilerek, araştırma kapsamında söylem analizine tabi tutulan gazetelerden biri “hükümete yakın” olmakla itham edilmiştir. “Algı operasyonu, gece yarısı canlı bağlantılarla ilk dakikalarından itibaren yapılmaya başladı.” ifadesiyle de, anılan medya organlarının algı operasyonu yürüttüğü ve toplumsal kanaatin manipüle edilmesine yönelik yayın yaptığı iddia edilmiştir. Araştırma konusunu teşkil eden kitle iletişim araçlarının yayın politikalarını, iktidar ile ilişkilerine göre şekillendirip şekillendirmediği hususu, sektörde faaliyet gösteren farklı bir kitle iletişim aracı üzerinden alenen ifade edilmiştir.

Olay 14: 10 Ağustos tarihinde “*Demokrasi ve hukuk yolu açılsın, huzur gelsin*” manşetiyle seçim sonuçlarına yönelik temennisini dile getiren Gazete, 11 Ağustos tarihli baskısında seçim sonuçlarını “*12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN*” manşetiyle duyurmuştur. “*Bahçeli: Erdoğan’ın başkanlık hayalleri suya düşmüştür*”, “*CHP: Yarış eşit şartlarda olmadı, dürüst siyaset kaybetti*”, “*Kazansan bile kaybedersin*” ve “*Soma, tekmeği unutmadı*” alt başlıklarına yer verilen haberin girişinde, “*Seçime katılımın yüzde 73’te kalması Erdoğan’ın oy oranını yüzde 51,6’ya çıkardı. Muhalefet ise geçen seçimde oyunu aldığı 5 milyon seçmeni bu kez sandığa götüremedi.*” ifadeleri kullanılmıştır. Devamında da “*Erdoğan’ın yarışı önde tamamlamasında muhalefet seçmeninin sandığa gitmemesi etkili oldu. ‘Çatı aday’ İhsanoğlu’nun sadece CHP ve MHP’nin 30 Mart’taki belediye meclisi üyeliklerinin toplam oranı olan yüzde 44’ün gerisinde kalması bunun göstergesiydi.*” ifadelerinin ardından; “*Dün 15 milyona yakın seçmenin oy kullanması Erdoğan’ın oy oranının yükseltti. 40 milyon geçerli oyun 20,8 milyonunu alan Erdoğan’ın partisi AKP, 30 Mart’ta 44,7 milyon geçerli il genel meclisi oylarının 20,5 milyonunu elde ederek yüzde 45’lik destek sağlamıştı.*” ifadelerine yer verilmiştir. 2 tam sayfa sunulan haberin detayına geçildiğinde ise, “*SEÇİMİ KİM KAYBETTİ?*” ve “*12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN*” başlıklarının ve “*KATILIM DÜŞTÜ, SONUÇ İLK TURDA ÇIKTI*” ve “*5 milyon MHP ve CHP seçmeni sandığa gitmedi*” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber girişlerinin ise; “*10 Ağustos cumhurbaşkanı seçimi, kazananı kadar kaybedenleriyle de anılacak. Muhalefet ortak aday göstererek takdiri hak etse de, kampanya sürecindeki performansları, CHP ve MHP’yi kaybedenler sınıfına soktu.*”, “*Seçimin galibi Erdoğan ise 30 Mart’ın üzerine neredeyse hiç oy ekleyemedi. Seçim sürecindeki üslubu ve Çankaya’da Anayasa’nın sınırladığı çizgiyi pek umursamayacağını söylemesi de demokrasi adına talihsizlik*” ve “*13 partinin destek*

verdiği İhsanoğlu yüzde 38,5'te kaldı. İhsanoğlu'nun düşük oy almasında 5 milyon muhalefet seçmeninin boykotu etkili oldu. ”şeklinde sunulduğu görülmektedir. Haberin detayında yer verilen “13 partinin 30 Mart yerel seçimlerindeki oyları yaklaşık 20,3 milyona tekabül etmesine karşın, İhsanoğlu'nun 15,5 milyon seçmenden oy alması, muhalif seçmenin sandığa gitmediği değerlendirmelerini beraberinde getirdi.” ifadesiyle, Erdoğan'ın başarısında muhalefetin oy vermeyen seçmeninin de sorumluluğunun bulunduğu vurgu yapılmıştır.

Olay 15: 28 Ağustos tarihli Gazete haberi “AKP'nin ikinci genel başkanı” başlığıyla kamuoyuna sunmuştur. Haber detayına geçildiğinde “AKP'de Davutoğlu dönemi” başlığının tercih edildiği haberin girişi, “AKP'nin 1'inci Olağanüstü Kongresi, Ankara Arena'da yapıldı. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, tek aday olarak girdiği kongrede geçerli oyların tamamını (1.382) alarak AKP'nin yeni genel başkanı seçildi. Müstakbel başbakan Davutoğlu, yarın yeni bakanlar kurulu listesini hazırlayarak Köşk'e sunacak.” ifadeleri ile şekillendirilmiştir. Haberin sunumunda; “YENİ KORUMALAR BAŞBAKANLIK'TA MÜLAKATTAN GEÇİRİLDİ”, “Basın örgülerinden akreditasyona sert tepki: Kınıyoruz”, “Yargıtay üyelerine ağır hakaret”, “DAVUTOĞLU EMANETÇİ DEĞİLDİR”, “Şehit cenazeleri Erdoğan'ın eseridir”, “ABD, Köşk törenine maslahatgüzar gönderiyor”, “AKP'de sürpriz ayrılık” ve “436 milyon liralık özel uçak' iddiası Meclis'e taşındı” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Haber içeriğinde Davutoğlu'na yönelik “Bugüne kadar hiçbir kanıt gösteremediği, Dışişleri Bakanlığı'nın dinlenmesi konusunda yine ‘kanaatlerine göre’ konuştu. Bir kez daha dinlemeyi hizmete fatura etti. Bugünlerde Türkiye'yi yıllarca dinlediği ortaya çıkan Almanya'ya ise tek kelime etmedi.” ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, “AKP'nin 1. Olağanüstü Kongresi'nde Zaman, Cihan Haber Ajansı, Taraf, Aydınlık ve Bugün'ün de aralarında bulunduğu bir grup basın kuruluşuna akreditasyon uygulaması tepki çekti. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın konseyi ve G-9 Gazeteci Örgütleri tarafından kınandı.” ifadelerine yer verilerek; TGC'den yapılan yazılı açıklama da örnek gösterilerek, AKP'nin gelenek haline getirdiği akreditasyon uygulamasının giderek genişlediği belirtilmiş ve İktidarın bunu bir sansür olarak kullandığı ifade edilmiştir. Basın Konseyi'nin de açıklamasına yer verilen haberde “Ayrımcılığı kabul etmek mümkün değildir. Yeni Türkiye hedefiyle başlanan sürece, eski alışkanlıklarla devam etmenin, demokratikleşmeye hiçbir katkısı olmayacağı inancındayız.” ifadeleri aktarılmıştır. Son olarak, G-9 Gazeteci Örgütleri Platformu'nun

yaptığı açıklamaya gönderme yapılmış ve Platform’un “G-9 Gazeteci Örgütleri Platformu’ndan yapılan açıklamada ise hükümetin baskı ile gazetecileri sindirmeye çalıştığı ifade edildi.” söylemine yer verilmiştir. Farklı medya kuruluşlarının yapmış olduğu yorumlar ele alındığında, AKP Hükümeti’nin bazı yayın gruplarını baskı altına alabilmek adına sansür uyguladığı ifade edilmiş ve bu konuda İktidar ciddi eleştirilere maruz bırakılmıştır. Haberin farklı bir bölümünde “*Tayyip Erdoğan, kongredeki veda konuşmasında cumhurbaşkanlığı görevine başlayacak bir devlet adamı gibi değil, başbakanlığı bırakmayacak bir genel başkan gibi konuştu. Yine Hizmet hareketini hedef aldı, delilsiz, mesnetsiz iddialarını, hakaretlerini sürdürdü. Yargıtay üyelerine ‘bir avuç haşhaşı’ demekten geri durmadı.*” ifadelerine yer verilerek, Cumhurbaşkanı seçilen Erdoğan’ın cumhurbaşkanlığının bir gereği olan “*tarafsızlık*” ilkesine uygun hareket edemeyeceğine dikkat çekilmiş ve Başbakanlık sürecinde kişiselleştirdiği problemlerini cumhurbaşkanlığı makamına taşıyacağı kamuoyuna duyurulmuştur. Bir diğer bölümde ise; “*Devlet Bahçeli, AKP kongresine katılan Erdoğan’ın anayasal suç işlediğini anlattı: ‘Erdoğan resmen cumhurbaşkanı olmasına rağmen, AKP’nin kongresine hem katılıp hem de konuşma yaparak Anayasa’nın ruhuna ve temel kaidelerine daha şiddetli bir savaş açmıştır. Anayasa suçunu bir kez daha işlemiştir.*”, “*Dahası Cumhurbaşkanı makamının tarafsızlığını darbelemiş, TBMM’de bugün yapacağı yemini peşinden bozmuş ve anlamsızlaşmıştır. Anayasa’nın 103. maddesine göre namus ve şeref üzerine edeceği tarihi yeminin inandırıcılığı ve bağlayıcılığı erkenden buharlaşmış ve budanmıştır.*” sözlerine yer verilerek; haber içeriğinde vurgulanmak istenen cumhurbaşkanlığının bir gereği olan “*tarafsızlık*” ilkesinin zedelendiği hususu, farklı kesimlerin benzer tepkilerinden bahsedilerek desteklenmek istenmiştir.

Olay 16: Gazete 21 Eylül tarihli baskısında “*İŞİD’İ ELİNDEKİ 49 REHİNE, 101 GÜN SONRA SERBEST Türkiye’nin gözü aydın*” manşetinin ve “*Başbakan Davutoğlu: Temaslar hiç kesilmedi*” alt başlığının kullandığı görülmektedir. Haber girişinin ise, “*Türkiye, dün Başbakan Davutoğlu’nun ‘Sabah karşı vatandaşlarımızı aldık ve ülkemize getirdik.’ sözleriyle rahat bir nefes aldı. İŞİD’in elindeki rehineler Musul’dan Suriye’ye geçirildikten sonra, sabah vakti Akçakale Sınır Kapısı’nda güvenlik güçlerince teslim alındı.*” şeklinde verildiği görülmektedir. Devamında yer alan “*Başbakan Ahmet Davutoğlu, rehinelerin kurtarılmasında hiç kesilmeyen temasların rol oynadığını söylerken; Cumhurbaşkanı Erdoğan ise rehinelerin operasyon ile kurtarıldığını belirtti.*”

ifadesine yer verilerek, sürece yönelik ilk ağızdan yapılan çelişkili açıklamalara dikkat çekilmek istenmiştir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda rehinelere kurtarılması sürecinin temaslar üzerinden mi yoksa operasyon üzerinden mi yürütüldüğüne ilişkin kamuoyunun kafasının karıştırıldığına vurgu yapılmak istenmiştir. Haberin detayında ise, “*101 günlük hasret bitti GÖZÜMÜZ AYDIN*” başlığı ile “*BAŞKONSOLOS’UN BAŞINA SİLAH DAYADILAR*”, “*ELA BEBEK’İ ANNESİYLE HAYATA TUTUNDU*”, “*BEBEĞİNİ İLK KEZ GÖRDÜ*”, “*Başkonsolos: Vatan için katlandık*”, “*BUGÜN BAYRAM*”, “*Erdoğan: Vatandaşlarımız IŞİD’in elinden operasyonla kurtarıldı*” ve “*Sınırdaki IŞİD öfkesi: Efkan Ala’yı taşıdılar*” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haber girişinde “*Acımasızlığıyla nam salan IŞİD militanlarının 11 Haziran’da rehin aldığı 46 Türk vatandaşı dün Türkiye’ye getirildi. Türkiye, başkonsolosluk çalışanları ve ailelerinin sağ salim ülkeye dönmesiyle büyük sevinç yaşadı. Rehine kriziyle bölgede eli-kolu bağlanan Türk dış politikası rahat bir nefes aldı.*” ve “*Başbakan Davutoğlu, IŞİD’in elindeki 49 rehine ile ilgili müjdeli haberi Azerbaycan’da aldı. Ziyaretini yarıda keserek Şanlıurfa’ya gelen Başbakan, 101 gün sonra özgürlüklerine kavuşan vatandaşlarımızla kucaklaştı. Rehinele birlikte Ankara’ya gelen Davutoğlu, ‘Bugün bir bayram günüdür.’ diyerek duyduğu sevinci dile getirdi.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haber detayında Başbakan Davutoğlu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamalarına detaylıca yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, muhalefet kanadından yapılan sevinç açıklamalarının da yer aldığı haberde, “*IŞİD terör örgütünün elindeki 49 rehinenin kurtarılmasının ardından konuyla ilgili yazılı değerlendirme yapan MHP lideri, sevinçli olduklarını, ancak rehineler karşılığında IŞİD’e neler vaat edildiğinin de gizemini koruduğunu belirtti.*” ifadelerine yer verilmiştir. Yine, Bahçeli’nin konuşmasında yer alan “*Vahşi terör örgütünün, sanki Türkiye Cumhuriyeti’nin eşit bir muhatabı gibi ima ve lanse edilmesi, hükümetin 101 günlük perişanlığını ve acziyetini daha da perçinlemiştir. AKP, zaaf ve açıklarını örtbilmek için dört bir koldan zafer edebiyatına sığınmış, 101 günlük ayıp ve rezaleti kapatmanın telaşına kapılmıştır.*” sözleri de haber kapsamında aktarılmıştır.

Olay 17: 29 Ekim tarihli baskısında “*YİNE MADEN YİNE İHMAL*” manşetine yer veren Gazete, haberin sunulması amacıyla “*18 İŞÇİ MAHSRU KALDI*”, “*YAŞAM ODASI YOK*” ve “*BARAJA ÇOK YAKIN*” satırbaşlarını kullanmıştır. Haberin girişinde ise, “*301 ölüm ders olmadı. Ermenek’te ihmallerin yol açtığı Soma faciasına benzer bir kaza yaşandı.*” ifadelerine yer verilirken; devamında “*Pak Maden İş Genel Başkanı Vedat*

Öztürk *‘ihmal, sorumsuzluk ve tedbirsizlik’lere dikkat çekti.*” ve *“İşçiler, şartların Soma Yasası’ndan sonra zorlaştığını belirterek, patronun ‘Yemek ve servis kendinizden olacak, yemek dışarıda değil ocakta yenecek’ dediğini aktardı.”* ifadelerine yer verilmiştir. Anılan ifadelerden yola çıkılarak, olayın “kaza” boyutundan öte “ihmal ve sorumsuzluk” boyutunun öne çıkarıldığı değerlendirilmektedir. Haberin detayında *“BARAJIN YANINDAKİ KÖMÜR OCAĞINI YER ALTI SUYU BASTI: 18 İŞÇİ MAHSUR Torba yasa, Ermenek’i vurdu”* başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haber girişinde ise, *“Çıkarılan Torba yasa’yı eleştiren işçiler ‘Yasa öncesinde öğle yemekleri dışarıda yeniliyordu, öğle yemeği için dışarı çıksaydık bir kişinin bile burnu kanamayacaktı.’ diye konuştu.”* ifadelerine yer verilmiştir. Haberin diğer bölümlerinde *“Yine maden yine ihmaller zinciri”* ve *“Bakandan ocağın sahibi Uyar ailesine plaket”* alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haber detaylarının verildiği bölümde, ocaktan sağ kurtulan işçilerin Bakan Yıldız’a *“Bu üçüncüsü baskını. Önlem alınsaydı böyle olmazdı. Ayrıca Torba Yasa’da çıkan kanunun ardından işçiler öğle yemeklerini madende yiyorlar. Öğle yemeğini madende yemeselerdi bu yaşanmazdı. Ayrıca hemen müfettişler denetim yapsın. Yoksa işveren eksiklikleri giderir ve denetimde bir şey çıkmaz.”* tepkileri aktarılmıştır. İşçilerin tepkilerinin yer aldığı haber detayında, Soma’da yaşanan maden kazası sonrasında çıkarılmasına İktidarın öncülük ettiği ve “Soma Yasası” olarak anılan Torba Yasa ile birlikte işçilerin daha kötü koşullarda çalışmak zorunda bırakıldığı belirtilmiş ve olaya ilişkin yasama erkinin sorumluluğuna da dikkat çekilmiştir.

Olay 18: 8 Kasım tarihli baskısında *“Köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler”* manşetiyle sunulan haberde, *“Manisa’nın Soma ilçesi bu defa ağaç kıyımıyla gündemde. Yırca köyüne termik santral kurmaya hazırlanan Kolin şirketler Grubu, 6 bin zeytin ağacını kesti. Köylüler kesime engel olmak isteyince güvenlik görevlilerinin şiddetiyle karşılaştı. Ağaçlar kesildikten sonra Danıştay’ın yürütmeyi durdurma kararı geldi.”* girişine yer verilmiştir. Manşette kullanılan “döve döve” ifadesi ile haberin okuyucu üzerindeki etkisinin artırılması ve okuyucunun haberin içeriğindeki eleştirel ifadeleri direnmeden kabul etmesi amacıyla duygusal hassasiyet oluşturulmasının hedeflendiği düşünülmektedir. *“Muhtar canlı yayında ağladı”* alt başlığıyla verilen bölümde, Yırca Muhtarı Mustafa Akın’ın *“O zeytinler nasıl boğazınızdan geçecek?”* sözleri aktarılmıştır. Haber detayına geçildiğinde ise, *“Soma’da köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler”* başlığıyla karşılaşılmaktadır. Haber girişinde *“Manisa’nın Yırca köyünde önceki*

gece zeytin ağacı kıyımı yaşandı. Kolin Şirketler Grubu tarafından termik santral yapılacak bölgede nöbet tutan köylüler, özel güvenlikçiler tarafından dövüldükten sonra 6 bin ağaç kesildi. Köylülerin itirazını değerlendiren Danıştay 6. Dairesi'nin yürütmeyi durdurma kararı verdiği öğrenildi.” ifadesine yer verildiği görülmektedir. Haberin detayında ise, “Hükümete yakınlığıyla bilinen ve İstanbul 3. Havalimanı ihalesini alan konsorsiyumun ortaklarından Kolin Şirketler Grubu, önceki gün akşam saatlerinde santralin yapılacağı Yırca Köyü'ne ağaç kesimi için iki otobüs dolusu özel güvenlik görevlisi ile iş makinelerini gönderdi.” ifadelerine yer verilmiştir. Anılan ifadelerle, okuyucu duygusal olarak belli bir seviyeye getirildikten sonra, eleştiri okları direkt İktidara çevrilmiştir. Böylece, toplumun muhalif ifadelere yönelik kırılan direnci, Gazetenin haber sunumuyla ulaşmak istediği manipülasyon amacına uygun bir hale getirilmiştir. Ayrıca, köylülerin avukatı Deniz Bayram'ın “Burada başından beri kanunsuzluk vardı. Kanunsuzca ağaçlar kesildi. Şirket, ancak savaş hallerinde başvurulması gereken Acele Kamulaştırma Yasası'na dayanarak köylüleri tel örgüyle çevirdikleri arazilere bile sokmadı, hasat yaptırmadı.’ dedi.” sözleri aktarılmıştır. Avukat Bayram'ın sözleri ile işlemin gerekli şartları taşımamasına rağmen tesis edildiği ve bunun başlı başına bir kanunsuzluk örneği olduğu ifade edilmiştir. Önceki bölümlerde sözü edilen ilgili şirketin İktidara yakın olması ve çok ciddi ihalelerin yükleniciliğini üstlenmiş olması durumu, acele kamulaştırma işlemi izninin gerekli şartları taşımamasına karşın verilmesi ile birlikte değerlendirildiğinde; Gazetenin, söz konusu haberle kamuoyu üzerinde İktidar aleyhine ciddi bir söylem geliştirdiği yorumuna ulaşılmaktadır.

Olay 19: Gazete haberi, 29 Kasım tarihli baskısında “*Erdoğan: Farklı düşündüğümüz konu neredeyse yok*” başlığı ile kamuoyuna duyurmuştur. Haberin detayına geçildiğinde ise, “*Cumhurbaşkanı Erdoğan: Papa ile olaylara bakışımız aynı*” başlığının kullanıldığı ve “*Türkiye’yi ziyaret eden Papa Francis’i Ak Saray’da ağırlayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, ‘Yaptığımız görüşmede farklı düşündüğümüz konu hemen hemen hiç yok. Dünyadaki bu olaylara bakışta aynı şeyleri paylaşıyoruz.’ dedi.*” girişine yer verildiği görülmektedir. Haberin detayında ise; “*Erdoğan, Papa Francis’i maliyetiyle tartışılan 1000 odalı yeni Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nda resmi törenle karşıladı.*”, “*Mütevazı yaşam tarzı sergilemeye çalışan Papa’nın ziyareti dış basında Ak saray gibi milyonlarca dolara mal olmuş bir yerde ağırlanmasıyla ön plana çıktı.* ABD’de devlet kuruluşu Voice of America, Papa’nın ‘otoriter müsriflik’ eleştirilerine neden olan saraya gitmemesi yönünde

uyarıldığını belirtti.” ve “Fransa’da Vatikan’a yakın gazete La Croix’nın Genel Yayın Yönetmeni Jean-Christophe Ploquin, bu ziyaretle Erdoğan’ın Ak Saray’ı meşrulaştırma fırsatı bulduğunu öne sürdü.” ifadelerine yer verilmiştir. Gazete, haber genelinde ziyaret programının detaylarına yer vermekle birlikte; Cumhurbaşkanı Sarayı’na ciddi eleştiriler getirmiş ve farklı kesimlerin de, Saraya ilişkin eleştirilerine yer vererek kendi tezini desteklemeye çalışmıştır. Sarayın 1000 odalı olduğunun ve maliyeti ile tartışmalara sebep olduğunun özellikle belirtilmesi ve uluslararası arenada Saray’a ilişkin “müsriflik” yorumlarına yer verilmesi ile de, Gazetenin yapıya ilişkin görüşü bir kez daha vurgulanmıştır.

Olay 20: 15 Aralık tarihli baskısında “DEMOKRASİNİN KARA GÜNÜ” manşetiyle sunulan haberde, “HİDAYET KARACA: Alnımız ak başımız dik” ve “SUSMAYACAĞIZ” alt başlıklarına yer verildiği görülmektedir. Haber girişinde “Zaman bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da demokrasi, özgürlük ve barıştan yana tutumunu korkusuzca sürdürecektir.” ve “Genel Yayın Müdürümüz Ekrem Dumanlı’nın ve diğer basın kuruluşlarından gözüaltına alınan meslektaşlarımızın suçsuzluğundan ve en kısa sürede özgürlüklerine kavuşacaklarından şüphemiz yok. Fakat Türkiye’nin sürüklendiği uçuruma ve dünyada git gide eriyen itibarına bakarak üzüntü duyuyoruz. Dileriz siyasal iktidar benzer çılgınlıklara girmez.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Başka bir bölümde “Her zaman alınlarının açık, başlarının dik olduğunu vurgulayan Karaca, ‘Bu yakışmadı. Uluslararası bir medya grubuyuz. Bu manzaralar Türkiye’nin utanacak manzaraları olarak tarihe geçti.’ diye konuştu.” ifadeleri kullanılmıştır. “14 Aralık 2014, demokrasi tarihine ‘kara gün’ olarak geçti. ‘Makul şüphe yasasının onaylanmasından sonra, senarist, yönetmen ve yapımcıların da aralarında bulunduğu ‘medyaya darbe’ operasyonunda Zaman Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı ile Samanyolu Yayın Grubu Başkanı Hidayet Karaca gözüaltına alındı.” ve “Dumanlı operasyonu ‘medyaya, basın ve düşünce özgürlüğüne darbe’ olarak değerlendirdi.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin detayına geçildiğinde, “Bu cemaat-hükümet meselesi değil, demokrasiye sahip çıkalım” başlığının ve “EMNİYET GÖREVLİLERİ ‘BEN KÜSTÜM DÖNÜYORUM’U TERCİH ETTİ”, “HABERCİYSENİZ HABER YAPIN” ve “BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNE DARBE YAPILDI” alt başlıklarının kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu bölümün girişinde “17 Aralık’ta yolsuzluk ve rüşvet operasyonunun konuşulmaması için muhalif medya üzerinden yeni bir darbe girişimine başvuruldu.” ifadesine başvurulduğu görülmektedir. İlerleyen satırlarda

Ekrem Dumanlı'nın konuyla ilgili yaptığı açıklamaya istinaden “*Medyaya yönelik muhtemel operasyonun, Türkiye’yi basın özgürlüğü konusunda 5 sınıf birden geriye götürecek despotik bir uygulama olduğunu söyledi.*” ifadelerine yer verilerek, Dumanlı'nın “*30 yıldır yayın faaliyeti yapan gazete hukuk düşü en ufak illegal bir şeyi yoktu da bugün mü çıktı?*” sitemi doğrudan aktarılmıştır. Dumanlı konuşmasının devamında “*‘Paralel baskın’ diye, ‘paralele darbe’ diye bir şey yok. Medyaya darbe yapılmaktadır. Basın özgürlüğüne, düşünce özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne resmen darbe yapılmaktadır. Bu hukuksuzdur, kanunsuzdur bir gün yargının karşısında hesap vermeye mecburdur.*” ifadelerini kullanmıştır. Haberin bir başka bölümünde “*Yeni Türkiye’nin sivil darbesi*” başlığının kullanıldığı ve haber detaylarının sunulması amacıyla; “*Medyaya darbe, demokrasi ve hukuk devletine darbedir*”, “*Yaşananlar demokratik ülkeye yakışmıyor*”, “*Bu görüntüler yabancı yatırımcıyı olumsuz etkiler*”, “*Basın organlarına hepimizin ihtiyacı var*” ve “*Yabancı yatırımcılara bunu nasıl anlatacağımızı düşünüyoruz*” satırbaşlarının öne çıkarıldığı görülmektedir. Haber girişinin ise, “*Zaman Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı ve Samanyolu Yayın Grubu Başkanı Hidayet Karaca’nın haksız gerekçelerle gözaltına alınmasından iş dünyasından da tepki yağdı.*” ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca, önde gelen işadamlarının konuya ilişkin sarf ettikleri “*Medyaya inen bu darbe hukuk devletine ve demokrasiye bir darbedir.*”, “*Operasyonlarla sadece medya değil, toplumun her kesimi korkutulmak isteniyor.*” gibi açıklamalara da yer verildiği görülmektedir. Haberin ilerleyen bölümlerinde “*17-25 Aralık çetesinin hukuk darbesi sürüyor*” başlığına yer verildiği ve “*Demokrasi ve medyaya darbe operasyonu Meclis’in ana gündemini oluşturdu. MHP Grup Başkan Vekili Oktay Vural, ‘17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet çetesinin hakimlere, hukuk devletine yaptığı darbe devam ediyor.’ dedi. CHP Grup Başkanvekili Levent Gök ise Türkiye’nin bir polis devletine doğru gittiğini söyledi.*” ifadelerine başvurulmuştur. Haberin detaylarının sunulması amacıyla; “*HALKIN GERÇEKLERİ ÖĞRENMESİNDEN KORKUYORLAR*”, “*POLİS DEVLETE DOĞRU GİDİYORUZ*” ve “*İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE DARBEYİ KINIYORUM*” alt başlıklarının tercih edildiği görülmektedir. Haberin detayında “*Cumhuriyet tarihinin en büyük yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasının yıldönümünde konuşmasını engellemek için hukuk ve basın özgürlüğünün ayaklar altına alınması Genel Kurul’daki bütçe görüşmelerine damgasını vurdu.*” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Devamında Oktay Vural’ın “*Zamanlaması itibarıyla yapılan operasyonun siyasal amaç taşıdığı, doğrudan doğruya demokrasiye, medyaya, bu milletin hakkına, hukukuna el uzatan 17-25 Aralık rüşvet ve yolsuzluk*

çetesinin halk tarafından öğrenilmesini engellemeye yönelik olduğu kanaatindeyim.” sözlerine ve Faruk Loğoğlu’nun “*Bu sabah ifade özgürlüğüne yönelik olarak başlatılan bu darbe operasyonları, basın özgürlüğüne yönelik olarak başlatılan bu darbe operasyonlarını kınıyorum.*” açıklamasına yer verilmiştir. Haberin başka bir bölümünde ise, “*BUGÜN SUSANLAR yarın kendileri alındığında konuşacak kimse bulamaz*” başlığının kullanıldığı ve haber detayı sırasında “*ERDAL KALKAN: OPERASYONLAR NAZİ ALMANYASI’NIN YÖNTEMLERİ*” alt başlığının kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayı incelendiğinde ise, eski bakanlardan Ertuğrul Günay’ın 17 Aralık yaklaşırken iktidar çevrelerinin gündemi değiştirmek için yeni hamleler yapacağına işaret ederek, “*Geldiğimiz nokta, yoksulluk kitleselleşti, yolsuzluklar iktidarın günlük alışkanlığı haline geldi ve bütün bunlarla baş etmek yerine bütün bunların haber olmasıyla baş etmek için bir yasakçı döneme girildi. Bu siyasal iktidar için iflastır, Türkiye için de çok büyük bir talihsizliktir.*” ifadeleri aktarılmıştır. Yine, haberin devamında eski AKP milletvekillerinden Erdal Kalkan’ın “*17 Aralık’ta başlayan süreç giderek, katlanarak, artarak devam ediyor. Bugün yaşadığımız süreç 1936’ların Nazi Almanya’sının yöntemleridir. Stalin Sovyetleri’nin yöntemleridir. Amaçları Türkiye’de 200 yıllık aydınlanma, demokratikleşme, çağdaşlaşma, modernleşme sürecini yok etmektir.*” ifadelerine yer verilmiştir. Anılan haberlerle, iktidar partisi bünyesinde bulunmuş eski siyasetçilerin ifadelerine yer verilerek, Gazetenin “*mağduriyet*” söyleminin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Gazetenin başka bir sayfasında “*Demokrasiye doğrudan darbe yapıldı*” başlığının kullanıldığı ve habere ilişkin girişte “*17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet operasyonlarının yıldönümünde iddiaların konuşulmasını engellemek için yapılan intikam operasyonuna liderlerden sert tepki geldi. Siyasiler, Zaman Gazetesi ve Samanyolu Televizyonu yöneticilerinin gözüaltına alınmasını özgür medyaya darbe olarak değerlendiriyorlar.*” ve “*Neticede polis hırsız yakalayacaktı ama hırsız daha güçlü çıktı, polisi yakaladı. Vaka açık, ne yaparlarsa yapsınlar olayları; 17-25 Aralık operasyonlarının üstünü kapatmak için kanunlar değiştirdiler, yeni mahkemeler kurdular.*” ifadeleri kullanılmıştır. Konuya ilişkin Saadet Partisi Genel Başkanı Mustafa Kamalak’ın da ifadelerine yer verildiği görülmekte ve “*Bunlar herhalde sonlarının geldiğini hissediyorlar. Zulüm ile bir yere varılamaz. İktidar sahiplerine adil olmalarını tavsiye ediyorum. Zulüm ve baskı ile bir yere varılamaz.*” sözleri nakledilmiştir. Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici’nin de sözlerine yer verilen haberde, Destici’nin “*Eğer bu kişiler hukukun dışına çıkmışlarsa, suç sayılabilecek eylem içinde olmuşlarsa normal yollardan hukuk işletilir, ifadeye çağırılırlar ve süreç hukuki bir*

zeminde işletilir. Ama bu uygulama tamamen psikolojik bir baskı ve algı operasyonu şeklini almıştır.” sözleri aktarılmıştır. “Tepkiler” başlıklı her sayfada yer verilen sütunlarda ise; “Sırada Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri var”, “Yapılanlar 12 Eylül ve 28 Şubat’ta yapılanları fersah fersah geçti”, “Basın hürdür, susturulamaz”, “Bu bir diktatörlük uygulamasıdır”, “Yapılanlar Erdoğan’ın sindirme operasyonudur”, “Yolsuzlukların daha iyi anlaşılmasına vesile olacak”, “Demokratik cumhuriyetten despotik cumhuriyete geçiyoruz”, “Hukuk herkese lazım”, “Korktukça ve sustukça sıra size de gelecek”, “Bu iktidarın demokratik meşruiyeti ortadan kalkmıştır”, ““Makul şüphe” üzerine herkesi alabilirler”, “Sessiz kalmak, faşizme davetiye çıkarmaktır”, “Ülke parti devletine dönüştürülmek isteniyor” ve “Hırsızlık unutturulmak isteniyor” alt başlıklarıyla, Gazetenin tüm sayfalarında siyasal aktörlerin konuya ilişkin tepkilerine yer verilmiştir. Yine, “Birilerinin talimatıyla açıkça basına darbe yapılıyor” ve “Ekrem Dumanlı’ya saat ve kalemini hediye etti” başlıklarıyla da, haberin farklı boyutları kamuoyuna duyurulmuştur. İlgili bölümün detayında “Ekrem Dumanlı’yı uğurladıktan sonra basına darbeyi yorumlayan İdris Naim Şahin, yolsuzluk ve rüşvet batağına saplanan iktidarın değişik kesimlere asker ve polis üzerinden savaş açtığının altını çizdi.” ifadesine yer verilmiştir. Devamında Şahin’in ““1998’de Siirt’te okuduğu şiirden mağdur olan ve o mağduriyetten bir iktidarı ele geçiren zihniyet, bugün görülüyor ki şiir için beklediği özgürlüğü 2014 Türkiye’inde Zaman Gazetesi’nde genel yayın yönetmenliği yapan Ekrem Dumanlı için çok görüyor.” ve “Zannedilmesin ki yarın, bugünkü gözaltı kararlarına imza atan adı da dinimizi çağrıştıran hakimler bu ahtapot tarafından sarılmayacak.” ifadelerine yer verilmiştir. HDP vekili Altan Tan’ın “Türkiye’de siyasetin ve hukukun çivisi çıktı. Böyle giderse kim siyasi gücü eline geçirirse polisi ve yargıyı da kullanarak istediğini gözaltına alacak.” sözlerinin aktarıldığı bölümde, Bağımsız İzmir Milletvekili Erdal Kalkan’ın da “Türkiye Cumhuriyeti’nin onurlu yurttaşları, kurumları, hırsızlara, uğursuzlara, kırkharamilere pabuç bırakmayacaktır. Hiçbir algı operasyonu, 17-25 Aralık rezilliğini unutturamaz. Hukuksuzluğa, haksızlığa ve tek adam sultasına daha ne kadar boyun eğeceksiniz?” sözlerine yer verilmiştir. Bağımsız Ankara Milletvekili Haluk Özdalga’nın ““AKP iktidarının ve ona bağlı unsurların bir süredir özgür basına karşı sürdürdüğü tehdit, şantaj ve baskı politikası bugün yeni ve vahim bir noktaya ulaştı. Tek adam egemenliğine dayalı bir parti devleti kurma girişimi çok tehlikeli bir hayaldir.” sözlerine yer verilmiştir. MHP Kocaeli vekili Türkkan’ın “Bu gözaltılara sessiz kalmak, faşizme davetiye çıkarmaktır. Gazetecilerin terörist diye gözaltına alındığı bir ülkede demokrasinin

‘d’sinden bahsedemezsiniz. Ne bu gözaltılar, ne bu korku salmalar, ne de tehditler, yapılan hiçbir zulmü, hırsızlığını unutturmaz. Bu operasyon; hırsızlık unutulsun, kasalar, kutular unutulsun diye yapıldı.’ ifadelerine yer verilmiştir. MHP Osmaniye milletvekili Türkoğlu ise konuya ilişkin *“Bu operasyonlar ile toplumda algı yaratmaya çalışan hükümet, bir yıldan beri altından kalkamadığı yolsuzluk, rüşvet ve hırsızlıkla ilgili iddiaları örtmeye, onları toplumun bilgisinden uzaklaştırmaya çalışmaktadır.”* ve *“İktidar partisi yolsuzluğun ve rüşvetin altında kalan iktidar partisi, onları örtmek için, vatandaşın duymaması için her şeyi yaptılar. Vatandaşın gizleme ve vatandaşın yolsuzluk ile ilgili gerçekleri öğrenmesini engellemek için bir paralel yapı uydurması ve safsatası ile bunu kapatmaya çalıştılar.”* ifadelerini kullanmıştır. Anılan ifadeler ve aktarımlarda görüldüğü üzere; Gazete, ilgili baskısının neredeyse tamamını söz konusu habere ayırmıştır. Gerek yayın organının kendi bünyesinden gerekse de diğer siyasal aktör ve medya mensuplarından gelen açıklamalardan detaylı bir şekilde bahsedilmiş ve sürecin 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmasının bastırılmasına yönelik olduğunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Haberin aktarımı sırasında pek çok farklı kesimin görüşlerine yer verilerek, Gazetenin haklılığına ilişkin kamuoyunu inandıracak verilerin çoğaltılması amaçlanmıştır.

5.3.4. Olay taraflarının değerlendirilmesi

Olay 1: Başka bir haber kaynağına dayandırılarak verilen haberde, kesin ifadeler kullanılmaktan kaçınıldığı göze çarpmaktadır. Ancak, *“Aramada mühimmat ulaşıldı.”* ifadesiyle, TIR’da mühimmat bulunduğu net bir şekilde okuyucuya aktarılırken; Savcı ile Valilik arasında çıkan arama-serbest bırakma polemiğine ilişkin net ifade kullanılmaktan kaçınıldığı görülmektedir. Son olarak, öncesinde de benzer bir olay yaşandığı ve o zaman aranan TIR’da roket başlığına benzeyen çok sayıda mühimmat ele geçirildiği hatırlatılarak, kamuoyu iki olay arasında paralellik kurmaya sevk edilmiştir.

Olay 2: Olay taraflarının değerlendirilmesi esnasında, muhalif bir tutumun benimsendiği göze çarpmaktadır. İnandırıcılığın sağlanabilmesi adına, kullanılan dilin kesin yargı ifadeleri içerdiği ve ucu açık ifadelerden özellikle kaçınıldığı görülmektedir. Gazete, Gülen grubunun muhatap olduğu suçlamalara yönelik birinci ağızdan aktarma yapmaya özen göstermiş ve haber kapsamında habere konu davada görev alan savcıların ifadelerine yer vermiştir. Yolsuzluk hususunun iddia olmaktan öte bir gerçek olduğu

“*delil*” vurgusuyla belirtilmiştir. Olay örgüsü oluşturulurken, farklı gazetelerin kullandıkları argümanların ve attıkları manşetlerin gerçek olmadığına ilişkin kanıtlayıcı iddialar geliştirilmeye çalışılmıştır. Söz konusu gazetelerin iddialarının akla ve mantığa uygun olamayacak kadar asılsız olduğu belirtilerek, bunun seçim sürecinde kullanılmaya yönelik bilinçli bir yıpratma faaliyeti olduğunun altı çizilmiştir.

Olay 3: Manşet olarak servis edilen haber detayının, köşe yazısı şeklinde okuyucuya sunulduğu görülmektedir. Köşe yazılarının yazarın görüşleri doğrultusunda bir yorumlama faaliyeti olduğu göz önünde bulundurulduğunda, haber metinleri üzerinden gerçekleştirilen söylem analizlerinden farklı sonuçlar vereceği bir gerçektir. Nitekim, köşe yazarının şahsi düşünceleri üzerinden, söz konusu medya organının yanlılık ve rıza üretimi açısından değerlendirilmesi farklı sonuçlar verebilecektir. Ancak, yayınlanan köşe yazılarının da editöryal faaliyetler sonucu, gazetenin genel yayın politikasına paralel bir görünüm sergilediği düşünüldüğünde ve yürütülen analiz kapsamında konuya ilişkin değerlendirilebilecek başkaca bir materyalin bulunmaması gerekçesiyle, söz konusu köşe yazısı da söylem analizi kapsamında değerlendirilecektir. Köşe yazısının içeriğine bakıldığında, bir AVM uğruna bir can temasından yola çıkıldığı görülmekte olup; eylemler sırasında ölenlerin yeniden hatırlatılması suretiyle, iktidara karşı negatif tutum oluşturma çabasıyla karşılaşılmaktadır. Haber kapsamında Berkin Elvan’ın ölümünden Gezi Parkı’na AVM yapılmasına karar verenlerin sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Gezi Parkı eylemi süresince hayatını kaybeden kişilerin isimleri zikredilerek, toplumsal hassasiyeti yeniden uyandırmaya ve Hükümet ve polisi tarafından yaşanan olumsuz olaylar hatırlatılmaya çalışılmıştır. Başbakan’ın emriyle yargı ve emniyet güçlerine karşı yürütülen operasyonlara atıf yapılarak; bu operasyonların, devletin çivisini çıkarttığına yönelik bir üslup geliştirilmiştir. Ayrıca, yine Başbakan’ın öfke, nefret, kin ve şiddet dili geliştirdiği iddia edilen yazıda, Başbakan’ın bu yolla toplumu sindirme ve korkutma faaliyetlerine maruz bıraktığının da altı çizilmiştir.

Olay 4: Twitter’a erişimin engellenmesinin toplumun özgürlüğüne müdahale olarak vurgulandığı haberde, mevcut durumun bir “*darbe*” niteliği taşıdığı belirtilmiştir. Farklı kesimlerden pek çok kişinin benzer düşünceleri paylaştığı vurgulanarak, Gazetenin ilgili olay karşısında haklı bir duruş sergilediği algısı güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Olay 5: Haberin girişinde seçim sonuçlarına güvensizlik uyandırabilecek ifadelerin kullanılmasına karşın; haberin içeriğinde, sonuçların şaibeli olabileceğine ilişkin ya da seçim sonuçlarının yorumlanmasına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Tam sayfa olarak verilen haberde, ülke genelinde başa baş giden seçim bölgelerinin akıbetine dair bilgilendirme yapılırken, seçimin resmi olmayan sonuçlarına göre sayısal verilerin aktarıldığı görülmektedir.

Olay 6: Haberin genel çerçevesine bakıldığında, olayın detaylarıyla nakledilmesi, saldırganla ilişkin bilgilerin verilmesi ve Kılıçdaroğlu'nun konuşmasının aktarılması çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Haber kapsamında, olayın “*provokasyon*” olarak nitelendirilmesine karşın, diğer partilere yönelik herhangi bir suçlayıcı ya da adres gösterici bir üslup geliştirilmediği değerlendirilmektedir. CHP liderinin saldırı sonrası yaptığı grup konuşmasına da yer verilen haberde, Kılıçdaroğlu'nun partinin geçmişine yönelik kullandığı ifadeler ve yaptığı atıfların abartılarak sunulduğu dikkat çekmektedir.

Olay 7: Haber genelinde, olaya ilişkin detayların kamuoyuna özetlenmesine yönelik bir üslup benimsendiği görülmektedir. Haberin ilk bölümünde, Feyzioğlu'nun konuşmasında değindiği hususların haklılığına üstü kapalı gönderme yapılmıştır. Dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan'ın konuya ilişkin tavrının aktarılmasının ardından; Erdoğan'a muhalif bir tutum takınılarak, Feyzioğlu'nun sözleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Haber sunumu sırasında kullanılan “*öfke*”, “*edepsizlik*”, “*bağırdı*”, “*sesini yükseltti*” gibi anahtar kelimelerden yola çıkıldığında, Başbakan Erdoğan'ın üst düzey protokolün bulunduğu böylesine bir organizasyonda öfke kontrolünü sağlayamayacak kadar tahammülsüz bir tutum sergilediğinin altı çizilmiştir. Sonrasında, muhalefet ve yargı kanadının konuya ilişkin yorumlarına yer verilmiştir. Danıştay Başkanının Feyzioğlu'nu eleştiren konuşmasına yer verilen bölümün ardından, farklı yargı organlarının hem Başbakan'ı hem de Danıştay Başkanı'nı eleştiren yorumlarına yer verildiği görülmektedir. Olaya ilişkin dış basının aktarımına da yer verilen haberde, İngiliz yayın organı Reuters'ın “*Alışılmamış bir öfke patlaması*” başlığıyla haberi duyurduğu aktarılmıştır. Haberin içeriğinde öfkelenme durumunun Başbakan Erdoğan için alışlageldik bir durum olduğunun; ancak, bu seferki durumun öncekilerden çok daha şiddetli olduğunun altı çizilmiştir.

Olay 8: Haber örüntüsünün olay aktarımı şeklinde gerçekleştiği, yoruma yönelik pek fazla ifade kullanılmadığı görülmektedir. Ancak, “*İktidar, muhalefetin Soma’yla ilgili önermelerini 20 gün önce reddetmiş*” alt başlığıyla servis edilen bölümde, muhalefet partilerinin son zamanlarda konuya ilişkin attığı adımlar ve AKP’nin hepsini reddedişine yönelik örnekler sunulurken, olayın kaza boyutundan öte “*ihmal*” olarak nitelenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu ihmale ilişkin tüm sorumluluğu, önermeleri reddeden iktidar partisine yüklemeye çalışan muhalif bir üslup benimsenmiştir.

Olay 9: Gazetenin ilk sayfasında yer verilmeyen habere, ilerleyen sayfalarda gözleme dayalı bir yorum yazısı şeklinde rastlanmaktadır. İlgili yazının, yazarın görüşleri doğrultusunda bir yorumlama faaliyeti olmasına karşın; editöryal faaliyetler sonucu, gazetenin genel yayın politikasına paralel bir görünüm sergilediği düşünüldüğünden ve yürütülen analiz kapsamında konuya ilişkin değerlendirilebilecek başkaca bir materyal bulunmadığından, söz konusu yorum yazısı da söylem analizi kapsamında değerlendirilecektir. Haberin içeriğinin aktarımı esnasında, duygusal bir anlatım tarzının benimsendiği görülmektedir. Polis şiddetine maruz kalarak ameliyata alınan gencin ardından yaşadığı psikolojik travmadan bahseden yazar, toplumun olay karşısında haklı bir duruş sergilediğini belirtmiştir. Eyleme katılan vatandaşların uzunca bir süredir polis ve idarecilerden baskı gördüğü ve şiddetin medya tarafından yansıtılmadığı vurgulanarak, kolluk kuvvetlerinin orantısız müdahaleleri ve medya organlarının “*sosyal sorumluluk bilinci*”ni ihlal eden yayıncılık politikalarına yönelik ciddi eleştiriler getirildiği görülmektedir.

Olay 10: Haberin tamamında, toplum değerlerinin ve milli bütünlüğe ilişkin unsurların Hükümet tarafından aşındırıldığına yönelik bir üslup geliştirildiği görülmektedir. Haber girişlerinde ve ilgili alt başlıkların içeriğinde, muhalefet kanadının iktidarı sorumlu tutan söylemleri aktararak, okuyucu nezdinde İktidarın hatalı politika izlediği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Kullanılan ifadelerle, yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçiminde rant sağlayabilmek adına sürecin bu şekle geldiğinin altı çizilerek, İktidar aleyhine propaganda nitelikli bir haber servisi gerçekleştirilmiştir. İktidarın bu süreçte hedef saptırdığı, suçlu başkalarına attığı ve Türk Devletini aciz duruma düşürdüğü hususunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Muhalefet kanadının eleştirel nitelikteki sözlerinin detaylı bir şekilde aktarılmış olması, Gazetenin de benzer bir düşünceye sahip olduğunu göstermektedir. Konuya ilişkin

çok farklı boyutlardan aktarım yapılmış olsa da, tüm aktarmalarda İktidara eleştirel bir tutum sergilenmiştir. Haberin genelinde “*bayrak*” gibi Türk toplumunun ciddi bir değerine yönelik oluşan hassasiyet farklı konularla da perçinlenerek, toplum nezdinde iktidar aleyhine bir tutum oluşturulmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir.

Olay 11: Haberin tamamında, IŞİD tehlikesinin İktidar tarafından bilindiği, tehlikenin geliyorum dediği; ancak, gerekli tedbirlerin alınmadığı hususu vurgulanmıştır. Konsoloslüğün korunmasında görevli personel sayısının neden arttırılmadığı, bölgenin önde gelen Türkmen yetkililerin çağrılarına neden kulak verilmediği, Başkonsolos Yılmaz’ın iki gün önceki uyarısının neden dikkate alınmadığı noktaları öne çıkarılarak, Hükümetin ve ilgili Bakanın konuya ilişkin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediği algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, “*çaresiz*” ifadesi kullanılarak, Başkonsoloslukta bulunan Türk vatandaşlarının İktidar tarafından kaderlerine terk edildiğine yönelik bir algı yaratılmaya çalışılmıştır. Seçilen başlıklarda “*bayrak*” vurgusunun öne çıkarılması ile toplum nezdinde konuya ilişkin verilecek tepkilerin şiddetinin artırılması hedeflenmiştir. Ayrıca, İktidarın bölgede yaşayan Türkmenler’e yönelik herhangi bir girişimde bulunmadığı ve bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediğine dikkat çekilmiş ve bölgede yaşayan Türkmen gruplarına Türk hükümeti tarafından destek çıkılmadığına yönelik iddialar kamuoyuna duyurulmuştur.

Olay 12: Haber başlığında “*darbe*” kelimesinin kullanılması ancak, haber içeriğinde Balyoz Davası’nda hükümlü bulunan kişilere yönelik gerçekleştirildiği iddia edilen darbeye ilişkin hiçbir ifadeye yer verilmemiş olması dikkat çekmektedir. Haber içeriğinde yalnızca ilgili mahkeme kararının detaylarına ve tahliye olan kişilerin aileleriyle buluşma sevincine yer verildiği ve Gazetenin olaya ilişkin herhangi bir yorum getirmediği görülmektedir.

Olay 13: Haberin genelinde, bir önceki yıl başlayan yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasına ilişkin kesin hükümler kullanıldığı görülmüştür. İktidarın rüşvet ve yolsuzluk yaptığı ön kabulünden hareketle oluşturulan haber örüntüsünde, gözaltına alınan polislerin tek suçunun yolsuzlukların peşine düşmek olduğu önemle vurgulanmıştır. Yolsuzluk yapanların serbest bırakılmalarına karşın, onların peşine düşen emniyet görevlilerinin suçlu muamelesi gördüğü belirtilerek, toplumun olaya ilişkin tutumu

manipüle edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, operasyon kararını, yolsuzluk soruşturmasında zanlıları tahliye eden hakimın verdiği belirtilerek, kamuoyunda tutuklamaların haklılığına yönelik şüphe uyandırılmaya çalışılmıştır. Haber kapsamında İktidarın söz konusu operasyonu inat uğruna gerçekleştirdiği algısı oluşturulmaya çalışılmış ve birbirine paralel söylemlere yer verilerek, bu sav güçlendirilmek istenmiştir. Ayrıca, bazı medya organlarının İktidara yakın oldukları gerekçesiyle algı operasyonu yürüttükleri; bu kapsamda da, İktidar adına operasyonun propagandasını yaptıkları iddia edilmiştir. Böylece, araştırma konusunu teşkil eden kitle iletişim araçlarının yayın politikalarını, iktidar ile ilişkilerine göre şekillendirip şekillendirmediği hususu, sektörde faaliyet gösteren farklı bir kitle iletişim aracı üzerinden alenen ifade edilmiştir.

Olay 14: Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olmasını oldukça sade bir dille duyuran Gazete, haber boyunca Erdoğan'ın yarışı önde tamamlamasını muhalefet seçmeninin sandığa gitmemesi üzerinden değerlendirmiştir. Haber kapsamında muhalefeti ortak aday gösterebilmesi noktasında takdir eden Gazete, en son gerçekleşen yerel seçimlerde partilerin elde etmiş olduğu oy oranları üzerinden bir analiz gerçekleştirmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçim sonucunun Erdoğan'ın başarısından ziyade, muhalif seçmenlerin küserek sandığa gitmemesi olarak nitelendiği görülmekte ve Erdoğan'ın başarısında muhalefetin oy vermeyen seçmeninin sorumluluğunun bulunduğu dikkat çekilmektedir.

Olay 15: Gazetenin ilk sayfasında sunulan bölümde haber aktarımı söz konusuysen, ilerleyen sayfalarda yer alan haberin detayında yorum ifadeleri içeren başlıklar ve cümlelere yer verildiği görülmektedir. Başbakan Davutoğlu'nun asılsız konuştuğuna ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığının temel ilkelerini hiçe saydığına yönelik ifadelere sıkça başvurulduğu tespit edilmiştir. Nitekim, *“Tayyip Erdoğan, kongredeki veda konuşmasında cumhurbaşkanlığı görevine başlayacak bir devlet adamı gibi değil, başbakanlığı bırakmayacak bir genel başkan gibi konuştu.”* yorumu, Gazetenin Cumhurbaşkanının tutumuna yönelik bakışını sergileyen en net ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, AKP İktidarının bazı yayın gruplarını baskı altına alabilmek adına sansür uyguladığı ifade edilmiş ve bu konuda sansüre maruz kaldığı iddia edilen yayın gruplarının İktidara yönelik eleştirilerine yer verilerek, olay örgüsü desteklenmek istenmiştir.

Olay 16: Haberin genelinde olayın detaylarına yer verilmekle beraber, yorum söylemli ifadelerin kullanılmasından da kaçınılmamıştır. Başbakan Davutoğlu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sürece yönelik açıklamalarına yer verilen haberde, açıklamalar arasındaki çelişkilere de dikkat çekilmiştir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda rehinelerin kurtarılması sürecinin temaslar üzerinden mi yoksa operasyon üzerinden mi yürütüldüğüne ilişkin kamuoyunun kafasının karıştırıldığına vurgu yapılmıştır. Ayrıca, söz konusu kriz döneminde uygulanan dış politika stratejisine ciddi ithamlar getirildiği görülmektedir. Muhalefet kanadından rehinelerin kurtarılmasına ilişkin sevinç ve tebrik açıklamalarına yer verilirken, iktidarın yürütmüş olduğu stratejiye ilişkin ağır eleştiriler getirildiği görülmektedir.

Olay 17: Haberin tamamında, olayın “*kaza*” boyutundan öte “*ihmal ve sorumsuzluk*” boyutunun öne çıkarıldığı görülmektedir. Birkaç ay öncesinde Soma'da yaşanan faciadan ders çıkarılmadığı üzerinde durularak; ilgili olaya yönelik toplum nezdinde oluşan hassasiyetin yeniden alevlendirilerek, kazaya ilişkin hassasiyetin İktidara karşı tepkiye dönüştürülmesinin amaçlandığı değerlendirilmektedir. İşçilerin tepkilerine de yer verilen haber detayında, Soma'da yaşanan maden kazası sonrasında çıkarılmasına İktidarın öncülük ettiği ve “*Soma Yasası*” olarak anılan Torba Yasa ile birlikte işçilerin daha kötü koşullarda çalışmak zorunda bırakıldığı belirtilerek, olaya ilişkin yasama erkinin sorumluluğuna da dikkat çekilmiştir. Kullanılan ifadeler ve başlıklardan yola çıkıldığında, haberin tamamen İktidar ve ilgili taşeron şirketin ihmalkarlığından meydana geldiği algısı oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Olay 18: Haber örüntüsünün tamamen İktidar aleyhine oluşturulduğu görülmektedir. Manşette kullanılan “*döve döve*” ifadesi ile haberin okuyucu üzerindeki etkisinin artırılmasının ve duygusal hassasiyet oluşturulmasının hedeflendiği düşünülmektedir. Haber detayında yer verilen ifadelerle okuyucu duygusal olarak belli bir seviyeye getirildikten sonra, eleştiri okları direkt İktidara çevrilmiştir. Böylece, toplumun muhalif ifadelerle yönelik kırılan direnci, Gazetenin haber sunumuyla ulaşmak istediği manipölasyon amacına uygun bir hale getirilmiştir. Yırcalı halkının avukatının sözlerinin aktarılması suretiyle, işlemin gerekli şartları taşımamasına rağmen tesis edildiği ve bunun başlı başına bir kanunsuzluk örneği olduğuna dikkat çekilmiştir. Önceki bölümlerde sözü edilen ilgili şirketin İktidara yakın olması ve çok ciddi ihalelerin yükleniciliğini üstlenmiş

olması durumu, acele kamulaştırma işlemi izninin gerekli şartları taşıyamamasına karşın verilmesi ile birlikte değerlendirildiğinde, Gazetenin İktidar aleyhine ciddi bir söylem geliştirdiği yorumuna ulaşılmaktadır.

Olay 19: Gazetenin haber genelinde ziyaret programının detaylarına yer verdiği görülmektedir. Ancak, haber kapsamında Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na ilişkin ciddi eleştiriler de getirildiği de gözlerden kaçmamaktadır. Hatta, haberin örgüsünün Papa'nın ziyaretinden öte, Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın eleştirilmesi üzerine şekillendirildiği değerlendirilmektedir. Gazete, farklı kesimlerin Saraya ilişkin eleştirilerine de yer vererek, kendi tezini desteklemeye çalışmıştır. Sarayın 1000 odalı olduğunun ve maliyeti ile tartışmalara sebep olduğunun özellikle belirtilmesi ve uluslararası arenada Saray'a ilişkin "*müsriflik*" yorumlarına yer verilmesi ile Gazetenin yapıya ilişkin görüşü bir kez daha vurgulanmıştır.

Olay 20: Gazetenin ilgili baskısının tamamını söz konusu habere ayırdığı görülmektedir. Gerek yayın organının kendi bünyesinden gerekse de diğer siyasal aktör ve medya mensuplarından gelen açıklamalardan detaylı bir şekilde bahsedilmiş ve sürecin 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmasının bastırılmasına yönelik olduğunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Haberin aktarımı sırasında pek çok farklı kesimin görüşlerine yer verilerek, Gazetenin haklılığına ilişkin kamuoyunu inandıracak verilerin çoğaltılması amaçlanmıştır. Süreç "*darbe*" olarak ifade edilmiş ve iktidar partisi çok ağır ithamlarla eleştirilmiştir.

4.7. Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazetelerinin Karşılaştırmalı Söylem Analizi

Türkiye'de yazılı basın organları özelinden kitle iletişim araçlarının, siyasal iletişim yöntemlerini kullanarak yakın bulundukları siyasal aktörler lehine toplumsal zihin oluşturma misyonu yüklenip yüklenmediklerinin tespit edilmesini amaçlayan bu çalışmada; 2014 yılına ilişkin toplumsal hayatta önem arz eden yirmi örnek olay seçilerek, ilgili olayların Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazetelerindeki sunuş biçimleri söylem analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Söylem analizi tekniği kapsamında; haber metinlerinde yer alan göstergelerden hareket edilerek, doğrudan gözlemlenemeyen ancak, örtük olarak topluma aktarılan mesajlara yönelik bir yorum geliştirilmiştir. Örneklem olarak seçilen üç gazetede 2014 yılı boyunca iktidarın iktidar dışı kesime oranla nasıl ve ne şekilde haber konusu yapıldığı sorusuna cevap aranmış ve bu doğrultuda, hem gazetelerin yanlılığı

varsayımının analiz edilmesi aşamasında tek tek haberleri izleyecek mikro bir yaklaşım benimsenmiş hem de kitle iletişim araçlarının işleyişi ile kavramsal çerçeve arasında bağ kurabilmek adına da makro bir bakış geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan yazılı basın; haberler, gelişen disiplinler arası metin çalışmaları çerçevesinde haber kapsamında kullanılan kavramlar, haber bütünlüğünü sağlayan kavramlar arası bağlantılar, haberin genel yapısı gibi hususlar göz önünde bulundurularak hem gramatikal ilişkiler hem de metni anlama noktasındaki zihinsel etkiler göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Haberin yazımında objektiflik ilkesine uyulup uyulmadığının değerlendirilmesi amacıyla; haberde muhabirin ya da haberi yazan kişinin görüşüne yer verilip verilmediği, haber kapsamında olayın bütün yönleriyle anlatılıp anlatılmadığı, haberde imalara yer verilip verilmediği, haberin okunmasının ardından haberin neden ve kimden yana olduğuna ilişkin okuyucu tarafından yorum getirilip getirilemeyeceği, haber örgüsünün önyargı üzerine inşa edilip edilmediği soruları sorularak bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Birinci örnek olay için; Cumhuriyet Gazetesi tutanak üzerinden haber sunumu gerçekleştirirken, Sabah Gazetesi ilgili olaydan hiç bahsetmemiş, Zaman Gazetesi ise olayı başka bir haber kaynağına dayandırarak sunduğundan kesin ifadeler kullanmaktan kaçınmıştır. Haber kapsamında İktidara karşı konuyu açıklığa kavuşturmadığı gerekçesiyle muhalif bir tutum sergileyen Cumhuriyet Gazetesinin, diğer iki gazeteye göre olayı daha etraflıca anlattığı değerlendirilmektedir. Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri olayı sunarken, daha önce yaşanan benzer olaylara atıflarda bulunarak, ilgili olayların birbirini takip eden süreçler olduğunu ima etmiştir. Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde konuya ilişkin muhalif bir tutum benimsenirken, Sabah Gazetesinin ilgili gün ve sonraki günlerde konuya ilişkin herhangi bir haber servis etmemesi dikkat çekmektedir. Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde iktidar aleyhine kesin ifadeler kullanıldığı; ancak, Cumhuriyet Gazetesinin Zaman Gazetesine göre keskin ifadeler kullanma konusunda daha istekli olduğu görülmektedir.

İkinci olaya geçildiğinde; Cumhuriyet Gazetesinde haber içeriğinin Ana Muhalefet Partisi başta olmak üzere, muhalefet partilerinin iddiaları doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. Bu bakımdan, Gazetenin muhalefet partisinin propagandasını yapar bir duruş sergilediği değerlendirilmektedir. Sabah Gazetesi incelendiğinde, habere konu olay örüntüsünün iktidar kanadından yapılan açıklamalar üzerine temellendirildiği

görülmektedir. Gazetenin konu ile ilgili yaptığı haberlere genel bir değerlendirme getirildiği takdirde; önceki dönemlerde birtakım ortak noktalarda buluŖan Gülen grubu ile AKP kanadının keskin bir ayrılık yaŖamasının ardından, Gülen grubunun CHP ile iŖbirliğine gitmesi üzerine, AKP'nin Ŗubat ayı boyunca tüm söylemlerini Gülen grubu ve CHP aleyhine ve toplumu kışkırtmaya yol açacak Ŗekilde oluŖturduėu ve Gazetenin de bunu aktarmada aracı rol üstlendiği görülmektedir. Zaman Gazetesinde ise, olay taraflarının değerlendirilmesi esnasında, Cumhuriyet Gazetesinde olduğu gibi muhalif bir tutumun benimsendiği göze çarpmaktadır. İnandırıcılığın sağlanabilmesi adına, kullanılan dilin kesin yargı ifadeleri içerdii ve ucu açık ifadelerden özellikle kaçınıldığı görülmektedir. Bu tespitler ışığında üç gazetenin de belli birtakım ön kabullerle hareket ettiği, haber içeriğinde çok yoğun imalarda bulunulduğu, olayın tüm taraflar açısından değerlendirilmediği, yalnızca yayın politikasına uygun açıklamalara yer verildiği görülmektedir.

Üçüncü olayda, Cumhuriyet Gazetesinde mağdur aile ve ana muhalefet kanadının iktidar aleyhine gerçekteŖtirdii söylemlere yer verilmiŖtir. Haberin genelinde iktidara karŖı saldırgan bir tutum benimsenerek, toplumda oluŖan hassasiyetin iktidara tepkiye dönüŖmesine yönelik bir sunum gerçekteŖtirilmiŖtir. GeliŖtirilen üslup ve olay örgüsünün oluŖturulmasının genel formu ele alındığında; Gazetenin söz konusu haberi, iktidar aleyhine propaganda aracı olarak kullandığı değerlendirilmektedir. Konuya iliŖkin Sabah Gazetesi incelendiğinde; haber sunumunda herhangi bir siyasi söyleme yer verilmediği, genel bir matem havasına bürünülererek, cenaze ve uğurlama törenine dair detayların aktarıldığı görülmektedir. Zaman Gazetesinin haber sunumuna baktığımızda ise, manŖet olarak servis edilen haberin detayının, köŖe yazısı Ŗeklinde okuyucuya sunulduğu ve içeriğinde, bir AVM uğruna bir can temasından yola çıkıldığı görülmektedir. Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde eylemler sırasında ölenlerin yeniden hatırlatılması suretiyle, iktidara karŖı negatif tutum oluŖurma çabasıyla karŖılaŖılmakta ve iktidarı suçlamaya yönelik bol miktarda imaya yer verildiği görülmektedir.

Dördüncü olay ele alındığında, Cumhuriyet Gazetesinin Hükümet'in mahkeme kararına dayandırdığını iddia ettiği kapatma eyleminin asılsız olduğuna yönelik haber sunumu gerçekteŖtirdii görülmektedir. Rakip partilerin adaylarının seçim sürecinde kullandıkları önemli bir propaganda aracının ellerinden alındığı belirtilerek, ülkenin

demokratikliğine verilen ciddi zarardan bahsedilmekte ve geliştirilen muhalif bakış açısıyla tüm bu olanların sorumlusu İktidar olarak ilan edilmektedir. Sabah Gazetesine bakıldığında ise, Gazetenin Gülen yurtlarında kalan üniversite öğrencilerinin Twitter üzerinden siyasete alet edildiği ve bu konuda zorlandıklarına yönelik bir haber servis etmesi ve haberin yayınlandığı günün Twitter’a erişim yasağının uygulanmaya başladığı güne denk gelmesi, Gazete’nin Twitter’ın kapatılması hususunda İktidarın haklı gerekçeleri olduğuna ilişkin manipülatif bir tutum sergilemektedir. Twitter’a erişim yasağının Dünya gündeminde yer almasına ve ülke içinde yoğun bir tepkiyle karşılanmasına karşın, Gazete’nin böyle bir habere yer vermemesi ve aynı gün Twitter’ın iktidara saldırı amacıyla kullanılan bir kanal olduğuna ilişkin haber sunması birlikte değerlendirildiğinde ve buna “*kara propaganda*” gibi siyaset biliminin özellikli bir kavramının öğrenci tarafından kullanılıyor olması da eklendiğinde, haberin manipülatif bir nitelik sergilediği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. Zaman Gazetesi ise Twitter’a erişimin engellenmesinin toplumun özgürlüğüne müdahale olarak vurgulandığı haberde, mevcut durumun bir “darbe” niteliği taşıdığının altı çizilerek, muhalif bir duruş sergilemiştir. Mevcut analizlerden yola çıkarak Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin iktidarı ağır bir şekilde eleştirmelerine karşın, Sabah Gazetesinin konuya ilişkin sessiz kaldığı tespit edilmiştir.

Beşinci olaya geçildiğinde; Cumhuriyet Gazetesinin, seçim sürecine yolsuzlukların damga vurduğunu belirttiği ve seçim sonuçlarının güvenilirliğinin sorgulanmasına yönelik bir üslup geliştirdiği görülmektedir. Seçim sürecinde İktidar tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen usulsüzlüklere tutanaklarıyla yer verilerek, İktidar aleyhine bir söylem geliştirilmiştir. Sabah Gazetesi ise, seçim sonuçlarına “*zafer*” nitelemesinde bulunmuş ve haber örüntüsünü tamamen AK Parti ve eşrafı üzerinden şekillendirmiştir. Söz konusu durum Gazetenin Ak Parti’nin propaganda faaliyetine hizmet ettiği düşüncesini akıllara getirmektedir. Ayrıca, Gazete “*çamur*”, “*iftira*”, “*montaj*”, “*şamar*”, “*güvenoyu*” gibi söylemlerle de direkt belli bir ön kabule işaret etmekte olup, haberin objektiflik değerini yitirmesine sebep olmaktadır. Böylece, Gazetenin Ak Parti lehine söylem geliştirdiği savı zihinlerde daha da güçlenmektedir. Zaman Gazetesinin ifadeleri ele alındığında ise, bahsi geçen seçim sonuçlarına güvensizlik uyandırabilecek ifadelerin kullanılmasına karşın; haberin içeriğinde, sonuçların şaibeli olabileceğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Söz konusu veriler ışığında, ilgili olaya yönelik Cumhuriyet Gazetesi İktidar aleyhine propaganda faaliyeti yürütmüşken, Sabah Gazetesi İktidar partisi

lehine habercilik yapmıştır. Zaman Gazetesi de muhalif duruş sergilemişken, Cumhuriyet Gazetesine nazaran daha az yorumda bulunmuş ve olayın enformasyon boyutu ile daha çok ilgilenmiştir.

Altıncı olaya bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesinin olaya ilişkin planlı bir eylem algısı yaratmaya yönelik bir üslup geliştirdiği görülmektedir. Ana muhalefet partisinin grup toplantısı öncesi gerçekleşen olayın, parti toplantısında bir siyasal propaganda söylemine dönüştürüldüğü ve Gazetenin de bu durumu olduğu gibi yansıttığı görülmektedir. Yine, haber içeriğinde saldırıda devlet eli olabileceğine yönelik söylemlere yer verilmiş ve Ogün Samast olayı hatırlatılarak provokatif eylemlerin önüne geçilmesine yönelik çağrıda bulunulmuştur. Ayrıca saldırganın yönlendirme soruları karşısında sustuğunun ve sosyal medya platformlarında iktidar partisini destekleyen paylaşımlarda bulunduğu altı çizilerek, provokasyon iddialarının güçlendirilmesi ve iddialara yönelik adres gösterilmesi amaçlanmıştır. Gazete bu sunumuyla ana muhalefet partisi lehine, iktidar partisi aleyhine bir duruş sergilemiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde, haberin genelinde olayın aktarılmasına yönelik bir üslup benimsendiği ve yoruma yönelik ifadeler yer verilmediği görülmektedir. Tüm siyasal aktörlerin kenetlendiği, birleştiği gibi ifadelerin kullanıldığı haberde, salt haber aktarımı söz konusu olduğundan; çalışma konusuna ilişkin çok fazla veriye ulaşılamamıştır. Zaman Gazetesine bakıldığında ise, olayın detaylarıyla nakledilmesi, saldırgana ilişkin bilgilerin verilmesi ve Kılıçdaroğlu'nun konuşmasının aktarılması çerçevesinde şekillendiği, olayın “*provokasyon*” olarak nitelendirilmesine karşın, diğer partilere yönelik herhangi bir suçlayıcı ya da adres gösterici bir üslup geliştirilmediği değerlendirilmektedir. Bahsi geçen olaya ilişkin Cumhuriyet Gazetesi'nin iktidar aleyhine söylem geliştirdiği görülmektedir. Sabah Gazetesi, diğer iki gazeteye göre iktidar kanadının olaya ilişkin tutumundan daha çok söz etmiş; ancak, olay nakli esnasında çok fazla yorum söylemli ifade kullanmamıştır. Zaman Gazetesi ise, haberi ana muhalefet liderinin konuşması üzerinden şekillendirmesine karşın; olayı diğer gazetelere göre daha etraflıca değerlendirerek, haber üzerinde daha az manipülasyon uygulamıştır.

Yedinci olayın ele alınması gerekirse, Cumhuriyet Gazetesinde Erdoğan'ın psikolojik kriz yönetimini gerçekleştiremediği ve öfke kontrolünü sağlayamadığı, okuyucuya önceki dönemlerde yaşanan örnekler hatırlatılarak nakledildiği görülmektedir. Gazete, toplum nezdinde Erdoğan'ın saldırgan ve öfke dolu bir üslup takındığına dikkat çekmeye

çalışmıştır. Sabah Gazetesi, haber kapsamında yargıyı sürekli siyasete müdahil olmakla suçlayan bir erk olarak ele almıştır. Ayrıca, haberin içeriğinde Başbakan Erdoğan'ın Davos'ta gerçekleştirdiği ve sonrasında ülke içinde milliyetçilik propagandasına malzeme olarak kullandığı “*Van minute*” çıkışına da yer verilerek, farklı konulara ilişkin toplumsal hassasiyetler tek bir doğrultuda toplanmak istenmiştir. Nitekim, Davos'ta yaşanan olay sonrasında iktidar partisinin geliştirdiği “*mağduriyet*” ve “*haklılık*” söylemleri ile yurt içinde uyandırılan hassasiyet; yargı karşısında İktidarın ezildiği algısına evrilmek istenmiştir. Zaman Gazetesinde ise, olaya ilişkin detayların kamuoyuna özetlenmesine yönelik bir üslup benimsendiği görülmektedir. Haberin ilk bölümünde, Feyzioğlu'nun konuşmasında değindiği hususların haklılığına üstü kapalı gönderme yapılmıştır. Dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan'ın konuya müdahalesinin aktarılmasının ardından; Erdoğan'a ilişkin muhalif bir tutum takınılarak, Feyzioğlu'nun sözleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesinin olaya ilişkin iktidar aleyhine kesin bir üslup benimsediği değerlendirilmekteyken; Sabah Gazetesinin ise, tam tersi bir duruş sergilediği görülmektedir. Zaman Gazetesi konuya ilişkin muhalif tavrını sezdirmesine karşın, Cumhuriyet Gazetesi kadar sert bir çıkış sergilememiştir.

Sekizinci olaya geçildiğinde; Cumhuriyet Gazetesinin haberi ihmaller sonucu ortaya çıkan bir “*cinayet*” formunda kamuoyuna duyurduğu görülmektedir. Başbakan ve müşavirinin, taziye ziyaretine gittikleri bölgede saldırgan bir tutum sergilediklerine ilişkin iddiaların aktarılması ve bunların görseller ile desteklenmesi, iktidar partisi aleyhine propaganda özelliği sergilemektedir. Sabah Gazetesinde ise, olayın gerçekleşmesi üzerine duyulan derin üzüntü ve İktidarın konuya ilişkin hassasiyetinin vurgulandığı görülmektedir. İktidar yetkililerinin gerek uluslararası görüşmelerini iptal etmesi gerekse de gelişmeleri dakika dakika takip etmeleri detayları okuyucuya sunularak, konuya verilen öneme dikkat çekilmek istenmiş ve olayın “*kaza*” boyutu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, haberin olay aktarımı şeklinde gerçekleştiği ve yorum içeren pek fazla ifade kullanılmadığı görülmektedir. Ancak, haber kapsamında muhalefet partilerinin son zamanlarda konuya ilişkin attığı adımlar ve AKP'nin hepsini reddedişine yönelik örnekler sunularak, olayın kaza boyutundan öte “*ihmal*” olarak nitelenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla, Gazete haber kapsamında bu ihmale ilişkin tüm sorumluluğun önergeleri reddeden iktidar partisinde olduğunu iddia eden muhalif bir üslup benimsemiştir.

Dokuzuncu olayın değerlendirilmesi gerekirse, Cumhuriyet Gazetesinde toplumu sokağa çağıran bir üslup geliştirildiği görülmektedir. Haberin genelinde, Gezi eylemlerinin iktidarın baskısı ve polisin şiddetine yönelik bir direniş olarak nitelendiği görülmekte ve toplum alenen eyleme destek vermek üzere sokaklara davet edilmektedir. Sabah Gazetesi, ilgili baskısında olaya ilişkin herhangi bir habere yer vermediği için söz konusu olaya ilişkin herhangi bir değerlendirme gerçekleştirilememiştir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, ilk sayfada yer verilmeyen olaya ilerleyen sayfalarda gözleme dayalı bir yorum yazısı şeklinde rastlanmaktadır. Haberin içeriğinde muhalif bir duruş sezdirilmesine karşın, daha çok eyleme katılan vatandaşların gördüğü baskılardan ve şiddetin medya tarafından yansıtılmadığından söz edilerek; nispeten daha objektif bir haber sunumunun gerçekleştirildiği görülmektedir.

Onuncu olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin haberin genelinde iktidara ciddi eleştiriler getiren Ana Muhalefet Partisi'nin söylemlerine yer vererek, iktidar aleyhine bir üslup geliştirdiği görülmektedir. Sabah Gazetesinin ilgili olaya ilişkin ağırlıklı olarak dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerini aktardığı görülmüş ve yoruma yönelik bir üslup geliştirmediği tespit edilmiştir. Zaman Gazetesinde ise, konuya ilişkin çok farklı boyutlarda aktarma yapılmış olsa da, tüm aktarmalarda İktidara eleştirel bir tutum sergilendiği görülmektedir. Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri muhalif bir haber sunumu gerçekleştirirken; Sabah Gazetesi iktidar partisinin ve dönemin Başbakanının söylemlerine yer vererek, olaya ilişkin iktidarı olumlayıcı bir tutum sergilemiştir.

On birinci olay ele alındığında, Cumhuriyet Gazetesinin İktidarı hatalı bir strateji yürütmekle suçladığı görülmektedir. Haberin içeriğinde, İktidarın IŞİD terör örgütü ile işbirliği yaptığının ifade edildiği de görülmektedir. Sabah Gazetesine geçildiğinde, İktidarın üzerine düşen her şeyi yaptığı, süreci ilk andan itibaren kontrol altında tuttuğu ve rehinelere can güvenliğinin tehlikeye sokulmaması için olaya hassasiyetle yaklaştığına yönelik ifadelerin özellikle vurgulandığı tespit edilmiştir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, Hükümetin ve ilgili Bakanın konuya ilişkin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmedeği algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Söz konusu haber sunumlarından yola çıkılarak, hem Cumhuriyet hem de Zaman Gazetelerinin muhalif bir duruş sergilemelerine karşın, Cumhuriyet Gazetesinin ana muhalefet partisinin İktidarı karalayan ifadeler kullandığı; Zaman Gazetesinin ise, İktidarı “sorumsuzluk” bağlamında eleştirdiği

değerlendirilmektedir. Sabah Gazetesinin ise, İktidar taraftarı söylemlerini bu haber sunumunda da devam ettirdiği görülmektedir.

On ikinci olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin Ergenekon davasını bir “kumpas” olarak nitelediği ve Balyoz davasının da benzer bir nitelik sergilediğini ifade ettiği görülmektedir. Gazete, haber sunumu boyunca İktidarı ağır ithamlarla eleştirmiştir. Sabah Gazetesinde ise, hak ihlaline uğradıkları gerekçesiyle tahliye edilen hükümlülerin açıklamalarına yer verilirken; bir yandan da, bunun Gülen grubunun gerçekleştirmiş olduğu bir kumpas olduğu fikri okuyucuya nakledilmeye çalışılmıştır. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, haber içeriğinde yalnızca ilgili mahkeme kararının detaylarına ve tahliye olan kişilerin aileleriyle buluşma sevincine yer verildiği, Gazetenin olaya ilişkin herhangi bir yorum getirmediği görülmektedir. İlgili tespitlerden yola çıkılarak, Cumhuriyet Gazetesinin olaya ilişkin İktidar aleyhine bir söylem geliştirdiği, Sabah Gazetesinin İktidarın kavgalı olduğu Gülen grubuna suçlayan ifadelerinden dolayı İktidar yanlısı bir söylem geliştirdiği değerlendirilmektedir. Zaman Gazetesinin ise, yorum söylemli ifadelerden kaçınması gerekçesiyle daha objektif bir duruş sergilediği değerlendirilmektedir.

On üçüncü olay ele alındığında, ilgili olaya ilişkin Cumhuriyet Gazetesinin Hükümet aleyhine ciddi ithamlar barındıran açıklamalara yer verdiği görülmektedir. Gazetenin sürecin bilinçli bir faaliyet olduğu, Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yönelik gündem oluşturulması amacıyla böyle bir hamlenin gerçekleştirildiği iddialarını kamuoyuna aktardığı görülmektedir. Sabah Gazetesinin haber sunumunda, Gülen grubunun gerçekleştirmiş olduğu iddia edilen casusluk, yasadışı dinleme gibi faaliyetlerle İktidara darbe girişiminde bulunduğu ve İktidarın gerçekleşen operasyonda haklı gerekçelere sahip olduğuna ilişkin ifadeler kullanılarak, İktidar yanlısı bir duruş sergilendiği görülmektedir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, yolsuzluk yapanların serbest bırakılmalarına karşın; onların peşine düşen emniyet görevlilerinin suçlu muamelesi gördüğü belirtilerek, toplumun olaya ilişkin tutumu manipüle edilmeye çalışılmıştır. Haber kapsamında İktidarın söz konusu operasyonu inat uğruna gerçekleştirdiği algısı oluşturulmaya çalışılmış ve bu doğrultuda yapılan açıklamalara yer verilerek, söz konusu sav güçlendirilmek istenmiştir. Söz konusu değerlendirmeler üzerinden, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin ilgili haber özelinde iktidara muhalif bir duruş sergilediği yorumu

getirilmiştir. Ancak, Cumhuriyet Gazetesi habere ana muhalefet partisi açısından bakarak iktidara muhalif bir tutum benimserken; Zaman Gazetesi, Gülen gurubu perspektifinden bakarak iktidara muhalif bir söylem geliştirmiştir. Sabah Gazetesinin ise, iktidar ile derin bir sürtüşme içerisinde olan Gülen grubu aleyhine söylem geliştirerek, ilgili olayda İktidarın haklılığının vurgulanması suretiyle yandaş bir tutum takındığı değerlendirilmektedir.

On dördüncü olaya gelindiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin ilgili olayı Erdoğan'ın başarısı olarak ele almaktan özellikle kaçındığı ve mevcut sonuçları muhalefetin başarısızlığı üzerinden değerlendirdiği görülmektedir. Sabah Gazetesine geçildiğinde, haberin Tayyip Erdoğan'a yönelik sempati belirten, coşku yüklü bir üslupla sunulduğu görülmekte olup, seçim sonuçlarından adeta sevinç duyulduğu intibası edinilmektedir. Zaman Gazetesinin ise, cumhurbaşkanlığı seçim sonucunu Erdoğan'ın başarısından ziyade, muhalif seçmenlerin küserek sandığa gitmemesi olarak nitelediği ve Erdoğan'ın başarısında muhalefetin oy vermeyen seçmenin sorumluluğunun bulunduğu dikkat çektiği görülmektedir. Dolayısıyla, yine Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri muhalif bir duruş sergilemekteyken, Sabah Gazetesinin iktidar lehine söylem geliştirdiği görülmektedir.

On beşinci olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin toplum nezdinde seçim sonuçlarına ilişkin şüphe uyandıracak bir üslup geliştirdiği görülmektedir. Haberin bir bölümünde Tayyip Erdoğan'ın siyasal hayatı süresince kullandığı ve toplumda infial uyandıran sözlerinin alfabetik bir derlemesi sunulmuştur. Haber kapsamında Erdoğan'ın başbakanlık döneminde sarf ettiği olumsuz sözler bir kez daha kamuoyuna hatırlatılarak, açık bir şekilde iktidar ve cumhurbaşkanı aleyhine söylem geliştirilmiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde, haber örgüsünün genel olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden şekillendiği, adeta Tayyip Erdoğan'ın ülke siyasetindeki tek adam olarak lanse edildiği görülmektedir. Gazetenin haber kapsamında kullandığı övgü dolu ifadeleri ilk sayfadan, büyük harflerle ve kalın puntolarla sunuyor olması da, ilgili yayın organının iktidar partisi söylemlerinin kamuoyuna yansıtılmasında aracı rol üstlendiğini göstermektedir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, Tayyip Erdoğan'ın devlet adamı olmaktan ziyade, bir parti başkanı gibi tutum sergilediğine dikkat çekildiği görülmekte ve

Cumhurbaşkanı Erdoğan'a ve iktidar partisine muhalif bir tutum sergilendiği değerlendirilmektedir.

On altıncı olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesinde Hükümetin IŞİD ile pazarlık yaptığı ve dolayısıyla onu dolaylı da olsa tanıdığı hususuna değinilerek, ülkenin itibarının zedelendiği noktasında bir söylem geliştirilmiştir. Rehinelerin orada yalnız bırakıldıklarının ifade edildiği haberde, muhalefet kanadının “*siyasi şov*” eleştirilerine de yer verilmiş ve iktidar olayı siyasi çıkarlarına malzeme yapma noktasında eleştirilmiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde ise, kurtarma operasyonunda yer alan başta İktidar olmak üzere tüm paydaşlardan abartı ile bahsedildiği görülmektedir. Hükümet tarafından sürecin sıkı takip edildiği, kriz yönetiminin çok iyi yürütüldüğü ve her türlü detaya vakıf olduğu noktasında söylemler geliştirilerek, kurtarma operasyonunda başarı gösterildiğine yönelik söylemlerin pek çok kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Zaman Gazetesi ise, Başbakan Davutoğlu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sürece yönelik açıklamalarına yer vererek, açıklamalar arasındaki çelişkilere dikkat çekmeye çalışmıştır. Yapılan açıklamalar doğrultusunda, rehinelerin kurtarılması sürecinin temaslar üzerinden mi yoksa operasyon üzerinden mi yürütüldüğüne ilişkin kamuoyunun kafasının karıştırıldığına vurgu yapılmak istenmiştir. Zaman Gazetesinin olayı diğer iki gazeteye göre daha etraflıca incelediği görülmekte olup, haberi manipüle etmeye yönelik herhangi bir girişiminin söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir.

On yedinci olay ele alındığında, Cumhuriyet Gazetesi kazanın önlenebilecek bir boyutta olduğunu; ancak, ihmaller sonucu böyle bir facianın yaşandığının altını çizmiştir. Ayrıca, Gazete haber kapsamında olayın gerçekleştiği madeni işleten taşeron firmanın iktidar partisile bağlantısının bulunduğu belirtmiştir. Hem gerekli önlemlerin denetim elemanlarınca alınmaması hem de İktidarın taşeron firmayla siyasi ilişkilere sahip olduğunun tespit edilmesi üzerine eleştiri okları İktidar partisine çevrilerek, muhalif bir haber üslubu geliştirilmiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde, İktidarın ve yetkili tüm kanalların olay yerinde hazır bulunduğu ve konuya ilişkin her türlü imkanın seferber edildiğinin altı çizilerek, olayın “*kaza*” boyutu öne çıkarılmıştır. Zaman Gazetesinde ise, olayın “*kaza*” boyutundan öte, “*ihmal ve sorumsuzluk*” boyutunun öne çıkarıldığı görülmektedir. Kullanılan ifadeler ve başlıklardan yola çıkıldığında, haberde tamamen

İktidar ve ilgili taşeron şirketin ihmalkarlığından meydana geldiği algısı oluşturulmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir.

On sekizinci habere gelindiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin acele kamulaştırma işleminin gerekli şartları taşımadan tesis edilmesine ve yetkiyi haiz şirketin hukuk kararlarını tanımadan işlem tesis ettiğine dikkat çekilmiştir. Şirket görevlileri tarafından yerel halkın uğradığı baskıya ve bu baskıya kolluk kuvvetlerinin herhangi bir müdahalede bulunmamasına dikkat çekilerek, ilgili şirketin taşkın uygulamalarının sorumlusu olarak İktidar işaret edilmiştir. Sabah Gazetesinde olaya ilişkin herhangi bir habere yer verilmediği için, söylem analizi gerçekleştirilememiştir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, haber örüntüsünün tamamen İktidar aleyhine oluşturulduğu görülmektedir. Haber detayında yer verilen ifadelerle okuyucu duygusal olarak belli bir seviyeye getirildikten sonra, eleştiri okları direkt İktidara çevrilmiştir. Böylece, toplumun muhalif ifadelere yönelik kırılan direnci, Gazetenin haber sunumuyla ulaşmak istediği manipülasyon amacına uygun bir hale getirilmiştir. Önceki bölümlerde sözü edilen ilgili şirketin İktidara yakın olması ve çok ciddi ihalelerin yükleniciliğini üstlenmiş olması, acele kamulaştırma işlemi izninin gerekli şartları taşımasına karşın verilmesi ile birlikte değerlendirildiğinde, Gazetenin söz konusu haberle kamuoyu üzerinde İktidar aleyhine ithamkar bir söylem geliştirdiği yorumuna ulaşılmaktadır.

On dokuzuncu olayın ele alınması gerekirse, Cumhuriyet Gazetesinin haber içeriğinde ağırlıklı olarak Papa Francesco'nun Türkiye programına ilişkin bilgilendirmeler yaptığı görülmektedir. Papa ile Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın basın toplantısına ilişkin bilgilendirmenin yapılacağı bölümde ise, Cumhurbaşkanı Sarayına ilişkin ciddi ithamlar içeren eleştirel bir üslup geliştirildiği ve ilgili bölüme ilişkin pejoratif bir anlatım benimsendiği görülmektedir. Sabah Gazetesi tarafından sunulan haber, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Papa Francis'in konuşmaları üzerinden şekillenmiştir. Gazetenin haber sunumu kapsamında magazinsel bir üslubu benimsediği görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmaları üzerinden bazı bölümler öne çıkarılmış ve evrensel barış için umut vaat eden söylemler olarak kamuoyuna lanse edilmiştir. Söz konusu haber sunumuyla birlikte, Sabah Gazetesinin İktidarı açık bir şekilde övdüğü değerlendirilmektedir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, haberin örgüsünün Papa'nın ziyaretinden öte Cumhurbaşkanı Sarayı'nın eleştirilmesi üzerine şekillendirildiği

değerlendirilmektedir. Sarayın 1000 odalı olduğunun ve maliyeti ile tartışmalara sebep olduğunun özellikle belirtilmesi ve uluslararası arenada Saray’a ilişkin “*müsriflik*” yorumlarına yer verilmesi ile Gazetenin yapıya ilişkin görüşü bir kez daha vurgulanmıştır. Söz konusu olay özelinde bir değerlendirme gerçekleştirildiğinde, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin muhalif tutumları açık bir şekilde görülmekteyken, Sabah Gazetesi bir kez daha İktidar yanlısı duruşunu yinelemiştir.

Yirminci ve son olaya geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesi ilgili haber sunumuyla; hem dönemin Başbakan ve bazı bakanlarının adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet eylemlerinin kamuoyuna bir kez daha hatırlatılmasını hem de İktidarın “*intikam*” peşinde koşan kirli bir siyaset yürüttüğü algısının topluma pompalanmasını hedeflemiştir. Zamanlamanın manidar olduğuna dikkat çekilen haber sunumunda, İktidarın adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet sürecini unutturmanın ve gündem değiştirerek kamuoyuna algısını yönlendirmenin temel amaç olduğu belirtilmiştir. Sabah Gazetesinde ise, olayın bir hayli yorumsal ifadelerle sunulması habere ilişkin dikkat çeken ilk özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan ifadelerde gözaltına alınanlar hakkında kesin ithamlar kullanıldığı, soruşturma ile hüküm verme arasındaki ayrıma dikkat edilmeksizin kamuoyunu manipüle etmeye yönelik haber servis edildiği görülmektedir. Gazetenin ilgili haber sunumuyla İktidarın kavgalı olduğu Gülen grubunun suçluluğuna ilişkin kesin hükümler kullanılması ve İktidarın gerçekleştirdiği operasyonun “*haklılığı*”nın vurgulanmak istenmesi, bizi Gazetenin İktidar lehine bir söylem geliştirdiği sonucuna ulaştırmaktadır. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, ilgili baskısının tamamının söz konusu habere ayrıldığı görülmektedir. Gerek yayın organının kendi bünyesinden gerekse de diğer siyasal aktör ve medya mensuplarından gelen açıklamalardan detaylı bir şekilde bahsedilmiş ve sürecin 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmasının bastırılmasına yönelik olduğunun altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Süreç “*darbe*” olarak ifade edilmiş ve iktidar partisi çok ağır ithamlarla eleştirilmiştir. İlgili haber kapsamında Cumhuriyet ve Zaman Gazetesi benzer gerekçeler öne sürerek İktidara karşı muhalif bir tutum sergilemişken, Sabah Gazetesi iktidarın tutumunu ve operasyonun elzemliğini yorum söylemli ifadelerle kamuoyuna duyurarak, İktidar lehine bir haber söylemi geliştirmiştir.

5. SONUÇ

Toplumda değişimin gerekli olması ve bu değişimin de siyasal iktidarın egemenliğinde gerçekleştiriliyor olması, toplumun iç dinamiklerince şekillenmesinden ziyade siyaset odaklı bir dönüşüm sürecine tabi tutulması anlamına gelmektedir. Söz konusu durum, medya organlarının “*değişimin gereklerinin uygun bir şekilde yapılması*” ya da “*yapılacakların uygun nakledilmesi*” görevlerinden hareketle, siyaset ile olan etkileşimini gözler önüne sermektedir. Siyasal iletişim sürecinde aktör - hedef kitle arasındaki ilişkiyi kuran yapı taşı medya olup, dil ve dil üzerinden oluşturulan anlam ve kültür kodları ile toplumsal hayatı siyasal iletişim sürecine aktif olarak dahil etmektedir. “*Toplum mühendisliği*” olarak adlandırılan geleneksel toplumu modernleştirme çalışmaları, zihniyet kodlarının belirli bir yöne kanalize edilerek, toplum nezdinde siyasal aktör lehine rıza yaratılmasına yönelik söylemsel ve bilişsel bir dönüştürme sürecine işaret etmektedir. Demokratik sistemlerde, iktidarın sürdürülmesi için gereken rıza topluma zorla dayatılamaz. Bu nedenle toplumun düşünce ve beklentileri referans alınarak, zihinsel dönüşümü gerçekleştirmeye yönelik incelikli ve dolaylı yöntemler kullanılmalıdır. Bu kapsamda medya, egemen siyasal aktörün uygulamalarını meşrulaştırmaya yönelik propaganda temelli habercilik anlayışı çerçevesinde, siyasal aktörün amaç ve eylemlerini topluma empoze etme işlevi görebilmektedir.

Kitle iletişim araçları yayın politikaları doğrultusunda neyin haber olduğu, hangi bilgilerin sunulması gerektiğine ilişkin seçim yapmakta ve bu seçimler sırasında da hem metni hem de diğer materyalleri birtakım süzgeçlerden geçirebilmektedir. Kitle iletişim araçlarının pek çoğunun mülkiyet olarak özel teşebbüslere ait olmasına karşın; toplum nezdinde üstlendiği görev ve fonksiyon açısından birer kamu görevi ifa etmekte olmasından dolayı, sundukları haberlerin pazarlanabilir meta olmaktan öte sosyal bir mal olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada devreye giren ekonomi politik yaklaşım merkezli çalışmalar, medya kuruluşlarının mülkiyet ve sahiplik yapıları ile bu yapılar üzerine inşa edilen medya-iktidar ilişkileri ve bu ilişkilerin haber metinlerinin içeriğine ne şekilde yansıdığının tespit edilmesi üzerine çalışmaktadır. Söz konusu çalışmalara göre, medya organları iktidar ile ortak çıkarlar ilişkisinde bulunduğundan kamuoyuna yanlı haber sunmaktadır. Nitekim, tarafların birbirlerini desteklemesi durumunda medyanın ekonomik baskılardan, iktidarın ise medya eleştirilerinden bir nebze

olsun kurtulacağı anlaşılmış ve bu durum medyanın iktidara olan meylini arttırırken, iktidarın medyaya olan bağımlılığını körüklemiştir. Söz konusu bağımlılığa, medya sahiplerinin medya dışı alanlara yönelik girişimleri de eklenince, siyasal aktörler ile medya sahipleri arasında pazarlık temelli ticari ilişki zaruri hale gelmiştir. Medya organları ekonomik çıkarları doğrultusunda iktidarla çıkar çatışması yaşamamak adına alternatif söylemlere yer vermekten imtina eder hale gelmiştir.

Kitle iletişim araçlarının sundukları haberler öncelikle kültürel bir üretilimdir. Sosyal olarak üretilen haber, toplumsal kültür kodları ve değerlerle uyumlu olarak sunulmaktadır. Kitle iletişim araçlarının hedef kitleye sunulan haberler, sadece bilgilendirme amacına hizmet etmemekte; aynı zamanda, kitleyi ikna etme ve ikna ile birlikte kitleyi belli bir düşünce formuna sokmayı da hedeflemektedir. Söz konusu araçların belli birtakım ideolojiler doğrultusunda haber sunumu gerçekleştirdiği bilinse bile; çoğu zaman, okuyucu tarafından haberin ardındaki ideolojik perspektif dikkate alınmaz ve sunulan haber enformasyon olarak kabul edilir. Kitle iletişim araçlarınca sunulan haberlerin süzgeçlenmeden enformasyon olarak kabul edilmesi ile haber kaynağının hedeflediği manipülasyon ve zihin yaratılması süreci sağlanmış olmaktadır. Haberde kullanılan dil, haberin ileteceği mesaj açısından oldukça önemli olup, hedef kitlenin olayın içerisine çekilmesi konusunda kilit bir rol üstlenmektedir.

Medya siyasal hayata ilişkin maddesel ya da kültürel inşa sürecinde, dil yetisini kullanarak kendi gerçekliğine dair her türlü olay hakkında anlamlandırma ve yeniden üretme kudretine sahiptir. Medya, dilerse var olan sistemin sürdürülmesi amacıyla toplum üzerindeki etkileme gücünü yoğun bir şekilde kullanabilmektedir. Bu bağlamda, medya organlarının kullandığı dil ideolojik bir arka planı yansıtacağı gibi, haber sunma üslubundaki farklılıklar farklı iktidar ilişkilerini de gün yüzüne çıkaracaktır. Yanlı haber sunumu gerçekleştiren medya organları, oynadığı doğrudan ya da dolaylı roller vasıtasıyla ideolojik yanılsamalara sebep olmakta ve toplumun zihinsel yönlendirilmesi hususunda kilit rol üstlenebilmektedir. Nitekim, bu organlar yalnızca olayların nakledilmesi işlevi görmemekte, toplumun düşünme yetisini de istenen doğrultuda manipüle etmekte ve söz konusu manipülasyon gücü ile kitleleri iktidar karşısında edilginleştirerek, kontrol edilebilir bir toplum yaratılması noktasında aktif görev almaktadır.

Medya söz konusu görevini ifa ederken pek çok farklı yöntem kullanabilmektedir. Bunlardan ilki, habere esas olayın bir takım dil oyunları ile gerçek formundan uzaklaştırılarak, haber kanalının amaçladığı biçimde sunulması olup; burada, haberin bazı önemli noktalarının atlanması suretiyle kitle iletişim aracının çıkarlarına hizmet edecek noktaların gereğinden fazla öne çıkarılması söz konusudur. Başvurulan yöntemlerden bir diğeri, kamuoyunun gündemindeki olayların geçmişle bağlantısının kurulması suretiyle farklı değerlendirmelere tabi tutularak, haberin etkisinin azaltılması ya da artırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, birkaç kişinin görüşünün toplumun görüşü olarak lanse edilmesi, ispatlanamayacak, afaki ifadelerle yer verilmesi, toplumun önem verdiği kimseler hakkında küçük düşürücü ifade ya da görüntülerin kullanılması da yönlendirmenin farklı boyutlarını oluşturmaktadır.

Dil ve işaretlerin ideolojik anlamları iknaya yönelik siyasal iletişim çalışmalarının temel kavramları arasındadır. Kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim faaliyetleri dil üzerinden yürütülmekte olup; söz konusu araçlar dil ile yeni bir siyasal kültür yaratılmasına vesile olmakta, var olan siyasal kültürü değiştirmekte ya da olduğu gibi yaymaktadır. Anlamlar tamamen toplumsal ilişki ve yapılarda içerilmekte olup, belli kültürel ve siyasal pratikler aracılığıyla toplumsal zihin yaratılması sürecinde etkin olmaktadır. Göstergebilim olarak adlandırılan alan, bu konuda siyasal iletişime yardımcı bir disiplin olarak görülmektedir. Göstergebilimsel paradigmaya göre, ideolojik olanın görünürlüğünün ortadan kaldırılması sonucu, hedef kitle kendisine sunulan mesajın ideolojik amaçlarını göremeyecek ve kurulan işaret gerçekliği üzerinden bilinçsizce ideolojik söylemlerin tesiri altına alınacaktır. Nitekim, rızanın sağlanması noktasında yönetilen grupların otoriteyi doğrudan görmemesi önem arz etmektedir. Etkili bir düşünce kontrolünün sağlanması üzerine kurulu bu sürecin, toplumsal rızanın sağlanması noktasında kendisinden beklenen başarıyı temin edeceği bir gerçektir.

Medya ile siyaset arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik çalışmaların çoğunlukla haber metinleri üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna gerekçe olarak, siyasal iktidarın haber metinleri ile meşruiyet kazanması ve kendi egemen söylemlerini bu yolla yeniledikleri gösterilmektedir. Yazılı basın özelinde yanlılık değerlendirmelerinde, haber ya da metin söylemleri üzerinden farklı analizler gerçekleştirilmektedir. Haber aktarımı esnasında farklı görüşlere dengeli bir biçimde yer verilmesi, yoruma dayalı haber sunum

dili yerine olgusal haber sunumunun inşa edilmesi, taraflara eşit ağırlıkta yer verilmesi ya da habere konu olayın çarpıtılmadan yansıtılması haberin objektifliğinin temel göstergelerindendir. Söz konusu göstergelerden hareketle gazete, dergi gibi yazılı medya organlarının haber sunumuna ilişkin pratikleri yanlışlık açısından irdelenmektedir. Türkiye’deki kitle iletişim araçlarının haber sunumları üzerine gerçekleştirilen söylem analizi çalışmalarının ağırlıklı olarak iletişim disiplini üzerinde çalışanlar tarafından yürütüldüğü görülmekte olup, konuyu siyaset bilimi perspektifinden ele alan bir analiz gerçekleştirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle çalışma kapsamında, Türkiye’de yazılı basın organları özelinden kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim yöntemlerini kullanarak yakın bulundukları siyasal aktörler lehine toplumsal zihin oluşturma misyonu yüklenip yüklenmediklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın çıkış noktası, kitle iletişim araçlarının toplumun tutum ve düşüncelerini kendi sahip oldukları ideolojiler doğrultusunda yönlendirebilmek adına, haberleri objektiflikten uzak bir habercilik anlayışıyla sundukları varsayımdır. Çalışma kapsamında, 2014 yılına ilişkin toplumsal hayatta önem arz eden yirmi örnek olay seçilerek, ilgili olayların Cumhuriyet, Sabah ve Zaman Gazetelerindeki sunuş biçimleri söylem analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Örneklem olarak seçilen gazetelerin farklı medya gruplarına ait olması ve topluma yoğun bir etkiyle nüfuz etmesi açısından yüksek tirajlı gazetelerden oluşması dikkat edilen bir kriter olmuştur. Yürütülen çalışma kapsamında, faaliyet gösteren medya kuruluşlarının kimlerin mülkiyetinde bulunduğu, nasıl bir sahiplik örüntüsünün mevcut olduğu, mülkiyet sahiplerinin ve çalışanların toplumun diğer kesimleri ile nasıl ilişkiler kurduğu ve haber metinlerinin hangi ilişkiler çerçevesinde oluşturulduğu hususları mercek altına alınmıştır.

Bu çerçevede, birinci örnek olay olarak Mit tırlarına operasyon haberi ele alınmıştır. Bu kapsamda; Cumhuriyet Gazetesi 3 Ocak 2014 tarihli baskısında “*Hatay valisi ‘silah yüklü’ olduğu belirtilen aracın aranmasına izin vermedi O TIR MİT’İN*” manşetine yer vermiştir. Haberin içeriğinde ise; “*Hatay’daki silah yüklü TIR’ın MİT’in olduğu kesinleşti, jandarmanın soruşturması engellendi.*” ve “*Hükümet TIR’ın içindekilerin değil ihbarı yapan kaynağın peşine düştü.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haber sunumu sırasında başsavcı ve nöbetçi savcı tarafından tutulan tutanağa göre bilgi aktarıldığı belirtilerek, haberin inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır. Aynı haber için, Sabah Gazetesi herhangi bir haber sunumu gerçekleştirilmemiştir. Zaman Gazetesi’ne geçildiğinde ise, Gazete’nin 2 Ocak

2014 tarihli baskısında “‘Suriye’ye giden TIR’da mühimmat bulundu’ iddiası” manşetini kullandığı görülmektedir. Gazete, haber sunumunu başka bir kaynağa dayandırılarak gerçekleştirdiğinden, haber detayında keskin ifadelerden kaçınmıştır. Ancak, ‘*Aramada mühimmata ulaşıldı.*’ ifadesine kesin bir biçimde belirtilerek, adres gösterilmeksizin tırlarda silah olduğu doğrulanmıştır. Ayrıca, haberin içeriğinde, önceki dönemlerde de bir tırın roket başlığı taşıırken yakalandığı hatırlatılmış ve okuyucunun iki olay arasında paralellik kurması amaçlanmıştır. Söz konusu verilerden hareketle, anılan örnek olaya ilişkin Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin muhalif bir haber sunumu gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir. Ancak, Sabah Gazetesinin olaya ilişkin haber sunumu gerçekleştirmemesi nedeniyle, Gazetenin olaya ilişkin tutumu analiz edilememiştir.

İkinci örnek olay olarak seçilen Tape Savaşlarına ilişkin haber sunumları incelendiğinde; Cumhuriyet Gazetesi’nin 5 Şubat 2014 tarihli baskısında “*Kılıçdaroğlu, AKP’nin kirli çamaşırlarını Meclis’te ortaya koydu: Guinnesslik Yolsuzluklar*”, 12 Şubat 2014 tarihli baskısında ‘*Dünyada hiçbir lider bu reziller gibi koltukta kalamaz*’ diyen Kılıçdaroğlu açıkladı ‘*Oğlum kaç para var? Çok az baba, 1 trilyon*’ ve 26 Şubat 2014 tarihli baskısında ise, “*Muhalefet ‘Kaset montaj’ diyen Erdoğan’a ‘Kendine güveniyorsan incelet’ çağrısı yaptı Ya istifa ya istifa*” manşetlerine yer verdiği görülmektedir. İlgili haberlerin içeriğinde ise, ‘... ihale ve rüşvet çarkını ortaya koyan telefon dinleme kayıtları...’, ‘*Binali dersek yanlış olur, Milyon Ali dememiz lazım.*’, ‘... Van Gölü’nde durulasak, yine aklanamaz, yine de temizlenemezsiniz.’, ‘*Uzmanlar Başbakan Erdoğan ile oğlu arasında geçtiği iddia edilen ses kaydını yorumladı ‘Montaj ihtimali sıfır.’*’ gibi iktidarı adres gösteren ifadelerle yer verilmiştir. Haber içeriğinin ana muhalefet partisi başta olmak üzere, muhalefet partilerinin iddiaları doğrultusunda oluşturulduğu görülmektedir. Ayrıca, söz konusu haber sunumlarında, iktidar partisine ilişkin önceki dönemlerde ortaya atılan yolsuzluk iddialarına ilişkin de fazlasıyla gönderme yapılmıştır. Sabah Gazetesinin ise; 19 Şubat 2014 tarihli baskısında “*FETHULLAH GÜLEN KENDİ AĞZINDAN İFŞA ETTİ KARANLIK KURUL*”, 23 Şubat 2014 tarihli baskısında “*ERDOĞAN 30 MART MARATONUNUN STARTINI SİVAS VE YOZGAT’ TAN VERDİ NE VİCDANLARI VAR NE İNSANLIKLAR*”, 25 Şubat 2014 tarihli baskısında “*CUMHURİYET TARİHİNİN EN VAHİM TELEKULAK REZALETİ DARBE TAPELERİ*”, 26 Şubat 2014 tarihli baskısında “*T.C. BAŞBAKANINA ALÇAKÇA SALDIRI*” ve son olarak 28 Şubat 2014 tarihli baskısında da “*TARİHİMİZİN EN BÜYÜK İHANETİ*” manşetlerine yer verdiği

görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; *“Paralel örgüt iftiralarını CHP Genel Müdürünün eline veriyor, iftiralarını, çamurlarını onun üzerinden atıyorlar.”*, *“Gülen’in ses kasetinde karanlık senaryolar.”*, *“Gülen’in ses kaydında, (...) hükümeti devirmek için projeler ürettiği...”* ve *“Paralel devlet, (...) 20 bini aşkın kişi ve kuruluşun telefonunu dinledi.”* gibi ifadelerle yer verilmek suretiyle, iktidara yönelik eleştirilere cevap verildiği görülmektedir. Haber örüntüsünün iktidar kanadından yapılan açıklamalar üzerine temellendirildiği görülmektedir. Haberin genelinde iktidar partisinin mağduriyet ve ajitasyon içerikli söylemlerine de sıkça yer verilmiştir. Zaman Gazetesi’ne geçildiğinde ise, Gazete’nin ilgili haber sunumuna yönelik 5 Şubat 2014 tarihinde *“YOLSUZLUK DELİLLERİ MECLİSTE”* ve 25 Şubat 2014 tarihinde de *“Bu andıcın hesabı sorulsun”* manşetlerini tercih ettiği görülmektedir. Gazete haber kapsamında, iktidar tarafından Gülen grubuna ilişkin getirilen iddialara cevap olmak üzere, birinci ağızdan aktarmalara başvurmuştur. Söz konusu yöntem ile anılan suçlamaların reddi noktasında inandırıcılığın artırılmasının amaçlandığı değerlendirilmektedir. Haberin içeriğinde; *“... sadece miting meydanlarında kullanılmaya yönelik olduğu çok açıktır.”*, *“Yolsuzluğun böyle ayyuka çıktığı başka bir ülke yok”*, *“...mahkeme kararıyla yapılan ve internete düşen ses kayıtları...”*, *“Haberle kirli bir algı operasyonu yapılıyor.”* ve *“Hepsi yalan. 7 bin kişinin dinlenebilmesi mümkün mü ya? Haberler kesinlikle maksatlı.”* gibi ifadelerle yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, haberin devamında, yapılan suçlamaların yaklaşan seçim süreci ile bağlantısı kurularak, mevcut durumun bir yıpratma faaliyeti olduğunun altı çizilmiştir. Söz konusu verilerden hareketle, anılan örnek olaya ilişkin Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin muhalif bir haber sunumu gerçekleştirdiği; Sabah Gazetesi’nin ise, iktidarın söylemlerine paralel olacak bir haber sunumu gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir.

Üçüncü örnek olay olarak seçilen Berlin Elvan’ın ölümüne ilişkin haber sunumları incelendiğinde ise; Cumhuriyet Gazetesi’nin 12 Mart 2014 tarihli baskısında *“Kara kaşlı kara gözlü çocuğu yitirdik Sen büyüyeceksin onlar küçülecek”* manşetine yer verdiği görülmektedir. Haberi detayında ise; *“Katilini tanıyoruz.”*, *“Benim kuzumu Allah almadı. Tayyip Erdoğan aldı.”*, *“Berkin için hastaneye gelenleri vuran polisin ...”*, *“... bir çocuğu öldüren zihniyet ...”*, *“Başbakan Berkin’i vuran polisleri kahraman ilan etti.”* ve *“Siyasal iktidar Berkin’in katillerini gizlemeye devam ediyor. Biliyoruz ki sorumlusu bu iktidardır.”* gibi eleştiri oklarını iktidara yönelten söylemlere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, haberin genelinde mağdur ailenin ve ana muhalefet partisinin iktidar aleyhine

gerçekleştirdiği söylemlere yer verilmiştir. Haberin tamamında iktidara karşı saldırgan bir tutum beslendiği gözlenmiş ve söz konusu yaklaşım ile toplumda oluşan hassasiyetin iktidar aleyhine tepkiye dönüştürülmesinin amaçlandığı değerlendirilmiştir. Sabah Gazetesi'ne geçildiğinde, ilgili haber sunumunun kamuoyuna 13 Mart 2014 tarihli baskıda *“Berkin’e Türkiye ağladı”* manşeti ile duyurulduğu görülmektedir. Haberin detayında ise; *“Yurt genelinde dualar edildi, fidanlar dikildi.”*, *“... grup, polise taş, havai fişek, masa ve sandalye attı.”*, *“Kalabalıktaki başka bir grup, kışkırtıcı gruba engel olmaya çalıştı.”*, *“AK Parti’nin Şişli’deki 6 seçim bürosu da göstericilerin hedefi oldu.”* ve *“Kalp krizi geçiren polis şehit.”* ifadeleri ile herhangi bir siyasal söyleme yer verilmeden lirik bir üslupla sunulduğu görülmektedir. Ayrıca, gün içerisinde çıkan olaylara da yer verilmiş ve haberde polisin haklı müdahalesinin altı çizilmiştir. Zaman Gazetesi'ne geçildiğinde, Gazete'nin 12 Mart 2014 tarihli baskısında *“Berkin Türkiye’yi Ağlattı”* manşetinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin içeriğine geçildiğinde ise; *“Bir AVM uğruna Berkin Elvan”*, *“Tıpkı Ali İsmail Korkmaz, Ethem Sarısülük, (...) gibi.”*, *“Bir değil, tam sekiz cana sebep oldunuz.”*, *“Her toplumsal talebe yumrukla cevap vermenin ...”*, *“Başbakanın hataları (...) toplumsal emniyetin, barışın ve huzurun da çivisini çıkartmış durumda.”* ve *“... öfke dili, nefret dili, kin ve şiddet dili...”* gibi ifadelerle yer verilmiştir. Anılan ifadelerle, eylemler sırasında ölen diğer vatandaşların kamuoyuna hatırlatılması suretiyle iktidara karşı negatif bir tutum oluşturulmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir. Haberin tamamında, dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan'ın öfke, kin, nefret ve şiddet dili kullandığının altı çizilmiştir. Söz konusu verilerden hareketle, anılan örnek olaya ilişkin Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin iktidar aleyhine bir haber sunumu gerçekleştirdiği; Sabah Gazetesi'nin ise, siyasal bir söylem geliştirmekten kaçınarak, lirik bir üslupla yalnızca olayı aktardığı değerlendirilmektedir.

Dördüncü örnek olay olan Twitter'ın kapatılması olayına ilişkin Cumhuriyet Gazetesi'nin 22 Mart 2014 tarihli baskısında *“Dünyadan tepki yağın Twitter yasağını Köşk dahil milyonlarca kullanıcı deldi ‘Kuş’a yenildi”* manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; *“AKP’ye inat Twitter’a davet.”*, *“Yasak ödleğe.”*, *“Türkiye’yi 3. Dünya ligine soktu.”*, *“Cumhurbaşkanı Gül de yasağı delerek...”*, *“Orantısız ve özgürlüklere aykırı bu tür yasaklamaların ...”*, *“Kapatmak akıl yoksunluğu ve çaresizliktir.”* ve *“Twitter’a erişimin tamamen engellenmesi yönünde hiçbir karar bulunmuyor.”* ifadeleri ile iktidar yönelik ciddi ithamlarda bulunulmuştur. Bununla

birlikte, haberin genelinde, iktidarın mahkeme kararına dayandırdığı kapatma eyleminin gayrimeşruluğuna vurgu yapılarak, kararda böyle bir hükmün bulunmadığından söz edilmiştir. Ayrıca, olay, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın "*kökünü kazıma*" açıklamaları ile ilişkilendirilerek, yürütme ile yargı erkeleri arasında sınır ihlali olduğu öne sürülmüştür. Sabah Gazetesi'ne geçildiğinde, Gazete 20 Mart 2014 tarihli haber sunumunda "*PARALEL YAPI YURTLARINDAN İMDAT ÇIĞLIĞI 'GÜLENCİLER'DEN BİZİ KURTARIN*" manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; "*Paralel abileri ve ablaları yurt öğrencileri adına Twitter'da hesap açıp, her gece zorla kara propaganda yaptırıyorlar.*", "*Her gece saat 20.00-21.00 arasında tweet seferberliği yaşanıyor.*", "*Twitter'da bizim adımıza hesap açıp karalama mesajları yazıyor, bizi de zorluyorlar.*", "*... isyan eden öğrenciler, AK Parti Malatya İl Başkanından yardım istediler.*" ve "*Travma yaşamaya başladık. Bizi kurtarın.*" ifadeleri ile haber kapsamında Gülen yurtlarında kalan öğrencilerin Twitter üzerinden iktidar aleyhine karalama faaliyetine zorlandıkları iddiası ortaya atılmıştır. Üniversite öğrencilerinin siyasete alet edildiğine ilişkin yapılan bu haber sunumunun, Twitter'a erişim yasağının uygulanmaya başladığı gün yayınlanmış olması, Twitter'ın kapatılmasında iktidarın haklı gerekçelerinin olduğuna ilişkin manipülatif bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Zaman Gazetesi'ne geçildiğinde ise, Gazete'nin 21 Mart 2014 tarihli baskısında "*ÖZGÜRLÜĞE BÜYÜK DARBE TWİTTER KAPANDI*" manşetini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; "*Sivil darbe olarak değerlendirilen olay ...*", "*Sosyal medyayı kapatarak başarılı olamazsınız.*" ve "*İktidarın ne kadar çaresiz olduğunu ...*" ifadelerine yer verilerek, mevcut olay toplum özgülüğüne açıkça bir darbe olarak nitelenmiştir. Ayrıca, haber detayında pek çok farklı kesimin benzer düşüncelerine yer verilerek, Gazetenin savını güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Söz konusu verilerden hareketle, anılan örnek olaya ilişkin Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin muhalif bir haber sunumu gerçekleştirdiği; Sabah Gazetesi'nin ise, iktidarın söylemlerine paralel olacak bir haber sunumu gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir.

Beşinci olaya geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesi yerel seçim sonuçlarını 31 Mart 2014 tarihli baskısında "*Gerilim kazandı*" manşeti ile duyurmuştur. Haber içeriğinde kullanılan; "*Elektrikler kesildi hile iddiası yağdı.*", "*Yolsuzlukların damga vurduğu ve gergin geçen yerel seçim sürecinin ...*", "*Seçimleri yolsuzlukların aklanması olarak gören AKP'nin ...*", "*...usulsüzlük yapıldığına dair 1000'in üzerinde tutanak tutuldu.*", "*Hile*

kuşkusu sonuçlar açıklanınca yerini şüpheye bıraktı.”, “... halka AKP mühürlü oy pusulası dağıtan 2 kişi ihbar üzerine yakalandı.” ve “1 çuval dolusu ‘evet’ mührü basılmış oy...” ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, haberin genelinde seçim sonuçlarının güvenilirliğinin sorgulanmasına yönelik bir üslup geliştirilmiştir. Yaşanan elektrik kesintilerinin muhalefetin önde olduğu yerlerde gerçekleştiği vurgusu yapılmış ve Türkiye genelinde tutulan tutanakların görsellerine yer verilerek, inandırıcılığın artırılması amaçlanmıştır. Sabah Gazetesi’ne geçildiğinde, Gazete’nin 31 Mart 2014 tarihli baskısında “SEÇMENDEN KİRLİ İTTİFAKA ŞAMAR ERDOĞAN’A GÜVENOYU” manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin devamında ise; “Paralel yapının tüm kumpaslarına rağmen...”, “Montaj ve iftira siyaseti kaybetti.”, “Bu seçimde kaset, montaj, iftira ve çamur siyaseti kaybetti.”, “Yedi düvel AK Parti’ye karşı birleşti.”, “Yeni Türkiye’nin düğün günü.”, “Muhalefet partileri (...) rezil, perişan oldular.” ve “Bugün ahlak dışı siyaset kaybetmiştir.” ifadelerine yer verilerek, seçim sonuçları adeta iktidar partisinin zaferi olarak yansıtılmıştır. Gazetenin tamamen iktidar partisi ve parti eşrafı üzerinden haber sunumu gerçekleştirmesi, haberin genelinde parti propagandası yapıldığı izlenimini uyandırmaktadır. Ayrıca, seçim sonuçlarına ilişkin “şamar”, “güvenoyu” ve Gülen grubu ile ana muhalefet partisine ilişkin “vatan haini” nitelermelerinin kullanılması, anılan izlenimi destekler niteliktedir. Zaman Gazetesi’nin ise, 31 Mart 2014 tarihli baskısında “EN UZUN SEÇİM GECEŚİ” manşetine yer verdiği görülmektedir. Haberin girişinde seçim sonuçlarında güvensizlik uyandırabilecek “Sandık yolsuzluğu aklamaz.” ve “Oy oranlarının tutanaklara yanlış yazılması, sahte oy pusulası, mükerrer oy kullanımı, sandık müşahitlerinin sayım yapılırken zorla dışarı çıkarılması gibi şikayetlerin ardı arkası kesilmedi.” ifadelerine yer verilmesine karşın; haberin detayına geçildiğinde, ülke genelinde başa baş giden seçim bölgelerinin akıbetine ilişkin bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Söz konusu verilerden hareketle, anılan örnek olaya ilişkin Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin seçimin şaibelerini öne çıkarmak suretiyle eleştirel bir üslup geliştirdiği görülmekte iken; Sabah Gazetesi’nin, seçim sonuçlarını oldukça yanlı bir üslupla sunduğu ve coşkulu bir haber yazımı gerçekleştirdiği görülmektedir.

Ana muhalefet partisi liderine Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde gerçekleştirilen saldırıyı konu edinen altıncı olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesi’nin konuyu 9 Nisan 2014 tarihli baskısında “Meclis çatısı altında bu da oldu. Kılıçdaroğlu’na sabıkası kabarık bir kişi saldırdı Demokrasiye yumruk” manşeti ile kamuoyuna duyurduğu görülmektedir.

Haberin genelinde, olayın planlı bir eylem olabileceği ihtimali üzerinde durulmuş ve haber kapsamında “... kimseye sormadan Kılıçdaroğlu’nun geleceği kapıya gitmesi olayın organize olduğu kuşkusunu güçlendirdi.”, “Bu profesyonelce planlanmış ve yapılmış bir saldırı.”, “AK Parti isimli Facebook hesabının Başbakan Erdoğan’ın fotoğrafı ile birlikte ‘Karizman Yeter Ustam’ mesajını kendi sayfasında paylaşan Övet ...”, “Seni biri mi yolladı?” ve “Bu ikinci Ogün Samast vakasıdır.” ifadelerine yer verilmiştir. Yine, haberin detayında, saldırıda devletin olabileceği ihtimalini akıllara getiren ifadelere başvurulmuş, ana muhalefet partisinin bu konudaki iddialarına sıkça yer verilmiştir. Ayrıca, saldırganın yönlendirme soruları karşısında susması ve sosyal medya platformlarında iktidar partisini destekleyen paylaşımlarda bulunduğu altının çizilmesi, provokasyon iddialarını güçlendirici birer unsur niteliği sergilemektedir. Sabah Gazetesi ise, konuyu 9 Nisan 2014 tarihli baskısında “Yumruk kenetledi” manşeti ile kamuoyuna duyurmuştur. Haber sunumu esnasında yoruma dayalı ifade kullanmaktan imtina eden Gazetenin olayın aktarılmasına yönelik bir üslup benimsediği ve “Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan ile MHP ve BDP liderleri, Meclis’te yumruklu saldırıya uğrayan CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nu arayarak ‘geçmiş olsun’ dedi.”, “Kılıçdaroğlu herkesi sükunete davet etti.” ve “İlk müdahale demir parayla yapıldı.” ifadelerine yer verdiği görülmektedir. Zaman Gazetesi ise, 9 Nisan 2014 tarihli baskısında “Kılıçdaroğlu’na çirkin saldırı” manşeti ile konuyu gündemine taşımıştır. Haber genelinde olay provokasyon olarak nitelenmiş ve “CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’na Meclis’te provokatif saldırı.”, “Meclis dün provokasyon söylemli çirkin bir saldırıya neden oldu.” gibi ifadelere yer verilmiştir. Olayın provokatif boyutunun özellikle vurgulanmasına karşın, haber kapsamında herhangi bir adres gösterilmemesi dikkat çekmektedir. Haber sunumunda, ana muhalefet partisi liderinin kimi sözlerinin abartılarak ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Anılan verilerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayın provokasyon boyutunu ön plana çıkardıkları ve muhalif bir tutum benimsedikleri değerlendirilmekte iken; Sabah Gazetesi’nin herhangi bir yoruma dayalı ifade kullanmaması nedeniyle, söz konusu gazetede söylem analizine konu edilebilecek herhangi bir veriye ulaşılamamıştır.

Yedinci örnek olay olarak seçilen Başbakan’ın Danıştay protestosuna ilişkin haber sunumu, Cumhuriyet Gazetesinin 11 Mayıs 2014 tarihli baskısında “Feyzioğlu’nun konuşmasına kızan Erdoğan ‘edepsizlik’ diyerek kürsüye yürüdü. Salonu terk ederken Gül’ü de beraberinde götüren Başbakan, protokol kurallarını da hiçe saydı Skandal

yarattı” manşeti ile gündeme taşınmıştır. Gazetenin haber örgüsünü tamamen dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan’ın saldırgan tutumu üzerine kurulduğu görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde; “...Erdoğan ‘edepsizlik’ diyerek kürsüye yürüdü.”, “Danıştay’ın kuruluş yıldönümü töreni Erdoğan’ın öfke patlamasıyla tarihe geçti.”, “Gül sakinleştiremedi.”, “Erdoğan ardından protokol kurallarını hiçe sayarak...”, “...rahatsızlanan bir Danıştay üyesinin bile Cumhurbaşkanlığı korumaları tarafından bir süre salonda hapsedilmesi tepkiyle karşılandı.” ifadeleri kullanılarak, Erdoğan’ın kriz yönetimin gerçekleştiremediği ve öfke kontrolünü sağlayamadığının altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Ayrıca, haberin genelinde Feyzioğlu’nu destekleyen bir üslubun hakim olduğu görülmektedir. Sabah Gazetesi ise, 11 Mayıs 2014 tarihli baskısında “BAŞBAKAN ERDOĞAN’DAN DANIŞTAY’DAKİ TÖRENDE SİYASET YAPAN BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI’NA TEPKİ VAN MINUTE!” manşetini kullanmayı tercih etmiş ve haber kapsamında yargının siyasete dahil olmaya çalıştığını iddia etmiştir. Haber kapsamında kullanılan “... Feyzioğlu kürsüyü siyaset arenasına çevirince ...”, “Danıştay’ın kuruluş yıldönümünde bir saatlik konuşmasıyla saygı sınırını aşan ve yargı törenini siyasi şova dönüştüren Feyzioğlu’nun ...”, “Cüppeli siyasete ‘Van Minute’ dedi.”, “Yüksek yargının her kuruluş yıldönümünde devlet protokolüne fırça atma hevesi bu kez Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a takıldı.” gibi ifadelerle yer verilerek, kamuoyuna yasamanın yürütmeyi yönlendirmeye çalıştığı algısı pompalanmıştır. Ayrıca, Erdoğan’ın Davos’taki “Van Minute” çıkışına atıfta bulunularak, söz konusu dönemde milliyetçilik duygusuna istinaden Erdoğan’a gelişen sempatinin, bu konuda da yaratılabilmesinin amaçlandığı değerlendirilmektedir. Zaman Gazetesi ise, 11 Mayıs 2014 tarihli baskısını “DANIŞTAY TÖRENİNDE ‘EDEPSİZLİK’ TARTIŞMASI” manşeti ile yayınlamıştır. Haber genelinde; “Erdoğan eleştirilere kızdı töreni terk etti.”, “Reuters’in yorumu: Alışılmamış bir öfke patlaması.”, “Erdoğan devlet yönetme ehliyetini kaybetti.”, “Başbakan olmak kimseye saygısızlık hakkını vermez.”, “Bu tavır düşünce ve ifade özgürlüğüne darbe.”, “Yargıya bakışın ve verilen değerlerin kötü bir tezahürü olmuştur.” ve “... tahammülsüzlüğün de ötesinde bir saldırı. Taciz ve saygısızlıktır.” ifadelerine yer verilerek, Feyzioğlu’nun değindiği hususların haklılığına ilişkin üstü kapalı gönderme yapıldığı görülmektedir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin iktidar partisi liderinin tutumuna ilişkin muhalif bir haber sunumu gerçekleştirdiği; buna karşın, Sabah Gazetesinin ise, Erdoğan’ın tutumunun haklılığına ilişkin bir sunum gerçekleştirdiği görülmektedir.

Sekizinci örnek olay olan Soma maden faciasına ilişkin Cumhuriyet Gazetesi'nin; 14 Mayıs 2014 tarihinde *"Soma'daki maden faciasında yüzlerce işçi mahsur kaldı Canlarımız yerin altında"*, 15 Mayıs 2014 tarihinde *"Soma'da yüzlerce emekçinin ölümünden, 'bunlar olağan' diyen iktidar, kar hırsı güden ve önlem almayan işverenler ile sarı sendikalar sorumlu Masalı bırakın KATLETTİNİZ"* ve 18 Mayıs 2014 tarihinde de *"Başbakan'dan dayak – Hukukçular 'deliller karatılıyor' derken acılı ailelerin bekleyişi isyana dönüştü Oğlumu verin artık"* manşetlerine yer verdiği görülmektedir. Anılan haber sunumlarında *"Başbakan programını bozmadı, ödül törenine katıldı."*, *"Madencilerimizin bedeninde herhangi bir yanık yoktu, güzel öldüler."*, *"CHP'nin Soma'daki madenlerin araştırılması için komisyon kurulması önerisine iktidar kanadından 'Gerek yok' yanıtı."*, *"Acıya Başbakanlık tekmesi"*, *"Bunlar olağan şeylerdir. Bunun fitratında bunlar var."* ifadelerine yer verilerek, olaya ilişkin oluşan toplumsal hassasiyetin iktidara tepki formuna bürünmesi amaçlanmıştır. Haber kapsamında, olayın *"kaza"* boyutundan öte *"ihmaller soncu ortaya çıkan bir cinayet"* olarak değerlendirildiği görülmektedir. Olaya ilişkin iktidar kesimine yakın bir akademisyenin *"tatlı ölüm"* söylemi ile yine iktidara yakınlığıyla bilinen başka bir akademisyen tarafından daha önce kullanılan *"güzel ölüm"* benzetmesi hatırlatılarak; bunun iktidar tarafından bir ritüel halini aldığı ifade edilmiş ve iktidarın konuya duyarsız yaklaştığı belirtilmiştir. Ayrıca, haber sunumu kapsamında bölgede yaşanan darp olaylarına ilişkin görsellere de yer verilmiştir. Sabah Gazetesi ise, 14 Mayıs 2014 tarihli baskısında *"TÜRKİYE AĞLIYOR"* manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haberin detayında ise; *"... devletin zirvesi alarma geçti."*, *"Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 'Tüm imkanlar seferber edilsin' talimatını verdi."*, *"Arnavutluk gezisini erteleyen Başbakan Erdoğan bugün Soma'ya gidecek. Enerji Bakanı Yıldız, hızlı bir şekilde Soma'ya giderek çalışmaları yerinde denetledi. AFAD ve Kızılay anında olay yerine ulaştı."*, *"... mevzuata aykırı bir durum görülmediği tespit edilmiştir."* ifadelerine yer verilmek suretiyle, iktidar kanadının konuya ilişkin hassasiyetine ve duyulan derin üzüntüye dikkat çekilmek istenmiştir. Haberin devamında, madenin önceden denetlendiği ve mevzuata aykırı herhangi bir durumun tespit edilmediği belirtilerek, olayın *"kaza"* boyutunun ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Zaman Gazetesi ise, 14 Mayıs 2014 tarihli baskısını *"SOMA'DA YÜREKLERİ DAĞLAYAN FACİA"* manşetiyle okuyucuya sunmuştur. Haberin içeriğinin olayın aktarımı şeklinde oluşturulduğu görülmekle birlikte; *"Muhalefet partilerinin TBMM'de araştırma komisyonu kurulması için verdiği önergeler de AKP tarafından reddedildi."*, *"İktidar, muhalefetin Soma'yla ilgili önerelerini 20 gün önce reddetmiş."*,

“*Muhalefetin, Soma’daki maden ocaklarında yaşanan olaylar konusunda, iktidarı peş peşe uyardığı ortaya çıktı.*” ifadeleri ile muhalefet partilerinin konuya ilişkin attığı adımlara ve iktidar partisinin hepsini reddettiğine vurgu yapılarak, eleştiri okları iktidar partisine yöneltilmiştir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayın ihmal boyutunu ön plana çıkararak muhalif bir haber sunumu gerçekleştirdiği; buna karşın Sabah Gazetesi’nin ise, iktidar yanlısı bir haber sunumu gerçekleştirdiği görülmektedir.

Dokuzuncu örnek olay olan Gezi eylemlerinin birinci yıldönümüne ilişkin Cumhuriyet Gazetesi 31 Mayıs 2014 tarihli baskısında “*Baskıya ‘dur’ diyen, özgürlük ve umudu yeşerten Gezi’nin 1. Yılında meydanlara çağrı Çocuklarımız için*” manşetli özel ek yayınlamıştır. Ekin tamamında sokakta olmanın hak olduğu vurgusu yapılarak, kitleler sokağa davet edilmiştir. Haber kapsamında; “... *Gezi Parkı’nda başlayan, polis şiddeti ve iktidarın baskısı karşısında tüm Türkiye’de direnişe dönüşen Gezi’nin ...*”, “... *polislin kullandığı orantısız güç ve hukuksuz gözaltı bir kez daha ayyuka çıktı.*”, “... *barışçı gösterilere karşı şiddet kullanan polislerin hiçbirinin yargı önünde sorumlu tutulmadığı bildirildi.*”, “*Gencecik çocuklarımızı, TOMA’yla, biber gazıyla, coplarla dövmeyin, yazıktır, günahıdır.*” ifadelerine yer verilerek, Gezi eylemleri sırasında iktidar ve iktidarın güdümündeki kolluk kuvvetlerinin yarattığı mağduriyete dikkat çekilmiştir. Sabah Gazetesi olaya ilişkin herhangi bir haber sunumuna yer vermemiştir. Zaman Gazetesi’nin ise, 31 Mayıs tarihli baskısında “*GEZİ YILDÖNÜMÜ*” başlığını tercih ettiği görülmektedir. Haber, gazetenin ilerleyen sayfalarında gözleme dayalı bir yorum yazısı formunda okuyucuya sunulmuştur. Haber kapsamında; “*Park’ta aldığım ilk haber, sabahın 5’inde çadırları yakan polislerin ağaca tırmanan bir genci coplayarak testislerini yırtmasıydı.*”, “*AKP hükümetinin ‘saltanatvari’ kararlarından ...*”, “*‘Çapulcular’, ertesi gün Başbakan’ın gezicilere yaptığı ilk hakaret olarak tarihe geçti.*”, “... *zira kaç gündür polis ve idarecilerden gördükleri baskı ve şiddet medyaya doğru yansıtılmıyordu, daha doğrusu hiç haber yapılmıyordu.*” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Haberde, toplumun söz konusu olayda haklı bir duruş sergilediği belirtilmiştir. Ayrıca, medya organlarının sosyal sorumluluk bilincini ihmal eden yayıncılık politikalarına da ciddi eleştiriler getirildiği görülmektedir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayı, iktidar ve kolluk kuvvetlerinin uyguladığı şiddeti ön plana çıkararak muhalif bir haber sunumu üzerinden sunduğu görülmektedir. Buna karşın, Sabah

Gazetesi'nin olaya ilişkin haber sunumu gerçekleştirmemesi nedeniyle söylem analizine konu edilebilecek herhangi bir veriye ulaşlamamıştır.

Onuncu örnek olaya ilişkin gerçekleştirilen analiz kapsamında Cumhuriyet Gazetesinin 10 Haziran tarihli baskısında *“AKP'nin Köşk, PKK'nın 'ödün koparma' hesabı ülkeyi sıkıntılı dönemin eşiğine getirdi Süreç provokasyon ve seçim kısılacında”* manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde *“Güvenlik endişesi artıyor.”* başlığı altında, seçim telaşına katılan iktidar partisinin ulusal güvenlikte açık verdiği vurgulanmıştır. Haber kapsamında anılan durumun *“güvenlik zafiyeti”* olarak adlandırıldığı ve iktidar partisinin farklı paydaşlarla rant ilişkisi içine girmekle suçlandığı görülmektedir. Sabah Gazetesi'nin konuya ilişkin 10 Haziran tarihli baskısında *“BUNUN BEDELİNİ ÖDEYECEKLER”* manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin devamında ise, dönemin Başbakanı Erdoğan'ın *‘Başbakan Erdoğan'dan Diyarbakır'da bayrak indirmeye çok sert tepki: ‘Çocuk da olsa kutsalımızı indiremez. Komutan ve asker de bedelini öder.’*” sözleri aktarılmıştır. Haber kapsamında olayın aktarımına ilişkin bir üslup geliştirilmiş olup, yorum nitelikli ifadelerden kaçınıldığı görülmektedir. Zaman Gazetesi'ne geçildiğinde ise, Gazete'nin 11 Haziran 2014 tarihli baskısında *“BAYRAK DEPREMİ”* manşetine yer verdiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; *“Muhalefet partileri sorumluluğu hükümete yüklerken, hükümet faturayı askere kesti.”*, *“... asıl sorumlu Başbakan Tayyip Erdoğan.”*, *“AKP, Çankaya için PKK'ya Güneydoğu sözü vermiştir.”*, *“Hükümet, asker ve polisi görev yapamaz hale getirdi.”*, *“İktidar şımarık bir çocuk gibi her başı sıkıştığında suçu başkalarına atmayı bırakıp, sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrenmeli.”* ifadelerine yer verilerek, toplum değerlerinin ve milli bütünlüğe ilişkin unsurların iktidar tarafından aşındırıldığı belirtilmiştir. Haberin devamında, muhalefet kanadının olaydan iktidarı sorulu tutan söylemlerine sıklıkla yer verilmiş ve iktidarın bu süreçte hedef saptırdığı, suç bastırdığı ve Türkiye'yi aciz duruma düşürdüğü vurgulanmıştır. Söz konusu değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayı, iktidarın yetersizliği vurgusu üzerinden muhalif bir haber sunumu ile sunduğu; buna karşın, Sabah Gazetesi'nin yorum nitelikli bir üslup geliştirmekten kaçınarak, olaya ve dönemin Başbakanı Erdoğan'ın sözlerine yer verdiği görülmektedir.

Olay 11'e geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesinin 12 Haziran tarihli baskısında *“Hükümetin izlediği dış politikanın bedeli ağırlaşıyor. IŞİD, Musul Konsoloslugu'nu işgal*

etti. *Diplomatlar, çocuklar ve özel hareketçilerin da aralarında bulunduğu 49 kişi rehin alındı Türkiye'ye saldırı*” manşetini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde; *“Tahliye için her türlü hazırlık yapıldı ama Ankara’da düğmeye basan olmadı.”*, *“Canavarı hükümet büyüttü.”*, *“O terör örgütlerine destek veren AKP Hükümeti’nin ta kendisiydi.”*, *“Türkiye’yi bataklığa doğru sürükleyen politikanın mimarı Bakan ...”*, *“... bakanlık kriz masasını ancak 72 saat sonra kurabildi.”*, *“Davutoğlu, (...) krize karşı programını bozmadı.”* ifadelerine yer verilerek, iktidar hatalı bir strateji yürütmekle suçlanmış ve mevcut durumun ihmal sonucu bu şekilde geldiğinin altı çizilmiştir. Sabah Gazetesi ise, olayı 12 Haziran tarihli baskısında *“TÜRKİYE’YE TUZAK”*, 13 Haziran 2014 tarihli baskısında da *“TERÖRE TAVİZ YOK”* manşetleri ile kamuoyuna duyurmuştur. Haber içeriğinde; *“Türkiye (...) IŞİD’in zaman kazanma çabalarına sert tepki gösterdi.”*, *“Devlet oğlumuzu bize geri getirecek. 3-5 çapulcuya pabuç bırakmaz.”*, *“Rehine krizinin başladığı ilk andan beri teyakkuzda olan Ankara ...”*, *“Türkiye’nin baskısı sonucu rehinelerin ilk gün bırakılması aşamasına kadar gelindi.”*, *“‘Türkiye bunun bedelini ağır ödetir.’ mesajı verildi.”* ifadeleri ile iktidarın terör eylemlerine karşı duyarlılığı ve rehinelerin en kısa zamanda kurtarılmasına verilen öncelik üzerinde durulmuştur. Haberin tamamında sürecin daha ilk andan itibaren kontrol altında tutulduğu ve iktidarın üzerine düşen her şeyi ifa ettiği belirtilmiştir. Ayrıca, rehine yakınlarının devlete ve iktidara olan güvenlerine ilişkin açıklamalara da yer verilmiş ve iktidarın IŞİD’e karşı sergilediği kararlı duruşun altı çizilmiştir. Zaman Gazetesi ise, 12 Haziran tarihli baskısında *“MUSUL KONSOLOSLUĞUMUZA IŞİD BASKINI”* manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haber detayında; *“Irak Türkmen Cephesi Başkanı: Ankara’dan arayan yok, katliam tehdidi altındayız.”*, *“... buna rağmen Ankara’dan kendisini şimdiye kadar hiçbir yetkilinin aramadığını belirtti.”*, *“IŞİD Musul’daki Türk bayrağını indirdi.”*, *“Davutoğlu, (...) önemli görülmeyen rutin bir toplantı için New York’a doğru yola çıkmıştı.”* ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haberin tamamında, IŞİD tehlikesinin iktidar tarafından bilindiği ancak, gerekli tedbirleri alınmadığı ve ilgili bakanını üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmediği vurgulanmıştır. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayı, muhalif bir haber sunumu üzerinden sunduğu görülmektedir. Buna karşın; Sabah Gazetesi’nde ise, iktidarın üzerine düşen tüm sorumluluğu yerine getirdiği ve konuya ilişkin yoğun hassasiyet taşıdığı vurgulanmış ve iktidarı koruyan bir haber sunumu gerçekleştirilmiştir.

On ikinci örnek olaya geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesinin 19 Haziran tarihli baskısında “*Anayasa Mahkemesi oybirliğiyle 230 sanığın haklarının ihlal edildiğine hükmetti Balyoz kararı çöktü*” manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde; “*Ülkenin geleceğine umutla bakıyoruz.*”, “*Siyasiler kararı yorumladı: Kumpas kesinleşti.*”, “*Ergenekon dosyasında kurulan kumpasa ilişkin tanık olarak ifade veren Ülgen, ‘Artık (...) özel yetkili sürecindeki kanunsuzluklar ortaya dökülecek.*”, “*Başbuğ: ‘Balyoz kararı herkesin haykırdığı gerçeğin ilanı oldu. Türkiye tekrar bir hukuk devleti olacaksa, kumpas kuranlar / sahte delil üretenler mutlaka ortaya çıkarılmalıdır.’*” ifadelerine yer verilerek, Balyoz Davası’na ilişkin Anayasa Mahkemesi’nin kararından duyulan mutluluk kamuoyu ile paylaşılmıştır. Haberin genelinde, davanın bir kumpas olduğunun altı çizilmiş; ancak, kumpası düzenleyen kim olduğuna ilişkin herhangi bir adres gösterilmemiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde ise, Gazetenin 20 Haziran tarihli baskısında “*Balyoz’da toplu tahliye*” manşetini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Haberin devamında; “*AYM’nin önceki gün verdiği ‘hak ihlali’ kararının ardından dün yerel mahkeme jet hızıyla tahliye kararı verdi.*”, “*Dursun Çiçek: Kumpası kuranlar Paralel Yapı’nın tetikçileridir.*”, “*Başbakanın ofisine dinleme cihazı koyan bu çete 2009’da imzayı taklit ederek bize kumpas kurdu.*” ifadelerine yer verilerek, Balyoz Davası’nın Gülen grubunun gerçekleştirdiği bir kumpas olduğu vurgulanmıştır. Haberin devamında ise, mahkeme kararının detaylarına yer verildiği görülmektedir. Zaman Gazetesine geçildiğinde “*237 Balyoz hükümlüsü serbest bırakıldı*” manşetinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin detayında “*Balyoz darbesine tahliye.*” ifadesine yer verilerek, Balyoz davası bir darbe olarak nitelenmiştir. Haberin genelinde, mahkeme kararının detaylarına ve tahliye kararından duyulan sevince yer verildiği görülmektedir. Söz konusu değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayı, darbe olarak nitelediği ve konuya muhalif bir haber bakış açısı ile yaklaştığı; buna karşın, Sabah Gazetesinin ise, bu durumu Gülen grubunun İktidara yönelik bir kumpası olarak değerlendirdiği görülmektedir.

On üçüncü örnek olay incelendiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin 23 Temmuz tarihli baskısında “*AKP – Gülen kavgasında iktidar en büyük hamlesini yaptı. 100 polis gözaltında 17 Aralık rövanşı*” manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde; “*Teslim olduk. Arkadan kelepçelediler. Tamamen siyasi.*”, “*Devletin gücü kullanılarak belli bir kesimden, polislerden ya da yolsuzluğu ortaya çıkaranlardan intikam*

eylemleri ...”, “Cumhurbaşkanlığına, üzerine yapışan yaftaları unutturarak kahraman olarak çıkmak için yapılıyor.”, “Evindeki paraları sıfırlayamayanlar devletin ve milletin itibarını sıfırladılar.” ifadelerine yer verilerek, gözaltıların tamamen siyasi olduğu vurgusu yapılmıştır. İki tam sayfa sunulan haberde, iktidarı itham altında bırakacak ifadelere yer verildiği görülmektedir. Haber kapsamında, gözaltıların bir intikam operasyonu olduğu ve sürecin Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde gündem oluşturmaya yönelik olduğunun altı çizilmiştir. Sabah Gazetesinin ise, “EMNİYETE GİRİLDİ SIRA YARGIDA” manşeti ile haber sunumunu gerçekleştirdiği görülmektedir. Haberin devamında; “... kurgu terör örgütü (Selam) bahanesiyle hükümete karşı 3’üncü darbeye yeltenen polis ekibini...”, “Hükümeti zorla yıkmaya teşebbüs, casusluk, yasadışı dinleme gibi 7 ayrı suç ...”, “17-25 Aralık darbe girişimi mimarlarına da...”, “... tıpkı Balyoz ve Ergenekon’da olduğu gibi, kendilerine muhalefet ettiğini düşündükleri herkesi hapse atmayı planladığı anlaşıldı.” gibi keskin ifadelerle Gülen grubunun iktidara darbe hazırlığında olduğu belirtilmiştir. Yine, Gülen grubunun kendilerine muhalefet eden herkesi hapse atmayı planladığı iddia edilerek, toplumda korku yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir. Zaman Gazetesi ise, 23 Temmuz tarihli baskısında “YOLSUZLUKLARI ORTAYA ÇIKARAN POLİSLERE SAHUR BASKINI: 100 GÖZALTI REZA’LAR DIŞARDA YAKALAYANLAR İÇERİDE” manşetine yer vermiştir. Haberin detayında; “Adli takibat intikam ruhu içinde olmamalıdır.”, “Erdoğan’ın aylardır ‘alt yapısını hazırlıyoruz’ dediği hukuksuz operasyonlar dün başladı.”, “Bir psikolojik operasyon, nefret, öç alma operasyonu yürütülüyor.”, “Canını sıkma oğlum. Hırsızlar utansın.”, “O kelepçe beni koçuma şereftir.”, “Operasyondaki 9 hukuksuzluk İtirazlara karar verecek hakim, Başbakan hayranı.” ifadelerine yer verilerek, bir önceki yıl iktidar aleyhine başlayan yolsuzluk ve rüşvet soruşturmasına ilişkin kesin söylemlere yer verilmiş ve operasyonun intikam amacı güttüğünün altı çizilmiştir. Ayrıca, yine haber kapsamında bazı medya organları iktidara yakın oldukları gerekçesiyle algı operasyonu yürütmekle suçlanmıştır. Söz konusu değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri olayı, bir intikam operasyonu olarak nitelemiş ve konuya muhalif bir haber bakış açısı ile yaklaşmış iken; Sabah Gazetesinin, operasyonun haklılığı üzerine söylem geliştirdiği görülmektedir.

On dördüncü örnek olay olan Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesine ilişkin haber sunumu Cumhuriyet Gazetesinin 11 Ağustos tarihli baskısında “Erdoğan adaletsiz seçim sürecinin ardından halkın seçtiği ilk cumhurbaşkanı oldu. 15 milyon kişi sandığa gitmedi.

Çatı formülü tutmadı. Demirtaş oylarını katladı. Köşk'e oturmadan Gül kavgası başladı" manşeti ile gerçekleştirilmiştir. Haberin ilerleyen bölümlerinde; *"Erdoğan adaletsiz seçim süreci ardından ..."*, *"15 milyon kişi sandığa gitmedi."*, *"DIŞ BASIN: Sultan kazandı."*, *"Artık tarafsız olması gereken Erdoğan, AKP şarkıları eşliğinde balkon konuşması yaptı. Toplum Alevi, Sünni, Zaza diye ayrıştıran, azınlıkları aşağılayan ve seçim sürecinde devlet olanaklarını sonuna kadar kullanan Erdoğan ..."*, *"Usulsüzlük diz boyu. Şaibe var."* ifadelerine yer verilerek, seçim sürecinin usulsüzlüğüne dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Mevcut sonuçların Erdoğan'ın başarısından öte, muhalif seçmenin boykotu olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Ayrıca, haber kapsamında Erdoğan'ın tarafsız olmadığı sıklıkla vurgulanmıştır. Sabah Gazetesine geçildiğinde ise, Gazete'nin 11 Ağustos tarihinde kullanmış olduğu manşetin *"MİLLETİN ADAMI %52 İLE ÇANKAYA'DA BAŞKANIMIZI SEÇTİK"* olduğu görülmektedir. Haberin devamında; *"Çankaya seçimi Erdoğan'ın büyük zaferiyle sonuçlandı."*, *"Üst üste 9'uncu seçimini de kazanarak inanılmaz bir rekora imza atan Erdoğan ..."*, *"Çatı adayı büyük hezimet yaşadı."*, *"Erdoğan kariyerine Köşk'e çıkarak taçlandırdı."* ifadeleri ve kullanılan coşkulu üslup, Gazetenin Erdoğan'a olan sempatisini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Zaman Gazetesi ise 11 Ağustos tarihli baskısında *"12. CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN"* manşetini kullanmayı tercih etmiştir. Haberin detayına geçildiğinde ise; *"CHP: Yarış eşit şartlarda olmadı, dürüst siyaset kaybetti."*, *"Erdoğan'ın yarışı önde tamamlamasında muhalefet seçmenin sandığa gitmemesi etkili oldu."*, *"Soma tekme unuttu."*, *"Seçim sürecindeki üslubu ve Çankaya'da Anayasa'nın sınırladığı çizgiyi pek umursamayacağını söylemesi de demokrasi adına talihsizlik."* ifadelerine başvuran Gazetenin, seçim sonuçlarını Cumhuriyet Gazetesi gibi muhalif seçmenin sandığa gitmemesine bağladığı görülmektedir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri olayı muhalif bir haber sunumu ile gündeme taşımış iken; Sabah Gazetesinin, olayı coşkulu ve abartılı bir üslupla ele almış ve Erdoğan'a karşı beslediği sempatiyi açığa çıkaracak ifadeler kullanmıştır.

On beşinci olaya geçildiğinde, Cumhuriyet Gazetesinin 29 Ağustos tarihli baskısında *"Erdoğan aklında cemaat, yargı ve AKP'nin parçalanacağı endişesiyle Çankaya'da. Korkarak bıraktı"* manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin devamına geçildiğinde; *"Unuttuğu, 77 gündür IŞİD'in elinde olan 49 rehineydi. O, Dışişleri Bakanlığı'ndan Başbakanlığa güle oynaya, şiirlerle şarkıyla giderken rehine yakınları endişeyle"*

bekliyor.”, “*Erdoğan AKP için ‘Benim beşinci çocuğum, aşkım. Asla veda etmiyorum.’ nitelemesi yaptı.*” ifadelerine yer verilerek, Erdoğan’ın partiye olan bağlılığının altı çizilmiş ve cumhurbaşkanı tarafsızlığının hiçe sayıldığı vurgulanmıştır. Sabah Gazetesi 28 Ağustos tarihli baskısında “*CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, AK PARTİ’YE VEDA KONUŞMASINI ‘BALKON MESAJLARI’ İLE SÜSLEDİ: ELİMİ UZATIYORUM*” manşetine yer vermiştir. Haberin devamında; “*Cumhurbaşkanı Erdoğan AK Partiye veda konuşmasını ‘Balkon Mesajları’ ile süsledi: Aşkımı ve kavgamı size emanet ediyorum.*”, “*Paralel ihanetin hesabını sormak boynumun borcu.*”, “*... hükümete karşı hain duruş sergileyen Paralel yapı bunun hesabını mutlaka verecek.*”, “*Erdoğan kürsüye çıktığı anda yanına gelen küçük bir kız ‘Benim altınım yok ama sevgim var kabul eder misiniz?’ dedi.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haberin genelinde Tayyip Erdoğan’ın “tek adam” olarak yansıtıldığı görülmektedir. Haberin konusunun yeni genel başkan seçilen Davutoğlu olması gerekirken, haber örüntüsünün tamamen Erdoğan konuşmaları üzerinden şekillendiği görülmektedir. Zaman Gazetesi ise olayı 28 Ağustos tarihli baskısında “*AKP’nin ikinci genel başkanı Ahmet Davutoğlu*” manşeti ile gündeme taşımıştır. Haberin devamında; “*Bir kez daha dinlemeyi hizmete fatura etti.*”, “*Tayyip Erdoğan kongredeki veda konuşmasında cumhurbaşkanlığı görevine başlayacak bir devlet adamı gibi değil, başbakanlığı bırakmayacak bir genel başkan gibi konuştu.*”, “*Anayasa’nın 103. maddesine göre namus ve şeref üzerine edeceği tarihi yeminin inandırıcılığı ve bağlayıcılığı erkenden buharlaşmış ve budanmıştır.*” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Gazetenin haber kapsamında Başbakan Davutoğlu’nun Gülen grubuna ilişkin ifadelerinin asılsız olduğu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın cumhurbaşkanlığı temel ilkelerini hiçe saydığı belirtilmiştir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın tarafsız olamamasını eleştiren bir haber sunumu gerçekleştirdikleri görülmekte iken; Sabah Gazetesinin ise, Erdoğan’a hayranlığını belirten ifadeler ile haber sunumunu gerçekleştirdiği görülmektedir. Ancak, üç gazetenin de, Ahmet Davutoğlu’nun partinin ikinci genel başkanı seçilmesini gündem konusu etmediği; buna karşın, haber söylemini Tayyip Erdoğan’ın söylemleri üzerinden ürettiği görülmektedir.

On dördüncü olay olan IŞİD’in elindeki rehinelere kurtarılması haberi, Cumhuriyet Gazetesinin 21 Eylül tarihli baskısında “*IŞİD elindeki Türkiyeli rehinelere hemen her gün kafa kesme görüntüleri izletti 101 karanlık gün*” manşetini kullanmayı tercih ettiği

görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; *“İŞİD kaynakları: Pazarlık yaptık.”*, *“İŞİD’e yakın yayın yapan siteler ‘Türkiye devleti İŞİD ile görüşme masasına oturarak bizi dolaylı da olsa tanıdı.’*, *“Rehinelerin ağabeyi Muammer Taşdelen ‘O 49 kişi orada niye terkedildi?’ diye sordu.”*, *“Cumhurbaşkanı ve başbakan hakkında suç duyurusunda bulunduk. Takipsizlik ile sonuçlandı. Birileri zafer çılgılığı atmasın.”*, *“... kavuşma bir anda siyasi şova dönüştürüldü.”* ifadelerine yer verildiği görülmektedir. İki tam sayfa sunulan haberin birinci sayfasında olay nakli gerçekleştirilirken, ikinci sayfada yorum ve eleştirilere yer verildiği görülmektedir. Haber kapsamında, İktidarın İŞİD’le pazarlık yaptığı ve ülke itibarını zedelediği her fırsatta belirtilmiştir. Ayrıca, haberde rehine yakınlarının eleştirel ifadelerine de yer verilerek, iktidara karşı geliştirilen eleştirel tutum desteklenmiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde ise, Gazetenin 21 Eylül tarihli baskısında *“49 REHİNEMİZİ TEREYAĞINDAN KIL ÇEKER GİBİ KURTARDIK BÜYÜKSÜN TÜRKİYE”* manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin devamında; *“MİT an be an izledi.”*, *“Çatışma yaşanmadı. Fidyeye ödenmedi. Herhangi bir şart da kabul edilmedi.”*, *“Başkonsolos Öztürk: ‘Demek ki benden daha yakın takip ediyorlarmış, her şeyi biliyorlardı, her şeyi en iyi şekilde takip ettiler. Şahsen devletimle, ülkemle gurur duydum.’* ifadelerine yer verilerek, başta iktidar olmak üzere kurtarma operasyonunda yer alan tüm paydaşlardan abartı ile bahsedildiği görülmektedir. Ayrıca, yine haber kapsamında iktidarın kudretine ilişkin ifadelerle sıkça yer verildiği görülmektedir. Zaman Gazetesi ise, 21 Eylül tarihli baskısında *“İŞİD’İN ELİNDEKİ 49 REHİNE, 101 GÜN SONRA SERBEST Türkiye’nin gözü aydın”* manşetine yer vermiştir. Haberin içeriğinde ise; *“Başbakan Davutoğlu, rehinelerin kurtarılmasında hiç kesilmeyen temasların rol oynadığını söylerken; Cumhurbaşkanı Erdoğan ise rehinelerin operasyonla kurtarıldığını belirtti.”*, *“Rehine kriziyle bölgede eli-kolu bağlanan Türk dış politikası rahat bir nefes aldı.”*, *“AKP, zaaf ve açıklarını örtebilmek için dört bir koldan zafer edebiyatına sığınmış, 101 günlük ayıp ve rezaleti kapatmanın telaşına kapılmıştır.”* ifadelerine yer verilmiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Başbakan Davutoğlu’nun söylemlerindeki çelişkilere kamuoyu nezdinde dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, haber genelinde söz konusu kriz yönetimi sırasında izlenen dış politikaya ciddi eleştiriler getirildiği görülmektedir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri, iktidara, izlediği dış politika sonucu ülkeyi aciz konuma düşürdüğü noktasında eleştirel bir üslup getirmişken; Sabah Gazetesinin ise, iktidarın üzerine düşen tüm sorumluluğu yerine getirdiğine ilişkin haber sunumu gerçekleştirdiği görülmektedir.

On yedinci olay olan Ermenek Maden kazasına ilişkin Cumhuriyet Gazetesi'nin 29 Ekim tarihli baskısında *"Eski maden su doldu, galerileri daha önce 2 kez su bastı, pompa sistemi kurulmadı, müfettişler 'göz atıp gitti'. Çocukları nafakası için madene inen 18 işçi yerin 350 metre altını basan suyun altında kaldı Bu da mı fitrat?"* manşetini tercih ettiği görülmektedir. Haberin ilerleyen bölümlerinde; *"Ocağa yaşam odasının bulunmadığı, işçilere maske verilmediği belirtildi."*, *"Maden yetkililerinin kazadan sonra 'Kaçanın anası ağlamaz.' demesi kan dondurdu."*, *"Su madeni nasıl bastı? Cinayette iki ihtimal."*, *"Yine taşeron yine AKP'ye yakın."*, *"Ocağı işleten taşeron şirket Hasşekerler'in yöneticilerinin daha önce AKP'den yerel yönetimler için aday adayı oldukları da ortaya çıktı."* ifadelerine yer verilerek, olayın iktidarın iddia ettiği kaza boyutundan öte ihmâl boyutunun öne çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Önceki dönemde gerçekleşen Soma maden kazasında iktidara tepki gösterilmesine yol açan ihmallerin, bu kazanın oluşumunda da rol oynadığı bir kez daha belirtilmiştir. Ayrıca, Bakanlık denetim elemanlarının gerekli denetimi yapmadığının ve taşeron firma ile iktidarın siyasi ilişkilere sahip olduğunun tespit edilmesi üzerine, haber kapsamında iktidar aleyhine ciddi eleştiriler getirilmiştir. Sabah Gazetesine geçildiğinde ise, Gazetenin 29 Ekim tarihli baskısında *"18 İŞÇİ YERALTINDA YAŞAM SAVAŞI VERİYOR OCAĞA FACİA"* manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin aktarımında duygusal bir üslup benimsendiği görülmektedir. Bununla birlikte; *"Dev borular devrede."*, *"Bakanlar olay yerinde."*, *"Erdogan talimat verdi."*, *"Soruşturma açıldı."*, *"Kurtarma ordusu."* gibi söylemlere yer vererek, iktidarın ve yetkili tüm birimlerin olay yerinde hazır bulunduğu ve tüm imkanların seferber edildiğinin altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Ayrıca, yine haber kapsamında, tüm birimlerin üzerine düşeni yaptığı belirtilerek, olayın kaza boyutunun öne çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, Gazetenin 29 Ekim tarihli baskısında *"YİNE MADEN YİNE İHMAL"* manşetini kullandığı görülmektedir. Haberi detayına geçildiğinde ise; *"301 ölüm ders olmadı."*, *"Ermenek'te ihmallerin yol açtığı Soma faciasına benzer bir kaza yaşandı."*, *"Pak Maden İş Genel Başkanı Öztürk ihmâl, sorumsuzluk ve tedbirsizliklere dikkat çekti."*, *"Bakandan ocağın sahibi Uyar ailesine plaket."*, *"Bu üçüncü su baskını. Önlem alınsaydı böyle olmazdı. Ayrıca Torba Yasa'da çıkan kanunun ardından işçiler öğle yemeklerini madende yiyorlar."* ifadelerine yer verilerek, olayın kaza boyutundan öte, ihmâl ve sorumsuzluk boyutunun öne çıkarıldığı görülmektedir. Soma faciasından ders çıkarılamadığı vurgulanarak, toplum nezdindeki hassasiyetin iktidar aleyhine körüklenmesine yönelik ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Anılan değerlendirmelerden

hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin olayın kaza boyutunu ön plana çıkararak iktidar aleyhine bir söylem geliştirdikleri gözlenmekte iken; Sabah Gazetesinin, olayın kaza boyutunu ön plana çıkarmaya çalıştığı görülmektedir.

On sekizinci olaya geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesinin 8 Kasım tarihli baskısında “*Zeytini için direnen köylüleri dövdüren Kolin, Danıştay’ın durdurma kararı duyulmadan sabaha karşı 5 bin ağacı söktü Hem ağaca hem hukuka kıydılar*” manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin detayına geçildiğinde ise; “*Soma Yırca köylülerinin aylardır korumaya çalıştığı binlerce zeytin ağacı Kolin şirketi tarafından sabaha karşı dozerlerle katledildi. Direnen köylüler özel güvenlikçiler tarafından dövüldü.*”, “*Kolin, Bakanlar Kurulu’ndan sadece savaş gibi olağanüstü durumlarda kullanılması gereken acele kamulaştırma kararı çıkartmıştı.*”, “*... katliamda, jandarmanın şirket çalışanlarına müdahalede bulunmaması...*” ifadeleri ile karşılaşılmıştır. Haberin genelinde acele kamulaştırma işleminin gerekli şartları taşımaması karşın tesis edildiği vurgusu yapılmış ve Danıştay kararının el altından sızdırılması üzerine, şirketin durumu bile bile ağaçları kestiği ifade edilmiştir. Ayrıca, şirket görevlilerinin yerel halka uyguladığı şiddete kolluk kuvvetlerinin müdahale etmemesine de dikkat çekilen haber kapsamında, iktidar ve şirket arasındaki bağlantılardan bahsedilmiştir. Sabah Gazetesinde olaya ilişkin herhangi bir haber sunumunun gerçekleştirilmediği görülmektedir. Zaman Gazetesi ise, ilgili olayı 8 Kasım tarihli baskısına “*Köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler*” manşeti ile gündemine taşımıştır. Haberin devamında ise; “*Soma’da köylüleri döve döve 6 bin zeytin ağacını kestiler.*”, “*Soma ilçesi bu sefer ağaç kıyımıyla gündemde.*”, “*Köylüler kesime engel olmak isteyince güvenlik görevlilerinin şiddetiyle karşılaştı.*”, “*Hükümete yakınlığıyla bilinen ve İstanbul 3. Havalimanı ihalesini alan konsorsiyumun ortaklarından Kolin Şirketler Grubu ...*”, “*Şirket, ancak savaş hallerinde başvurulması gereken Acele Kamulaştırma Yasası’na dayanarak ...*” ifadelerine yer verilerek, iktidarı zan altında bırakacak bir üslup geliştirildiği görülmektedir. Söz konusu ifadelerle, okuyucuların duygusal olarak belli bir yoğunluğa erişmesi ve ardından yaşanan darp olayları ve şiddete yönelik uygulamalarla oluşan hassasiyetin iktidar aleyhine bir tutuma dönüştürülmeye çalışıldığı değerlendirilmektedir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri söz konusu şirket ile iktidar arasındaki bağlantılara dikkat çekmiş ve olayın hukuka aykırılık boyutu üzerinde durmuşlardır. Tamamen iktidar aleyhine haber

sunumu gerçekleştiren iki gazetenin aksine, Sabah Gazetesi konuyu gündemine taşımamış ve dolayısıyla söylem analizine ilişkin herhangi bir veriye ulaşamamıştır.

On dokuzuncu örnek olaya geçildiğinde ise, Cumhuriyet Gazetesinin 29 Kasım tarihli baskısında “*Sisi ile görüşmesine gönderme yaptı Erdoğan Papa’yı sitemle karşıladı*” manşetini kullandığı görülmektedir. Haberin genelinde Papa Francesco’nun ziyaret programına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Haber kapsamında; “*Papa Francesco, Esad rejimini hedef alan Erdoğan’a Kaç-Ak Saray’da mesaj verdi.*”, “*Cumhurbaşkanı Sarayı’nın tamamlanmamış olduğu dikkat çekti.*”, “*Basın odasında kullanılan masaların tozunun dahi alınmadığı gözlemlendi.*”, “*Çankaya Köşkü’nün aksine telefonların alınmadığı...*” ifadelerine yer verilerek, Cumhurbaşkanı Sarayı’na ağır eleştiriler getirilmiştir. Ayrıca, haber kapsamında Gazetenin Sarayı, ana muhalefet partisinin söylemi olan “Kaç-Ak Saray” olarak nitelenmesi de dikkat çekmektedir. Sabah Gazetesi ise, anılan ziyareti 29 Kasım tarihli baskısında “*DÜNYAMIZ İÇİN UMUT FOTOĞRAFI*” manşeti ile duyurmuştur. Haber sunumunun Erdoğan ile Papa’nın konuşmaları üzerinden şekillenmiş olduğu görülmektedir. Haber kapsamında; “*Papa: ‘Türkiye cömertlik göstererek göçmenleri kabul etti.*”, “*Erdoğan’dan Batı’ya mesaj: ‘Mescid-i Aksa’ya, PKK terör örgütüne yönelik çifte standart, ruhlarda tahribat yaratıyor.’*” ifadelerine yer verilmiştir. Haber içeriğinin magazinselleştirilerek verildiği görülmekte olup, haberin ilerleyen bölümlerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmaları “*evrensel barış için umut vaat eden söylemler*” olarak nitelenmiştir. Zaman Gazetesi ise, 29 Kasım tarihli baskısında “*Erdoğan: Farklı düşündüğümüz konu neredeyse yok*” manşeti ile yayımlanmıştır. Haberin detayında; “*Erdoğan, Papa Francis’i maliyetiyle tartışılan 1000 odalı yeni Cumhurbaşkanlığı sarayında resmi törenle karşıladı.*”, “*Mütevazı yaşam tarzı sergilemeye çalışan Papa’nın ziyareti dış basında Ak Saray gibi milyonlarca dolara mal olmuş bir yerde ağırlanmasıyla ön plana çıktı.*”, “*Papa’nın ‘otoriter müsriflik’ eleştirilerine neden olan saraya gitmemesi için uyarıldığı, Erdoğan’ın Ak Saray’ı meşrulaştırma fırsatı bulduğunu öne sürüldü.*” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin genelinde Papa’nın ziyaret programının detaylarına yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, haber kapsamında Cumhurbaşkanı Sarayı’na ciddi eleştiriler getirilmiş ve dış basının Saray’a ilişkin müsriflik yorumlarına yer verilerek, toplum nezdinde olumsuz bir algı yaratılmaya çalışılmıştır. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin ziyaretin genel seyrine ilişkin bilgilendirme yapmakla beraber, Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nı eleştiren bir

üslup benimsediği; Sabah Gazetesinin ise, Papa'nın iktidarın izlediği dış politikayı öven sözlerine ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Papa'ya sitemkar ifadelerine yer vererek, iktidarın gücünü ortaya çıkarmaya çalışan bir üslup benimsediği görülmektedir.

Son örnek olay olan Zaman Gazetesine düzenlenen operasyona ilişkin Cumhuriyet Gazetesinin 15 Aralık tarihli baskısında *“17 Aralık'ın yıldönümünde gazete binası basıldı, gazeteciler, senaristler gözaltına alındı Susturma baskını”* manşetini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Haberin genelinde bunun bir intikam operasyonu olduğu ve 17 Aralık'ın rövanşının alındığı vurgulanmıştır. Haberin detayına geçildiğinde; *“Türk kolluk kuvvetlerinin hedefinin hükümeti açıkça eleştiren medya organları olduğu görülmektedir.”*, *“‘Makul şüphe’ nedeniyle çıkarılan gözaltı kararında 17 Aralık'ta bakan çocuklarını ve Sarraf'ı tahliye eden hakimim imzası yer aldı.”*, *“Allah'tan kork be Tayyip Erdoğan.”*, *“Ayıp, Türkiye'yi dünyaya rezil ediyorsunuz. Ben çocuklarımın gözlerine ve yüzlerine dürüstlikle bakacağım. Çünkü hırsız ve yolsuz değilim.”*, *“17-25 Aralık yolsuzluk ve rüşvet çetesinin ...”* ifadelerine yer verilerek, iktidarın intikam aldığı savı güçlendirilmeye çalışılmıştır. Haberin tamamında sürecin algı yönlendirme operasyonu olduğu önemle vurgulanmıştır. Sabah Gazetesi ise, haberi 15 Aralık tarihli baskısında *“SAHTE DELİLLERLE YÜZLERCE KİŞİNİN CANINI YAKAN KUMPASÇILAR İÇİN ŞİMDİ HESAP ZAMANI LİSTENİN BAŞI GÜLEN”* manşeti ile kamuoyuna duyurmuştur. Haberin ağırlıklı olarak yoruma dayalı ifadeler ile sunulduğu görülmektedir. Nitekim, haberin ilerleyen bölümlerinde kullanılan; *“Paralel Yapı'nın, Gülen'e muhalif olan Tahşiyeciler grubuna kurduğu komplo ...”*, *“Ekrem Dumanlı gözaltına alınma sürecini canlı yayın şovuna dönüştürdü.”*, *“... bir taraftan canlı yayınlara bağlanıp ajitasyon yaptı, diğer yandan Twitter hesabından algı yönetti.”*, *“Gülen talimatıyla 2009'da Tahşiyeciler'e kumpas kurup birçok kişiyi tutuklamakla suçlanan ...”*, *“STV'de yayınlanan diziyle ve Paralel yazarlarla algı oluşturuldu.”* ifadeleri, bunun somut örneğini oluşturmaktadır. Ayrıca, haber kapsamında gözaltına alınan kişilere ilişkin *“suçlu”* ithamının kullanıldığı ve bu ifadenin defalarca yinelendiği görülmektedir. Gazetenin haber kapsamında soruşturma ve hüküm verme arasındaki ayrımı bilinçli olarak göz ardı ettiği ve bu noktada kamuoyunu manipüle etmeyi hedeflediği değerlendirilmektedir. Zaman Gazetesi ise, 15 Aralık tarihli baskısının tamamını söz konusu olaya ayırmış ve olayı *“DEMOKRASİNİN KARA GÜNÜ”* manşeti ile kamuoyuna duyurmuştur. Yapılan operasyonun iktidar aleyhine yürütülen 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmasının bastırılmasına yönelik olduğunun altı kalın çizgilerle

çizilmiştir. Nitekim, haberin detayında pek çok farklı kesimle röportaj yapılmış ve anılan röportajlarda sarf edilen; *“yoksulluk kitleleşti, yolsuzluklar iktidarın günlük alışkanlığı haline geldi ve bütün bunlarla baş etmek için bir yasadışı döneme girildi.”*, *“Türkiye’yi basın özgürlüğü konusunda 5 sınıf geriye götürecek despotik bir uygulama...”*, *“...okuduğu şiirden mağdur olan ve o mağduriyetten bir iktidarı ele geçiren zihniyet, bugün görüyor ki, şiir için beklediği özgürlüğü (...) Ekrem Dumanlı için çok görüyor.”*, *“Medyaya darbe, demokrasi ve hukuk devletine darbedir.”* ifadelerine yer verilmiştir. Haber kapsamında bunun bir darbe süreci olduğunun altı her fırsatta çizilmiştir. Anılan değerlendirmelerden hareketle, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri söz konusu olayı iktidarın darbe girişimi olarak nitelemiş ve muhalif bir üslup geliştirmiş iken; Sabah Gazetesi ise, iktidarın gerçekleştirdiği operasyonu destekler bir üslup geliştirmiştir.

Bu bağlamda ele alınan 20 örnek olay çerçevesinde Cumhuriyet Gazetesinin 20 olayı da muhalif bir bakış açısıyla ele aldığı görülmüştür. Sabah Gazetesinin ise, 14 örnek olayı iktidar yanlısı olarak (2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20), iki olayı yorumsal ifadeler kullanmaktan kaçınarak (3 ve 7) sunduğu değerlendirilmiş ve 4 olayı da herhangi bir şekilde gündemine taşımadığı (1, 4, 9, 18) tespit edilmiştir. Zaman Gazetesine geçildiğinde ise, 20 olayın tamamının da muhalif bir bakış açısıyla okuyucuya aktarıldığı görülmüştür. Ancak, yine çalışma sonucu elde edilen verilerden hareketle, Zaman Gazetesinin muhalif duruşunun Cumhuriyet Gazetesininkinden farklılık arz ettiği tespit edilmiştir. Nitekim, Cumhuriyet Gazetesi muhalif haber sunumunu Ana Muhalefet Partisi lehine söylemlerle gerçekleştirmişken, Zaman Gazetesinin öncelikli referansı Gülen grubu olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca, Zaman Gazetesinin 5, 6, 9, 11, 12 ve 16 numaralı örnek olayları diğer iki gazeteye göre daha etraflıca incelediği görülmekte olup; söz konusu örnek olaylara ilişkin gerçekleştirdiği haber sunumlarında, haberi manipüle etmeye yönelik herhangi bir girişiminin söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir. Buradan hareketle, Zaman Gazetesinin diğer gazetelere nazaran; haberin farklı yönlerinin de okuyucuya sunulması, tüm ana geçerli noktaların belirtilmesi, yorum ile olguların birbirinden ayrılması, yazarın kendi tutum ve yorumunun azaltılması gibi ilkeleri daha çok göz önünde bulundurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu veriler ışığında, çalışmanın çıkış noktasını oluşturan kitle iletişim araçlarının toplumun tutum ve düşüncelerini kendi sahip oldukları ideolojiler doğrultusunda yönlendirebilmek adına, haberleri objektiflikten uzak bir habercilik anlayışıyla sundukları varsayımı doğrulanmış olmaktadır. Çalışmanın alt

varsayımlarını oluşturan; iktidar yanlısı gazetelerin iktidar dışı siyasal örgütlerin eleştirel iddialarına pek fazla yer vermediği alt varsayımı, Sabah Gazetesinde yer alan haber sunumlarında Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerindeki muhalif iddiaların yer almaması ile doğrulanmıştır. İkinci olarak, iktidar yanlısı gazetelerin iktidarın eylemlerine yönelik haberleri propaganda aracı olarak kullanarak bir nevi iktidar partisinin siyasal reklamını yaptığı; muhalif kesime yakın olan gazetelerin ise, iktidarın toplum üzerinde olumlu intiba bırakabileceği eylemlere yönelik daha sade bir dille dar bir alanda haber sunumu gerçekleştirdiği alt varsayımı da, Sabah Gazetesinin iktidar partisine yönelik kullandığı abartılı ifadelerde kendini göstermiştir. Ayrıca, Sabah Gazetesinin iktidar partisini Ak Parti olarak nitelerken, diğer iki gazetenin söz konusu partiyi AKP olarak nitelemesi de taraf belirten bir üslup olarak karşımıza çıkmıştır. Tüm bu değerlendirmelerden hareketle, çalışmanın başında hedeflenen kitle iletişim araçlarının haberleri maddi ve siyasi çıkarları doğrultusunda yönlendirdiği ve çok çeşitli enformasyon kaynaklarının nüfuzu altında kalan kitlelerin farkında olmaksızın kurgulanmış haberlerle nedeniyle belli bir ideoloji çerçevesinde güdülenmekte olduğu varsayımı doğrulanmış olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adaklı, G. (2006). *Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Akbulut, N. T., Balkaş, E. E. (Derleyenler). (2006). *Medya Mercek Altında*. İstanbul: Beta Yayınları. s:75-105, 249-282.
- Aktaş, H. (2004). *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet*. Konya: Tablet Kitabevi. S:17-176.
- Alankuş, S. (Derleyen). (2005). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*. (İkinci Basım). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Althusser, L. (2006). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* (Çev. A. Tümertekin) (İkinci Baskı). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Anık, C. (2000). *Siyasal İkna*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Aristoteles. (2014). *Retorik* (Çev. M. H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Atabek, Ü. (2001). *İletişim ve Teknoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Atılğan, S. (1999). *Basın İşletmeciliği* (İkinci Basım). İstanbul: Beta Yayıncılık. s: 3-22.
- Aziz, A. (2011). *Siyasette Etkili İletişim Teknikleri*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Aziz, A. (2013). *İletişime Giriş* (Dördüncü Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Aziz, A. (2014). *Siyasal İletişim* (Beşinci Baskı). Türkiye: Nobel Yayıncılık.
- Barthes, R. (2014). *Göstergebilimsel Serüven*(Çev. M. Rifat, S. Rifat). Yapı Kredi Yayınları. (Eserin orijinali 1985’te yayımlanmıştır).
- Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bektaş, A. (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bennett, J. (2007). *A-level Study Guide Media Studies*. England: Pearson Education Limited.
- Berger, A. A. (1993). *Kitle İletişiminde Analiz Yöntemleri*(Çev. Barkan, M., Bayram, N., Güler, D., Demiray, U., Tunç, A., Ulutak, N. Yüksel, A.H.). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Yayınları No:91. (Eserin orijinali 1982’de yayınlanmıştır.).
- Bilgili, C. (Derleyen). (2005). “*Bir İletişim Sorunu Olarak Artan Yalnızlıklar Yitirilen Uzlet ve Medya*”. Medya Eleştirileri. İstanbul: Beta Yayınları. s:11-25.

- Bilgili, C. (Derleyen). (2006). *Medyada Olmayanlar*. İstanbul: Beta Yayınları. s:115-135, 281- 290, 351-367.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde Söylem Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar* (İkinci Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bongrad, M. (1991). *Politikada Pazarlama* (Çev. F. Ersoy). İstanbul: İletişim Yayıncılık. (Eserin orijinali 1986’da yayınlanmıştır.).
- Bostancı, N. (1998). *Siyaset, Medya ve Ötesi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Böke, K. (Editör). (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Dördüncü Basım). İstanbul: Melisa Matbaacılık.
- Burn, A., Parker, D. (2003). *Analysing Media Texts*. London: Continuum Books.
- Chomsky, N. (2012). *Medya Gerçeği*(Çev. A. Yılmaz, O. Akınhay). Everest Yayınları. (Eserin orijinali 1973’te yayımlanmıştır.).
- Chomsky, N. (2014). *Propaganda ve Toplumsal Zihin* (Çev. Z. Atam). İthaki Yayınları. (Eserin orijinali 2001’de yayımlanmıştır.).
- Çağan, K. (Editör). (2008). *“İdeoloji”*. Ankara: Hece Yayınları.
- Çam, E. (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çam, Ş. (2008). *Medya Çalışmalarında İdeoloji*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Çankaya, E. (2008). *İktidar Bu Kapağın Altındadır*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Çaplı, B. (2002). *Medya ve Etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çavdar, T. (1996) *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1950-1995*. Ankara: İmge Kitabevi. S:337-343.
- Çavdar, T. (2004) *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950* (Üçüncü Baskı). Ankara: İmge Kitabevi. S: 440-552.
- Çebi, M. S. (2003) *İletişim Araştırmalarında Söylem Çözümlemesi*. Ankara: Alternatif Yayınları.
- Çebi, M. S. (2003) *Medyada Etki Araştırmaları*. Ankara: Alternatif Yayınları.
- Çobanoğlu, Ş. (2007). *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları.
- Damlapınar, Z. (Editör). (2005). *Medya ve Siyaset İlişkileri Üzerine*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Demir, V. (2007). *Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Devran, Y. (2003). *Siyasal Kampanya Yönetimi*. İstanbul: And Yayınları.
- Devran, Y. (2011). *Siyasal İktidar-TRT İlişkisinin Dünü*. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Devran, Y. (Editör). (2011). *Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya, İnternet ve Sosyal Medyanın Kullanımı*. İstanbul: Başlık Yayınları. s: 15-45.
- Domenach, J. M. (1969). *Politika ve Propaganda* (Çev. T. Yücel). İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Dursun, Ç. (Derleyen). (2004). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2011). *Siyasal İletişimi Anlamak* (Dördüncü Basım). Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Erdoğan, İ. (2014). *Medya Teori ve Araştırmaları*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erol, G. (Derleyen). (2007). *Halkla İlişkileri Hedef Kitleye Ulaştırmada Etkili Bir Yol Medya Üzerine Çalışmalar*. İstanbul: Beta Yayınları. s:171-193.
- Freeden, M. (2013). *İdeoloji* (Çev. H. Gür). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. s:47-94. (Eserin orijinali 2003'te yayımlanmıştır.).
- Girgin, A. (2000). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Girgin, A. (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*. İstanbul: Der Yayınları. s: 1-60.
- Göka, Ş. (2011). *Siyaset, Medya ve Zihnime Yansımalar*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Gökçe, O. (1995). *Söylem Analizi* (İkinci Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları No 1.
- Göksel, A. B., Gültekin, B. (Editörler). (2008). *Medya Analizleri*. Ankara: Nobel Yayınları. s: 231-247.
- Güz, N. (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Herman, E. (2004). *Medyada İkiyüzlülük* (Çev. N. Nirven). İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi. (Eserin orijinali 2004'te yayımlanmıştır.).
- Herman, E. S., Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası* (Çev. E. Abadoğlu). Bgst Yayınları. (Eserin orijinali 2002'de yayımlanmıştır.).
- Heywood, A. (2007). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları. 1-29, 290-371.

- Horkheimer, M. (2013). *Akıl Tutulması* (Çev. O. Koçak) (Dokuzuncu Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Işık, M. (2012). *Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri* (Üçüncü Basım). Konya: Eğitim Yayınevi.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İrvan, S. (Derleyen). (2014). *Medya Kültür Siyaset* (Üçüncü Baskı). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2003). *Medyakronik Hakiki Örneklerle Medya Eleştirisi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kalender, A. (2005). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri* (İkinci Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Karadeniz, M. (2010). *Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Rolü ve Önemi*. İstanbul: Beta Yayınları. s: 26-114.
- Karalı, H. (2005). *Medya İmparatorluğu*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Keane, J. (2010). *Medya ve Demokrasi* (Çev. H. Şahin). (Dördüncü Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1994’de yayımlandı.).
- Kılıçarslan, E. Ç. (2011). *Siyasal İletişim İdeoloji ve Medya İlişkisi* (İkinci Baskı). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Kışlalı, A. T. (2011). *Siyaset Bilimi* (Onbeşinci Basım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- Köker, E. (2007). *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*. Türkiye: İmge Kitabevi Yayınları.
- Küçük, M. (1994). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Maigret, E. (2012). *Medya ve İletişim Sosyolojisi* (Çev. H. Yüksel). (İkinci Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2002). *İdeoloji*. (Yedinci Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mayring (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş* (Çev. A. Gümüş, M. S. Durgun). Adana: Baki Kitabevi.
- McQuail, D. (1989). *Mass Communication Theory* (Second Edition). London: SAGE Publications Ltd.
- McQuail, D. (1992). *Media Performance Mass Communication and the Public Interest*. London: SAGE Publications Ltd.

- Meyer, T. (2002). *Medya Demokrasisi* (Çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Eserin orijinali 2002’de yayımlanmıştır.).
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*. Ankara: Ütopya Yayınevi. s:355-431.
- Mutlu, E. (Derleyen). (2005). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Oktay, M. (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Oskay, Ü. (2014). *Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Oskay, Ü. (2015). *İletişimin A B C’si* (İkinci Basım). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Özbudun, S. Özgür, G. Demirer, T. (2007). *İmparatorun Soytarısı Egemen Medya*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Özerkan, Ş. A. (2001). *Medya, Dil ve İletişim*. İstanbul: Martı Yayınları.
- Özkan, A. (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Özkan, N. (2014). *Seçim Kazandıran Kampanyalar* (Dördüncü Basım). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Özsoy, O. (1999). *Politik Propaganda Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özsoy, O. (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Özyiğit, E. (2008). *Toplumsal İktidar ve Medya*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Pazarcı, N. G. (2004). *Türkiye’de Kitle İletişimi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Punch, K. F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (İkinci Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Russell, B. (2004). *İktidar* (Çev. G. Zeybek). İzmir: İlyas Yayınevi.
- Sarıbay, A. Y. (1992). *Siyasal Sosyoloji*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (2000). *Kamusal Alan, Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz*. İstanbul: ALFA Kitabevi. S:100-111.
- Sarıbay, A. Y. (2001). *Türkiye’de Demokrasi ve Politik Partiler*. İstanbul: ALFA Kitabevi.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2007). *Türkiye’de İdeolojik ve Sosyoekonomik Grupların Siyasal Düşünce Kalıpları*. Ankara: Asil Yayınları.

- Söylemez, S. A. (1998). *Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği*. Ankara: İntermat Basım Yayıncılık.
- Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Tokgöz, O. (2010). *Seçimler Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tokgöz, O. (2014). *Siyasal İletişimi Anlamak* (İkinci Baskı). Türkiye: İmge Kitabevi Yayınları.
- Topuz, H. (1973). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Topuz, H. (1991). *Siyasal Reklamcılık Dünyadan ve Türkiyeden Örneklerle*. İstanbul: Cem Yayınevi. s: 7-53.
- Tortop, N. (2009). *Halkla İlişkilere Giriş* (Onuncu Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Türkoğlu, N. (2000). *Görü-Yorum Gündelik Yaşamda İmgelerin Gücü*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Türkoğlu, N. (2007). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim*. İstanbul: Kalemus Yayınları.
- Uslu, Z.K., Bilgili, C. (Editörler). (2009). *Bilinç Endüstrisinin İktidar ve Siyaset Pratikleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Uztuğ, F. (2004). *Siyasal İletişim Yönetimi*. İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Vergin, N. (2003). *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık. S:19-34, 131-151.
- Yavuz, Ş. (Derleyen). (2005). *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*. Ankara: Vadi Yayınları. s:25-55, 85-99.
- Yaylagül, L. (2010) *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. (Üçüncü Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yaylagül, L. (Derleyen). (2006). *Kitle İletişiminin Ekonomi Politikası*. Ankara: Dalbaz Yayıncılık.
- Yıldız, N. “*Halkla İlişkilerde Medya ve Kamuoyunu Bilgilendirme Yanılsaması*”. Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu. 21. Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler. 27-28 Nisan 2006. URL: <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/NURANYILDIZINMAKALESİ.pdf> . Son Erişim tarihi: 08 Nisan 2015.
- İnternet: 2014’te Türkiye’de neler oldu?.
URL:http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/12/141229_turkiye_2014_, 04 Mayıs 2015’den alınmıştır.

İnternet: Güneş, A. “*Gündem Belirleme Teorisi Bağlamında 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinin Basında Sunumu: AKP ve CHP Örneği*”. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication. TOJDAC. April 2014 V1.4 Issue 2. URL: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tojdac/article/view/5000047166>, 20 Mart 2015’den alınmıştır.

İnternet: Kongar, E. (2010), Aydınlanma: Böyle Demokrasi de Olmaz Böyle Siyaset de. URL:http://www.kongar.org/aydinlanma/2010/979_Boyle_Demokrasi_de_Boyle_Siyaset_de_Olmaz.php, 15 Ocak 2015’den alınmıştır.

İnternet: *Körlerin Fil Tarifi.* URL: <http://mevlanadanhikayeler.blogspot.com.tr/2013/01/korlerin-fili-tarifi.html>, 12 Ocak 2015’den alınmıştır.

İnternet: Ongun, Ö. (2013). Medya Denetimi ve Propaganda Modeli, URL:<http://www.bianet.org/biamag/medya/143865-medya-denetimi-ve-propaganda-modeli>, 31 Mart 2015’den alınmıştır.

İnternet: Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. URL:<http://www.tdk.gov.tr/>, 11 Şubat 2015’den alınmıştır.

İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). TÜİK 2013 Yazılı Medya İstatistikleri. URL:<http://tuikapp.tuik.gov.tr/kulturmedyadagitimapp/medya.zul>, 16 Nisan 2015’den alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Soyadı, adı :DURMAZ, Gülben
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri :16/04/1989 - İZMİR
Medeni hali :Bekar
Telefon : 0506 799 67 79
e-mail : gulbendurmaz@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Hacettepe Üniversitesi	2012
Lise	Betontaş (YDA) Lisesi	2007

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2012-2013	Sosyal Güvenlik Kurumu	Denetmen Yrd.
2013- devam ediyor	Maliye Bakanlığı	Uzman Yrd.

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..

Handwritten text, possibly a signature or title, in cursive script.

